

304234/1-4

10/15

A
MŰGYÜJTŐ

MŰVÉSZETI

**MŰKERESKEDELMI HAVI
FOLYÓIRAT**

SZERKESZTI:

SZILÁRD VILMOS

1927.

1. SZÁM

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST

MÁRIA VALÉRIA U. 7. SZ.

TELEFON: T. 110-21.

ANTIK BUTOROK

és egyéb régiségek, garantált korabeliek, állandóan beszerezhetők

SÁNDOR EMIL

mű- és régiségkereskedőnél
IV., Korona-utca 1. (Váci-utca sarok)
Telefon: Lipót 988—27

SZILÁRD VILMOS

Telefon: T. 110—21.

RÉGISÉGEK

Budapest, IV., Mária Valéria-utca 7.
:: a Hungária-szállóval szemben ::

GYÓRFI SÁNDOR

DISZMŰÁRUÜZEME

IV., Régi posta-utca 4. (az udvarban)

GYÁRT ÉS RAKTÁRON TART
márvány-, ónix-, alabástrom-, bronz-
és fadisztyárgyakat, író- és dohányzó-
készleteket, tálakat, oszlopokat,
lámpákat, csengőket, órákat,
szobrokat stb.

JAVIT : GALVANIZÁL : ALAKIT

BÁNÓ PÁL

okl. szobrászművész és restaurátor

ELVÁLLALJA PORCELLÁN
FAJENCE, FA ÉS MINDENNEMŰ
MŰTÁRGYAK MŰVÉSZI
RESTAURÁLÁSÁT

Budapest, V., Kálmán-utca 17. sz.

A M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR ÁRVERÉSI CSARNOKA

IX, Kínizsy-utca 2. Lónyay-utca 30-32

AUKCIÓK

(időszaki árverések)

rendszerint február, április, június,
október és december hónapokban.
A kiállítások és árverések pontos
ideje esetenként a napilapokban.

Állandó kiállítások naponta d. u. 3—6

Állandó árverések naponta d. u. 3—6

Minden pénteken délután butor-,
szerdán és szombaton délután
ékszerárverés

GRÜNBERGER JENŐ

CSILLÁRGYÁRTÁSI

ÜZEME

BUDAPEST, VII, KLAUZÁL-TÉR 2

Specialista üveg-, fa- és bronzcsillár
készítésében. — Állandó raktáron
antik csillárok és egyéb lámpa-
félék. Javításokat a legköle-
tesebben végez

REPUBLICAN PARTY

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

...

...

...

...

...

...

...

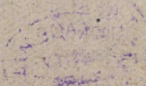
...

...

...

...

...

FELHIVÁS ELŐFIZETÉSRE

„A Műgyűjtő“ címmel havi folyóiratot indítottunk a művészeti tárgyak gyűjtőinek, valamint a mű- s régiségkereskedők érdekeinek szemelőtt tartásával. Friss és fürge hirszolgalat, pontos aukció- és vásárlás- eredmények, népszerűen megirt alapos tájékoztató a régiségkutatás minden területéről, — ez a lap programja. A havonként 24—32 oldal terjedelmű, időnként illusztrációkkal díszített folyóirat minden hónap elsején jelenik meg.

Előfizetési ára: egy évre 10 pengő, fél évre 5 pengő.

Az „Eladás—Vétel—Csere“ rovat a lap előfizetőinek díjtalanul áll rendelkezésére.

„A Műgyűjtő“ kiadóhivatala
Mária Valéria-utca 7.

„A Műgyűjtő“ kiadóhivatalának

BUDAPEST, IV.,

Mária Valéria-utca 7.

Alulírott ezennel előfizetek „A Műgyűjtő“ című havi folyóiraatra és pedig

egész évre 10 pengővel

fél évre 5 „

A lapot a következő címre kérem:

..... (olvasható névalírás)

..... (foglalkozás)

..... (lakás, kerület, házszám)

A MŰGYŰJTŐ

A MŰVÉSZETI GYŰJTÉS ÉS MŰKERESKEDELEM
HAVI FOLYÓIRATA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, IV.,
MÁRIA VALÉRIA-UTCA 7.
Telefon: 110—21.

SZERKESZTI:
SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj:
Egy évre 10 pengő
Fél évre 5 pengő
Egyes szám ára 1 pengő

Beköszöntő

Az első, amit lapunk megjelenésének hírére hallottunk, a csodálkozás afelett, hogy megint egy új művészeti folyóirat indul. A csodálkozás nem egészen indokolatlan. Rövid néhány év alatt több új folyóirat indult és ugyanannyi szünt is meg. Kell-e tehát a magyar publikumnak mégis egy olyan folyóirat, amelyben megtalálja mindazt, ami fentartja a kapcsolatot a külfölddel és az itthoni erősen kifejlődött gyűjtési mozgalmakat számon tartja?

Halasszuk el erre a kérdésre a választ! Hiszünk abban, hogy egy olyan lapnak meg van a maga szerepe és jogosultsága, amely komolysága mellett sem akar tudáskodni, hanem programjául tűzi ki az olvasó tájékoztatását az összes hazai és külföldi lényeges művészeti eseményekről. Nem akarunk kritikai revüt adni, nem akarunk tudósokat nevelni; informálás, tájékoztatás, jó vételi és eladási lehetőségek nyilvántartása, hírszolgálat: ezek programmunknak főbb pontjai.

Ha majd közleményeink nyomán leszűrődik például a régiségek és műtárgyak után fizetendő magas vám indokolatlansága, ha majd híreinkből kitünik, hogy a műkereskedelem helyes propagálása mit jelent az idegenforgalom szempontjából, ha majd a gyűjtők rovataink segítségével, új és olcsó beszerzési lehetőségekhez jutnak, akkor elmondhatjuk, hogy nagyobb eredményt értünk el, mintha néhány rövid értekezéssel gádzagítottuk volna művészeti irodalmunkat.

Ez persze nem jelenti azt, hogy ne akarjunk az élő és mai művészetbe bekapcsolódni. Ugy a gyűjtő-, mint a műkereskedő-tevékenység nem elgédgetik meg a már rég fémjelezett értékek árúcserejével. Ennél magasabb etikai és nevelő hivatása is van. Értékeket kell konzerválnia s új értékeket a régiek közé illeszteni.

Azt szeretnők, hogyha a magyar gyűjtők, műbarátok és művészeti tárgyakkal kereskedők közt azt a régi, meghitt közösséget sikerülne helyreállítanunk, mely e körökben valamikor uralkodott. Hiszen nagy gyűjtőink,

mecénásaink s magánmúzeumaink éppen a mult századi Pest gyűjtőtevékenységének nemes lázában születtek meg és főrangúak, előkelő amatőrök, múzeumigazgatók és kereskedők hatalmas együttérzéssel szolgálták az egyéni öröm mellett a nemzetnek magasabbrendű céljait is. E familiáris együttmunkálás lehetővé tételére nemcsak az adás-vételt és cserét közvetítő rovatot nyitunk, hanem lapunk kiadóhivatalában a szakfolyóiratok, aukció-eredmények s katalógusok újonnan megjelent példányait is ingyenes használatára bocsátjuk az érdeklődőknek. S ezenfelül is igyekszünk olvasóink írott vagy élőszóval elmondott óhajainak tolmácsai lenni.

Egyelőre nem túlságos nagy e lap terjedelme. De elég nagy ahhoz, hogy fürge hírmondója lehessen mindannak, ami itthon és idegenben a művészeti gyűjtés területén történik. Kép, szobor, régiség, a műtárgyak minden fajtája, grafika, bibliofília, érem-, plakett- és pénzgyűjtés, a mügyűjtés minden iránya kielégítő jeleletet kap arra az érdeklődésre, mellyel hasábjaink felé fordul.

Hogy ezt a célkitűzést mennyire fog sikerülnie e lapnak elérnie, az nemcsak a mi rátermettségünktől függ, hanem attól is, hogy munkánk mekkora visszhangra fog a magyar műbarátok táborában találni.

Budapest, 1927 augusztus havában.

A szerkesztő.

A művészeti múzeumok barátainak egyesülete

*Irta: PETROVITS ELEK,
a Szépművészeti Múzeum főigazgatója*

Még 1913-ban alakult meg a Múzeumbarátok Egyesülete, amelynek az volt a célja, hogy a három nagy állami múzeumot: a Nemzeti Múzeumot, a Szépművészeti Múzeumot és az Iparművészeti Múzeumot támogassa. Működése lelkes és hasznos volt. Több fontos gyarapodást köszönhetnek neki múzeumaink. Csak a legfőbbeket említve: a Múzeumbarátok Egyesületének kérésére ajándékozta I. Ferenc József király az Iparművészeti Múzeumnak azt a gyönyörű XVI. századi brüsszeli kárpitot, melyet egykor a győri székesegyházban őriztek. A Szépművészeti Múzeum pedig Szinyei pompás Lilaruhás női arcképét, a Nemzeti Múzeum egy sorozat becses Kossuth levelet stb. köszönhet ennek az egyesületnek. Azonban a nemzeti katasztrófa megingatta, aztán csaknem megsemmisítette az egyesület egész vagyonát. A háború vége óta már úgyszólván csak formaszerint állott fenn, élete tengődés volt csupán.

Miután előbb erejében megfogyatkozott, a mult évben összetételében is megváltozott a Múzeumbarátok Egyesülete, mert a Magyar Nemzeti Múzeum barátai a mult év tavaszán külön egyesületet alakítottak. Ezzel a szétválással tulajdonképpen egészséges és üdvös folyamat ment végbe. Egyrészt a Nemzeti Múzeum közvetlenebb és bensőbb kapcsolatba jutott azokkal, akik az ő gyűjtő és tudományos tevékenységének szentelik érdeklődésüket; másrészt mód nyílt arra, hogy egyöntetű új társasággá szervezkedjenek azok, akiket a művészet szeretete fűz össze, akiknek érdek-

lódése és támogató készsége ezért elsősorban a művészeti múzeumok felé fordul.

Ezeket meggondolva, a régi Múzeumbarátok Egyesületének választmányi tagjai, úgymint gróf Zichy János, báró Kohner Adolf, Glück Frigyes, báró Herzog Mór Lipót, dr. Majovszky Pál, dr. Pekár Imre, dr. Herzfelder Gábor, dr. Végh Gyula és e sorok írója elhatározták, hogy a régi Múzeumbarátok Egyesületének feloszlását fogják javasolni és egyúttal megindítják a művészeti múzeumok barátainak egy új egyesületben való szervezkedését.

Abban a meggyőződésben tették ezt, hogy ilyen egyesületre sohasem volt nagyobb szükség, mint ma. Hiszen szerencsétlen helyzetünkben, amikor annyira szükséges megmutatnunk a világnak azt, ami jót és vonzót hoztunk létre, gazdag és nemzetközi értelemben is számottevő művészeti múzeumaink az eddiginél is magasabb jelentőségre tettek szert, mert tudományos és művészeti hivatásuk fölé boltozatul emelkedett megnövekedett nemzeti küldetésük.

Nem elég, hogy művészeti múzeumaink megőrizték régi színvonalukat. Fokozott munkával, a propaganda kiterjesztésével kell bekapcsolódnunk abba a nagy küzdelembe, amelyet kulturális helyzetünk megvédéséért és emeléséért folytatunk.

Viszont éppen ma, midőn ilyen kiváló hivatás vár reájuk, múzeumaink anyagi ellátása a régi állapothoz képest rendkívüli mértékben összezsugorodott. Volt egy-két év a közelmúltban, amidőn a még meglevő állomány fentartása is gondot adott és a legelemibb házi szükségletekre sem tellett. Ezekben a legrosszabb időkön tülestünk ugyan már, de attól még messze vannak múzeumaink, hogy komolyan építhessenek saját javadalmukra. Így aztán még nyilvánvalóan fontos esetekben is nagy nehézségekkel küzdenek, így pl. ha arról van szó, hogy nemzeti művészeti állományunkra nézve fontos tárgyat külföldről hazahozzanak, vagy az országban levő ilyen tárgynak külföldre vándorlását megvásárlás útján mindenkorra megakadályozzák. Anyaguk ismertetésére és propagálására sem telik kellőképen és el lehet mondani, hogy múzeumainknak még mindig gond és küzdelem az életük.

Bizalommal és reménnyel fordulunk tehát azokhoz, akiket a hazai közművelődés nagy kérdései közül különösen a művészeti gyűjtemények sorsa érdekel. Kérésünk hozzájuk: lépjenek be a Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesületébe, amelynek tagjai már eddig is olyan szép számmal jelentkeztek, hogy az egyesület megalakulása biztosítva van. Az alapító tag egyszersmindenkorra 2000 pengő fizetésére, a rendes tag évi, legalább három éven át 100 pengő fizetésére kötelezi magát. A belépést be lehet jelenteni akár a Szépművészeti Múzeum (VI., Aréna-út 41.), akár az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) igazgatóságánál.

Habán fájanszok

Irta : Dr. LAYER KÁROLY,
az Iparművészeti Múzeum igazgató-őre

A mi sok hatásból kialakult, de mégis egységesen jellegzetes népművészetiünknek különösen figyelemreméltó emlékei a felsőmagyarországi habán fájanszok. A bennük megnyilvánuló egyéni alkotó erő egészen különálló és magasabbrendű csoporttá teszi őket a magyar népművészetben. Művészi kvalitásaik és technikai fejlettségük miatt azon a határon állanak, hol a népművészet az iparművészettel találkozik.

Önmázás cserépedények csak a XVII. század eleje óta készültek Magyarországon. A legrégebbi efajta edények Trencsén-, Nyitra- és Pozsonymegyéből származnak. Ezek az edények úgy technikájuk, mint dekoratív felfogásuk szempontjából a finom fájanszokra emlékeztetnek. Az edények legtöbbször fehér alapon kék, zöld, sárga és mangánvörös virág- és indadiszt mutat (fehér-edények), vannak azonban jelentékeny számmal olyanok is, melyeknek alapszíne igen szép kobaltkék, illetve gobelinkék, stilizált növényi díszítésük pedig vagy tisztán fehér, vagy zölddel, sárgával és mangánvörössel élénkített fehér színben tűnik fel (kékedények). Találunk végül olyan edényeket is, melyek kékkel festett márványos, vagy felhős alapon architekturákat, fákat és madarakat tüntetnek fel.

A fent jellemzett darabok keletkezési ideje nem lehet kétséges, mert túlnyomólag évszámokkal vannak ellátva. Az eddigelé ismert legkorábbi példányok a XVII. század legelején készültek. Ezek már minden kísérletezésen túl vannak, sőt művészi érték dolgában rendkívül figyelemreméltó keramikai alkotások és első pillantásra a felsőolaszországi késő-renaissance majolikákkal mutatnak feltűnő rokonságot. A szemlélőt megkapja úgy az edények alapformáinak, mint az alkalmazott díszítőelemeknek olaszos jellege.

Már régen felvetődött az a kérdés, hogy kik készítették ezeket az edényeket? És hogyan került Magyarország északi megyéibe ez a teljes fejlettségében és tökéletes szépségében felbukkanó művészet? Ennek az érdekes, de sokáig homályba burkolt kérdésnek felderítésére az első megbízható felvilágosítást Szendrei János nyújtotta »A habánok története Magyarországon és a habán majolika« című értekezésében. Az általa közölt hiteles levéltári adatok alapján megállapítható, hogy a XVI. század végén Morvaországból Felső-Magyarországnak három fentemlített megyéjébe szorított német szekta, az úgynevezett anabaptisták hozták magukkal és ott folytatták a cserépedénygyártásának mesterségét. Ennek az ügyes iparosokból álló, bevándorlott népnek felvidéki lakosságunk a *habani* vagy *habanstoi* nevet adta, mely valószínűleg az anabaptista szónak tótos elferdítése.

Adataiból kitűnik, hogy az állandó üldözéseknek kitétt felekezet legelső települői már a XVI. század közepe táján érkeztek Magyarországra. Krónikáikban elmondják, hogy vallásuk miatt Magyarországon is sok zaklatásnak voltak kitéve, utóbb azonban ezt a szorgalmas, becsületes és szerény népet

felvidéki lakosságunk szívesen befogadta. Mindannyian iparral és kereskedelemmel foglalkoztak és különösen sok volt köztük a fazekas. Mária Terézia uralkodása alatt a habánok a katolikus vallásra tértek és ennek következtében lassanként beolvadtak a felvidéki lakosságba, különösen a tótságba. Semmi kétség tehát, hogy a szóbanforgó edényeket a habánok készítették, kik a fazekas mesterségben való feltűnő jártasságukat messze földről hozták magukkal. Szendrei kutatásai azonban teljesen megoldatlanul hagyták azt a kérdést, hogy hol ringott a bölcsője ennek a hozzánk bevándorlott anabaptista népnek?

Stiluskritikai alapon a habánok őshazáját nem lehetett egyebütt keresni mint ott, hol az olasz közvetlen hatása a szomszédság révén lehetséges; ott, ahol a határokon formanyelv és művészet átszivárognak. Ez az alapján véve helyes kiindulási pont azonban eleinte súlyos tévedésre vezetett. Kutatóink a legutóbbi időkig svájci befolyást vélték látni habán cserépedényeinken s ezért svájci eredetű népnek tekintették a habánokat. Ez a feltevés azonban téves volt, mert olyan összehasonlító darabokon alapult, melyeket svájci fájanszoknak tartottak, de valóban ezek is habán cserépedények voltak.

Egy külföldi kutató érdeme, hogy végre szétfoslott az a köd, mely a habánok eredetének kérdését oly sokáig borította. E. W. Braun, a troppai múzeum igazgatója találta meg az utat, mely a habánok bölcsőjéhez elvezet. Ez a tudós a habán fájanszokból a troppai múzeumban 1925-ben kiállítást rendezett s ez alkalommal megfelelő összehasonlító darabok és hiteles levéltári adatok segítségével kimutatta, hogy a habánok Déltirolból kiüzött anabaptisták voltak. Ez a megállapítás azután érthetővé teszi a felsőolaszországi és velük rokon déltiroli majolikáknak amaz erős befolyását, mely habán cserépedényeinken félreismerhetetlen.

Braun igazgató a fentemlített kiállításon Candiana, Savona és Déltirol fajanszai közül olyan darabokat tudott bemutatni, melyek meggyőző összefüggésben állanak a felsőmagyarországi habán fazekasok munkáival. Ezenkívül pedig olyan okiratokra is bukkant, melyek a habánok déltiroli eredetét hiteles formában bizonyítják.

A habánok korai készítményeit tehát a népies jelleg mellett általában a késői renaissance olasz majolikáinak erős befolyása jellemzi. A későbbi habán edények mindinkább elvesztik olaszos jellegüket. Lassanként teljesen aklimatizálódnak és a XVII. század végétől kezdve mindinkább a magyar népművészet formanyelvéből merítik motívumaikat. Lassanként elmarad az arabeszkés vagy virágos inda és virulnak a magyar virágszálak, feltűnnek az állatalakok, a céhjelvények és a magyar népeletből vett ábrázolások.

Talán sikerült ezzel a mi a habán cserépedényeink helyes megítéléséhez néhány szempontot adni. és továbbra is ébrentartani gyűjtőink nemes érdeklődését e szép művészet iránt.

Aki tömegszám gyűjt, rosszul gyűjt. Aki koálisokat gyűjt, jól gyűjt.

LOTHAR BRIEGER

Néhány aktuális tanulság a pesti empire-ötösség köréből

Irta: Dr. HORVÁTH HENRIK,
a Budapest Székesfővárosi Múzeum őre

Nem épen véletlen dolog, hogy az amúgy is élénk érdeklődés a hazai empire- és biedermeier-ötössémművészet iránt épen a pesti emlékek gyűjtésénél kapott különösebb lendületet s hogy a hamisítások, misztifikációk, a többé-kevésbé tudatos félrevezetések özöne épen Szentpétery József és a Prandtner család tagjai körül burjánzott föl legbujábbban. Ez a tisztátlan tevékenység, kivált Szentpétery körül, már elég szép multtal bir és régi hagyományokra tekinthet vissza. Ez annál meglepőbb, mert Szentpétery a céhjegyző könyvek megdönthetetlen adatainak szerint nem volt felkapott mester. A műhelyek forgalmát feltüntető »*Beschaumeister*«-könyvekben nem ritkán az utolsó vagy utolsóelőtti helyen szerepel. Ez részben a mester erősen felcsigázott művészi öntudatában leli magyarázatát, minthogy Szentpétery inkább a nagy történeti reliefekkel bibelődött, semhogy közhasznú cikkek tömeges előállításával az üzemét fejlessze és életstandardján segítsen. Részben azonban tényleg népszerűségének (vagy inkább népszerűtlenségének) fokmérőjeként tekinthető. Kisebb mértékben áll ez a pesti működésének kezdetére, a század stilusfejlődésileg nagyon fontos 10-es és 20-as éveire, amidőn Szentpétery az empire-ötösség bécsi változatát ülteti át az addig meglehetősen terméketlen pesti talajba. A 30-as években a forgalom állandóan hanyatlik, de szinte érthetetlen, hogy ezen hanyatlással párhuzamosan a hamisítások és plágiumok már felbukkannak. Ezen hamisítványok hitelét erősen emeli az a tény is, hogy gyakran a művész autentikus mesterjegyével is el vannak látva s nyilván abban a titokzatos időszakban készültek, amikor Szentpétery saját bevallása szerint huzamosabb időn át (1 $\frac{1}{2}$ évig) távol volt Pesttől. Más elbírálás alá esnek a plágiumok, mikor nem a mester nevét, hanem modorát, motívumkészletét, dekoratív formáit, szóval egész művészi egyéniségét sajátítják ki, az így előállított művekre pedig habozás nélkül saját mesterjegyüket ütik rá. Így keletkeznek azután oly pesti (sőt budai) ötöstárgyak, melyeknek idomai Szentpétery munkáival szinte szóról-szóra megegyeznek, de nem az ő, hanem az élelmes plágizátorok szignaturáját viselik. A céhszabályok e tekintetben semmiféle szankciókkal nem rendelkeztek, aminthogy ez a kor általában mindenben, még irodalmi téren is meglehetősen érzéketlen volt. hasonló kihágások iránt. Ami most már Szentpétery modern hamisítóit illeti, ezek többnyire egy ép oly egyszerű, mint zseniális fortélyt alkalmaznak. Rendszeresen nagyobb s minél több ezüstöt igénylő művekkel kísérleteznek. Ez üzleti szempontból is mindenesetre előnyösebb, mint kis tárgyakkal foglalkozni. De a hamisítás sikerét is elősegíti ez. Így ugyanis sokkal könnyebben lehet egy, Szentpétery eredeti szignaturáját viselő és valamely kisebb használati tárgyról (kanál, villa stb.) származó ezüstdarabot a hamisítvány fedelébe fenekébe vagy hátlapjába beilleszteni. Előáll tehát egy érdekes hybrid: hamis műremek, autentikus mesterjeggyel. Ez természetesen egész a hitelesítő bé-

lyeggel és a mester szignaturájával ellátott részletek be- és feldolgozásáig vezethet. A legelterjedtebb utáztatok magától értetődően azok, amelyeknél munka és mesterjegy egyaránt hamis. Ez esetben a hitelesség látszatát hathatósan emeli a mesterséges oxidáció, az a bizonyos patina, mely egy kis kén-szulfur segítségével megtévesztően szokott sikerülni.

Jóval komplikáltabb a helyzet a Prandtner család esetében. Az I. P. mesterjegy mögött *legalább tíz* különböző mester rejtőzik. Már a Prandtner családban János, József és Jakab nevű mesterek szerepelnek, az ő munkásságuk széjjelválasztása tehát már nem csekély nehézségekbe ütközik. Hozzájárul ehhez még a hasonló kezdőbetűs mesterek egy egész sorozata és itt most már nemcsak a P, hanem a B betű is figyelembe veendő. Egy tipikus sváb hangtani kényszer folytán ugyanis e hangok állandóan felcserélődnek, úgy hogy a Brandtner, Baschberger, Blett stb. elírások legalább annyiszor szerepelnek, mint a helyes nevek (Prandtner, Paschberger, Plett). Így tehát az eshetőségeknek és a kombinációknak se szeri, se száma. Csak látszólag lendít az ügyön az a tény, hogy Prandtner János és József a rendes mesterjegyükön kívül gyakran teljes nevüket is be szokták ütni, mert ez csak ötletszerűen történt és leghitelesebb munkáik egy egész soránál hiányzik. Így már maga a meghatározás is tetemes nehézségekkel küzd, mert szinte lehetetlen megállapítani, hogy melyik munka milyen J. P. mesterhez tartozik, még ha egy egész, kikerekített és határozottan egyéni (teszem a Prandtnerektől teljesen elütő) idomokat mutató ouevre-ről volna is szó. *Itt csak a mesterek pontos kronológiája segíthet.* Egy ilyen munka összeállításán ép most fáradozom a pesti ötvösművészet történetét tárgyaló könyvem számára. Igaz ugyan, hogy a fent vázolt nehézségek a hamisítást is erősen alterálják, mivel a hitelesítő, az évszám, a mesternév, a formakészlet, a trébelési modor stb. hamisítása még mindig nem nyújthat elegendő bizonyítékot arra, hogy egy bizonyos ezüsttárgy valóban Johann Prandtner műve-e. De viszont a hamisítás ismérveit is nehezebb kimutatni egy olyan nagy, legalább tíz mesternevet felölelő latitudé-ön belül.

Hogy védekezzünk most már e csalások ellen? Nagyon fontos, sőt nélkülözhetetlen kellék marad mindig a mesterjegyek ismerete. Igaz, hogy ez magában, ahogyan ezt Szentpétery esetében is láttuk, még nem elég. Pláne, ha az a mesterjegy, mint a Prandtnernek esetében, túl tág keretek között mozog. Tekintettel arra, hogy a díszítőformák is könnyen utánozhatók és hogy a patinát is mesterségesen lehet előállítani, elmondhatjuk, hogy a pragmatikai, vegytani és összehasonlító módszereken kívül, a hamisítványok megállapításánál a döntő szó még mindig a tapasztalaté, az iskolázott szemé és a helyes stílusérzéke.

Az ember az órát darabokra szedi, hogy megismerje a szerkezetét. Csakhogy az óra akkor nem jár tovább. Az analízis veszélyezteteti úgy az órának, mint a műtárgynak a lélkét.

MAX J. FRIEDLÄNDER

A MŰGYŰJTŐ TÁRCÁJA

Régiségzedelgés a palazzokban

Firenze a világ egyik leggyönyörűbb városa. Szépsége, tájhangulata, régi épületei varázsa, mindez belelopózik az ember szívébe. Úgyszólván akaratlanul történik ez: minden *eléje-szalad* az embernek. Elébe szaladnak a kertek: észre sem veszi s már benne van egy régi templom kertjében. Eléje szalad a múzeum: mikor nem is gondol rá, már a Bargelloban találja magát a meglepett idegen. És eléje szaladnak . . . nem, utána szaladnak a régiségügynökök. Ez pedig a következő módon történik.

*

Sétál, sétál a gyanútlan idegen, akiről az összes helybeli kutyák már két-száz lépésnyire leolvassák, hogy idegen. Hát még a különféle hájakkal megkent fogdmegek, régiség-csacszenolók és sírva mesélők. Tehát megszólítja az idegent egy ilyen bánatos ügynök s előad egy érzékeny történetet. Például: a sokszázéves régi boltról, melyet délután elárvereznek. A palazzoról, melynek *conte*-je, vagy *principe*-je épen most, egy váltólejárat miatt hirtelen szorultságában el akarja adni egyik Tintorettoját, vagy ősrégi cassoneját, esetleg néhány gobelinjét, falikarját és azt a székét is, melyben dédnagybátyja, a boldogult doge meghalt. Az idegen gyanakszik? Ott van az eskü, az összes olasz szentek, akiket tanúkul hívnak. De ha ez sem elég, van néhány múzeum-igazgatói ál-okmány is a láda fiában. No és — enfin — a szuetteség sem kutya. Szű van a trónusszékekben, a viaszgyertyákban, moly a brokátban, apró féreg a képkeretben. Ez csak elég? Nem. Vannak megátalkodott szakértők, maguk is értők, nekem mondja? — vásárlók, én is tanár vagyok ebben jelszavú emberek, hát ezeket mivel kell elkábítani? Nagyon egyszerű. Ezekről harmincezer lirát kell kérni egy ebédlőasztalért, mely az asztalosnál háromszázba kerül. Oda lehet adni huszonötezerért is, de csak unszolásra. Aki érti a dolgot, az fizessen a szakértelemért.

*

Megint más módszert kell követni az amerikaival szemben. A szabad nép demokrata fia a következő csapdába szokott bedülni. A szállodai portás »véletlenül« összehozza őt a szálloda halljában olvasó és mit sem sejtő ögróffal vagy herceggel. Az amerikai lekvár-nábob persze meg van tisztelve. Következik másnap délután egy meghívás a főmagasságú úrhoz teára, golfpartira stb. Még nagyobb érzékenyedés. Belép az ősök arcképcsarnokába, amelyben azonban fajtánszok és patikaedények is láthatók. A nép egyszerű, de gazdag fia alig tud szóhoz jutni a házigazda kedvessége láttán. Közben pedig a diszkrét inas néhány »érdekes« majolikát visz le az amerikai autójába s odateszi az ülésre. Az amerikai majd elolvad a meghatottságtól . . . És másnap reggel megkapja a számlát.

*

Minthogy azonban az üzletkötéshez folyton új és új ötletek kellenek, időnként más és más formát ölt a palotalátogatás. Azok számára, akik »andante con moto« szeretnek vásárolni a palota egyik belső termében ül egy ezüstoshajú szép matrona. Hangja fátyolos, tekintete könnyes, mozdulata fenséges. Vala-

mikor nagyon ünnepelt szépség lehetett. Most ? könnyezve adja beleegyezését, hogy a pápától ajándékba kapott szekrényét elidegenítsék. De mit tehetne egyebet ?

... Csak kevesen tudják, hogy a szép ezüstös matronát erre az alkalomra kölcsönvették a palazzoba ... Prompt, cassa fizetve.

*

De azért nem kell azt hinni, hogy Florenzben csupa szédelő a régiségkereskedő. Oh, vannak köztük nagyon tisztességes, korrekt, szavahihető gentlemanek. Ezeket azonban nehéz megtalálni, mert ők nem fogdmegekkel és dajkamesélőkkel dolgoznak. Még aránylag leginkább arról lehet őket felismerni, hogy áraik alacsonyabbak, mint amazokéi és sokkal tartózkodóbbak amazoknál. Majdnem lehetetlen őket feltalálni.

A szakértő-kérdés

Német műkereskedelem s német múzeumi tisztviselők körében egyre gyakrabban nyilvánul meg az óhaj, hogy rendezni kell végre a szakértő-kérdést. A gyűjtőtevékenység merkantilizálása még egyre tart és a művészeti gyűjtés sok tekintetben elvesztette régi, háborúelőtti amatőr-jellegét. A profenzionátus gyűjtők alig különböznek intencióik tekintetében a kereskedőktől. S amint a német törvényhozás rászorította az aukciók rendezőit, hogy a visszaéléseket lenyesegezzék, úgy fog sor kerülni hamarosan a szakértők és szakvélemények némely visszásságainak az orvoslására is. Egyelőre persze csak — Németországban.

Szakértők alkalmazása, kinevezése, meghallgatása művészeti kérdésekben a bíróság előtt is meglehetősen zűrzavaros valami. Nagyvárosokban még csak megtalálják az arra való embert : a bíróság, az ügyvédek rendszeren megfelelő múzeumhoz fordulnak tapasztalt tanácsadóért. De egészen más a helyzet, mikor a kisembernek van valamely kép- vagy régiségszakértő tanácsára szüksége. Ilyenkor az illető — többnyire egész hagyatékok vagy gyűjtemények felbecsüléséről van szó — az első vélt szakértőhöz fordul, akit neki ajánlanak, vagy aki olcsónak látszik. A kontárság és ennek következtében az értékek elkotyavetyélése itt igen tág lehetőségeket talál. Gondoljuk csak meg : lehet valaki kitünő értője például a régi bútoroknak, de sejtelve sincs róla, hogy a rajnai agyagművesség termékei vagy a németalföldi szőnyegek hova sorozandók s milyen értékűek. Hiszen még maguk a nagyobb múzeumok tisztviselői is gyakran csak egyoldalú ismerői egy-egy kor, mondjuk az olasz renaissance festészetének, míg ugyanaz a tisztviselő esetleg csak felszínesen ismeri a tizenkilencedik századi festőket.

Elsősorban tehát egy szakértő-központ felállítását sürgetik a német szakfolyóiratok. Egy ily vegyes összetételű központ minden esetben tudná, hogy — számbavéve szakirodalmi tevékenységét is — a felmerülő művészi tárgyat kinek az expertálására kell bízni. Evvel elkerülhető volna, hogy kis vidéki városok hozzá nem értő »vadzszeni«-jei, festőművészek, rajztanárok, esetleg óráskok, puszkaművesek s egyéb derék adófizető polgárok gyakoroljanak véleményadást oly javak fölött, melyek távolállanak tőlük, mint a megyei hajdútól a pápaválasztás.

Természetes azonban, hogy a szakértőkérdés komplexumának rendezése is sok körültekintést igényel. S ha az egyént guzsbakötik, akkor azzal a műkereskedelemnek és művészi gyűjtésnek ártanak.

GYŪJTŐK ÉS GYŪJTEMÉNYEK

Egy érdekes belga aukció

(Bruxellesi levél)

Bruellesben majdnem minden napra esik egy aukció. Ez azt jelenti, hogy az itteni régi patricius családok is megéreztek az inflációs idők szelét — de viszont azt is, hogy ilyen tömérdek műárverés között kevés az érdekes és jó. A jóhírű Galerie Georges Giroux által kalapács alá bocsátott Steurs-gyűjtemény ez utóbbiak közé tartozik. Érdekes volt nemcsak anyaga, hanem a meglepő ellentmondásokkal teli eredménye miatt is. Azt lehet ugyanis általában mondani, hogy kb. egyenlő műértékű tárgyak között a *kevésbé nagy* terjedelműek értek el magasabb árat — ami valószínűleg a bruxellesi lakások és szobák párisian apró voltak a következménye. Ezen a kissé durva általánosításon felül azonban kétségkívül a művásárló közönség mindenkor megfeszíthetetlen pszichológiája volt a következő legfeltűnőbb ellentmondások forrása:

Van Dyck egyik kitűnő vázlata (59 × 44 cm), amely az antwerpeni híres St. Paul templomi képhez készült 6000 frankért kelt el, holott a múzeumi szakértő 12.000. frankra becsülte. Ugyanakkor a most is élő Franz *Courtens* belga festő egy közepes tájképe 28.000 frankot ért el és az ugyancsak modern *Henri de Braekeler* egyik »interieur«-jéért (46 × 63 cm.) 22.000 frankot fizettek.

Jan Stabbaerts modern antwerpeni művész két minden kritikán aluli genre-képéért (37 × 46 és 25 × 20 cm) 6000 és 5000 frankot adtak, míg egy elsőrangú, ökörfejet ábrázoló *Constant Troyon* kép (66 × 54 cm) 1100 frankért került a szerencsés vevő birtokába. Rossz napja volt *Josse van Cleef*-nek is, akinek 60—70.000 frankra becsült múzeumba illő szentcsaládjáért (37 × 29 cm.) (valószínűleg 1520-ból) csak 22.000 frankot tudtak elérni. Becsáron alul kelt el (9000 frank helyett 7500-ért) Rubens egyik legkitűnőbb követőjének, *Erasmus Ouellyn*-nek (1607—1678) Judith című képe (1,20 × 1,20 m) csakúgy, mint egy *Jean de Mabuse*-nek attribúált igazán elsőrangú réze festett szentcsalád (49 × 37 cm), amely a 10.000 frankos becsár helyett 400 frankért ajándékozott a vásárlójának.

Az »ismeretlenek« csoportjába sorolt régi festők műveinek árverése talán még vadabb ellentmondásokra adott alkalmat: így egy igen nemes XVII. századbeli németalföldi női képmás a 4500 frankos becsár helyett csak 1800 frankért talált vevőt, míg egy egykorú ugyancsak németalföldi de teljesen stílustalan és értéktelen férfiképmás (szintén kb. 80 × 60 cm méretű) 6000 frankot ért el, holott a szakértő — igen józanul — csak 800 frankra becsülte.

Ami a bútorokat, szőnyeget, gobelineket stb.-t illeti, azonban — a keramika kivételével — úgy tapasztaltam, hogy sokkal kevesebb tere nyílik a fantáziának. Ezeknek megvan a maguk kereskedelmi ára — amely a jó daraboknál jelentősen alacsonyabb, mint Magyarországon. Így egy Tenier-stílusú XVIII. századvégi bruxellesi gobelin-nek (2,70 × 1,40 m) 14.000 frank volt az ára, egy XVIII. századbeli flamand »petit-point«-nek (2 × 2 m) pedig 12.000. A szőnyegek közül egy régi Kula (2,27 × 1,26 m) 2500, egy régi Férahan (1,95 × 1,30 m) 2000, egy igen szép régi Yordes

(1.68 × 1.23 m) 2800 és egy ugyancsak régi Bokhara-Hashli (1.62 × 1.22 m) 2300 frankon cserélt gazdát.

A bútorok közül egy XIV. Lajos korabeli dúsan faragott, aranyozott bronccal díszített diófaszekrény (magassága 2.32, szélessége 1.83, mélysége 0.73 m) 9000, egy hasonló nagyságú XIII. Lajos korabeli szekrény 7500, egy valamivel kisebb de citrom- és rózsafával és elefántcsonttal berakott XIV. Lajos korabeli szekrény 17.000 frankért árvereztetett el. Több XIV., XV. és XVI. Lajos korabeli (általában kb. 0.85 magas, 1.10 széles és 0.55 m mély) »commode« is került eladásra, amelyek a gyönyörű berakások és dús cizellált bronz veretek ellenére az igen rezonabilisnak mondható 9000, 14.000 és 11.000 frankos áron keltek el.

A fajanszok közül különösen a gyönyörű spanyol »Alcora« stb. tálak említendők meg, amelyeknek ára 700 és 6000 frank között váltakozott (ez utóbbi a múzeumi becsű fémfényű tálakért). Két tehenet ábrázoló XVII. századbeli *Delft* vajtartó 4000 és négy *Tournai*-i porcellántál pedig 9000 frankért cserélt gazdát.

Hosszadalmas volna az árverés tárgyát képező többi műtárgy által elért árak felsorolása. Így tehát ez alkalommal csak azt említjük még meg, hogy a bronccok — különösen az »empire« korabeliek — igen magas árakat értek el.

Havas László

Elszászi műpiac

(Strassburgi levél)

Bárha Elzász visszahódítása már évekkel ezelőtt nagy lökést adott annak a kultusznak, amellyel Franciaország műgyűjtői az **elzászi fajansz** iránt viseltek, a strassburgi, nidervillei, hagenau stb. gyárak gyártmányai még soha olyan árakat nem értek el, mint az idén.

Ennek a jelenségnek magyarázata talán abban rejlik, hogy a helyi patriotizmus medrébe terelt intenzív művészeti propaganda nyomán immár az elzászi gazdag műgyűjtők áldozatkészsége még a nyaranta idecsődülő amerikaiakéval is vetekszik.

Az így megnövekedett keresletet a helyi piac képtelen kielégíteni és tekintettel arra, hogy a XVIII-ik században Dél-Franciaország volt az elzászi fajanszipar termékeinek legnagyobb felvevője a strassburgi colmari, mulhousei régiségkereskedők falkákban járnak Arles, Nimes, Avignon, Marseille stb. környékét.

Néhány élelmes bécsi és cseh régiségkereskedő megpróbálkozott a holtsi stb. strassburgi mintájú **utánzatokkal** is, de ezek itt a kutyának sem kellettek, mint ahogy általában tekintettel a töméntelen hamisítványra és nem kevésbé a rendkívül kifejlett szakismeretre, itt a legnagyobb óvatossággal és a legfinomabb distinkciókkal viseltek. Néhány a gyakorlatból vett példa fogja ennek legékeőbb bizonyítékát adni:

A Strassburg—Hagenau-i gyár alapítójának (Ch. Fr. Hannong) első kék díszítésű gyártmányainak ára azonos alakú és nagyságú tárgyaknál körülbelül még egyforma (egy 40 cm. hosszú ovális Rouen stílusú tálért 18.000 frankot kértek tőlem), de Paul és Balthazar Hannong-tól kezdve, különösen pedig Joseph Hannong periodusú daraboknál egyazonos nagyság, alak, díszítés és kor esetén is két, sőt három *minőséget* különböztetnek meg.

Ennek a minőségkülönbözetnek megmagyarázása tulságosan hosszadalmas volna. Elég annyi, hogy egy Joseph Hannong korabeli (kb. 45 cm. átmérőjű) egyébként azonos tálnak ára III-ik minőségben 900, II-ikben 4000, míg I-sében 22.000 frank

volt és hogy ezt az arányt — ha nem is ilyen mértékben — többször volt alkalmam konstatálni.

A legkeresettebbek és legritkábbak jelenleg a zöld »camayeux« díszítésű tárgyak, amelyeket a legutóbbi évekig (a Hannong gyár helyén végzett ásatásokig) Marseillesnek tartottak, valamint az aranyozott szélű használati és dekoratív darabok. Ilyenek a kereskedelemben jelenleg egyáltalában feltalálhatatlanok és mesébe illő árakat kínálnak értük.

Ami a nidervillei fajánszot illeti, különösen a kecses és felülmúlhatatlanu friss és tüzes karmin dekorációjú »jardinière«-ek keresettek, amelyeknek ára 4—20.000 frank között váltakozik, míg a finomságban a legnemesebb Höchst porcelánnal vetekedő szobrocskák, különösen ha ezek Cyfflé-nek vagy Lemire-nek attribuíhatók, 30—40.000 frankot is elérnek.

A fajanszon kívül a felülmúlhatatlan **elzászi ón ötvösművészet** uralja a régiségpiacot. A kisebb használati tárgyak ára még elérhető — mint p. o. a népszerű XIV—XV Lajos korabeli »écuelles á bouillon«-oké, amelyekért 500—2000 frankot kérnek — de a nagyobb dekoratív »casques«-ok, urnák és serlegek 12—15.000 frankon alul alig kaphatók. Mindezek felül pedig Elzász még mindig megmarad a XVI. századbéli színezett faszobrok, a legjobb középkori üvegfestmények és a legeredetibb kovácsolt vas munkák (különösen cégegerek a XVII—XVIII. századból) kimeríthetetlen tárházának, amelyek között a műgyűjtő még egy és más megvételre valót is találhat — ha siet!

H. L.

K Ü L F Ö L D I A U K C I Ó K

A májusban megtartott **L. G. Boerner**-aukción jelentősebb árait, habár elkésve is, közlésre érdemesnek találjuk. Ezek óta nem került ilyen jelentős metszgyűjtemény eladásra és az eredmények messze kiható fontosságúak lesznek. Csak a legjelentékenyebb darabokat emeljük ki, de nem szeretnők, ha a hozzá nem értők a maguk jelentéktelenebb darabjait is ilyen szempontok szerint értékelnék.

No	Márka
21. Albr. Altdorfer. Die Landschaft, rézmetszet	7.900
60. Hans Sebald Beham: Das Bauernfest	650
107. Lukas Cranach: Der heil. Georg zu Pferd	560
131. Dürer: Adam und Eva, Kupferstich	42.000
134. Dürer: Christus am Ölberg	4.600
144. » Maria mit dem Kinde	9.400
157. » Der heilige Hieronymus in der Zelle	6.100
164. Dürer: Die Melancholie	6.800
175. » Ritter, Tod und Teufel	15.000
331. Augustin Hirschvogel: Der Burghof.	3.500
365. Lucas van Leyden: Virgil im Körbe	1.550
378. Israel van Meckenem: Die spielenden Kinder	3.300
423. Adrien van Ostade: Der Tanz im Wirtshaus.	4.200
424. Adrien van Ostade: Das Frühstück	2.100
429. Rembrandt: Das Selbstb. m. d. aufgestülpten Arm	15.500

No	Márka
470. Rembrandt: Die Landschaft mit den drei Bäumen	28.000
471. Rembrandt: Die Landschaft mit den drei Hütten.	36.500
477. Rembrandt: Jan Lutma, der Ältere	34.500
506. Martin Schongauer: Die Geburt Christi	9.400

A londoni **Holford**-aukción rég nem hallott magas árakat eredményezett:

Lorenzo Lotto Lucretiáját a londoni National Gallery vette 22.000 Guinea-ért.	Guinea
Pesellino »Madonna a gyermekkel és 6 szenttel»	16.000
Bartolomeo Veneto gyermekportréja	10.500
Tizian »Catharina Cornaro« portréja	4.000
» »Szent család»-ja	3.400
Lionardo-nak minősített Madonna	2.000
Perugino »Madonná»-ja	4.600

árban cserélt gazdát. — Iparművészeti tárgyak közül:

	Font
XVI. századbéli florenci Cassone	7.000
Luca della Robbia majolika reliefje	1.700
Christof Ritterlein nürnbergi mester	

XVI. század ezüst sötartója 3.400
Jean Petitot XVII. sz. email miniatűrjei 300—600 font árban keltek el. Magyar fogalmak szerint rendkívüli árat ért el egy 1200 körüli zsolttároskönyvből eredő miniatűr: 1750 font.

Örvendtes módon a vásárlások ezúttal több európai nevet tüntetnek fel és bár az árak feltétlenül amerikai ítétek, mégsem került át a híres Holford-gyűjtemény szőröstől bőrostól Amerikába.

A MŰGYŰJTŐ HÍREI

KIÁLLÍTÁSOK A NEMZETI MUZEUMBAN

A Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága helyreállított II. emeleti helyiségeit, amelyek régebben a főrendiházi ülések céljait szolgálták, kiállítás keretében nyitja meg a magyar múzeumlátogató közönségnek. A kiállítás feloleli a Múzeum által a háború óta szerzett muzeális anyagot. Noha a háború óta eltelt közel egy évtizedes időszak túlnyomó része a múzeum részére a nélkülözés és megpróbáltatás korszakát jelentette, mégis különösen az utolsó években oly értékes anyagot tudott összegyűjteni a múzeum ötnegyedszázados gyűjteményeinek kiegészítésére, hogy értékével és változatosságával a szakértőket is meg fogja lepni. Az új szerzemények kiállítása előreláthatólag október végén kerül megnyitásra. Ugyancsak a most következő szezonban, valószínűleg 1928. év tavaszán az Apponyi könyvtár és a Todoroszku könyvtár felállítására is sor kerül. A Nemzeti Múzeumban a levéltári osztálynak az országos levéltárba történt átköltöztetésével az I. emeleti előcsarnokból nyíló terem sorozat ürelt meg. Ezt a terem sorozatot, mely csatlakozik a könyvtár raktárhelyiségeit és olvasótermét tartalmazó részhez, a könyvtári kiállítások céljaira használja fel a múzeum igazgatósága. Eddig az csak a helyzet, hogy a könyvtár ritkaságait külön engedéllyel lehetett megtekinteni, a két világszerte nevezetes és egyedülálló magyar gyűjtemény a Bibliotheca Apponyiana és a Todoroszku Gyula régi magyar könyvtára egyáltalán nem állott a nagyközönség rendelkezésére. Az új könyvtári kiállítási helyiségekben a többi táruk kiállítási rendszeréhez hasonlóan ezek a könyvtárak és könyvritkaságok állandóan hozzáférhetőek lesznek. A kiállítások megfelelő stílusos iparművészeti keretet kapnak.

AZ ÚJ NÉPRAJZI MUZEUM MEGNYITÁSA

Még 1924-ben indult el a Néprajzi múzeum költöztetésének ügye. A sokat hányatott múzeumi tár akkor már állandó pusztulási veszélynek volt kitéve a Városligeti Iparcsarnok egyik szárnyának kátrány papir fedele alatt. Nagy harcot provokált, de végre is sikerrel járt a Múzeum-

nak a Tisztviselőtelepi Gimnáziumban való elhelyezése. Az átköltözés után ott igen szorgos munka folyt, melynek eredményeképpen a magyar anyag már a mult év végén teljes felállítást nyert, míg a tengerentúli gyűjtemények elrendezésére ez év nyarán került a sor. A munkálatok annyira előrehaladtak, hogy a tárat, mint tökéletes Néprajzi Muzeumot, már ez év őszén meg lehet nyitni. Örömmel regisztráljuk ezt a hírt elsőnek a magyar sajtóban. Az a megbecsülhetetlen szépségű hatalmas anyag, mely évek óta, sőt évtizedek óta vagy elrejtve, vagy teljesen hozzáférhetetlen módon lappangott, ezzel végre nemcsak méltó hajlékba költözik, hanem instruktív módon is hatni fog gyűjtőkre, laikusokra.

A MŰGYŰJTŐ AUKCIÓJA

Az idei őszi szezon mozgalmasnak ígérkező régiségaukciói közt bizonyára az elsők egyike lesz az a nagyarányú árverés, melyen a Zsengeri-féle gyűjtemény kerül kalapács alá. Elsőrangú darabokban s kivált lakásberendezési tárgyakban fog bővelkedni ez az aukció. A bútorok mellett a fayence-ok, porcellánok, pompás miniatűrök tömege fog kiállításra s eladásra kerülni és így előre is felhívjuk reá lapunk olvasóinak figyelmét. A Műgyűjtőnek erről az első aukciójáról, melynek ideje még véglegesen megállapítva nincsen, lapunk legközelebbi számában bőséges és részletes információt közlünk.

DR. BISCHITZ GYULA

A magyar gyűjtők tábora egy tevékeny és értékes egyéniséggel lett szegényebb Bischitz Gyula dr. halálával. Mindenütt, ahol finom és értékes műtárgyak vásárlásáról volt szó, ott lehetett látni e ritka szakértelemmel gyűjtő amatőrt. Porcellángyűjteménye s kivált ennek japán és kínai anyaga nemcsak a hazai szakértők csodálatát keltette fel, hanem külföldi tekintélyek is gyakorta megfordultak nála és ezeknek dicsérete buzdította lankadatlan agilitásra. Bischitz Gyula dr. ügyvéd és földbirtokos 73 éves korában halt meg s temetéséről — óhajtasához képest — senkit sem értesítettek, mert a páratlanul szerény és finom öregúr csendes életéhez méltóan akart meghalni is.

SZMIK ANTAL MEGHALT

Nemcsak a magyar műgyűjtés, hanem az egész magyar művészi kultúra igazi veszteségét jelenti ez a hír. Hiszen Szmik Antal neve nemcsak a régiséggyűjtők táborában volt híres és megbecsült, hanem azon jóval túlmenően mindazok ismerték őt, akik a régi háziipar modern szellemű megújítását várták tőle. Mert Szmik Antalnak nemcsak szerelme, szenvedélye volt a csipkegyűjtés, a régi textiliák és himzések gondos összeválogatása, hanem nagy tervek sugallója is. Ezek segítségével akarta ő a fiatalabb iparművésznemzedékbe a csipke kultuszát beleoltani. Páratlan formagazdagságú gyűjteményével — igazi mecénáshoz méltóan — etikai értéket is akart ajándékozni az utókornak s nem egy fiatal iparművész támogatásával segített ezt a tervét közelebb hozni a megvalósuláshoz. Már egész fiatalon a néprajzi gyűjtés felé fordult és mint vidéken dolgozó mérnöknek erre bőséges alkalmá volt. Halálhíre annál fájdalmasabban tölthette el tisztelőit, mert ez is a gyűjtő tragikumából fakadt. Semhogy gyűjteményének örökidőkre búcsút kelljen mondania, inkább öngyilkos lett. Március 22-én halt meg hatvanöt éves korában. A gazdag és sok muzeális érdekléssel bíró gyűjtemény egy részét Wolfner Gyula szerezte meg amúgy is nagyon jelentős és érdekes néprajzi gyűjteményének gazdagítására. Valószínűleg az idei ősz folyamán kerülnek Szmik Antal egyéb textiliái és műtárgyai kalapács alá. A hagyaték iránt érdeklődőknek lapunk kiadóhivatala is készségesen áll rendelkezésükre.

AJÁNDÉKOK KIÁLLITÁSA AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBAN

Az *Iparművészeti Múzeum* anyaga az utóbbi időben sajnálatosan kevés gyarapodást mutat. Fedezet hiányában vásárlás útján a múzeum alig jutott új darabokhoz, az adományok szintén nem számottevőek. Egyik legérdekesebb új szerzeménye az Iparművészeti Múzeumnak a Csányi igazgató úr által ajándékozott XVI. századból eredő színes német kályhafiók. Ez év őszén bemutatásra kerül végre a híres *Prokopiusz-gyűjtemény*, melynek főanyagát őn és porcellántárgyak, továbbá *Mária Terézia* korából való bútorok és egyéb érdekes régiségek teszik.

MUZEUMOK KONGRESSZUSA LESZ JÖVŐ ÉVBEN BUDAPESTEN

Az *Internationaler Museumverband* ez évi kongresszusát szeptember 11—15. között rendezi Hamburgban. A múzeumvezetők legfontosabb egyesületének magyar részéről dr. Csányi, dr. Varju, dr. Végh és legújabbán dr. Layer igazgatók a tagjai, akik a kongresszuson mindannyian részt vesznek. A jövő évi összejövetel színhelyül Budapest van kiszemelve s a magyar résztvevők fontos feladata ennek a programját összeállítani. A *Verband* kongresszusa alkalmából érdekes új kiállítás rendezése válik aktuálissá. Az *Internationaler Museumverband* főleg a hamisítványokra vonatkozó szakkérdésekkel foglalkozik; ebbe a tárgykörbe vág *dr. Csányi* Hamburgban megtartandó előadása is a hamisított keleti szőnyegekről.

Kedvezmény előfizetőinknek!

„A Műgyűjtő” szerkesztősége mindenképen kezére óhajt járni előfizetőinek abban, hogy a kül- és belföld őket érdeklő vételi és eladási alkalmairól, aukciókról, árverésekről, stb. pontos értesüléseik legyenek. Ezért elhatároztuk, hogy az összes fontosabb

külföldi katalógusokat, folyóiratokat stb.

szerkesztőségünkben (IV., Mária Valéria-u 1.) előfizetőink használatára, jegyzetek, árkiírások stb. céljából rendelkezésükre bocsájtjuk. Reggel 8 órától, este 6 óráig ezek a nyomtatványok tehát mindenkor megtekinthetők. Egyúttal értesítjük t. olvasóinkat, hogy az ujonnan érkező katalógusok és aukcióeredmények jegyzékét lapunkban rendszeresen közölni fogjuk

A HOPP-MUZEUM GYARAPODÁSA

Az Andrassy-út végén, hangulatos környezetben álló Hopp-múzeum kicsiny, de értékes anyaga évről-évre gazdagodik. Hol vásárlások, hol adományok teszik egyre értékesebbé ezt a keletázsiai múzeumot. A múzeum anyaga most igen fontos ajándékarabokkal lett gazdagabb. *Schweiger Imre*, a külföldön élő magyar származású műgyűjtő, aki nevét már a multban is értékes műzeális adományokkal tette ismertté, néhány nagybecsű ajándékot juttatott a múzeumnak. Ezek között van négy indiai szobortörredék, homokkőből, a VI. század tájáról és ugyan csak egy kőből való Tang-korszakbeli szobortörredék, mely Kvan-Yin kínai isten fejét ábrázolja. A buddhista művészet körébe vág egy festett fafaragás is, a fuvolázó Krishna figurájával, mely azonban a XVII—XVIII. századból való. S ugyanebből az időből datálódik az a hindu miniatűr is, mely a Shiva istennek bemutatott áldozatot ábrázolja. Ezek az új szerzemények már az ősszel kiállításra kerülnek a Hopp-múzeumban s remélhetőleg csak fokozni fogják a múzeum iránt előszerint még nem túlnagy érdeklődést.

AZ »ELSZAKITOTT« MUZEUMOK SORSA

Arról, hogy a magyar műemlékeket, szobrokat mily mostoha elbánásban részesítik az egyes utódállamokban gyakran hallottunk, olvastunk. De hogy múzeumaink milyen sorsra jutottak egykori virágzó városainkban, arról csak elvétve jutnak hozzánk értesítések. Pedig az elvesztett múzeumok s gyűjtemények száma (56), sokkal nagyobb a Csonka-Magyarországon megmaradtakénál (34) S hát még, ha ezek minőségi értékét is számbavesszük. Ami kevés hír, e »lefoglalt« múzeumokról érkezik, rendesen nagyon lesújtó. Így például a románok által lefoglalt »Erdélyi Múzeumegyesület« gazdag gyűjteményeiről is azt beszélük, hogy nagyon elhanyagolt állapotban vannak. Az ugyancsak Kolozsvárott volt 48-as ereklyemúzeum anyagát pedig egy textilgyár padlására vitték s ott is hagyták. Ugyancsak elkallódtak a marosvásárhelyi kultúrpalota gyönyörű üvegfestményei is, amelyeket annakidején Kernstok Károly festett a honfoglalás mondaköréből. De a jogosláv megszállók sem voltak kíméletesebbek a szabadkai városháza festett üveglakai iránt, melyek ép oly mostoha elbánásban részesültek, mint Délmagyarország egyéb városi gyűjteményei.

TANULMÁNY MUNKÁCSYRÓL — EGY FRANCIA FOLYÓIRATBAN

A »Gazette des Beaux-Arts« áprilisi számában *Rózsaffy* Dezső tollából hosszabb képekkel illusztrált tanulmány jelent meg Munkácsy Mihályról. A cikk nemcsak azért rendkívül érdekes, mivel új szempontból tárgyalja a legnagyobb magyar festő kisebbmértű, eddig elhanyagolt műveit, hanem mert megindítja egy cikksorozatnak. Legközelebb Szinyeiről, azután Paál Lászlóról és Mednyánszkyról, továbbá Zichy Mihályról fog megjelenni ismertetés a kiváló francia művészeti folyóiratban.

KÉSZÜLŐ KIÁLLÍTÁSOK

Az *Ernst Múzeum* az elmúlt évben összesen három jól sikerült aukciót rendezett. Ez évi programján legelőször *modern művészek egy csoportkiállítása*, ezután *Szőnyi István festőművész és Pátzay Pál szobrászművész kollektív kiállítása* szerepel. Az első aukciót október hó végére tervezi a vezetőség. Erre az aukcióra máris igen szép anyag gyűlt egybe. A tárgyak felvétele a nyári szünet alatt is folyik. A *Műcsarnok* szeptember havában a *nemzetközi fényképkiallítás* céljaira engedi át helyiségeit. Az őszi tárlat, melynek keretén belül kerül bemutatásra a *szolnoki művésztelep* jubiláris kiállítása, október végén, a téli tárlat pedig december végén nyílik meg.

NAGY HAGYATÉK A PRIMÁSI MUZEUMNAK

A csak nemrég újjászervezett esztergomi primási múzeumnak hatalmas gazdagodását jelenti *San Marco* hercegné hagyatéka. 500 szelence, 500 darab porcellán-disztárgy, 100 delfti fayence, 100 kínai porcellán, 50 miniatűr, 300 fayence-korsó (főleg gmundeni) és egy színes, kifogástalan állapotú német, XVI. sz.-beli kályha alkotja a nagy ischli hagyatéktörzsét. Ha mennyiségre nem is, de értékben talán vetekedik ezzel a gyűjteménnyel az az anyag, melyet a nagyváradi múzeumtól kapott vissza a primási múzeum. Gobelinekkel, fafaragványokkal, keleti szőnyegekkel és főként renaissance-korbeli egyházi ötvöstárgyakkal gyarapodott ezúton a primási kincstár. A kitűnő elrendezésű és mindig nyitva levő múzeumnak látogatottsága évről-évre emelkedik. Mostanában készített elő egy szakszerű katalogus megjelenését, úgy hogy hovatovább az itt megforduló idegeneknek is egyik legfontosabb látni-valója lesz a nagymúltú primási gyűjtemény.

SPORT- ÉS VÁNDORDIJAK

Aki ismeri azokat a műipari és kina-erzűt ajándékokat, melyek a sportünnepek, vándordíjak és döntőgyőzelmek eredményei gyanánt kerültek egy-egy versenyző üvegszekrényébe, az az izléstelenségek történetének egy kicsiny, de jelentős fejezetét ismeri. Egy-egy nagymultú sportklubnak, vagy érdemekben megőszült bajnoknak kelléktárából a jelenkori ezüst-árúipar egész bűntárgy-anyagát össze lehetne gyűjteni. Ugy látszik azonban, hogy annak az időnek, amikor az ily tárgyakért berohantak a legközelebbi alpakka-üzletbe, most végeszakad. A dicséretes kezdeményezés pálmája a Budapesti Torna Klubot illeti meg. Ez a klub a spotkörökben oly népszerű Hajós Alfréd nevére alapított vándordíjat, egy művészi ezüst serleget már el is készíttette a Wisinger-céggel. Szeretnők, ha a kezdeményezés hasonló gondosságra és művészetpártolásra szoktatná összes versenydíjakat, kitüntetéseként ajándékozó köreinket, beleértve azokat is, amelyek az állattenyésztés terén buzgólkodnak. Ezek díjainak is csak a művészi értékű ezüst vagy nemes fémtárgy művészi formája adhat igazi etikai értéket.

A VAGYONMENTŐ AUKCIÓK

A Magyar Királyi Postatakarékpénztár Árverési Csarnoka az elmúlt üzleti évben öt aukciót rendezett. Ugy ezek üzleti eredménye, mint az eladásra került tárgyak nívója, határozott emelkedést mutat. Különösen a rónatói kastély berendezési tárgyai keltették fel a legkényesebb gyűjtőink figyelmét és ennek tulajdonítható, hogy ezen az aukción a tárgyak 98 százaléka cserélt jó áron gazdát. Még mindig látunk a kiállításokon gyűjtőszempontból értéktelen háztartási tárgyakat, látszóveket, grammofont stb., de ezeket a vezetőség ügyesen elkülöníti a művészi gyűjtőket érdeklő anyagtól. — Sajnos, a most elkövetkező üzleti évben készülő öt aukciónál még egyelőre kevert anyaggal fogunk találkozni. A vezetőség azonban mindent elkövet, hogy a külön művészi aukciókra vonatkozó régi tervét mihamarább megvalósítsa. A most következő árverésre máris igen nagy anyag gyűlt össze, amelyből különösen említésre méltó a *Kovács Karap Jenő* tulajdonát képező cirka 2000 drb-ból álló európai hírű *gemma-gyűjtemény*, melyet legközelebb külön fogunk ismertetni. A legközelebbi aukció előreláthatólag október hó 10-én kezdődik.

Felfedezések, vásárlások

BOTTICELLI, egy szép képe (A fel-támadt Krisztus mellképe, áldást osztva) jutott egy szerencés vásárlás következtében dr. Walentiner ügyességéből a det-roiti városi múzeumba. Egészen hasonló Botticelli-kép van a bergamoi múzeum birtokában.

*

BACCHUS-bronzszobrot találtak leg-utóbb Egyiptomban, mely Donatello puttoira emlékeztet.

*

JUPITER-nek, az olympiainak ter-rakotta-fejét s azonkívül két fiatal leány-fejet ábrázoló, égetett agyagszobrot ástak ki Smyrnában. Reinach Salamon a ne-gyedik század első feléből valóknak tartja őket.

*

WINTERHALTER, híres Eugénia csá-szárnője, amint udvarhölgyei körülveszik, a francia késői biedermeier-festés e re-meke most a Louvreba kerül, mivel a császárnő hagyatékának londoni árveré-sén a francia kormány megbízásából meg-vették 3750 guineáért. A pénz múzeum-barátok adták össze.

*

HANN SEBESTYÉN-nek, a híres nagyszabású ötvösnek remekművű dísz-kupáját fedezte fel Bécsben egy műkeres-kező s onnan került Tószeghy Richárd gyűjteményébe Budapestre.

*

WATTEAU-nak két gyönyörű képe került a Louvre-ba ez év tavaszán. Az egyiknek címe: »Májusi faültetés«. A másiké: »Mezei tánc«. A két képet való-színűleg a betegségére orvoslást kereső festő maga vitte 1720 táján Londonba s onnan vásárolták meg most a franciák. Ezekkel együtt is mindössze három Wat-teau festménye van a Louvre-nak.

*

RAFAELTÓL származik állítólag az a Madonna-kép, melyet az orosz szovjet »képre Restauráló bizottsága« mostanában állított ki Moszkvában. Grabar fedezte fel 1924-ben az Ural-hegységben s az ő állítása szerint ez az elveszettnek hitt »Madonna del popolo«-val azonos.

A MŰGYŰJTŐ KRÓNIKÁJA

Dollárok varázsa még ma is a leg-hatalmasabb motora a régiségkereskedelemnek, sőt sok magángyűjtő tevékenységének is. A »guruló dollár« pedig, ha időnként abba hagyja is rohanó zuhanását az európai tikkadt tájakon, még mindig igen tekintélyes mennyiségben csurran és cseppen a műkereskedelem centrumaiba. Mióta az amerikai nagy gyűjtők gárdája (Morgan, Frick halálával) kissé megcsappant, viszont fokozottabb tevékenységgel gyűjtenek a városi muzeumok, egyetemek és egyéb kulturális intézmények. A sokat gúnyolt »business« hazájára jellemző, hogy ily közérdekű célokra mindig van pénz — adakozásokból. Szinte vezető szerepe van ebben Detroitnak, a híres Ford-városnak, melynek mostanában épült föl a görög-stílusú múzeuma. Mégpedig úgy, hogy előbb volt meg az építészeti terve s csak azután fogtak hozzá a költségek — összegyűjtéséhez. A múzeumnak kitűnő művészeti tanácsadója dr. Valentin Vilmos, német ember létere is teljesen bírja a múzeumi mecénások bizalmát. Csak nemrégén vásárolt a Castiglioni aukción Amsterdamban négy nagyon jelentős festményt. Egy Corregiot, Van Dyck : Spinola márkiját és két Rubens-képet. S mivel az előbbi hónapokban a múzeum kissé »túlvásárolta magát«, az elfogyott pénzt hirtelen pótolni kellett, de ez is meg volt egy-kettőre. Mert Detroitnak szüksége van a múzeumban egy renaissance-teremre is. És ugyanakkor a Yale-egyetem tizenkettedik századi szobrokat vásárolt Franciaországban, a többi fontos egyetemek és múzeumok pedig hagyatékok gazdag anyagából vetik meg alapjaikat. Mert az amerikai mecénások száma hovatovább légio lesz. És ha arról volt szó, hogy Minneopolisnak múzeuma részére egy szép Tizian-képre volna szüksége, melyért 160.000 dollárt kell összegyűjteni, akkor szinte vallásos áhítattal adják össze a pénzt. Mr. Eustis is az adakozók közt szerepelt. »Az ideit telet Európában akartam tölteni és ez ötezer dollárba került volna. Így most itthon maradok és az ötezer dollárt a Tizian-kép gyűjtőivére jegyzem.« Ezek a számok mutatják, mi mozgatja azokat a dollárokat, melyek Európában műtárgyakká változnak

Szemétdombon is lehetnek kinézetűek, tartja a példaszó. Hátha még az a szemétdomb ezernyolcszáz éves és egy római városrésznek szolgált szemétdombul. Ezt a szemétdombot pedig épen mostanában ásták ki ott, ahol legkevésbé hinné az ember: a Bank of England épülő új palotája földmunkálatainál. London kellő közepén, alig húsz láb mélységre hatoltak a munkások ásói, mikor apró vörös és sűrke cserépedények, a régi Gallia és Délnémetország római provinciáinak jellegzetes áruí kerültek napfényre, melyek némelyikén még a készítőik jegye is be volt égetve. De mi minden került még elő az ásók nyomán. Csontból való női hajtűk, kis tányérok, sőtartók. Furcsa, de érdekes kanalak, az egyik végük hegyes, a másik bevájt. Mi lehetett ez? A rómaiak arra használták, hogy a hegyes véggel kagylót feszítettek szét az evésnél, a másikkal az üres tojáshéjat dobták el. Ez utóbbi műveletről már Plinius megírta, hogy nagyon hasznos a — boszorkányrontás ellen. No és még sok minden ezenkívül. Paccatus nevű ismert római kádármester jegyével egy borshordó. Fenyőtobozok, melyek kétezer év után amint a nedves levegőre kerültek, lassan felnyitak. És — ami mind közt a legkedvesebb — egy darab bőrből való gyermekszandál. Egy kis gyermek futkosott benne a City uccáján most 1800 éve. A sok tárgyból ideiglenes római múzeumot s kiállítását csinált helyi-régeiben a Bank of England. Ilyen szépsége is csak egy nagybankot érhet.

Donatello munkája állítólag az a gyönyörű basrelief, melyet egy Castell-ruggeroi magán-kápolnában, Nápoly közelében fedeztek fel. A relief a Madonnát ábrázolja a gyermek Jézussal, két térdelő angyaltól körülveve.

New-yorki műkereskedők arra az elhatározásra jutottak, hogy legokosabb, ha ligába tömörülnek a nagyszámú régiséghamisítók ellen. Elhatározták, hogy ezeket könyörtelenül üldözni fogják s kötelező ígéretet tettek, hogy csakis »valódi« régiségeket fognak ezentúl árulni.

Rubens Péter Pál születésének háromszázadik évfordulóját ünnepli a világ s az emlékezősek gazdag fénye gyűl ki a művész egykori vig és boldog alakja körül. Flandria hercegének udvari festője ismét színes, derűs pompájával jelenik meg az utókor előtt; mint a késői renaissance Itáliából magával hozott életművészet fejedelme, mint a francia udvar s Medici Mária kedvence; mint királyának diplomatája s a külföldi uralkodók arckép- és díszítőfestője, mint kartonok, történeti táblók és gobelinek tervezője. És mint a Fourment Helén szenvedélyes, szerelmes férje, akinél örömmé, mámorra, selyemmé és viruló színné válik az élő test imádata. Rubens valóban ép oly művésze volt a gazdag tizenhetedik századi németalföldi életnek, mint amily szuverénje a sugárzó emberi testeknek és a földi ragyogásnak. Jubileuma körül is, mely főleg Hollandiában zajlik le mostanában, ezek az emberi fényességek csilognak a művészek mellett. Talán még kevesebb is a kiállítás képeiből s kevesebbet beszélnek az építendő Rubens-házzról, mint amennyit az antwerpeni utca és színházak foglaloknak vele. Mert nemcsak cigaretták, édességek, boltkarakatok veszik át a nagy művész nevét a jubileum e napjaiban. Nagy táblókat, élőképeket mutatnak be a holland színházakban is és természetesen Rubens meztelen s félig meztelen női töltik ki ezeknek a kereteit, élükön a megejtő Helene Fourmenttel. Ám vannak az ünneplésnek komolyabb és maradandóbb mozzanatai is; nagy felolvasások, díszülések, melyeken az egész kultúr világ képviselői összeülnek a flamand mester tiszteletére.

Liebermann Max nyolcvanéves születése napját a nagy festőhöz méltó fénnel ünnepli Németország. A berlini festők nesztora, akinnek jelentőségét a német főváros művészetében Menzelé mellé lehet állítani, egy ragyogó kiállításnak száz olajfestményével nyújtott összefüggő képet a fejlődés gazdag változásairól. A hetvenes évek Hals-szerű sötét tónusú festőjéből a kilencvenes évek színdús pleinairistájához egyenes út vezet, és ezen a csúcsponton az 1900 táján erős francia hatással festett »külvárosi« képei állnak. Az életnek naturalista egyszerűséggel való visszaadása, a dolgozó emberi test mozgásainak s színeinek magasrendű egységbefoglalása olyan kvalitások, melyekben máig is egyedül áll a piktúrában. A nagy művész a magyar közönség is szeretettel köszönti.

Múzeumok előnyben, ezt a természetes és lojalis elvet ma már kereskedők és aukciók árverezői világszerte vallják s épen ezért nyilvános árveréseken is elcsitul a zaj, ha arról van szó, hogy valamelyik múzeum megbizottja árverez egy műtárgyra. Ezt ügylátszik mindenütt respektálják már, csak délamerikai körökben nem. Erre vallazásokatlan és izgalmas jelenet, mely a nyáron tartott Mme Polés-féle aukción játszódott le a párisi Georges Petit árverési termeiben. Az egészen fantasztikus árakig felhajtott bútorok közt volt egy Vandereruse la Croix-féle női szekretér is XV. Lajos korából s e darab körül volt a harc a legelkeseredettebb. Mikor már 400.000 frankig emelkedett az ára, az egyik árverező harsány hangon kiáltotta ki, hogy ő Páris város múzeuma számára szeretné a tárgyat, de nincs több pénze. Tüzes braziliai ellenfele azonban nem hagyta magát. »Ötszáz ezer« kiáltotta. Egyszerre csak füttyülés, zaj, láрма és többen is jelentkeznek, akik a magukéból adnak a múzeumigazgatónak, hogy tovább is tarthassa a tárgyat. Végül is 700.000 frankot, a becsárnak csaknem dupláját érte el a tárgy, mely önkéntes mecénások jóvoltából mégis csak Páris városa birtokába került. Szép példája annak, hogy az aukció üzleti folyamatában is mennyi etikai érték merül fel.

Fáraók gyári úton való előállításával foglalkozott a Hasting et Co. kirói cég, melynek Berlinben is volt fióközlete. Egy angol régiségszakértő, S. Hinner megállapítása szerint a cég Kisázsiaiban potom áron megvásárolt csontvázakat múmiákká preparálta, azután gazdag amerikai gyűjtőknek eladta. Egy főpap múmiája 500, egy hercegé 1000 dollár volt, magasabbrangúaké megfelelően több. Ócska vasúti talpákból készült koporsókat is szállítottak napiáron. Ékszereket, paprusztekercseket kívánt minőségben és felirattal házhoz szállítva.

Ki az igazi hamisító? Ezt a kérdést kell a rendőrségnek eldöntenie az állítólagos Szentpéteri-féle jól sikerült hamisítványok ügyében. Mikor kiderült, hogy a pesti ötvösök és múzeumok milyen jóknak találják a hamisítványokat, két hamisító ötvös is jelentkezett a pálmáért. Hír szerint Schreiber Ödön az egyik hamisító neve, a másiké Tuza Márton. Kettejük vállalkozásához Szentpéteri csak a márkáját adta kölcsön.

D'Elboeuf herceg volt az a hadszázad végén osztrák hadak élén bevonult a meghódított nápolyi tartományba. A büszke lotharingiai herceg kikereste magának Portici és Resina közt a tenger partján a legszebb helyet s ott építtette fel a villáját. Akkor nem is sejtette, hogy ezzel az archeologia tudományának egyik legszebb fejezete kezdődik meg. Mert egy parasztember jött egyszer hozzá s elhozott a hercegnek egy darab márványt, melyet ő a kútjában talált. D'Elboeuf gyorsan ásatni kezdett a kútban s alabástromoszlopok, márványbüstök, — elvégre pedig — házak és egy egész város kerültek elő a kút alól. Ez volt Herculanium, melynek pusztulását saját szemével látta és írta le kétezer évvel ezelőtt Plinius. Láva, de keményebb, vastagabb, mint Pompejin feküdt, borította be a gyalogjárókat és házakat. Ám látni lehetett, hogy ha egyszer csákányokkal és bányászszerszámokkal kibontják a kemény lávaretegből ezt a várost, akkor sokkal több és érdekesebb lelet fog napfényre kerülni, mint testvérvárosában, mert itt minden a helyén maradt s a Vezuv kitérésétől megijedt lakosság minden holmiját hátrahagyta. D'Elboeuf idejétől egészen 1875-ig folyton ásták a holt várost, de bizony csak töredékeket szedtek ki. Egy félszázados szünet után most az olasz kormány újra hozzálát az eltemetett Herculanium kiásásához. És pedig Maiuri tanár rendkívül nagyvonalú és exakt pontosságú tervei alapján. Semmi kétség, hogy a nagyon nehéz és szívós munka meg is fogja hozni eredményeit s a római történelem ismeretére új fényt derít.

Régi hegedűk gyűjtése különösen Angliában erősen tért hódít. A londoni piacon tartott aukciókon legutóbb fényes eredményeket értek el ilyenekkel. Egy 1699-ben Cremonában szígnált Stradivarius 1600 fonton kelt el, egy párizsi Guadagnini-hegedűért 500 fontot, egy Testore-féle darabért pedig 120 fontot fizettek.

Kommodok fenekéről még mindig értékes ritkaságok kerülnek elő. Így nemrég Dieppeban került árverésre egy fiókosszekrény, melyet vásárlója párszáz frankért váltott magához s amelyben tizenharmadik századbeli kéziratok voltak gyönyörű miniatűrökkel s a tizenötödik századból való Roman de la Rose egy igen szép nyomtatott példánya.

Pincékben és padlásokon — úgy látszik — még mindig mérhetetlen tömegű műkincsek rejtőznek. Kivált ha ezek a mellékhelyiségek fejedelmi palotákhoz tartoznak. De azt a porcellántömeget, melyet a konstantinápolyi serail pincéiből hordatott föl dr. Zimmermann, a drezdai múzeum igazgatója, a török kormány meghívotta szakértője, még hozzávetőleges értéke szerint sem lehetne fölbecsülni. Ebből egy egész múzeum (Museum d'Antiquité), keramiai gyűjteménye kitelik s még hozzá úgy, hogy ennek az osztálynak keletásziái gyűjtése a világon egészen egyedülálló módon fogja megmutatni a kínai porcellán műhelyi fejlődését. A Sung-korszakból (960—1279-ig) 2000 drb. seladon-porcellán, a Ming-korszakból (1368—1643) 4000 drb, míg a Tsing-dinasztia idejéből (1644—1912) újabb 2000 drb remek edény és szobor fogja itt a nézőket gyönyörködtetni. Hogy pedig a keletásziái porcellán mellett — számra elenyésző — európai porcellán is került elő a pincéből, sajátosan keleti ízléssel készült meissenai és bécsi tálcák, csészék, kannák, tálak, rózsavízfecskendők, patikaedények stb., arról a tudós múzeumigazgató már igen gazdag ismertetésben számolt be a bécsi Belvedere-folyóirat hasábjain.

Tarokkártyák tudvalevőleg sok árulnak el és a középkori olasz élet és a római mitológia sok érdekes szimbólumát mutatják be. Adolph Venturi, a kiváló olasz műtörténeti író most kifejti a »Kunstwanderer« c. német folyóiratban (1927. 1—2. füzet), hogy mi vezette őt a tarokkártyák szerzőjének felismerésére. Tudvalevőleg a kártyákat Mantegna vagy a velencei iskola valamely festőjének tulajdonítják. Venturi azonban egész határozottsággal a 14-ik századi ferrarai iskola egyik ritka mesterének, Galassonak (Piero della Francesca tanítványának) tulajdonítja őket. Feltevést pedig a budapesti múzeum két szép ferrarai festményére, a kétségtelesen ezen korból való két fuvalázó nőre alapítja, melyek a tarokkártyák néhány műzsájára s női figurájára erősen hasonlítanak. De nemcsak a pesti múzeum, hanem a berlini múzeum is birtokában van ugyane festő, vagy egy hozzájuk közelálló ferrarai mester egyik képének: a September is valószínűleg Galassotól származik. Venturi ebben a megállapításban szinte áradozó csodálattal beszél a mi múzeumunk jelzett két képéről.

Blake-nek, aki ép oly híres költeményeiről, mint festményeiről, százéves születésnapját ünnepli Anglia. Ez alkalomból a Burlington Club-ban az immár ötven éve halott Blake William-nek mintegy kilencven darab művét állították ki, festményeket, rézmetszeteket, köztük színes lemezekkel nyomottakat is. A tizennyolcadik század végének neoklasszikus ideáljait követte művészetében valami mágikus ihlettel, amely olykor egészen átszellemül. Flaxmannhez és a század elején divatos görögös ideálokhoz hű marad akkor is, mikor gótikus architektúrát vagy renaissance-kori primitív mesterek háttereit választja képei és rajzai számára. Legszívesebben az ó testamentum misztikus és csodás tárgyait, a teremtés, a sátán, Illés próféta csodálatos jeleneteit dolgozta fel munkáiban. Amellett, hogy szinte archeologiai pontosság van az ő tájaiban, megvan az izzó fantázia is, ezek teszik egyedülállóvá művészetét ebben a józan tizenkilencedik században.

A román koronaékszerekről

kissé fantasztikus hírt közölt nemrég a bukaresti Cuvantul. Egy bukaresti szocialistavezér beszélgetését közli a lap Csicserin népbiztossal s eszerint az 1916-ban Mackensen benyomuló csapatai elől Bukarestből a cári udvarba áttmentett ékszerek ezidőszerint a Krememben vannak s — így mondja Csicserin — a bolsevisták őrzik. A szállítás alkalmával — tette hozzá az orosz népbiztos — egy láda szétesett és abból általános meglepetésre szappan hullott ki ékszerek helyett. Csicserin néhány bukaresti család hirtelen meggazdagodását ezzel a szappanszállítással hozta összefüggésbe.

Friedländer Max, a berlini Kupferstich-kabinet igazgatója június 5-ikén ünnepelte Berlinben hatvanadik születésnapját. Bode mellett neki vannak legnagyobb érdemei nemcsak a német főváros mai múzeumpolitikájának egészséges fejlesztése körül, hanem a berlini gyűjtők, sőt amerikai műgyűjtők nevelése körül is. Ez elsősorban biztos ítéletű szemének s finom egyéniségének köszönhető. Nagyarányú műtörténeti munkássága pedig a szakirodalom egyik jelesévé tette. A Dürer Albrechttről írt monográfiája, valamint a németalföldi festészetéről megjelent két kötete: A Van Eyck-ek művészete és a Hugo van der Goes címűek a kutatók s gyűjtők számára nélkülözhetetlen forrásmunkák. Friedländer azonban nem csak mint biztos szemű kutató s nem csak mint alapos műtörténeti író tette ismertté nevét. Mint finom csevegő és krónikaíró is sok tisztelőt szerzett mindenfelé.

A szovjet-köztársaság fennállásának tizedik évfordulóját az orosz Eremitage nagyarányú kibővítésével is megünnepelte a leningradi kormány. Különösen a múzeumnak görög-szkytha-osztálya gazdagodott, amely egyszerre tíz új nagy termet kapott. A Kherson-ban és Olviában végzett dél-oroszországi ásatások eredményeit helyezték el ezekben a termekben. A múzeum bizánci osztálya, mely a maga nemében egyedülálló, régi ötvösmunkákkal és gobelinekkel gazdagodott. E kettőn kívül még a múzeum keleti osztálya jutott nagyarányú új szerzeményekhez, főleg bronzokhoz, porcellánhoz, kő- és keramiai tárgyakhoz, amelyek a régi keletázsiai uralkodóházak idejére mennek vissza.

Tanácsok gyűjtőknek

Az európai gyűjtőnek csak egy tanácsot lehet adni: amennyire lehet, ne legyen amerikai. Ne a becsövagy sarkalja őt, hanem a szeretet és az értelem vezesse a gyűjtésben.

LOTHAR BRIEGER

Minden más gyűjtéstől eltér a könyvgyűjtés szenvedélye. Minden más gyűjtés az esztétikai formából indul ki, a könyvgyűjtés viszont a szellemből, a tartalomból. A könyvgyűjtő a tartalom szerelmese, aki minden korszak és minden nép élményeit szeretné maga körül felhalmozni.

LOTHAR BRIEGER

A háziipar megszervezése

Irta: ÁCS LIPÓT

Az ország sok olyan helyén, ahol bizonyos népművészeti tradíció volt, élelmes emberek és vállalatok háziipari telepeket létesítettek. Ha ezek műhelyébe bepillantunk, azt látjuk, hogy az ott folyó munkának majdnem kizárólagosan kereskedelmi szempontjai vannak. Főelv: minél alacsonyabb bérek mellett dolgoztatni, hogy a vállalkozó minél nagyobb hasznot vághasson zsebre. Vajjon az ilyen föltételek mellett folyó munkába beleviheti-e a munkás azt a lelkes szeretetet, azt a bensőséges odaadást, amely a nemes művészet éltetője? Vajjon miben különbözik az előrajzolt minta után, megállapított színű fonállal dolgozó varróasszony munkája, a testet-lelket ölü gyárimunkás munkájától?

Azután ki adja a mintát, ki készíti ezt, ki választja a színeket? Ki gondoskodik arról, hogy a régi jó tradíció művészi alapon továbbfejlődjék? Talán hozzáértő lelkes művészek emberek? A forgalomban lévő munkák megadják a választ e kérdésekre. Ha az egyes telepekről kikerülő munkákat közelebről megvizsgáljuk, nem egyszer meglepetéssel látjuk, hogy a legmagyarabb vidéken lévő háziipari műhelyből pl. felvidéki tót mintájú munka került ki, hogy a Dunántúlról származó munka mezőkövesdi minta után készült stb. Az illető vidék tradícióitól annyira elütő vonalmenetek és folthatások, tehát teljesen idegen elemek leköthetik-e az ezeket meg nem értő munkás lelkét? És ha a munkás a rajzot meg nem érti, a színt át nem érzi, lehet-e ez a munka művészi?

Ugy a ma meglévő háziipari telepeink, mint a Nagymagyarországon voltak között alig van egy is olyan, amelynek vezetésében a tradícióhoz való ragaszkodás mellett a művészi szempont dominálna. A kereskedelmi szempontból alapított telepeknél a minél nagyobb anyagi haszonra való törekvés természetes. Amikor azonban e foglalkozás művészi értékét keressük, akkor ezt a szempontot másodsorba kell állítanunk.

Hogy a háziipari termékekben a művészeti érték mennyire vész el, azt egyebek között a legelénkebben mutatják az ú. n. m a t y ó vagy általánosabban elnevezett m e z ő k ö v e s d i himzések. Szomorodott szívvel kell kijelentünk, hogy ez az immár világszerte ismert háziipari termékünk teljesen elvesztette művészi becsét. Ugy anyaga, mint kompozíciója és színei ezen népművészet régi kedves és becsületes alkotásainak művészi értékétől szinte mérhetetlen távolban állnak. Viszont meg kell vallanunk, hogy ennek a kedves és élelmes népnek kitartása és kereskedelmi érzéke egyelőre még világpiacon márkát tud e termékeknek biztosítani. Csak az a kérdés, hogy meddig? Vajjon gondolnak-e arra, hogy egy különben nélkülözhető háziipari termék, amely ezen mostani rossz állapotában már túlon túl kiélte magát és amelynek megfelelő továbbfejlesztéséről nem gondoskodnak, meg tudja-e tartani piacait és tud-e hódítani új piacokat? Azt hisszük, hogy nem.

A népművészeti alkotás értékét a benne rejlő h a r m o n i á b a n találjuk. A n y a g, t e c h n i k a, r a j z, s z í n, mind egy kiegyenlített, teljes megnyugodást adó ritmusban szólnak hozzánk. Hosszú időközön át tradicionálisan kifejlesztett művészi munkásság megtanította a népet az anyag természetére. Ebből fejlődött ki a legtermészetesebb technika, ehhez idomultak a díszítések motívumai és ugyancsak tradicionálisan virult ki a harmonikus színhatás. Ezek mind végtelen becsületes, a nép lelkéből fakadt nagy etikai és művészi értékek. A mezőkövesdi régi himzések a nép által szőtt durva házivászonon és az ezzel összeházasított himzőanyagból készültek. Vonalmenetjük és igen szűk színskálájuk csupa kiegyensúlyozott érték. Milyen mások a mostani mezőkövesdi himzések! Silány bolti anyagra varrják, még silányabb himzőanyaggal. Vad orgiát ülő színeik meghazudtolják a nemes tradíciót. Teljes művészi hanyatlás képét mutatják. A nép lelkétől távol álló bazármunkák ezek. A tisztán materialisan gondolkodó vezetők nem értik és nem

érzik azt, hogy a nép érzéke abban az irányban fejlődik a legbámulatosabban, amely irányban ha g y o m á n y s z e r ü e n foglalkozik. Ezt nem szükséges különösebben bizonyítani, elég, ha az egyes népművészeti szigetek produktumait kissé behatóbban szemléljük.

A népies jellegű termékek iránt világszerte nagy érdeklődés mutatkozik. Bizonyos, hogy ezt az érdeklődést elsősorban az a speciális nemzeti jelleg ébresztette föl, amely ez alkotások sajátja. Nemzetgazdasági szempontból nagyon fontos, hogy ezt az érdeklődést állandóan ébrentartsuk. Ez azonban csakis úgy lehetséges, ha a háziipar irányítói az egyes vidékek t r a d i c i o n á l i s jellegének megtartása mellett a m ű v é s z i szempontokat is megfelelő figyelemben részesítik.

A kereskedelmi vállalatoknál nem várhatjuk, hogy ezt a kérdést ideális megoldáshoz juttassák. Fontos kulturális hatásaira való tekintettel ez föltétlenül á l l a m i feladat, mert csak az állam vihet e kérdés ideális részének a megoldásába anyagi áldozatokat. Az állam feladata, hogy minden olyan helyen, ahol még népművészeti tradíció van, vagy ahol még nyomai feltalálhatók, az elemi iskola kézimunka- és rajztanítását ehhez alkalmaztassa. Össze kell gyűjteni az egyes vidékek régi mintáit és ezeket kell a gyermekekkel utánoztatni. Még az ismétlő-iskolában is 12—15 éves korukban, a téli hónapokban a lehető legintenzívebb rajzi és háziipari munkát végezhetik fiúk, lányok. Bizonyos, hogy ilyen vezetés mellett akadna a leányok között akárhányné, aki a községben lévő vagy létesítendő háziipari telepen a régi alkotások modorában igazán szép és értékes munkát végezne.

Ezenfelül persze jó kézimunkatanítónők kellenek és egészséges központi irányítás. A többi a kereskedők dolga.

A háziipari foglalkozásnak ilyen megszervezésével eljuthatunk oda, hogy izléses, tetszetős és gazdaságilag jól felhasználható kézimunkákhoz jut a belföldi és külföldi fogyasztó.

Az új vámtételek

Tudvalevő, hogy augusztus hó 8-án a magyar-csehszlovák kereskedelmi szerződés életbeléptével a magyar vámtarifa számos tétele módosult. Az érvénybe léptetett új vámtételek közül azokat, amelyek a régiségkereskedelemre s a gyűjtőkre nézve érdekeltek bírnak, itt közöljük, azzal a megjegyzéssel, hogy a kimutatásnak közlését rendszeresen folytatjuk:

Aranykorona per 100 kg		Aranykorona per 100 kg	
	Általa- ános	Szerző- díjes	Általa- ános
A) Bútorok.			
Hajlított bútorok	40	30	
Selyemkárpittal	300		
Más bevonással vagy bevonás nélkül	200		
B) Ülőbútor fából, hajlított kivételével.			
a) Nyersen	30		
b) Pácolva, lakkozva, fényezve			
1. Kárpitozás nélkül	60		
2. Kárpitozva			
a) Selyembevonással	300		
b) Más bevonással, vagy bev. nélkül	200		
c) intarziákkal, beégetett, faragott v. színes díszítéssel, aranyozva, ezüstözve, bronzolva, fémdíszítéssel			
1. Kárpitozás nélkül	120		
2. Kárpitozva:			
a) selyemmel	400		
b) mással v. anélkül	300		
C) Más fabútor, fenyő kivételével, melynél legfeljebb a betétek vannak furnirozva.			
a) Simán, szerkezeti vasalással			
1. Nyersen, egyszínűre pácolva	35		
2. Egyszínűre fényezve	40		
b) Szobrászmunkával, festett díszítéssel v. díszvasalásokkal	50		
D) Furnirozott fabútor.			
a) Nyersen, egyszínűre pácolva			
1. Síma, európai fafurnirral	60		
2. Habos v. tengerentúli fafurnirral	75		
b) Egyszínűre fényezve			
1. Síma európai fafurnirral	70		
2. Habos v. tengerentúli fafurnirral	90		
c) Szobrászmunkával, rakott, v. berakott, beégetett, többszínű díszítéssel, hajlított felületű ajtókkal v. fiókokkal, fémintarziálva, mindenféle aranyozott,	300		

Aranykorona per 100 kg.	
	Álta- Szerző- lános déses
E) Keretek [dizsműárúk kivételével].	
a] Szögletes keretek, sima nyers lécből	20 17
b] Szögletes keretek, pácolt, festett lécből	30 28
c] Szögletes keretek, borítóanyaggal fedett lécből	55 50
d] Szögletes keretek, politurozott v. finom festéssel díszített lécekből	100 90
f] Mindennemű nem szögletes keret kikészítve	200 170

Keretek, amennyiben belső méretük bármely irányban 30 cm-nél nem nagyobb, mint dizsműárúk a következő tétel alá esnek.

F) Dizsműárúk.	
a] Papír v. papírmásébből (fényképkeret kagylókkal)	240 60
b] Gipsz, terracotta, fehér v. levonóképekkel díszített porcellánból, márványt kivéve, más ásványi anyagból, vas- és acélöntvényből, vas- és fémelemzsből (de sem ezüstözve, sem aranyozva), nem csiszolt üvegből	320
c] Márvány v. fémeöntvényből per drb 5 kg-nál nagyobb súlyban 2 drb-ként 5 kg és kisebb súlyban	360 720
Bronzöntvényből drb-ként 5 kg és kisebb súlyban	540
d] Bőr- v. textilanyagból drb-ként 200 gr-on felül súlyban, kivéve selyem, mű- és fél-selyem-, bársony és brokát-szerű szövetekből valókat	800

Aranykorona per 100 kg	
	Álta- Szerző- lános déses
e] Celluloid, galalith és hasonló műanyagból, továbbá fa, csont, agancs, csiszolt üveg, vas- v. fémelemzsből, ezüstözve vagy aranyozva	1.500
f] Féldrágakövekből, elefántcsontból, borostyánkő, gyöngyház, teknősbékahéj, színes porcellán v. fayenceből	3.000
Színes v. festett fayenceből az érték	33 ½ %-a

G) Arany- és ezüstárúk.
Másutt nem említett aranyárúk féldrágakövekkel, korallokkal, hamis kövekkel, hamis gyöngyökkel és hamis korallokkal kapcsolatban is 15.000
Másutt nem említett ezüsttárgyak féldrágakövekkel, korallokkal, hamis gyöngyökkel és hamis korallokkal kapcsolatban is 4.000

H) Állóóra, díszóra.
1. Márványból, alabastromból, porcellánból, agyagból, bronzból, tengerentúli fából tokban 600
2. Valódi v. utánzott gyöngyházból, elefántcsontból, teknősbékahéjből való tokban vagy díszítéssel 900

I) Szőnyeg.
a] Pamutfonalból 130
b] Gyapjufonalakból
1. Csomózva és az ú. n. Kelim-szőnyeg 1.600
c] Selyemfonalakból és valódi gobelin
1. Teljesen selyemből 10.000
2. Másféle 2.000

Raméljük, hogy az autonóm vámtarifának eddig szerződésekkkel nem mérsékelt magas vámjai is csak rövid átmeneti időre maradnak érvényben és hamarosan megvalósul az összes hivatalos és szakköröknek az a régi terve, hogy minden muzeális régiségnek behozatala vámmentes legyen.

Zichy-kiállítás a Szépművészeti Múzeumban

Az Oroszországban élt nagy magyar festőművésznek, Zichy Mihálynak tudvalevőleg ez évben ünneplik világszerte százéves születésnapját. Az ez év tavaszán megindult ünnepek most összel egy nagyjelentőségű kiállításban fognak folytatódni. A kiállítást a Szépművészeti Múzeum rendezi Zichynek a múzeumban levő — főleg grafikai jellegű — anyagából. Akik csak reprodukciókból ismerik a nagy illusztrátornak az »Ember tragédiájá«-hoz készült csodás finomságú rajzait, azoknak most módjuk lesz ezeket eredetiben is megtekinteni. A kiállítás előkészítő munkálatai máris folynak. Tudomásunk szerint ez lesz az őszi szezón első kiállítása a Szépművészeti Múzeumban, mely novemberben fog megnyílni. Azt hisszük, hogy ez az érdekes kiállítás nemcsak a magyar, hanem a külföldi műértő közönség figyelmét is rá fogja terelni a nagy magyar festőművész centennáris ünnepeire. A kiállítás megnyitásának időpontjáról lapunk legközelebbi számában fogunk megemlékezni.

A D Á S - V É T E L - C S E R E

Amerikai gyűjtő keres régi spinettekét, clavi-cembalokat. Csakis muzeális, még jó szerkezetű szépen festett, vagy faragott és aranyozott darabokra vonatkozó ajánlatokat továbbit a kiadóhivatal.

Dunagyűjtemény, circa 320 kötet mindenféle vonatkozású könyv, köztük XVII. sz.-beli ritkaságok, circa 120 metszet és 60 térkép, en bloc eladó.

Kezdő régipénzgyűjtőknek magyar és római bronzokat és ezüstöket átenged olcsón fővárosi orvosgyűjtő. Ugyanő nagy árakat fizet római aranyakért.

Régi céhjelvényeket, céhlámpákat, szerszámokat, homokórákat többen is keresnek. Címek a kiadóban

Nagy háborús plakátgyűjtemény rendkívül olcsó áron eladó. Alkalmi vétel kezdő vidéki múzeumok számára.

A Hadtörténeti múzeum vesz régi katonafényképeket. Nem annyira egyes portrék, mint régi történeti aktusokról készült felvételek érdeklik az Igazgatóságot. Daguerotyp-portrékat is be lehet mutatni.

Előkelő vidéki kastély tulajdonosa keres könyvtárterme részére régi faragott csigalépcsőt és galériát, ugyanott régi kovácsolt vas-ámpolnák elhelyezhetők.

Aukció-naptár

Szept. 13.	Felix Fleischhauer (Stuttgart)	—	Poharak, képek, metszetek
Szept. közepe	Jacob Hecht (Berlin)	—	Képek és iparművészet
Szept 20. és 21.	Rudolf Lepke (Berlin)	Dr. Jacobi-féle (Kiel) gyűjtemény	XVIII. századi bútorok ; szőnyegek
Szept 20—22.	A Műgyűjtő I. Aukciója	Zsengery-féle gyűjtemény	Porcellán, fajanszok, miniatűrök, képek, metszetek, bútorok
Szept. 22—24.	Max Perl (Berlin)	Egy sziléziai bibliophil gyűjteményéből	Könyvek XVI—XX. századig
Szept. 24—25.	Hans Goetz (Hamburg)	Werner Viktor	Könyvgyűjteménye
Szept. 26—27.	Galerie Giroux (Brüsszel)	Finoelst (Páris) kollekciója	Francia XV. századi bútorok ; gotikus és renaissance faragás
Szept. vége	Henrici (Berlin)	Heyer (Köln) gyűjteménye	Muzikusportrék és nagy zeneszerzők kéziratai
Okt. eleje	Math. Lempertz (Köln a/Rh.)	—	18. és 19. sz.-beli mesterek képei.
Okt. eleje	M. kir. Postatakarék	—	Vegyés
Okt. vége	Ernst Múzeum	—	Vegyés

Híreink és közleményeink átvételét csakis a forrás megnevezésével engedjük meg

Szerkesztésért és kiadásért SZILÁRD VILMOS felel — Wodianer-nyomda rt, nyomása

KLASSZIS

RÉGISÉGKERESKEDÉS R.-T.

BUDAPEST,

IV., MÁRIA VALÉRIA UCCA 1. SZ.

TELEFON: TERÉZ 148-99

*XVII. és XVIII.
századbeli buto-
rok és egyéb ré-
giségek vétele és
eladása.*

E. & A.
SILBERMAN

ANTIQUITÉS
WORKS OF ART

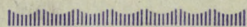
*

Wien, I., Seilerstätte 5

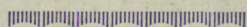
Telefon: 78-4-83, 41-302

KÜLFÖLDI DOHÁNYKÜLÖNLEGESSÉGEK

*

Egyiptomi, angol,
török cigaretták,
Havanna-szivarok

*

KÁLLAY TAMÁS

BUDAPEST, TÜRRI ISTVÁN-U. 4. SZ.

TELEFON: L. 982-41.

RÉGISÉGEK MŰTÁRGYAK

szakszerű csomagolását és szállí-
tását úgy bel-, mint külföldre
≡ legjutányosabban vállalják ≡

ALEXANDER ÉS LIEBERMANN UTÓDA

nemzetközi szállítók

BUDAPEST, V., FALK MIKSA U. 24.

TELEFON: T. 124-76.

RÓNA ZSIGMOND

régiségek és műtárgyak raktára

BUDAPEST, IV., KÁROLY-KÖRUT 1.

(Vigyázó palota)

TELJES LAKBERENDEZÉSEK

TIKÁTS ADOLF

VÁLLALJA
olajfestmények és akvarellek
szakszerű, művészi
restaurálását

VI., EÖTVÖS-UTCA 48

Kállay Tamás

Régiségek
Hites iörv. szakértő

!
BUDAPEST, IV.
Türr István-utca 4
Telefon: L. 982-41

**IPARMŰVÉSZETI
MŰHELY R.-T.**

BUTORGYÁRA

Tervező irodák
Kiállítási termek

V., RUDOLF-TÉR 6
Telefon: Lipót 913-97

KÉSZIT
MODERN ÉS ANTIK
STILUSU LAKÁS-
BERENDEZÉSEKET
ELSŐRENDŰ KIVITELBEN

Donáth Sándor
régiségek

Kossuth Lajos-utca 3. sz.
Telefon: József 454-83

Paris 6^c
61 Rue Dauphine

Eisenstädter Ödön

régiségek

!

BUDAPEST,
Dob-utca 10. sz.

MODERN PORCELLÁNOK
KRISTÁLYOK

RÉGI KÉSZLETEK PÓTLÁSA
KÉPKERETEK

HANDELSMANN ARNOLD
VII., ROTTENBILLER-UTCA 54. SZ.

TELEFON: J. 409-27
ALAPÍTTATOTT 1888

30-234

103

A MŰGYÜJTŐ

MŰVÉSZETI
MŰKERESKEDELMI HAVI
FOLYÓIRAT

SZERKESZTI:
SZILÁRD VILMOS

1927.

2. SZÁM

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST

MÁRIA VALÉRIA U. 7. SZ.

TELEFON: T. 110-21.

Antik és modern perzsaszőnyegetek,
úgyszintén antik bútorokat veszünk
és csekély haszonnal eladunk

ANTIKART Rt.

(Sternberg Z. J.)

Dob-utca 31. — (Kazinczy-utca sarok)
Telefon: József 403-68.

B Á N Ó P Á L

okl. szobrászművész és restaurátor

ELVÁLLALJA PORCELLÁN
FAYENCE, FA ÉS MINDENMŰ
MŰTÁRGYAK MŰVÉSZI
RESTAURÁLÁSÁT

Budapest, V., Kálmán-utca 17. sz.

GYÓRFI SÁNDOR

DISZMŰÁRUÜZEME

IV., Régi posta-utca 4. (az udvarban)

GYÁRT ÉS RAKTÁRON TART
márvány-, ónix-, alabástrom-, bronz-
és fadisztárgyakat, író- és dohányzó-
készleteket, tálakat, oszlopokat,
lámpákat, csengőket, órákat,
szobrokat stb,

JAVIT : GALVANIZÁL : ALAKIT

SZILÁRD VILMOS

Telefon: T. 110—21.

RÉGISÉGEK

Budapest, IV., Mária Valéria-utca 7.
:: a Hungária-szállóval szemben ::

GRÜNBERGER JENŐ

CSILLÁRGYÁRTÁSI
ÜZEME

BUDAPEST, VII, KLAUZÁL-TÉR 2

Specialista üveg-, fa- és bronzcsillár
készítésében. — Állandó raktáron
antik csillárok és egyéb lámpa-
félék. Javításokat a legtökéle-
tesebben végez

A M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR ÁRVERÉSI CSARNOKA

IX, Kinizsy-utca 2. Lónyay-utca 30-32

XXXIX-ik

1927 októberi aukciója:

Kiállítás: október hó 9, 10 és 11-én,
Hétköznap d. e. 10-től 1/2 2-ig, d. u.
1/2 4-től 1/2 8-ig,

Vasárnap d. e. 10-től 1/2 2-ig,

Árverés: október 12-től naponként
d. u. 1/2 4-től.

Minden pénteken délután butor-,
szerdán és szombaton délután
ékszerárverés

Réthi Zsigmond

Műtárgyak, képek,
antik bútorok

Telefon:
203-28.
sz.

Budapest, Városház-u.1.

A MŰGYŰJTŐ

A MŰVÉSZETI GYŰJTÉS ÉS MŰKERESKEDELEM
HAVI FOLYÓIRATA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, IV.,
MÁRIA VALÉRIA-UTCA 7.
Telefon: 110—21.

SZERKESZTI:
SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj:
Egy évre 10 pengő
Fél évre 5 pengő
Egyes szám ára 1 pengő

Idegenforgalom

Nagyban folynak az ankétek az idegenforgalomról. Évek óta tanakodnak már szállodások, hatóságok, egyesületek vezetői erről. Mi a leghatásosabb módja a propagandának? Hogyan fordítsuk magunk felé a figyelmet? Miként csaljuk ide a pénzes angolt, amerikaiit, akik eddig csak Franciaországot, Svájcot, Olaszországot árasztották el? Sokféle okos és félig okos tanácsot lehetett ezekről hallani, olvasni? De vajjon: hozzászóltak-e már a kérdéshez a kereskedők is? Kérdezték-e őket, meghívták-e őket ezekre az ankétekre, melyek talán legelsősorban őket érdeklík. És amelyeken elsősorban az ő gyakorlati tapasztalataikat lehetne felhasználni. S kire vonatkozhatnék ez jobban, mint a műkereskedőkre, a kereskedelemnek ez avant-gardejára, melyet legelőször szokott érdeklődésével kitüntetni az idegen.

Kérdezzetek meg egy hotelportást: hová vezet Pesten első útja a koránkelő idegennek s meghalljátok: a régiségkereskedők címeit tudakolja. Szinte sajnálja, hogy a múzeumok még zárva vannak, mikor ő már alig várja, a budai természeti szépségek csak azután következnek. Ha nem vonták be a kereskedőket az ankétekbe, miért nem kérdezik meg a múzeumok igazgatóit, hogy mi az idejövő idegeneknek főcélja, vágya, érdeklődésük tárgya?

A felelet alig lehet kétséges. Annak a propagandának, mely Budapestre hívja az idegent, a múzeumok és látnivalók felsorolásában azt is meg kell említenie, hogy Budapest a régiségek, a művészi kultúra és a népművészeti szépségek egész garmadájával is kedveskedni tud az ő vendégeinek. Meg kell azt tenni — az idegenek érdekében is. Igaz, hogy óvni is kell attól, hogy a szalon-matyó népművészetnek jelmezes parasztasszonyai fogják meg őket s kenjék rájuk tarka rongyaikat. De az is igaz, hogy a komoly helyen való vásárlási szándékaikat is meg kell könnyíteni. Az angol, az amerikai gyakran bizalmatlan, még ha valamit jó helyen vásárol is. De ha a múzeumok-

nak volna egy közös szervük, mely pár perc alatt megadja a szakértői véleményt, írásban is, ha kell s megadja a kiviteli engedélyt is, — a bizalmatlanság el volna oszlatva. És az otthoni megvámolástól való félelem is eloszlaná. Budapest még felfedezetlen sztárja a világforgalomnak. Rejtve lappangó szépségeire, művészete s kereskedelme igazi értékeire jó lesz figyelmeztetni a külföldet, mely annyi más országnak is csengő aranyakat s nagy megbecsülést jelent.

Kvalitást gyűjtünk

Irta : ELEK ARTUR

A gyűjtés sokszor csak a divatnak követése s olyankor nem szívbeli ügy. Az igazi gyűjtés szenvedély, de nem féktelen, hanem józan ésszel kormányzott szenvedély. A gyűjtés elsőnek említett nemére kár szót vesztegetni. Aki csak divatból gyűjt, annak semmi belső köze a gyűjteményéhez. Az olyan könnyű szívvel meg is válik tőle, mint amily véletlenül összeszerezte azt. Az igazi gyűjtő mindig arra gondol, hogy amit fáradsággal és áldozat árán összegyűjtött, az soha többé szét ne szóródjék, hanem megosztatlanul szálljon utódaira, vagy legyen részévé esetleg valamely nyilvános gyűjteménynek.

Minden vérbeli gyűjtő multjában kora gyermekségének határáig lehetne követni ennek a szenvedélynek jelentkezését. Bizonyos, hogy a nagy gyűjtők már gyermekkorukban is gyűjtők voltak, ha mindjárt csak levélbélyeg-, gomb- vagy szivarkacsutkagyűjtők is. A születéstől fogva való szenvedély azonban nem határozza meg teljesen a gyűjtőt. Elvégre lehet rendszeresen bolondgombát is gyűjteni s tulajdonképen nincs az a természetalkotta hulladék, vagy az az emberi kéztől származó csinálmány, amely teljesen összegyűjtve, mint egybefüggő és önmagát magyarázó gyűjtemény ismereteinket valami módon ne gyarapítaná. A művészet birodalmában azonban csak a művészeti értéknek, a kvalitásnak van jelentősége. Régebben, a tizenhetedik század elején és még korábban, mikor Európa kicsiny fejedelmi udvaraiban a »Kunst- und Wunderkammer«-ek alakultak, a természet és az emberi művéssek csudabogarait gyűjtötték lelkes buzgalommal. A sárkány és az áspisgígyó osontvázát és bőrét, a növényi és az állati természetnek furcsa elfajulásait, a »bölcsek kövé«-t és hasonló ritkaságokat.

Utóbb, mikor a fejedelmi udvarok a művészet iránt is érdeklődni kezdtek és festményeket is gyűjtöttek, a legnagyobb és leghíresebb nevekre vetették magukat. A kis német és olaszországi udvarok képtáraiban csak úgy hemzsegték a Michelangelok és Raffaelok, a Rembrandtok és a Frans Halsok. Ez is inkább sport volt, mint igazi gyűjtés. A jól hangzó név kellett mindenáron : a kvalitás mellékes volt.

Pedig a kvalitás keresése, a kvalitásra ráézés a lényege és az igazi értelme a gyűjtésnek. Nem szükséges, hogy a nagy művészet remekeit gyűjtse az ember, nem fontos, hogy sok-e gyűjteményében a híresnevű művész s mellékes az is, hogy régi, vagy újkeletű művészetet gyűjt-e. A lényeges egy : hogy kvalitása, hogy minden szuggesztíótól (híres név, régiség stb.) ment belső művészeti értéke legyen annak, amit felhalmoz.

Mióta a fejedelmek és általában a születésüknél fogva nagyurak abbahagyták, vagy legalább is mérsékeltebben folytatják a gyűjtést s egyre jobban szaporodik a szerény sorsból kiemelkedett gyűjtők száma, a gyűjtés iránya is megváltozott, azaz hogy többágú lett. Igen szerény anyagi tehetségű emberek is értékes gyűjteményeket hordtak és hordanak össze inkább fáradságos utánajárás, semmint pénzáldozatok árán. A gyűjtés lehetőségei — ami a gyűjtés tárgyát illeti — igen megsokasodtak. Muzeális anyag gyűjtésére csak az igen gazdagok képesek, de voltak mindig és vannak is mindig a gyűjtésnek olyan területei, amelyeken csak személyes utánajárással boldogul a gyűjtő, csak úgy, ha semmi alkalmat sem szalaszt el és ha nem restelli ócska boltok ócska holmiját sem feltúrni. A régi rajzok gyűjtése csak néhány évtizede, hogy megkezdődött. S annál is újabbkeletű a közelmúltban elhalt, vagy a még élő művészek rajzainak gyűjtése.

Gyönyörű példák és szinte csodás sikerek igazolják azokat az úttörőknek mondható gyűjtőket, kik elsőkül kezdték gyűjteni a korunkbeli művészet alkotásait. Csak a francia impresszionisták első gyűjtőire gondoljunk Durand-Ruelre, Vollard-ra, Rouart-ra, Moreau-Nélaton-ra és annyi másra. Még azzal a kevés pénzzel is, amivel műveiket megvásárolták, a lételet és folytatólagos munkálkodását tették lehetővé a ragyogó, de még nem ismert, vagy félreértett tehetségek egész sorának; önmaguk pedig néhány évtized leforgása alatt, miközben az ismeretleneknek megnőtt a híre és az értéke, pénzzel alig fölmérhető kincseknek lettek tulajdonosai. Nemcsak anyagi értékű kincseknek, hanem a tapasztalással, amit szereztek, az ismeretekkel, amit közben gyűjtöttek és a hozzáértéssel, melyre a művészettel való beható foglalkozás során szert tettek, arra a nagy és ritka kincsre is, melyet a művészet élvezése, az abban való elmerülés gyönyörűségérzete szerez annak, akinek megadatott.

S a művészeti holmi gyűjtésének valóban ebben is van az igazi értelme. Abban, hogy gyűjtés, hogy selejtezés, összehasonlítás, rendezés — tehát merőben mechanikainak látszó foglalatosság közben — észrevétlenül kifejleszti az ember művészeti érzékét. Azt a képességet, amelynek segítségével fontolgatás nélkül különbséget tud tenni a művészi és a nem művészi alkotás, a jó és a rossz, a valódi és a hamis között. S amelynek segítségével élvezni tudja azt, ami művészi, annál fogva, hogy művész lelkétől lelkezett alkotás.

Ez az igazi értéke és jelentése a gyűjtésnek. Ez az emberiség műveltségének, a kultúrának fejlődésében való jelentősége. Ezért annyira örvendetes, hogy a gyűjtők száma általában növekvőben van. Kitünő nevelőeszköze ez a foglalkozás a művészeti érzéknek, mely a legtöbb emberben megvan, de csak a legkevesebben ébred öntudatra. A gyűjtés játéknak, sokakban mániákus játéknak tetszhetik. Van is benne valami játékos, sőt jó is, hogy van benne ilyen elem. Különben nem volna szórakoztató foglalkozás s a legtöbb ember visszariadna tőle. Viszont éppen a szórakoztató volta hat csábítóan és fogja meg azt, aki egyszer belémerészkedett. Mint ahogy a gyermeket játékkal és játszadozva tanítja meg az írás-olvasás elemeire az újabb pedagógia, azonképen mint szórakoztató, majd izgató, végül a szenvedélyt is fölszabadító játék ragadja magával a gyűjtés azt, aki egyszer igazán beléizlelt.

A földolog az, hogy szive ügye legyen a gyűjtőnek a gyűjtés. Akkor nem kell csalódástól tartania. A kezdés esztendeiben meg fog tévedni egyszer-másszor, hamisat fog valódi helyett. De aminő mértékben ébredszik az érzéke és gyűl a tapasztalata, olyan mértékben ritkulnak balfogásai. Szóval önmagának szakértője lesz. És ugyanakkor megnyílik előtte a legnagyobb földi gyönyörűségnek: a művészet élvezésének világa.

A magyar agyagművesség multjából

Irta: CSÁNYI KÁROLY,
Iparművészeti múzeumi igazgató

A magyar keramika története a magyar iparművészet multjának eddig még feldolgozatlan fejezetei közé tartozik. Az alábbiakban e fejlődésről nyújtok vázlatos képet.

Kétségtelen, hogy a magyarok ősei közt, a bevándorlaskor és a vezérek korában, már voltak különféle mesteremberek: pl. fegyverkovácsok, szíj-, nyereg-, kerékgyártók, tímárok, szücsök, gombkötők. Ezekhez a királyság első századaiban újabb és újabb mesterségek járultak, olyanok, amelyekkel főleg a nyugati civilizáció és a kereszténység felvétele következtében ismerkedtek meg a magyarok. A király székhelye, a várak, a püspöki székhelyek és a kolostorok körül csoportosultak ezek a mesteremberek, ellátván azok különféle szükségletét. Ezek az iparosok nem egyszer földet is kaptak, ahol együttesen telepedtek le.

A királyi udvaron kívül leginkább a papság volt az, amely nyugati műveltséget és vele az ipart az országban meghonosította. Ez jórészt abban az időben történik, amidőn a magyarság, Szent István király uralma alatt (1000—1033.) felhagy harcias, kalandozó életével és városokban telepedik le. Ezek a városok azután fokozatosan fejlődnek. Okleveleink már a XI. században említenek különböző mesterembereket a királyi udvar, a kolostorok, a főpapok és a főurak szolgálatában. Így a Szent István által alapított pécsváradi apátság szolgáló népe közt voltak olyan mesteremberek, akik a kolostornak dolgoztak. Ezek közt három *fazekast* említ az egykorú okmány. A tihányi bencés apátságnak 1211-iki összeírásában két *tállkészítő* (fazekas) van felémlítve. Így volt ez másutt is. A tatárjárás (1241—1242.) azonban egy időre megakasztotta a fejlődést. Utána, főleg a XIII—XIV. században fokozatos a haladás. A fejlődés fokozására és az iparosok közös érdekeinek megvédésére alakulnak a *céhek* (Eynung, Innung, Fraternitas, Gild). II. Géza királyunk szászokat és flamandokat telepít be (1141—1161.) az országba és pedig Erdélybe, a Szepességbe és a felsőmagyarországi városokba. Ezek az idegenek magukkal hozzák a Németországban szokásos egyesületi szellemet. A később (a XIII. században) érkező újabb jövevények meghonosítják az akkor Németországban már ismert céhrendszert.

A vallásos és jótékony társulatokból fejlődtek az iparosegyesületek, a céhek hazánkban is. A fennmaradt legrégebb magyar céhlevél 1307-ből való. Kassán 1556-ban nagy tűzvész pusztította. Ekkor odaégték a *fazekascéh* régi, valószínűleg még a XV. századból való iratai is. Ezeknek a pótlására a céh

előljárói 1574-ben a város tanácsától új céhszabályok megállapítását és adományozását kérték. Emlékezetből és az újabb kor igényei szerint kiadták 1574 szeptember 15-én. Az összes szabályok magyar nyelven vannak írva, bizonyítván Kassa városának akkori magyarságát. A mesternek az előírás szerint remekelni kellett, és pedig három *fazekat*, egy *korsót* és egy nagy *tálat* (abárló), végül egy *meszelyt* készíteni. A céhírat hatodik pontja *vörös- és fehér-edényeket* említ. Itt bizonyára ólomházas cserépedényekre és fehér-, ónmázás fayence-okra kell gondolnunk. Ami azt bizonyítja, hogy ez időben a fehér fayencokat — később a habánok által is készített edények technikáját — már ismerték Magyarországon. A céhírat egyuttal megszabja a különböző tárgyak árát is.

A magyar agyagipari termékeket két nagy és egy harmadik kisebb csoportba oszthatjuk (amint azt a fentemlített céhírat is megteszi). Először: vannak az *ólmázás*, vagyis áttetsző mázú cseréptárgyak. Ezek közt a gondosabban készült és festett dísszel is ellátott tárgyak az ólmáz alatt még az úgynevezett *agyagmázzal* (engobe) vannak bevonva. Ez finomabb, fehéres, híg agyagpépből áll. Az agyagmáz a felületet simábbá és festésre alkalmasabbá teszi. Az ólmáz tűzben könnyen olvad és a felületet áttetsző réteggel borítja. Különböző színben állítható elő. Legkedveltebb a zöld szín; használatos azonkívül a barna és a fekete máz. Ilyen ólmázás cserép volt a középkorban az összes használati edény (három szép példa van az Iparművészeti Muzeumban), a francia Palissy művei, a nürnbergi Preuning korsók a XVI. században; a renaissance- és barokkorban a kályhacsempék jórésze, és a mai fazekas edények.

A második csoportba tartoznak az átnemlátszó, tejfölszerű, fehér *ónmázzal* borított cseréptárgyak, melyeket az olasz Faenzáról *fayence*-oknak neveznek. Ezeket először Keleten (főleg Perzsiában) ismerték. A középkorban a mór Spanyolország készít művészi fayence-tárgyakat. Innen Majorca-sziget közvetítésével átkerül Olaszországba. Ezért nevezik azután *majolikának*. Törökországban is nagyszámú fajánsztárgy készült, ezeket régebben *roduszi* gyűjtőnévvel jelölték meg a gyűjteményekben. A XVII. és XVIII. században a fajansz-tárgyak nagyobb műhelyekben, majd pedig gyárakban készültek Európában (pl. Holicson), míg helyét a keménycserép és porcellán el nem foglalta. Idetartoznak hazánkban az ú. n. *habánedények*.

Előfordulnak végül *mázatlan cseréptárgyak* is. Ilyen pl. a kályhacsempék egy része (főleg Erdélyben található) és a mohácsi fekete korsók.

Nagy vonásokban ezek volnának a magyar kézművesség agyagipari emjei főbb osztályaikban. Időnkint vissza-vissza fogunk térni legszebb darabjaik és legjobb mestereik méltatására.

TIKÁTS ADOLF

Vállalja olajfestmények és akvarellek szakszerű, művészirestaurálását

VI., EÖTVÖS-UTCA 48. SZÁM.

A turkomán szőnyegek

Irta: FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN,
a Hopp Ferenc múzeum igazgatója

A turkomán szőnyegekhez látszólag sokan, de igazában kevesen értenek. Tudják róluk általában, hogy legjava fajtáik, élükön az általános kedveségnek örvendő »Bokhará«-val, a legfinomabban csomózott szőnyegek közé tartoznak. Tudják, nagyon helyesen, azt is, hogy a keleti szőnyegek közt a turkomán csoport díszítő elemeiben nyilatkozik meg a legnagyobb konzervatívizmus, de nem merem feltételezni, hogy sokan tudnák azt, hogy e különös ragaszkodás a régihez tulajdonképpen hogyan értelmezhető. Még kevésbé merem hinni, hogy tisztában lennének a régi formák megőrzésének jelentőségével. Pedig ennek nemcsak a keleti művészet szempontjából, hanem a mi őstörténelmünk szempontjából is igen érdekes tanulságai vannak.

Nem hihetem ezt már csak azért sem, mert eltévesztették az utat már a turkomán szőnyegek ékítményeinek értelmezésénél is. E díszítő formákat ugyanis általában *geometrikusaknak* nevezik, holott azok közül a legfontosabbak *növényszerűek*. A többiek is inkább technikaiak, szóval szövésminták és nem mérési elemek, vagy azok összetételei.

Ha azonban jól értelmezzük a formákat és figyelembe vesszük, amennyire lehet, a régi nomád törökség, valamint a turkomán szőnyegek hazájának történelmét is, akkor kiderül egy olyan tény, melyet sokan meglepőnek fognak találni. És ez az, hogy a Bokhára és a vele rokonfajta szőnyegek ékítményes stílusa tulajdonképpen közös eredetű, az ú. n. *Keszthelystílus*-sal, mely nálunk a nagy népvándorlás idején, a hun korszakban uralkodott.

A turkomán szőnyegek ékítményei kétfélek. Egyfelől a szőnyeg mezejét egyenletesen díszítő, mértani jellegű idomokká levezetett virágok ezek, melyeket készítőik török nyelvükön »gül«-öknek, azaz rózsáknak neveznek. Másfelől pedig a szegélyt díszítő formák szerepelnek. Ez utóbbiak tulajdonképpen azok melyekben jobban ismerhetők fel az eredeti formák. Bármennyire is ragaszkodtak ugyanis ősi hagyományaikhoz a belsőázsiai nomádok, művészetük nem fejlődött idegen hatások nélkül. Legvilágosabban bizonyítja ezt egy *Bogoljubov* által közölt szőnyeg, melyen a gülök nem egyebek, mint az orosz kétfejű sas erősen átstilizált formái.

Amilyen igaz azonban, hogy nincs művészet a világon, mely ne ment volna át jelentős változáson, épen olyan igaz az is, hogy vannak művészeti formák, melyeknek az élete egyszerűen végtelennek tekinthető. Ilyen örök formák aránylag nagy mennyiségben találhatók a szövésminták közt, aminek a magyarázata természetesen az, hogy e minták a szövés folyamatának természetes következményei. A legrégebbnek ismert csomózott szőnyegfoszlányok, melyek a legnagyobb valószínűség szerint a Kr. előtti első vagy a Kr. utáni két első századból valók s amelyeket *Stein* Aurél fedezett fel keleti Turkesztánban, a belsőázsiai nomádok járta területen, ugyancsak a legegyszerűbb szövésminták alkalmazásáról tanuskodnak. E szövésminták legközelebbi rokonai az újabb készítmények közt természetesen a *kilimeken* találhatók. A csomózott szőnyegek közül a turkomán készítmények állnak ezekhez legközelebb. Ezeken ugyanis, bármely csoporthoz is tartozzanak, még a legtöbb egyéni változatot mutató fő-díszítő forma, a »gül« is alkalmazkodik a dülé-

nyes szövésmintához. Az alárendeltebb ékítmények azután, melyek kevés elemből állnak és ennél fogva nem adnak alkalmat a változatos kifejlesztésre, a ködös multtal való szilárd kapcsolatról tanuskodnak.

Az őseredeti szövetminták egyeduralmát Nagy Sándor utódainak hellenisztikus korszakában döntötte meg egy új stílus. Ennek főtényezői a görög művészet régi növényi ékítményei: a palmetta, az inda és a rozetta voltak. A hellenisztikus művészet egyéb nagyjelentőségű formáival együtt ezek gyorsan honosodtak meg Perzsiában, a szomszédos Baktriában és Gandharában. (Az utóbbi magában foglalta India északnyugati részét is.) Perzsiából, Baktriából és Gandharából pedig átterjedtek a hellenisztikus díszítőformák Ázsia belsejébe és távol keleti részeibe. A mi szempontunkból különösen érdekes, hogy az orosz Kozlov-expedíció leleteinek tanúságai szerint, a hellenisztikus díszítőformák, az inda, a palmetta és a rozetta, otthonosak voltak a mai Mongolország északi részén is már a kínai Han-dinasztia uralma idején, vagyis abban a korban, mikor e területen laktak a későbbi Európába vándorolt hunok ősei. (Perceval *Yetts*: »Discoveries of the Kozlov-Expedition«, *The Burlington Magazine*, 1926, April, 168. l.). A hunok nyugati szomszédai iráni népek voltak már a keletázsiai őshazában is, mikor Attila ősei keleten és délen a kínaiakkal voltak határosak. A nyugati szomszédok, vagyis a géták közvetítésével juthattak hát hozzájuk az iráni hellenisztikus területről a görög származású művészeti formák.

Mikor azután a kínaiak megtörték a távol Keleten a hunok hatalmát és ezek nyugat felé vonultak új hazát keresni, a Kaspi-tengertől keletre és a parthusok uralma alatt álló, hellenisztikus Perzsiától északra iráni népek, t. i. az alánok területén állapodtak meg ismét, mint hódítók. Hellenisztikus iráni alán tömegeket olvasztottak magukba itt is és később a mai Oroszország déli részén is, mielőtt hazánk területére nyomultak volna, hova azután magukkal hozták új alattvalóikat is. Ez az oka annak, hogy a magyarországi hun-korszak, vagyis az ú. n. Keszthelykultúra emlékeit leginkább iráni hellenisztikus díszítőformák, a növényi indának, a rozettának és a palmettának különböző változatai velük együtt a különböző, ugyancsak hellenisztikus eredetű griff-típusok jellemzik. A hellenisztikus eredetű növényi indák és rozetták azonban igen fontos díszítő elemei a turkomán szőnyegeknek is, melyeknek hazája tudvalevőleg az a terület, melyen a népvándorlás korában a hellenisztikus iráni népek keveredtek a hunokkal.

Stein Aurél fontos leletei világosan bizonyítják azt, amit a keleti szőnyegek történelmének kutatói már azelőtt is hittek, hogy t. i. a keleti szőnyegek díszítő formái, legalább is lényegükben, ókori eredetűek. Bizonyítékok azonban e leletek amellett a másik helyesnek látszó feltevés mellett is, hogy az első csomózott szőnyeget az Ázsia belsejében nomadizáló türök népek készítették. A szőnyegkutatók nagy része feltételezte eddig is, hogy az összes keleti szőnyegek közül a turkomán szőnyegek állnak legközelebb az ősi stílushoz. Erre is a Stein Aurél-féle leletek adják meg a végleges helyes felvilágosítást. Tudnivaló ugyanis, hogy e töredékek színükben is egyeznek a turkomán készítményekkel, amennyiben mintáik sötétkékek, borvörösek és fehérek. Az egyik töredéken azután — sajnos, nincs módunkban közölni — megfigyelhető a tiszta hellenisztikus elem is az ősi szövésmintákkal kapcsolatban. Ez az ősi elem egy hullámvonalas ékítmény, melyet »futó kutyák«-nak szoktak nevezni, helytelenül választott szakkifejezéssel.

A MŰGYŰJTŐ TÁRCÁJA

Iparművészeti képtelenségek

Előadta: **KESZLER JÓZSEF**

A magyar szinpadai kritika egyik tanítómesterét tiszteli a minap elhunyt kiváló íróban. Az egyetemen a francia irodalomnak volt felejtelenül szellemes boncolója. De társaságban mint kitünőszerű gyűjtőt, a francia impresszionistáknak lelkes barátját ismerték a »stanár ur«-at, aki a magyar amatőröknek is páratlan kedvességgel volt oktatójuk és lelkes magyarázójuk, valahányszor erre felkérték. Kegyeletes megemlékezésünk jele legyen ez az oldal, melyen az ő bájos és közvetlen hangját szólaltatjuk meg egy előadás töredékében, mint egy húsz év előtt készült grammofon-lemez, melyről ma is az élő hang teljessége árad.

Radisics Jenő úr, az Iparművészeti Múzeum igazgatója azt a feladatot szabta elém, hogy beszéljek egy pár rövid negyedórás az iparművészeti képtelenségekről. Megígértem neki, hogy megteszem. De mikor aztán meggondoltam, hogy mit ígértem meg és összeszedtem az anyagot, hogy miről fogok beszélni, megijedtem a könnyelműségtől. Ugyanis oly sok az, ami csúnya, oly sok az, ami képtelenség, hogy ugyancsak kétségbeesem még azon is, hogy egy választékot adjak belőle. A természet remekebb mester, mint az ember.

*

Láttak bizonyosan képeket, szép tájképeket dugaszfából faragva, amelyre aztán azt mondják: Nini, ez hallatlan művészet, a stopliból kifaragni egy gyönyörű tájképet. Az az úr, vagy paraszt, aki ezt megcsinálta, egy kép után, az igazán nagy művész volt, mert nagyon türelmes ember volt. És a türelem az művészet! De amit produkált, az tulajdonképpen semmi, mert produktumához olyan anyagot választott, amely nem felel meg rendeltetésének, mert abból az anyagból nem lehet és nem szabad ezt csinálni.

Van a múzeumban egy Munkácsy-kép, kópia cukros tésztából készítve. Erre nem szólok semmit, de tessék megnézni és meg fogják látni, hogy ez az anyag nem alkalmas arra, hogy Munkácsy inspirációját visszaadja. Ime itt az anyag nincs a formával harmóniában.

Hát a szép hajból készült képek, amelyek csupa nyirbált szőke, ősz és fekete hajszálaból vannak összerakva és egyszerre kikel belőle egy tájkép. Hiszen a haj nagyon szép. Van pl. színésznő, akit a haja miatt csodálunk, de ha annak a szép hajnak csak egy szálát találnák a levesben, az retentő volna, mert az ott nincs helyén. Ez is egy példa arra, hogy mikor nem való az anyag a tárgyra.

*

Hogy jutottunk mi oda, hogy ilyen dolgokat fabrikáljunk? Erre nézve csak a múzeum adhat felvilágosítást. Ha elmegyünk a múzeumokba, ahol kor szerint vannak a tárgyak felállítva, akkor látjuk, hogy 1820-ig alig vannak, vagy egyáltalán nincsenek ilyen tárgyak. 1820 után kezdődnek. Aki a művészet történetét ismeri, az azonnal feltalálja magát ezen a ponton és azt mondja: igen, a 20-as és 30-as években új formáknak kellett jönni, mert akkor egy egész művészeti és dekoratív világ omlott össze, rombadült a klasszicizmus. Ebben az időben az ember mindenről lemondott, ami a görög istenekkel, a görög építészeti formákkal volt rokon. Ez mind ósdivá lett, amint a jó Chateaubriand mondta: Les Dieux sont... Az istenek elköltöztek a világból. Az istenek elköltözésével az emberek formaérzékében egyszerre egy nagy domináló elem emelkedett ki, a naturalizmus. A természetet akarták annak helyébe állítani.

Még most is csinálnak ilyen tárgyakat, amelyek a természetben nagyban fordulnak elő és amelyek valamely célnak szolgálnak. Ilyen például a dohánykészülék. Az ember leszedi a ház tetejét és látja, hogy benne vannak a szivarok a házikóban. Megnézi a kéményt és látja, hogy benne vannak a gyufák. Azután látja, hogy a kéményhez vezető út be van hintve finom homokkal; ezen lehet a gyufát meggyújtani. Ez a használat egy maskarádé; azt mutatja, hogy tájkép, pedig dohánytartó. Amint látjuk tehát, a naturalisztikus csoport, amely az első volt, megszülte ezt a második csoportot: a képmutató csoportot, ahol minden más, mint amit akar.

*

Egy más valakinek szép mellűje van, egy-két lovon vágató zoké. Hogy miért vágat az ember kravatlíjában egy zoké, ez megint olyan kérdés, amelyre nem lehet felelni. Ha az az ember, akinek tulajdonát képezi ez a tű, még rövidlátó is és szemüveget visel, akkor a szemüvegnek láncza mindig beleakad a ló vágató lábaiba, vagy farkába. Ezekkel a sportdolgokkal tele van a világ. Ide tartoznak a szerencsehozók is. Erre nézve nem lehet vitatkozni az emberekkel. Ez megvolt, amióta a világ világ, a legrégebb időkben is. A rómaiaknak és a görögöknek csak úgy, mint a keresztényeknek megvolt a maguk varázstárgya, egy kis gyűrű, amibe bele van vésve valami. De amíg az ő istenei, az ő patronusai Vénusz, Junó vagy ezek csillagzatai, szentelt állatai, a galambok voltak, addig most, mikor a naturalizmus kezdett életbelépni, a naturalisztikus dolgok szerepeltek a babonában is. A kéményseprő ágas-bogas létrájával, a felakasztott ember, mint a mai szerencsehozók, kellemetlenek.

Mikor már sem az alakoskodás, sem a szellemeskedés nem volt elég, kreálták a csúfságok egy új dominiumát, az excentrikusokat. Ez olyan, hogy az ember ránéz és nem tudja, hogy miért van ez. Divatban volt egyszer, hogy egész szobaberendezéseket csináltak ökörszarvból, rettentő nagy ökörszarvakból. Szarvból volt a szék támlája, a lába és erre jött egy nagy borjúbőr, hideg és kemény. És erről a csodálatos dologról azt hitte a csinálója és az, aki megvette, hogy szép. Amikor a gyutacsos puskák olcsók lettek, valami gazember (ezt kell mondani) összevásárolt egy nagy adagot és bútort készített belőle és ezt nekem látnom kellett és még hallani a dicséretet, milyen olcsó ez a bútór és milyen szép. Ez a puskák-ból készült bútór volt az orgiája ennek az egész mozgalomnak.

A százéves Russwurm-cukrászda

Irtta : NÁDAI PÁL

Egy darabja annak a régi Pestnek, helyesebben Pest-Budának, mely a húszéves biedermeier-rajongás óta annyira divatban van. És minden évtizedben felfedezik egypárszor. Felfedezték a kiegyezés utáni időben, amikor államférfiak és udvarhölgyek jártak oda uzsonnázni. Felfedezték a Halászbástya felépítése után, mikor holtigtartó húségesküik csattantak el benne pesti fiatalok részéről. Felfedezték a Jettchen Gebert című első német biedermeier-regény megjelenése után a bútormokkok. De a Russwurm-cukrászda ki nem mozdult az ő flegmájából. Nem lett belőle sem reklámműzem, sem illatos találkahely, amivé Pesten fejlődött volna. Nem lett belőle olcsó giccs sem cukrozott hangulatok részére, amivé Bécsben emelte volna a zszurnalizmus. Hanem megmaradt a maga egyszerű csöndességében ott a Szentháromság-utcában, közel az előljárósági épülethez, és annak is a legszebb részéhez, a balkonjához, ehhez a bájos ódon fecskéfészekhez. Megmaradt a jó kuglófok, a kedves marcipánok, a cukorsütemények és öreg elárúsítónők kis boltjának. Megmaradt a családi tisztességes hagyományok erejénél fogva és megmaradt, mert...

Mert átlag minden hónapban egyszer szépen végigkenik előbb olajos ruhával, azután száraz posztóval az egész berendezést. Istenem, ez a cseresznyefa-üvegszekrény az ő mahagoniberakásával, ez a hullámoshátú kanapé az ő ripszshuzatával, ezek a hajlított lábú asztalkák és a két oszloppal ékes órafal az aranyozott napsugaras órával: talán nem is olyan különös remekművek. A szegény budai biedermeier-asztalos — állítólag Krautscherer volt a neve — bizony több szeretetet vitt a munkájába, mint szerkezeti és anyagi szépséget. Kellemes formák, kecses lábak, ildomos berakások, de kevés biztonság és tartás. Szó sincs róla, hogy abban a korban jobb bútort is ne csináltak volna Pest-Budán. Az első pesti gőzmalom Széchenyi István-féle elnöki szobája és a nagy Steindl minden egyéb bútora ehhez képest monumentális. S hogy a napoleoni háborúk után, sőt még a pesti (Kossuth-féle) iparmű-mozgalom idején is micsoda szekrényeket s almáriomokat dolgoztak remekbe a pesti asztalosok, azt sokszor láttuk. (Legutóbb: az Ernszt-gyűjtemény kiállításán az Iparművészeti Múzeumban.) Hanem: az az olajos rongy s gyengéd simogatás, a bútort megszemélyesítő családi szeretet, — ez a vonzó eredetisége a cukrászdanak ma már sehohsem él és lélezkedik előttünk. Mi ezekhez képest a sok látható kis csecsebecse az üvegszekrényben? A pólásbabák, a viaszból való jegyepárok, az Erzsébet királyné miniatűr rózsacsokra (manzsettával) a falakon szertesztét. Csupa emlék, fakó és anyagtalan műtyürke.

Hanem a havonta megújuló ápolás, a családi becsület öreges és féltékeny konzerválása annak élő jelképében, a bútortban: ez ad százéves acélvázat az omlandó anyagnak. Valaha bizonyosan be fog kerülni a múzeumba. Talán az Iparművészetibe: a kőszegi patika, vagy a sümegi könyvtárszoba mellé. Vagy a fővárosiba: az öreg spinétek és a Lyka-féle viganók múmiavilágába. De akkor hideg, csodált, számmal és patinával ellátott ereklye lesz belőle. S azért kell ma megnézni, mert még él. Mert kávé és dióstartát esznek benne, mert a multat és a jövőt kötik össze benne a pamuthorgolások és az aranyozott empíresások közt, mert dédelgetik, mint a családtagot, mert... olajos ruhával cirógatják minden hónapban.

Rubens a német

Siegen, ez egy kis német városka neve Westfáliában. Ismeretes arról, hogy jó vasércbányái vannak és kitűnő talpbőröket készítenek ott. Sohasem volt egyetlen Rubens-képe sem. És most, hogy az egész világ, s kivált Belgium hatalmas tüntetésekkel ünnepli Rubens Péter Pál születésének háromszázados fordulóját, most mégis Siegenben egy nagyarányú Rubens-kiállítást rendeztek. Siegenben, melynek harmincezer lakosán és egy régi várkastélyon kívül semmi nevezetessége sincs. Hogyan van ez ?

A felelet egyszerű. Siegen, ez a jelentéktelen kis német város — Rubens születési helye. Igen, a nagy Péter Paul Rubens, a flamand festészet büszkesége itt született. A két világváros : Köln és Antwerpen addig versengtek érte, míg végre is kiderült, hogy — egy harmadik helyen született : Siegenben. Hogy ez hogyan történt ? Az maga regény, sőt a regénynél is érdekesebb : erkölcstörténet a régmúlt feudális világból.

Adva van egy kis fejedelemség : Nassau, az ő tizenhatodik századi csendéletével, lovagvárával és mellette kicsiny polgári városkájával, melyben egyszerű iparúzó emberek éltek. Siegennek hívják. Itt él a fejedelmi pár a várban : Orániai Vilmos és felesége Szász Anna. Ott él a kis polgári család : Rubens János az ő feleségével Pypelinx Máriával. Ott a feleség, itt a férj megszeretik egymást és a mi még meg sem született nagy festőnk édesapja elcsábítja a fejedelemasszonyt. 1571-et írnak e bűnös szerelem idején. És mit tesz a fejedelem ? Lecsukatja a feleségét, Szász Annát és tömlőcbe veti a szeretőjét, Rubens Jánost. Azt hiszik, hogy itt vége a regénynek ? Nem, még csak most kezdődik, igazán. Előterbe lép az asszony : a megcsalt, becsapott, szenvedő asszony, a polgárfeleség, ki harcolni kezd a férje kiszabadításáért. Soha ennél nemesebb és tragikusabb hősnőt az élet nem produkált. Végre is sikerül a célja, de egész kis vagyunkáját oda kellett adnia, hogy szerződés szerint is szabaddá válhasson a férje. S amikor kiszabadult ? Jön a szegénység, a napszámos-munka, a kemény harc a száraz kenyérért — öt évig még Siegenben. S ez idő alatt született 1577 június 28-án Rubens Péter Pál.

Hogy milyen lelkierő, milyen felejteniakarás éltett az asszonyban, Rubens Péter Pál édesanyjában, azt az a sírkő mutatja, melyet Kölnben állított férjének, ott, ahova később költöztek és ahol a férj rövidesen meg is halt. Huszonhat évi boldog házasságról beszél ez a kő — és a gyermekek sem hallhattak anyjuktól mást. Talán soha ezt a szót ki sem ejtette előttük : Siegen. Ezért hitte a nagy festő-fiú, hogy ő Kölnben született, pedig oda csak egyéves korában került.

Rubens tehát német, német földön született. Ez 1853 óta ismeretes. Akkor adta világgá egy könyvben egy holland levéltáros, Backhuisen a kétségtelen bizonyítékait e házasságtörési történetnek. És most épen annak a bűnös lovagvárnak vadrepkénnyel futtatott ódon termeiben állította ki Németország a legszebb Rubens-képeket Siegen dicsőségére.

GYŰJTŐK ÉS GYŰJTEMÉNYEK

A Kensington-múzeumtól a kis régiségboltig

(Londoni levél)

Nem tudom hányadszor róttam már azt a kilométeres alagútát, amely a földalatti állomását azért köti össze a »Victoria and Albert« (»South Kensington«) múzeummal, hogy az évi 1,200.000 látogató finyásabb részét ne kényszerítsék a ködös, esős londoni utcára. Ekkor elhatároztam, hogy ezt az egész nyárutói napot a keleteurópai fazekas-munkák megtekintésének fogom szentelni. Megvallom, hogy vágyaimnak ezen bölcs korlátozása nem az én érdemem, hanem azoké, akik a múzeum kerámiai osztályának azt az iradatlan, sok holdnyi terjedelmet adták és így már eleve határt szabtak minden tervtelen-telhetetlen nyargalásznak.

Igy is több kilométert jártam-ácsorogtam át, amikor egyszerre, már messziről, ismerős alakok, színek domborultak, világlottak felém: hasas, öznyakas erdélyi kancsók, csücsörített szájú nagyalföldi csuprok, zöld, sárga, mangánvörös virágos nyitrai, pozsonyi habán tányérok! Na de meg is örültem nekik úgy, mintha nem lettem volna arra előkészülve, hogy ez a világnyi múzeum mindent, ami e széles földtekén van — és abból is a legjavát — tálcán fogja nyújtani. De hamar el is szontyolodtam azonban: a legfajtisztább magyar-székely cserépsüvívvényeken ilyen felírások éktelenkedtek: »Austrian«, »Moldavian«, »Ruthenian« vagy ilyen nagyon tág értelmezésben, mint »Central European pottery«!

Na de ezt nem hagyjuk annyiban! És máris vezet ölnyi léptekkel az űr a kerámiai osztály igazgatói irodája felé.

Nagy előszoba emeletnyi kartotékakkal fehér fénymázás tisztaságban tündökölve, az üvegfalakon túl írógépek pergőtüzében álló irodákkal. Egy pillanat sem telt el és máris széles mosollyal élémperdül egy nyurga fiatalember, a titkár. És máris vezet a középeurópai szakosztály őréhez. Az ügy komoly, ezt elő kell adni az igazgatónak is. Tenyérynyi fülkéjében fogad a világbirodalom és a világ legnagyobb, leggazdagabb múzeumának igazgatója. Bocsánatot kérve ismeri be, hogy a középeurópai kerámika címkézése hiányos és felkér, hogy korigáljam a tévedéseket. Egyúttal mindjárt kicsomagoltat egy imént érkezett ládát, amely egy angol múzeumbarát ajándéka-képen kúnsági, borsodi, hevesi vásári cserepes tárgyakat tartalmaz. Ennek agnoszkálása után titkár, gyorsíró, múzeumi űr, igazgató fölkerelkednek és indulunk a magyar szekrény előtt leendő jegyzőkönyvi kivallatásom felé.

Utközben — hosszú az út — én is kérdezek egyet-mást.

Példának okáért, hogy mit keresett az a két toprongyos öreg nő és az az elegáns dandy hatalmas ujságpapírosba göngyölt csomagjaikkal az előszobában? »Ezek részben magánosok, részben öcskások, mondja az igazgató, akik szakértői véleményért jönnek hozzánk és bizony az ujságpapírosból néha olyan drágaságok kerülnek elő, hogy mi is szívesen ittmarasztaljuk. Mi ezt a szakértői véleményt és a becslést is ingyen adjuk, ehhez mindenkinek joga van.«

Hát az a kis fruska mit babrálgat ott a koreai szekrényben?

— Ja, kérem, az egy iparművészeti iskolai növendék, ha tanulni akar, csak kell, hogy minden oldalról megforgathassa érdeklődésének tárgyát. Ezt különben minden érdeklődőnek megteesszük, kinyitjuk a szekrényeket és mindenkinek szívesen szolgálunk magyarázattal is.

— Apropos, igazgató úr, a multkor láttam a vas-osztályban egy gyönyörű spanyol kovácsolt vasrácsot, be van-e az mutatva valamelyik katalógusban ?

— Nem tudom, de mi sem egyszerűbb, adja meg a számát és a fényképeszeti osztályunk 24 órán belül elküldi a fotográfiáját, még pedig ingyen. Ez a legkevesebb, amit tehetünk. Azért vagyunk itt, hogy tanítsunk és azért áldoznak Anglia adófizetői évente 800.000 fontot a múzeumra.

— Általában, jegyezze meg kedves uram, hogy nálunk a múzeum nem a múzeumi örökért és igazgatókért van, hanem a közönségért!

Hát haragudhattam ezek után egy pár magyar ibrik elkereszteléséért?

... A »National Gallery« előcsarnokában rézzel keretezett tábla. A heti program. Tizenhat előadás és magyarázó, vezetékes körséta. Ingyen.

A »British Museumban«, a »Natural History« Museumban, a »Wallace Collection«-ban, az »Imperial Institute«-ban, mindenütt hasonló táblák. Arkéologiai, természetani, technikai, művészeti kirándulások, mozgófényképek — ingyen.

... London az a város, ahol a legdrágábban és legolcsóbban lehet régiségeket vásárolni. Az első kategóriába azok a múzeum-boltok tartoznak amelyekben a magunkfajta nagytványú, de kis tarisznyájú magyar ember minden nehézség nélkül éri el a Szép definíciójának nirvánai állapotát: minden, reményen túl, »érdek nélkül tetszik«.

Hogy azonban olcsón vásárolhasson az ember Londonban, ahhoz is sok, nagyon sok pénz kell! Mindjárt megmondom miért.

Londonban kb. 3000 régiség- és műkereskedés van. Kétségtelen, hogy az ilyen tömegben a legtöbb gyűjtő szájaíze szerint való ingyen »alkalmi« vétel megtalálható. De kétségtelen az is, hogy ehhez tömérdek idő kell, már pedig, ha valahol, úgy Londonban pénz az idő — fontokban az! Így például barangolásaim közben, ócska Baedekerek, agyonolvasott ponyvaregények és folyóiratok között egy antiquarium fiókjában kaparászva Pietro da Cortona egyik rajzára akadtam. Boldogan szoritottam a hónom alá a nem remélt olcsó ár hallatára. Mikor azonban hazaérve és némi képen lehiggadva kiszámítottam, hogy két heti keresgélés alatt csak közlekedési eszközökben többszörösen megfizettem a rajz árát, rájöttem, hogy milyen drága Londonban olcsón vásárolni.

Erre azt mondhatná valaki, hogy mi értelme van a sok futkosásnak, amikor Londonban a mű- és régiségkereskedések között annyi a végletekig specializálódó, hogy könnyen akadhat mind arra a gyűjtő, amit keres. Igaz. Én magam is láttam boltokat, ahol csak németalföldi, vagy csak olasz képeket árultak, amelyeknek vagy angol, vagy francia bútor volt a különlegessége, meg olyanokat is, ahol egyben-egyben régi kertdíszítésre való szobrokon és vázákon, kandalló felszereléseken, angol porcellánon, réz- vagy kovácsoltvas tárgyakon kívül más nem is volt kapható, nem is szólva a töméntelen régi ötvösmunka és angol kristályüveg üzletről, amelyek közül egynéhány még korok szerint is specializálódik. Könnyű azonban belátni, hogy az ilyen (amerikai exportra berendezett) boltokban, a hasonló mértékben specializálódott kereskedői szakértelem mellett, a szerény amatőrnek súlyos pénzáldozatokon túl, alig kínálkozik más »alkalom«.

De mindettől eltekintve, mégis csak érdemes Londonban olcsót drágán vásárolni. Most ott azt igazán — sportból csinálják.

Havas László

Három évszázad angol festői Bécsben

A múzeumbarátok és a Szeccesszio nagy meglepetéssel kedveskednek a nyaralásból hazatérő bécsieknek s ugyancsak kellemes csalétket ígérnek az átutazóknak is. Bécs a legszebb angol festményeket, melyek a londoni magángyűjteményekben felfedezhetők, összegyűjtötte és három évszázadot köszönt a Szeccesszio palotájának falai közt. A múlt évben modern amerikai építészek és a francia impresszionisták vendégszerepeltek itt műveikkel. Két év előtt a németek klasszikusai. Most pedig az angolok — akik csak viszonzózzák a bécsi festők londoni kirándulását. S ugyanakkor amikor a Miksa császár kincsei, a Staatsgalerie büszkeségei útban vannak hazafelé Bécsbe a párizsi »Jeu de Paume«-kertben való dicsőséges ragyogás után, Bécs egy másik nagyhatalommal vált barátságos üdvözlőket, »entente cordiale«-t a — művészet nagy közlekedő-csarnokának kupolája alatt. Boldog Ausztria csak házasodott, ez a boldogtalan Ausztria pedig a művészetének szuverén ajándékaival tud barátokat és tisztelőket szerezni. Előbb a gobelinjeit, azután a képeit küldi ki s most ragyogó diplomaták tarka-frakkos sorfalai közt az angol nemzet történelmének legszebb emlékeit fogadja. Igazi diplomáciai ünnepség volt ez a Szeccesszióban megnyílt kiállítás, nem hiába, hogy Bécsnek londoni s Londonnak bécsi követe három éven át szedte össze a hozzávaló anyagot. Mert Angliában szigorú törvény örökös, hogy semmi nyilvános múzeális anyag külföldre ne mehessen, — még látogatóba se. Így tehát 1908 óta, a berlini vendégszereplés óta a kontinensen igazi értékes angol festmények gyűjteményes kiállítása nem volt látható. Ez a mostani kiállítás azonban méreteivel s főleg kvalitásaival minden előbbi homályba borít. Itt van egy páratlan szépségű Hogarth-gyűjtemény s itt van a csodálatos színpompában mosolygó tizenhétedik századvég egész szépséggallériája. Elsorolni szinte lehetetlen volna a sok előkelőséget, fényes és gazdag nevet, mely felsorakozik Reynolds, Gainsborough, Raeburn, Hoppner esetje nyomán s köztük a legeragadóbbat: Romney híres Mrs. Davenport-ját. Vagy ki tudná e szűk keretben méltatni a Constable-okat és Turner-eket, a tájképfestés csodáit, avagy a tizenkilencedik század nagy prerafaelitáinak: Rossettinek, Wattsnek és társaiknak átszellemült grafikai lapjait?

Nagy eseménye ez a kiállítás a modern, festészetében annyira sivár Bécs művészi életének. Nagy tanulság festőknek, műbarátoknak és laikusoknak egyaránt. Az amatőr csak félénk tisztelettel közeledhet feléje, — hiszen itt mindennemű üzlet eleve ki volt zárva. És a barátságnak aktusát még az angol kormány is a figyelmessége is tetézte, hogy a közel egymilliárd koronára rúgó szállítási és biztosítási költségeket is magára vállalta. Az angol közvélemény bizalmának a jele, hogy a forró és vörös júliusi napok árnyai sem akadályozták meg a becsomagolt nagy értékek útnakindítását. Egy gyönyörű katalógus, felejthetetlen művészi élmények és egy lassan, de biztosan fonódó barátság meleg kézszerítése az, ami e kiállításból Bécs számára megmarad.

... De ezenközben a saját maga múzeális kincseiről sem feledkezik meg a császár-városból szövetségi állammá lett Bécs. Az egykori Hofmúzeumok leggazdagabbika: a természettudományi gyűjtemény évek óta szűk már s ezért most valóra kell váltani egy régi tervet, hajlékot kell adni az idők folytán felszaporodott s pincékbe helyezett népművészeti gyűjteményeknek. Az etnografiai gyűjtés és a néprajzi anyag most az új Burgépület egyik szárnyában kap megfelelő helyiségeket, ahol az anyag nagy részét váltakozó kiállításokban a közönség elé viszik. Mert csak lépésről-lépésre tudja a mai Bécs az etnografiai múzeum régi álmát megvalósítani.

Móra Ferenc, az író és múzeumigazgató

A budapesti hirdetőoszlopokon egy kedves, derős ősz fej jelent meg az elmúlt napokban. Szájában egy szivarcsutkával, okos tekintetében a férfias rezignáció egy halk árnyalatával néz le a járókelőkre Móra Ferenc. Mert az ő arca az a kedves plakátillusztráció s a hirdetések egy népszerű író munkáira hívják fel a figyelmet. Ez az író nagyon közel áll a mi szívünkhöz is.

Itt Budapesten az ő szerető, kedves olvasóközönsége csak mint író is ismeri. Kedves derős szegedvidéki történetek, kellemesen elmondott gyermek-históriák íróját. Meg azután mint finoman boncoló publicistát is ismerik, aki a kultúrpolitika nehéz bajait szellemének villogó pengéjével hasogatja s gyógyítja is talán. De aránylag csak kevesen tudják róla, hogy kitűnő archeológus is, aki igen értékes ásatások eredményeivel gazdagította már a tudományt s legfőként és legszívesebben pedig: múzeumigazgató Móra. A legjobb magyar vidéki múzeumnak, a szegedinek a vezetője, azé a múzeumé, amelynek berendezése, tájékoztató feliratai, pompás és kedvelt könyvtára, csoport-vezetési akármelyik fővárosi múzeumnak is mintául szolgálhatnak. Ezerkezű ember, járhatóatlan, bölcs, mindig tisztafejű és derős. Mostanában is, szabadságát Erdélyben töltvén, alig hogy hazoérkezett Szegedre, hozzálátott múzeumának gyarapításához. Az történt, hogy távollétében a szegedi városi tanácsnak felajánlottak egy egyiptomi múmiát, cennék meg a városi múzeum részére.

— Már minek volna nekünk az egyiptomi múmia, mikor van is már s azt sem állítjuk ki — mondotta Móra Ferenc. Nekünk nem egzotikum kell, amire nincs is helyünk, hanem a mi vidékünk nevezetességeit kell gyűjtenünk. Van nekünk már múmia-lábunk, múmia kezünk (valami Lászy nevű színidirektor volt itt a hetvenes években, az ajándékozta őket, ezeket a múmia-morzsákat a városnak), de nekem egyáltalában az a véleményem a múmiákról, hogy több a hamisított, mint a valódi múmia. Ámbátor volt idő, mikor annyi volt Európában a múmia, hogy az angolok még fűtöttek is vele. Nem lehetetlen, hogy akkortájból maradt egy pár valódi példány, de nekünk nem kell. Még azok a krokodilusok sem kellene, amiket Egyiptomból ajánlottak a városnak, a múzeum állattára részére. Kaphattunk volna már ingyen is ilyent, akkor sem kellett. Délamerikában él egy Szegedről odavándorolt magyar ember, Rosenfeld Richárd, ő ajánlotta föl. Nem vettük igénybe a szivességét, de annál inkább kaptunk azon az ajánlatán, hogy kolibri-madarakat küld nekünk, küldött is vagy kétszáz szép kolibrit, olyanokat, amilyenekkel még a Nemzeti Múzeum sem rendelkezik. Ezeket elfogadtam, mert igen szelíd és szerény kis madarak. S a szegedi ember aligha lát belőlük akár egyet is másutt, mint a múzeumban.

Ilyen kedves bonhomióval beszél, ír és gondolkodik Móra Ferenc. Kivesző ember-típust jelent a magyar polihistorok történeti sorozatában s kivesző egyszerűséget a nagyképszerűsítő tudomány világában.

Most huszonötésztendő jubileuma van Móra Ferenc írói tevékenységének. Ezt a negyedszázados évfordulót oly módon ünneplik meg tisztelői, hogy a magyar közönségnek összegyűjtötték az ő legszebb elbeszéléseit, tárcacikkeit és apróságait.

Talán felesleges is külön figyelmetnünk rá, hogy gyűjteményes elbeszéléseinek most megjelent kötetében ennek a szintiszta magyar kedélynek minden melegsége és filozófiája ott ragyog, akár a magyar harmat az őszi reggeli tájakon. Móra Ferenc az író és tudós megfigyelő tisztán rajzolódik ki írásaiból.

Azt reméljük, hogy egy későbbi sorozat Mórának a tudósnek és a tudomány népszerűsítőjének munkáit is össze fogja gyűjteni.

A MŰGYŰJTŐ HÍREI

ROTHERMERE LORD ÉS A MAGYAR NÉPMŰVÉSZET

Egy fővárosi napilap kiküldte a fényképészét Londonba, hogy a magyar nemzet kiváló barátját lefényképezze. Sajnos azonban a fényképész nem ment üres kézzel, hanem egy »népművészeti« ajándékot is vitt magával, amely ajándéknak ajándék ugyan, de népművészetünknek s talán a nemes lordnak is aligha fog benne öröme telni. Ez az ajándék ugyanis a pesti aszfalt humuszából nőtt ki és egy nagy mézeskalács-szívnek minden búbánatát és műselymét odateszi a Daily Mail főszerkesztőjének kanapéjára. Egy szív, amely hímezve van, nemzetiszínű és kanapépárnául szolgál, noha mézeskalácsot akar jelenteni, olyan talányos valami, hogy aligha fog sikerülni Londonban megfejteni. Az efféle ajándékokból igazán elég volt már. A műfokosok és a csikósbőrös szalon-kulacsok ideje régen lejárt, semmi okunk, hogy akár a bakonyi betyár romantikát, akár a pesti műhímző-ipar édeskés hazugságait a művelt Nyugatra vigyük. Ha az ideje el fog érkezni, hogy hivatott és körültekintő ajándékozók a nemzet legföltettebb kincseiből, népművészetének régi hajtásaiból vigyenek ki a nemes lordnak ajándékokat, mi fogunk azon legjobban örvendezni. Hadd lássa a magyarság e nagy védője, milyen képességek szunnyadnak e megtépett nép lelkében. De Isten ments, hogy odakünt hamis fogalmakat kapjanak a magyar nép ízléséről. Pedig, hogy ez az ajándék igazi műértő kezébe kerül, azt az a finom kis bronzszobor tanúsítja, melyet Rothermere lord a saját dolgozószobája asztaláról küldött el a magyar lap szerkesztőségének. Az ajándékozás gesztusa mindig dícséretreméltó, de mikor történelmi

háttere van, akkor kettőzött figyelemmel kell vigyázni az ajándéknak művészi előkelőségére.

ÉPÜLŐ VIDÉKI MŰZEUMOK

Két nagyarányú múzeum építkezése van ezidőszerint a vidéken folyamatban. Egyik a debreceni Déri-múzeum, amely tudvalevőleg a kiváló svájci műgyűjtőnek, a Magyarországból elszármazott Déri Frigyesnek hagyatékából épül s annak ritka érdekességű kép- és régiséggyűjteményein kívül a debreceni városi múzeumnak immár nagyműltű néprajzi gyűjteményét s a *Löfkovics* Artur igazgató által gyűjtött gazdag régiség- és éremtárát is magában fogja foglalni. Ennek a múzeumnak építési munkálatai már annyira előrehaladtak, hogy — hírszerint — már a jövő év elején át lehet adni rendeltetésének. A másik épülőfélben levő múzeum a keszthelyi városi múzeum. Ennek a létesítését már évekkel ezelőtt határozta el a város, falai s teteje részben az állam, részben herceg Festetich Tasziló hozzájárulásával már jó ideje felépültek, de mintegy fél év óta az építkezés költségek hiányában megakadt. Most mégis sikerült a városnak a kultuszminisztérium további hozzájárulását megszerezni s a folyó, valamint a következő év költségvetéseinek keretében nagyobb építkezési összeget biztosítani. Igy remény van arra, hogy a csupaszonálló falak hamarosan egy hatalmas és befejezett múzeumépületté fognak átalakulni. Érdekes, hogy mindakét múzeumnak ugyanaz a tervezője: *Györgyi Dénes* építész, az Iparművészeti iskola tanára, aki nemes történelmi környezetüknek megfelelően stílusosan, de modern muzeális berendező-elvek szerint alakítja ki mindkét múzeum-palotát.

ELFELEJTETT LOTZ-KÉPEK A PIACON

Legközelebb aukcióra kerül Lotz Károlynak, a jelen generációk által alig ismert allegorikus tárgyú tizenhárom festménye, amelyek a hajdani híres »Nemzeti-szálloda« váci-utcai éttermét díszítették, ahol a múlt század hatvanas-hetvenes éveinek aranyifjúsága sok vidám estét töltött. Az arisztokrácia akkori találkozó helyéből azóta Corzó-mozi lett, ahol bizony a gyönyörű festményeket csak felvonásközök felvillanásaiban lehetett egy-egy pillanatra meglátni. Most, hogy eladásra kerülnek, remélhető, hogy méltóbb keretre és nagyobb megbecsülésre találnak ezek a bájos kompozíciók, amelyek bármely palota díszére lennének.

RÓMAI TEMETŐ FÖLÁSÁSA ÓBUDÁN

Körülbelül egy félv év előtt történt, hogy az óbudai vasúti töltések mellett dolgozó munkások néhány római szarkofágra bukkantak. Ezekről a szarkofágokról hamarosan nyilvánvalóvá lett, hogy egy hajdani római temető részei, mely a Krisztus utáni első és második század idején volt itt az elhamvasztott holttestek nyugalóhelye. Azóta mintegy nyolevan sírt sikerült az esztergomi vasút mentén húzódó töltések alatt felásni s kiderült, hogy ez volt a legnagyobb római temető Pannoniában. A föltárt sírokban a római iparművészetnek igen értékes leleteire is bukkantak. Nagyon szép serlegek, üveg-edények, bronz- és fémtárgyak, tükrök s egyéb olyan használati tárgyak kerültek napfényre, amelyeket az itteni provinciába a római birodalom egyéb helyeiről importáltak. Most a munkálatokat hír szerint az eddiginél gyorsabb tempóban akarják folytatni, mert még vagy százötven sírt sejtenek a földben s köztük olyanokat is, melyek föltölt valaha mauzóleumok állottak. Ezeket a munkálatokat *dr. Nagy* Lajos múzeumi őr vezeti. Mihelyt a római temető feltárásával elkészülnek, folytatják az aquincumi második amphiteatrum fel-

tárását, azét, mely a Király-hegy tövében terül el s amelynek nyomaira már ötven évvel ezelőtt bukkantak a kutatók. Ennek a második amphiteatrumnak napfényre hozatala után díszes parkot csinálnak köréje s a *Kuzsinszky* Bálint irányításával végzett ásátások így egy igen szép s érdekes látnivalóval fognak kedveskedni az Óbudára kiránduló fővárosiaknak s idegeneknek.

SZEMÉLYI HIREK

Dr. Felvinczi *Takács* Zoltánt, a »Hopp Ferenc Keletázsiai Múzeum« vezetőjét, a Berlinben székelő nagy tudományú »Gesellschaft für Ostasiatische Kunst« levelező tagjává nevezte ki. Oly kitüntetés, mely három világrész legkiválóbb kelet-ázsiai kutatóinak jutott osztályrészéül. — *F. A. Bather*, a londoni British Museum igazgatója, az öslénytannak világhírű művelője az elmúlt hó folyamán hosszabb időt töltött Magyarországon. Előbb résztvett a budapesti zoológiai kongresszuson, majd Baltavárott, a pontuszkori csonttelep ásátásait tekintette meg és végül Szombathelyen töltött egy hetet, ahol gróf Mikes János püspök vendége volt. A kiváló tudós kilátásba helyezte a British Museum támogatását a vas megyei ásátások előmozdítására.

GEREVICH TIBOR — RÓMAI EGYETEMI TANÁR

A magyar műtörténeti irodalomnak s a művészettudománynak kétségkívül egyik legértékesebb egyénisége *Gerevich* Tibor dr. egyetemi tanár. Nemcsak az olasz renaissance festészetről írt monográfiái hanem a krakói Czartoryszky-képtár-ról írt nagybecsű munkája is kitűnő nevet szereztek neki külföldön. Főként az olasz és magyar tudományosság kölcsönös kapcsolatainak kiépítése körül szerzett nagy érdemeket mint a római magyar műtörténeti intézet igazgatója. Ugy látszik e téren való működése közben ismerték meg az olasz egyetemi körök a magyar tanár kiváló képességeit.

MAGYAR ARCHEOLÓGUS ÁSATÁSAI BULGÁRIÁBAN

Bulgária északi részében, Madera helység közelében, nagy ásatások folynak mostanában. Egy valóságos Pompéjít ástak ki a földből ott, ahol valaha Krum, a kegyetlen király és utódainak palotája állott. Több mint ezer embert állítottak be ebbe a munkába és egymásután kerültek ki a föld alól fürdőmedencék, villaszerű fejedelmi kastélyok, minden valószínűség szerint a kegyetlen Krum fiának nyári tartózkodóhelyei. A Pompéjire való gondolás itt nem véletlen, mert ezek a helyek annak idején valószínűleg föld-rengés következtében süllyedtek el és így sorsuk is hasonló a Vezuv tövében elterülő városkáéhoz. Az ásatások mindenestre sok érdekes adattal fogják megvilágítani Bulgáriának a hatodiktól nyolcadik századig terjedő történetét. Nekünk magyaroknak pedig külön örömet jelent, hogy az ásatásokat két bolgár kollégájával egy magyar archeológus: *Fehér Géza* vezeti.

EGY ZSIDÓ EZÜST-GYŰJTEMÉNY

A »Múlt és Jövő« című folyóirat egyik közelmúlt számában számos képen mutatja be egy pesti zsidótárgyú ezüstgyűjteménynek: *Friedmann Ignác* dr. ritkaság magángyűjteményének legérdekesebb darabjait. A gyűjtemény, melyet tulajdonosa külföldi utazások s régi zsidó helységek látogatása révén állított össze, hatalmas vitrinekben az osztrák, magyar, cseh, német, lengyel s orosz ötvösmunkák mindenféle zsidó vonatkozású darabjait felöleli. Legtöbbje a templomi művészet körébe tartozó tárgy: ilyenek a tóradíszek, koronák, pajzsok, mutatók, olvasójelek és megillák, de vannak szép számmal olyanok is, melyek az otthoni vallásos aktusok eszközei, mint menórák, beszomimtartók, kidusserlegek, szédertálak és hasonlók. A gazdag gyűjteményt egy ismert nevű bécsi mütörténész: *Dr. Hoffmann* Else dolgozta fel, aki erről írt tanul-

mányában megállapította, hogy a darabok legtöbbször az 1700-tól 1860-ig terjedő időkből való. Nagyonbbrészt ezek annak az európai baroknak formavilágába tartoznak, melyre Albert Wolff azt a nem egészen találó kifejezést alkalmazta, hogy: »zsidó művészeti zsargon«. A gyűjtemény legszebb darabja egy 36 cm. magas szédertál, amelyen tizenkilencedik századi bécsi bélyeg van és többek közt antik mithológiából való figura is van rajta. Ebből nyilvánvaló, hogy eredetileg a tál nem volt zsidó vallásos rendeltetésű. *Friedmann Ignác* dr. gyűjteményének másik részét régi mesterek bibliai képanyaga alkotja.

MEGNYILT A MISKOLCI MŰZEUM

A borsód—miskolci múzeum, amely a Bükk-hegységnek a legérdekesebb régészeti s szépművészeti múzeuma, az elmúlt napokban újra átrendezve egy tiszobás voltiskolaépületben újból megnyílt. Megnyitása összeesett a barlangkutatók miskolci kirándulásával. Már a megnyitáskor kiderült, hogy a mostani helyiségek is szűkek a hatalmas anyag befogadására s hovatovább fel kell építenie Miskolc közönségének az új kultúrpalotát. A tizenháromezer kötetes könyvtár például egy szűk olvasóban van összezsúfolva s a Szépművészeti Múzeumtól ígért képek kiállítására sincs hely. De igen érdekesek a régi miskolci iparművészeti, egyházi és céh- emlékek, a fegyverek s főként a diluviális leletek. Egy harmincezeréves barlangi medvének minden csontja megvan, csak a restaurálásához szükséges — pénz hiányzik. A múzeumnak van egy külön Lévy József szobája, a nagy költő halálának pillanatához hűen rekonstruálva. Egyik nagy érdekessége a múzeumnak a mezőkövesdi matyószoba is, mely telve van szebbnél-szebb régi hímzésekkel. *Hodobay Sándor* polgármester nagy szeretettel viseli szíven a múzeum fejlesztésének ügyét. Remélhető, hogy az új kultúrpalota is hamarosan megvalósul és felépül.

EGY HERENDI KANDALLÓ- GARNITURA

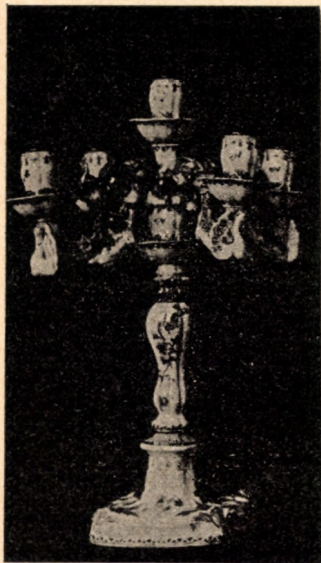
A »Műgyűjtő«-nek ebben a számában egy a tizenkilencedik század ötvenes éveiből való szép herendi kandallógarnitúrát mutatunk be képen. Három csodálatos szépségű darabot: egy szamovárt és két hozzá tartozó gyertyatartót. Mind a három az Orsz. Iparművészeti Múzeum tulajdona, amelynek özv. b. *Hatvany Józsefné*, a kiváló porcellángyűjtő ajándékozta. A karos gyertyatartókat már régebben juttatta a múzeumnak, míg a szamovárnak mostanában történt ajándékozásával teljessé vált a

Herendi szamovár
az Iparművészeti Múzeumban

szép készlet. Az *Iparművészeti Múzeum* egyébként nemcsak a Prokopiusz-

gyűjteményt, hanem mindazt, amivel gyűjteményeit az utolsó három évben gyarapította a most következő szezonban ki fogja állítani s a szép ajándékok sorában ott fog ez a remek kandallókészlet is szerepelni. A Műgyűjtő olvasóinak nem szükséges külön méltatnunk az ilyen ajándékozásokat nagy hatását és erkölcsi értékét, amelyek, sajnos, egyre ritkábban jelentkeznek, komoly gondokat okozva az amúgyis nagyon szűk büdzsével dolgozó állami múzeumok igazgatóinak és vezetőinek.

Herendi gyertyatartók

A herendi porcellángyertyatartó remekmű kandallógarnitúrája, mely most teljességében jutott az Orsz. Iparművészeti Múzeum kerámiai gyűjteményébe.

Br. Hatvany Józsefné ajándéka

SOK ÚJ ÉRDEKES KÉP A RÉGI PEST-BUDÁRÓL

A Fővárosi Múzeum a folyó évben megint örvendetes gyarapodásról számolhat be. Sikeredt ugyanis a vezetőségnek egy Budapest 1885. évi állapotát visszatükröztető, óriási méretű képet beszerezni. Festője báró *Ehrmann* Tivadar, aki Pettenkofen köréhez tartozott és éveken át Szolnokon is dolgozott. Topografiai fontosságán kívül nagyon becsessé teszi ezt a képet az 1885 körül mindenestre meglepően fejlett impresszionizmus. Szintén Bécsből került a múzeumba egy tökéletes másolat L'Allemand mester a Lánchíd felrobbanását ábrázoló olajfestménye után. A kép eredetije a bécsi Hofburgban Ferenc József király hálószobáját díszítette. A régi boltcégek gyűjteménye szintén egy nagyon érdekes darral lett gazdagabb. A régi *Vennk*-illatszertár (Vértessy-drogéria) fára festett hatalmas, belső cégtáblájával. Szerzőségét illetően szakértőink Lotz és Than között ingadoztak, míg végre kiderült, hogy *Novotni* János, a Herminakápolna oltárképének alkotója festette. Új és nagyon biztató kezdeményezést jelent az egyházi képek és tárgyak gyűjteménye, melyet elsősorban Molnár László vizivárosi apát-plébános úr megértő támogatásával sikerült összehozni. A képek között szerepel Franz *Wagenschön* (1769), a bécsi akadémia egykori igazgatójának és Josef *Falkoner* (1793) egy-egy olajfestménye. Vétel útján sikerült még beszerezni a pesti szentferenc-rendiek templomának egyik régi oltárképét Padovai szent Antal ábrázolásával, melynek háttérében a Ferenciek-temploma régi, XVIII. század eleji állapotában látható. A további gyűjtés eredményétől függ, hogy itt egy valóságos pesti »Barokk múzeum« alakulhasson ki, ami — a múzeum vezetőinek lelkeségét ismerve — talán meg is fog idővel valósulni. A múzeum új szerzeményeit rövidesen ki fogja állítani a nagyközönség számára.

KÉSZÜLŐ KIÁLLÍTÁSOK

A *Nemzeti Szalon*, mely ez évben is elsőnek nyitotta meg kapuit az ifjú művészek egy csoportja előtt, a közel jövőben egy érdekes külföldi csoportot lát vendégül helyiségeiben. A »Tiroler Künstlerbund« legjelesebb tagjai küldik el erre a kiállításra java festményeiket. Sorrendben mindjárt *Szenes* Fülöpnek, a kiváló portréfestőnek gyűjteményes kiállítása következik utána. Nagy érdeklődésre tarthat számot a *Benczur-Társaság* tagjainak harmadik kiállítása, mely a szezon közepe táján fog megnyitni. Régi programjához híven nemcsak itthon, de külföldön is kiállításokat készít elő a Nemzeti Szalon hazai festők műveiből. A november-decemberi időszakban, a népszövetségi ülésekkel egyidejűleg Svájc legnagyobb városai: Zürichben, Genfben és Bernben mutatja be a társaság a kiállításra szánt anyagot. Látnivaló, hogy a Nemzeti Szalon is nagy felkészültséggel indul az új munkaévad elé.

KÉSZÜLŐ AUKCIÓ

A *M. Kir. Postatakarékpénztár Árve-rési Csarnoka* október 9-én nyitja meg ezidei első aukciójának kiállítását, amely immár 39-ik a Csarnok nagysikerű aukciói sorában. A vezetőség szíveségéből a kiállítandó anyagot előzetesen átnéztük, hogy arról olvasóinknak beszámolhassunk. A megszokottnál is nagyobb anyag gyűlt egybe. Igen jól vannak képviselve a XIX. század végéről való és jelenkori festőink, különösen *Liezenmayer*, *Pállik*, *Donáth*, *Lotz*, *Mednyánszky*, *Magyar-Mannheimer*, *Pentelei-Molnár*, *Glatter* Gyula és *Thorma* egy-egy képe ragadta meg figyelmünket. Sok jó régi ezüsttárgy, 20 darab antik óra, 180 darab régi kalotaszegi varrottas, jó biedermeier-bútorok és perzsa szőnyegek kerülnek kalapács alá és biztosítják az októberi aukció sikerét. Az aukció eredményéről jövő számunkban hozunk kimerítő tudósítást.

A MAGYAR GYŰJTŐK, AKIK NEM KAPNAK SZAKVÉLEMÉNYT

A »Műgyűjtő« első számában ismertettük azt a németországi mozgalmat, mely a szakértők és a múzeumi expertisek jogkérdéseit akarja szabályozni. Ez a cikkünk érdekes visszhangot keltett az itthoni gyűjtők körében, akik arra kértek, hogy itthoni állapotaink szanálása érdekében hallgassuk meg panaszukat s közöljük őket a nyilvánossággal. Szívesen teszünk eleget ennek az óhajnak s egyik ilyen hozzánk érkezett felszólalásnak máris helyet adunk. Azt panaszolja ez a levélíró, hogy bár ő kezdő gyűjtő még, de három múzeumból már tizenötöszer kitessekkelték, mert szakvéleményt mert kérni.

»Ezzel a kérdéssel itt nem törődik senki. A gyűjtői tevékenységnek« — írja a levelében — »a nagy külföldi államokhoz képest itthon még csak a kezdetén vagyunk, a gyűjtés és általában a műkereskedelem körül természetesen burjánzik a vadhajítás. Gondos és hozzáértő kezeknek kellene ezeket nyesegetni. Hol vannak ezek a kezek? Hol van az a fórum, amelyhez a tanácstalanul álló, de tanulni és tudnivágyó laikus és a jó-hiszemű kereskedő számos kényes és kétes esetben fordulhatna. A felelet: sehol. Múzeumaink elzárkóznak. Tisztviselőiknek gyűjtemény-egyetemi rendelet tiltja az expertizálást. De hát akkor kik expertizáljanak? A sarki hordárok vagy talán szabad óráikban a vilanyrendőrök. Nem, ezt a kérdést rendezni kell, még pedig nagyon hamar. A multban talán történtek hibák, de ez nem lehet ok a teljes elzárkózásra hivatalos intézeteink részéről. Nem szabad elfelejteni, hogy itt feltörekvő műkereskedelem és aránylag fiatal kultúra van. Ha nem lehet nálunk német vagy osztrák mértékkel mérni, de francia mértékkel még kevésbé lehet. A gyűjtemény-egyetemi rendelet a fürdőkáddal kiöntötte a gyereket. Ezen a bajon segíteni kell és lehet. (B. I.)

CSOPORTKIÁLLÍTÁSOK

Az Ernst-múzeum idei kiállítási szezonja már a második kiállításnál tart. Az első kiállításon fiatal, újszerű művészek alkotását mutatta be s abban Molnár C. Pál, Cselényi Walleshausen Zsigmond, Derkovits Gyula, Rauscher György, Simon György János festők és Kósa Mária szobrász nő vettek részt. A második kiállítás Györi Frigyes, Istokovits Kálmán, Labner Emil, Lehel Mária, Orbán Dezső, Simkovits Jenő és Rippl-Rónai József műveit mutatta be. Sok kép kelt el. Rippl-Rónainak minden eladásra szánt képét az első nap megvették. Az Ernst-múzeum gyors egymásutánban vonultatja fel a művészeket. A harmadik kiállításon dr. Orsos Ferenc egyetemi tanárt mint nagytehetségű festőt revelálja, azonkívül Faragó Géza, Vass Elemér, Tihanyi János Lajos festők mutatkoznak be. E kiállítás után az Ernst-múzeum őszi művészi aukciója következik, melyen több közismert, híres nevű gyűjtő hagyatéka kerül aukcióra. Ez az aukció máris felkeltette a hazai és külföldi kereskedők érdeklődését és ugyancsak nagy várakozással tekintenek a művészeti gyűjtők is az aukció elé. A Műgyűjtő természetesen az aukció eredményeiről hűségesen be fog számolni olvasóinak.

LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS

Novák András tanár (Stefánia-út 43. sz. alatti) kiállítási palotájában október hó első napjaiban nyitja meg ezidei kiállítási sorozatát. Ez alkalommal kiváló Aubusson- és Beauvais-szalongarniturák töltenek meg nyolc termet. Régi francia és osztrák arisztokraták birtokából kerültek Budapestre a jeles bútorok, mind komplett összeállításban. Ennek tulajdonítható, hogy úgy a garniturák állványai, mint a régi francia huzatok kifogástalan állapotban vannak. Érdekes volna a kiállítást kiegészíteni egy modern garniturával, a régi és új Aubussonok tanulságos összehasonlítására.

A MŰGYŰJTŐ KRÓNIKÁJA

Tabáni házak fölött kong most a lélekharang és a már másfél évtizede halálraitélt házakon nemsokára megjelenik ama bizonyos «sákányos tótoka» szerszáma. Nem tekintve az érdekelt és átköltözésre szorított tabánlakókat, azok szívében is megszólal egy húr, akik e régi városrész csöndes romantikáját szerették. Ama bizonyos archaikus budai házak eltűnését nemcsak az érdekelteknek van joguk sajnálni, de a történeti emlékek barátainak is. És talán nem egészen jogosulatlan az a kívánság, hogy a tabáni házak közül egyet-kettőt meg kellene menteni. Hogy hogyan? Arra épen mostanában egy norvégiai városka Bygdø adott példát. Ezekben a skandináv helységekben tudvalevőleg a múzeumoknak egy érdekes fajtája terjedt el: a Szabadtéri múzeumok. Régi parasztházak, majorságok, teljes berendezéseikkel vándoroltak idáig a pleinair-múzeumokba s ily módon mentették meg a svédek és norvégek pusztuló régi népművészeti emlékeiket. Most ezt a módszert a régi városi házakra is átviszik. Az említett bygdøi múzeumba Oslóból kerültek át régi házak. Vajjon nem volna-e érdekes nálunk is egy ilyesféle kísérlet? Az új Néprajzi Múzeum mellett ott van az óriási s alig látogatott Népliget, nemcsak a múzeum kulturális értékét, hanem az egész városrész fejlődését szolgálhatná egy ilyesféle fejlesztés. Tabáni házak, székely kapuk, hortobágyi csikós-karámok s egy lassan, de színesen beépülő szabad-légi muzeum olyan idegenforgalmi vonzóerő is volna, amelyhez hasonlót alig tud kieszelni akármelyik városi kigondoló-bizottság.

Mr. Wells nem az író, hanem a régiségkereskedő, Budapesten időzött, miután rokonai vannak Magyarországon. Hogy a rokonainak mit

hozott, nem tudjuk. De a nemzetnek, e megtépett, csonka és elszegényedett nemzetnek szép és értékes ajándékokat hozott, melyeket egyelőre titokban tart. Tavaly egy Corvinát küldött a Nemzeti Múzeumnak, az idén sem lehetett sokkal fukarabb, mikor newyorki régiségboltjában kiválasztotta a nemzet számára való meglepetéseit. Mert Mr. Gabriel Wells, aki harminchárom évvel ezelőtt indult el Balassagyarmatról és egy krajcár nélkül érkezett ki Amerikába, tudja, hogy a jó üzletembernek egyetlen kötelessége van: a szótartás. Ő maga, mikor egy magyar ujságíró meginterjuinta a Gellért-szállóbeli lakásán és megkérdezte tőle, hogy mi volt üzleti sikereinek s vagyonszerzésének titka, ezt felelte: Azt hiszem, karrieremnek az a titka, hogy üzletfeleimmel szemben mindig megtartottam a szavamot. Ez feltűnhetik itthon, ahol a kereskedő gentleman voltát néha önkényes megítélésnek vetik alá. De próbálná csak Amerikában egy régiségkereskedő, hogy ne legyen ura a szavának. S próbálna kivált a Pierpont Morgan vagy a Henry C. Folger házi antikváriusa nem százszázalékos megbízható lenni. De próbálna csak meg akár az egyik, akár a másik dollármilliomos, hogy kétségbevonja annak az üzletnek, objektumnak, vagy ígéretnek tökéletes korrektségét, amit Gabriel Wells hozott. Csak bizalom szülhet megbízhatóságot, csak elismerésért adnak becsületességet és csak súlyos dollárokért üzleti tisztességet. Amerikában Wells nem kivétel, hanem típus. Mintahogy a nyugateurópai metropolisokban is az. Ezért mondjuk: Mr. Wells szótartó volt e hazával szemben is, mely végeredményben nem sokat adott neki, de amely mégis az ő szülőházája. Tettekkel szereti hazáját Mr. Wells.

Josephine a szép és okos kreolnő, a nagy Napoleon első szerelme tudvalevőleg nemcsak gazdag kastélyokat és gyönyörű sálókat kapott ajándékba férjétől, de egészen rendkívüli ékszereket is. Ez ékszerek egyike, egy csodás szépségű jade-nyaklánc, mely hetvenhat évvel ezelőtt eltűnt a Louvre kincseskamrájából — most került elő. Egy newyorki bankár utazgatott egy észak-kínai tartományban s véletlenül meglátott egy szép nyakláncot. Kétszázötven dollárt fizetett érte s magával vitte Amerikába. De nem volt jó a csukója s ékszerészhez adta javíttatni. Ez volt az első ékszerész, aki meg akarta venni: negyvenezer dollárért. Egy második már százezret kínált érte s meg is vette annyért a bankártól. Amikor kifizette, egy levelet is adott a volt tulajdonosnak, de ezt csak két hét múlva volt szabad felbontani. Ebben az ékszerész megírta, hogy az egyik gyöngyszemen bevésve találta a következőket: A. J. — B. N. 1802. Ő azonban nem tartja meg az ékszert, hanem továbbadja a francia kincstárnak, mely már évtizedek óta keresi és többször közzétette, hogy kétszázezer dollárt fizet az ékszer beszolgáltatójának.

Turisztikai múzeum eddigelé nem volt, de ez évben ilyesmi is készül már, még pedig Compiègneben, a királyi palotához kapcsolt szárnyépületben. Egészen sajtószerű múzeum lesz ez, mert nemcsak a régi közlekedőeszközök minden fajtáját fogja bemutatni, hanem képeken, berendezési tárgyakon feltűnteti az egykori szállodai életet, vendégfogadókat s a menedékházakat is. Persze hogy a postakocsik, a megfelelő libériák és kosztümök sem fognak a gyűjteményből hiányozni, valamint a különféle térképek, utazási könyvek és hegymászó-felszerelések sem. Az 1925-iki párisi nemzetközi kiállításon volt Grenoble városának egy pavillonja s abban egy ilyen tárgyú osztálya. Ebből a gyűjteményből nőtt ki, mint magból, a most önállóvá vált múzeum.

Hamisítás a múzeumigazgatók által felélt félelme. Ez a félelem persze ma, a kutatás és felismerés pozitívabb összehasonlító módszerei mellett kevésbé jogosult, mint azelőtt, de még mindig elég gondot okoz az ó veszélyeivel a múzeumoknak. Az a hamburgi kongresszus, melyen a múzeumi tisztviselők nemzetközi szövetségének tagjai oly nagy számmal jöttek össze az elmúlt napokban, igen nagy figyelmet szentelt e kérdésnek. A zürichi múzeum igazgatója, *Lehmann* tanár kifejtette, hogy a védekezés legbiztosabb módja a hamisítókkal szemben a nemzetközi összetartásban van. A hamisítások műhelyeit minden nemzetben figyelemmel kíséreni s ezekre adandó alkalommal a kollégákat figyelmeztetni, valamennyi múzeumi tisztviselőnek kötelessége. Dr. *Falke* berlini múzeumigazgató egy bizanci zománcos aranytálon, a híres Demetriustálon, melyet csak nemrég vásároltak meg a múzeum részére, a valódiság bizonyítékait mutatta ki különféle felmerült kósza híresztelések cáfolatául.

Nürnberg sőt az egész németország szeme fénye a Germanisches Museum, a németközépkornak és újkornak e hatalmas művelődéstörténeti gyűjteménye. Ez a híres múzeum ezen a nyáron ünnepelte fennállásának hetvenötéves jubileumát. Aufseess János bárónak, a múzeum alapítójának nevét kegyeletes szavakkal idézték, de nem kevesebb szeretettel emlékeztek meg utódairól: Essenweintről, Bezoldról és a mostani igazgatóról: dr. Zimmermannról. Csupa művészet- és művelődéstörténetileg is értékes név. A német birodalom, Bajorország és Nürnberg város, úgy mint a multban, a jövőben is hűséges fentartói akarnak lenni a világszerte híres múzeumnak. És éppen e jubileum alkalmából is értékes ajándékokkal: egy vallásos tárgyú festménnyel, két oltárképpel és egy tizenötödik századi faragott homokkövel lepték meg a múzeumot.

Athén piaca, a nagyszerű »Kerameikos«, melyet a fazekasokról neveztek így, akiknek itt voltak a műhelyeik, újra napvilágra fog kerülni hamarosan. Egy nagyszerű álom valósul meg ezzel, írja az ásatások vezetője, Philadelphus, egy francia folyóiratban. Nagyszerű álom, mely az egykori büszke Akropolisnak egyik legszebb részletét fogja feltárni s ezzel a világtörténetnek ezt a legszebb terét fejedelmi módon fogja kiszélesíteni. Negyven éve, hogy a barbár török csordák által ellepett tájakat részben felásták s azóta alig történt valami a klasszikus világ felélesztésére Athénben. Pedig kész tudományos tervek voltak már az ásatásokra. De most végre elkezdődik a munka és hogy elkezdődhet, az — az amerikaiak áldozatkészségének köszönhető. Nem kevesebbet, mint kétmillió dollárt kapott erre a célra Amerikából a görög kormány. És Amerika ezért még csak egy oszloptöredéket sem fog kapni, mert fontos kikötés, hogy mindennek, ami napvilágra kerül, Athénben kell maradnia. Az új kornak egyik legnagyobb ásatása lesz tehát a Kerameikos kiásása, mely a Parthenon restaurálásával fog folytatódni s a görög művészetnek, archeológiának és irodalomnak egész új, ismeretlen világát fogja napfényre hozni. Szobrokon, régi tárgyakon, márványpalotákön kívül a föld mélyében szunnyadó könyvtárak feltárását várja ettől a világ. S habár a byzanci stíliú és keleti ízlésű apró házak és templomok egész sorát kell majd lebontani a föld felett, hogy a 7—8 méter mélységben heverő épületeket felszedhessék, mindenki boldog örömmel várja az Akropolis feltámadását Athénben. S ha e meginduló munkálatokhoz hozzávesszük a Herculanium kiásását célzó olaszországi ásatásokat, akkor elmondhatjuk, hogy a klasszikus veretű tizenkilencedik század összesen sem tett annyit a görög-római világ feltárásáért, mint ennek a mi századunknak egyetlen évtizede.

Képmentes lakás a legújabb jelszó a német lakásforradalmárok törekvéseiben. Azon a kiállításon, melyet a nyár folyamán Stuttgartban mutattak be a lakóház jövőjének szemléltetésére, már alig voltak a szobákban képek. A technikai korszak mérnöki hajlamú fiaihoz nem méltó az ilyen szoba. A rádió, az autó, a villamosság, a gramofon, az írógép és a vacuum, az igen, de egy szép kép, vagy szobor... mire jó? Kit gyógyít meg, kit röpit a magasba, kinek az éjjeli nyugalmát és a szellőzését biztosítja? Egyenes következménye ez a modern lakásreformálók hitvallásának, mely — nem hiába, hogy a háború utáni forradalmak szülték — még nem igen akar a békés élet nyugalmi vágyaival számot vetni. Hiszen talán ott, ahova az ilyen családi házakat tervezik: a tenger partján, a fenyvesek mélyén, a tó terraszán meg is tud lenni a lakás képek nélkül. A bólogató fák, a vizek csillogása, amint beszűrődik az ablakon, a lakóinak megnyugtató módon szolgáltat a természetből annyit, amennyire lelki okokból szükségük van. De a civilizált földrészek az embereknek mintegy háromnegyedrészre bérlakásokban lakik s a természetből, virágokból, hegyekből, fákból csak távoli ködfátyolképeket kap. Már pedig ezeknek sivár lenne az életük a művészet vigasztalása nélkül. Talán a tapéta, talán a falfestés...? De hiszen ezek az aszketikus természetű építők nem túrnek mást, mint fehérre meszelt falakat puritán disztelenséggel, a lélek és test egészsége okából. De kérdezzék csak meg az ideg orvosoktól és szanatóriumok doktoraitól, mit jelent a betegek számára a friss szín, a kép muzsikája, mit jelent a kedélynek és az életkedvnek mindez? S azután kérdezzék meg, mit jelent a cellalakónak a fal fehérsége, a képmentes lakás, a disztelenség, kérdezzék meg a fogház orvosoktól és a börtönőröktől — s megkapják a feleletet, milyen lenne a jövő emberisége.

Örültek festményeit gyűjteni néhány évtized óta főleg elmeorvosok szokták, de most eszébe jutott egy drezdai cégnek, a Galerie Baumbach-nak, hogy egy egész kiállítást rendez elmebetegek képeiből és rajzaiból. A kiállítás igazán érdekes, sőt borzongatóan groteszk volt. Néhány kiváló magángyűjtő, Pfeiffer professzor, Jolovicz leipzig tanár és a heidelbergi klinika küldték be az anyagot. Művészetről persze a képekkel kapcsolatban nem igen lehet szó. De a fantasztikumok és a szimbolumok — ha ködösen is — beszámolnak azokról az élményekről, melyek a betegek képzeletét izgatják és kivált a hozzájuk fűzött szövegmagyarázatokból lehet a nyomorúságos helyesírás mellett is érdekes vallomásokat kihámozni. Egy évek óta gyógyintézetben kezelt építész képei a színek tobzódásával tűntek fel, míg egy hatvanéves korban elmekórházba került betűszedő sajátos finomsággal tudta beleélni magát a Grimm-mesék hangulatvilágába. Minálunk két elmeorvosról tudunk, aki tudományos célzattal gyűjtötte az elmebetegek festményeit és rajzait. Egyik a pár éve elhunyt *Jendrassik* tanár volt, a másik az amatorkönyvek ismert gyűjtője: dr. *Eisler* József Mihály.

Etnografia mint gyűjtési objektum, nagyon divatos ebben a korban, mely annyi csodálattal van eltelve a primitív lélek megnyilvánulásai iránt. De etnografiát gyűjteni csak a feladat könnyebbik fele. A nehezebb része ebből szép és változatos gyűjteményt teremteni s azt elhelyezni. Ezt a feladatot pedig talán seholsem oldották meg oly sok izléssel, hozzáértéssel, mint most Münchenben. Az az etnografiai múzeum, mely ott most megnyílt, hogy a távoli földrészek minden primitív kultúrájának alkotásait összefoglalja, olyan elrendezést produkált, amelyért tanulni fognak odajárni a múzeumok igazgatói. Dr. Schermann titkos tanácsos, e múzeum igazgatója evvel az új múzeummal megmutatta, hogy

lehet egységes gondolat alapján úgy csoportosítani Ázsia, Afrika s az oceánikus kultúra régi alkotásait, hogy órák hosszat járva sem fáradunk el istenszobraik, álarcaik, bronz- és vasékszereik s ruházataik közt. Alapgondolata az volt, hogy a legközönségesebb használati tárgytól az ipari objektumokon át a tiszta művészetet tükrözőtető alkotásokig vezesse a haladás vonalát. Ebben persze minden régi, romantikus fogást mellőzni kellett. Itt nincsenek kitömött bábúk, élettelen családi jelenetek, ellenben raffinált világítások és a falak festéséből adódó egyszerű színhatások vannak. És vannak olyan ritmikus csoportozatok végig a falak mentén, melyek hullámzása valóságos pantomimot varázsol az egyes szobákba. Amellett pedig úgyszólván minden tárgyat, mely nem önmagáért beszél, az ablakokon levő dia pozitív üvegfotoграфия mutat meg használat közben. A müncheni etnografiai múzeum csakugyan az, aminek az etnografiai gyűjteménynek lennie kell: a vallásos kultusznak, a tudományos gyűjtésnek és a művészi elrendezésnek összefonódása.

Átrendezés ez most a jelszó a német iparművészeti múzeumok világában. Ezt a programot legutóbb a frankfurti városi múzeum követte. Ötven éves jubileumát azzal ülte meg ez a múzeum, hogy teljesen átszervezte azt Schmidt Róbert, az ismertnevű műtörténeti író, a régi bútorok szakértője, aki jelenleg a múzeumot vezeti. A frankfurti városi múzeum is rég megérett erre az átcsoportosításra. Mint a legtöbb kis német múzeum, ez is a múlt század harmadik negyedében keletkezett, olyan korszakban, melyben a muzeumtól stíluskópiára való lehetőségeket vártak. Az általános historizáló irányban, az iparosoknak mindenféle történeti formákra s motívumokra példák kellettek, raktárterületek modellek számára, így keletkeztek jó részt a muzeumok. S így keletkezett a frankfurti is. Most átrendezik.

Külföldön olcsóbb

Irta: SZILÁRD VILMOS

Régi keletű, állandó válasza a vásárló közönségnek a magyar kereskedő árbemondására: »Ugyan kérem, ez a külföldön olcsóbb.« Amig ez a megjegyzés csak szerény trükk, melynek az a hivatása, hogy az árat leszorítsa, addig nem érdemel komolyabb megítélést. Csakhogy sokaknak ez érthetetlenül meggyőződésévé vált. Ezért talán mégis jó lesz megvizsgálnunk ezt a fogas kérdést egy kissé közelebről. S itt mindjárt szögezzük le azt a tényt, hogy az áruhiány általános. A legnagyobb külföldi városok világhírű »Spezial-Geschäft«-jein kívül áru nincs. Ugyanaz a helyzet, mint amivel itthon találkozunk. Lehet v a l a m i t találni, a kérdés csak az, hogy az a valami épen az-e, amit keresünk. Ha Bécsben, Münchenben, Berlinben elindulunk egy speciális műtárgyat keresni, pl. egy XV. Lajos korából való valódi, faragott, aranyozott asztalt, úgy az autó kereke el fog kopni, amig megtaláljuk. De ha netán mégis felleljük valahol, csodálkozással számítjuk ki, hogy az asztal többé kerül, mint az otthon megvásárolt teljes szobaberendezés. Hol a nagy olcsóság? Talán a külvárosi ócskásoknál?

Átkutatunk néhány szemétdombot. Kikerül belőle valóban olcsón két réztányér, mely egykor borbélyboltnak volt hősi cimere. Talán még egy valódi Rembrandt is, melyről csak a restaurálás után derül ki, hogy csak előszobába való, ha ugyan nem rosszabb helyre.

Vegyük most elő a ceruzát és számoljunk.

A kétnapi hasztalan kutatás idejét és költségét csapjuk hozzá a már megvásárolt három darab felesleges tárgy árával együtt a végre ép most felfedezett XV. Lajos-korabeli asztal árához. Mennyibe is került az asztal? Csekélységbe.

A jobb üzletekben állandóan tizezrekbe menő összegeket kérnek. Itt az asztal tulajdonosa potom 5000 shillinget kér. A vevő lealkuszik 1000 shillinget és így az asztal boldog tulajdonosa lett mindössze négyezer shillingért. Még a csomagolást is hozzákapta. Szóval pompásan vásárolt... Megérkezik haza. Összeszámolja nyári utazásának költségeit, sápad és hüledzik bele, de megvigasztalja az olcsó asztalvétel. Szalad a szállítóhoz, hiszen sürgős a szállítás és az asztalnak holnapután már itt kell lennie.

A szállító sürgősen intézkedik, 10% lefizetése ellenében egy nap alatt megvan a kiviteli engedély. Repül az áru gyorsárúként egyenesen a magyar vámközegek ölébe, akik 10% fényüzési adó és kilogrammonként számtalan aranykorona lefizetése ellenében átadják a boldog tulajdonosnak. Esküdtíj, mérlegelés, alkuszdíj, adókezelés, statisztika, bontás, bevallás stb. ilyen csekélységeket teljesen figyelmen kívül hagyunk. No és végre a szalóban áll a gyönyörű asztal.

— Anyuskám, nem is olyan szép ez, mint amilyennek Bécsben láttam a trödlernél.

— Apuskám, az asztal nem rossz, ha nem is olyan jó, mint a garnitúránk többi része, de nézd, így mégsem lehet beállítani. Itt el van törve, ez a másik rész gyalázatosan van pótolva. Rendbe kell hozatni.

Hosszú tanácskozás.

Férj és feleség nem tudják, csak érzik, hogy itt már hiba csúszott be a számításba. De hopp, van egy mentő ötlet. Mire való a pesti műkereskedő, ha nem arra, hogy vele tapasztassák meg az omladozó régiségeket.

Most jön az ismerős, a pesti műkereskedő úr szerepe, aki olyan kedves, ő majd rendbe hozatja szépen a külföldön vásárolt asztalt...

Másnap a pesti műkereskedőnél:

— Kedves uram, képzelje csak, a férjem, az a jó ember, még a nyári pihenése

alatt sem kimélte a fáradságot és megtalálta azt az asztalt, amelyet az ön üzletében olyan sokat kerestünk. Talán nem olyan jó, mint amit ön nekünk tizenkét millióért ajánlott, de viszont sokkal-sokkal olcsóbb volt. Most már aztán igazán kell a hozzávaló vitrin! Maga olyan ügyes, biztosan megszerzi. Ha nincs jobb dolga, jöjjön fel ebéd után feketére, majd meglátja, milyen jól vettünk. Igaz, kicsit helyre kell igazítani az asztalt, de úgy-e, lesz olyan kedves és ezt a csekélységet elintézi nekünk.

A pesti műkereskedő úr ebéd után felmegy. Megissza a feketekávéját. Megnézi az asztalt. No, no, ha nem is jó, de azon az áron, amit mondtak, olcsó. A műkereskedő úr jó fiú. Meg azután egy vitrinüzlet is kilátásban van. Jó. Félretéve saját sürgős darabjait: regie-költségben kijavítja az asztalt. Végre tényleg olyan állapotban van, hogy jóízű ember szeme elé kerülhet. Kerül is, mert a szalonban hamarosan nagy vendégsereg veszi tudomásul, hogy kicsoda nagyszerű város az, ahol ilyen kitűnő állapotban az összes költségekkel együtt csekély kettőezer shillingért lehetett az asztalt megvenni. . . .

No, hogy én ezt nem tudtam. Mondja az éltes báróné, a szikár gyáros és a többiek. S versenyt szidják a pesti műkereskedőt, nem is egyet, tizet, huszat, mindet, aki él, van, volt és lesz. . . .

. . . Most pedig nézzük az érem másik oldalát. A komolyabbik felét.

Komoly, hozzáértő gyűjtő, évtizedek óta vásárló, ki árákkal, kvalitással tökéletesen tisztában van, talál ebédlője részére egy renaissance-mosdót, tegyük fel: Luzernben. Megveszi, mert olcsó, ezer frankért, ezeregyszáz pengőért. Mire a darab lakásában áll, belekerült neki csomagolás, fuvar, vám és restaurálás hozzászámításával kétezzer pengőbe, ugyanakkor egészen hasonló darabért kért tőle egy budapesti műkereskedő ezerhatszáz pengőt. Ez a leggyakoribb eset. De azok az esetek, amikor a külföldi vételár olcsóbb, mint a budapesti ár, optikai csalódások. És a valóságra keservesen rájzot a vevő.

Nagy véletlenektől eltekintve, általánosságban azok az osztrák, német és csehszlovák források, amelyekből azelőtt a gyűjtők és az összes budapesti műkereskedők táplálkoztak, jóval drágábbak, mint a legdrágábbnak híresztelt mai budapesti műkereskedő. Külvárosi wieni üzletekben az árak ma így alakulnak: Egyszerűbb cseh és neuwien csészék 80—100 shilling, biedermeier réteges poharak 60—80 shilling, nagyjórészben pótoltt egészen egyszerű biedermeier vitrin 600 shilling, egyszerű empire mahagoni consol 1200 shilling, rózsás holicsi levestál 480 shilling, 2 drb. barokk, 50 cm. hosszú angyal, fehér 600 shilling, baba-kommode 350 shilling, barokk játékasztal 1400 shilling, teljesen sima barokk imazsámoly 600 shilling stb., stb.

Bármelyik darab itt Budapesten, tehát már költségmentesen a felébe kerül.

Az a tiszteletteljes kérdésünk: hát hol van itt akkor az, amit a vevő úgy nevez, hogy »külföldön olcsóbb!«

AZ ERNST-MUZEUM

őszi, nagy, művészi

37-ik aukciója

november hó elején.

Budapest VI. Nagymező utca 8.

Telefon 120-14.

FELFEDEZÉSEK, VÁSÁRLÁSOK

VAN DYCK-nek két képét fedették fel ott, ahol senki sem sejténé, hogy ilyesmi is van, Peru fővárosában, Limában. Egyik az Aranygyapjú imádását, a másik Szent Magdolnát, ékszereit osztoztatva, ábrázolja. Az egyik kép szignálva is van. Egy közeli város szakértője értéküket 250.000 font sterlingre becsülte.

*

MURILLO-t is fedezték fel ugyanakkor ugyanott. Szent Józsefet és a gyermek Jézust ábrázolja.

*

A DNYEPER-partján, ott, ahol az a Fekete-tengerbe torkollik, játszó parasztyerekék ezüst tányért és aranyos serleget találtak. A felnőttek folytatták a keresést és egész sereg drága aranyedényt, ékszert, érmet és fegyvert találtak. A tárgyak bizanci eredetűek és a Kr. u. 7-ik századból, Heraklius császár idejéből valók. A tanácsköztársaság most minden magánszemélyt el akar tiltani attól, hogy önállóan ásatásokat végezzen.

*

CLIVUS CAPITOLINUS, a régi Róma legrégebbi dombjainak egyike, az ünnepi ceremóniák helye került napfényre az utolsó római ásatások alkalmával. Ugyanakkor a Kr. e. 6-ik századból való faramagott köveket és nagyszámú terrakotta fogadalmi edényt is napfényre hoztak a Fedele olasz kultuszminiszter által elrendelt ásatások.

KERESZTELŐ SZENT JÁNOST ábrázoló s az umbriai iskola egy ismeretlen festőjétől származó oltárképet találtak a somogy megyei Geszti községben. A templom restaurálása alkalmával Kovács Jenő festőművész akadt rá.

*

VELAZQUEZ-nek egy cselédeányt a konyhában ábrázoló képét fedezték fel Amsterdamban. Ugyanilyen tárgyú kép van egy londoni magángyűjtő birtokában is, de ez alkalmasint a nagy mester képe után egy tanítványa kezéből került ki.

*

TIZIAN-nak tulajdonítják azt a »Krisztus keresztrefeszítését« ábrázoló képet, melyet egy milanoi padlásszobában fedeztek fel nemrég. Signaturája, »V. T. f. 1571« arra vall, hogy az akkor 94 éves Tiziannak ez volt az utolsó munkája.

*

II. FÜLÖP Tiziannak egyik kevésbé ismert portréja. A királyt trónuson ülve, kezében kormánypálcával, ezüstbrokát ruhában, cobolyprémgallérral ábrázolja. Ez a kép 1892-ben egy aukción elkelt s azóta nem látták. Most egy nagy stockholmi gyűjtő, Rasch Hermann vette meg.

Művészhonoráriumok a multban

Valamikor az »árúgazdaság« idején a művészeket is szokás volt pénz helyett árúval honorálni. Mikor a többi európai országban már rég pénzzel fizettek, akkor is megmaradt azonban ez a szokás egyetlen országban. És pedig, ahol a »mecénás« fogalma kialakult: Itáliában. Ghirlandajo a passignanoi kolostor főztjével olyan elégedetlen volt, hogy egypárszor tányérostól vágta oda az ételt a felszolgáló barát fejéhez. Paolo Ucello annyira űnta az örökös sajtevést, hogy végre is

éhségstrájkjal kényszerítette munkaadóit emberségesebb ellátásra. Ezért a festők kezdtek az olasz renaissanceban óvatosabbak lenni. A szerződésekre előre beleírták, hogy mi legyen a menü. De még a későbbi időkben is sokáig meg volt a »természetben való fizetség«. Annibale Caracci azt a »Krisztus feltámadásá«-t, mely most a Louvreban van, így festette. Egy bizonyos mennyiségű gabonát és bort kötött ki, amelynek értéke ma körülbelül száz svájci franknak felel meg.

A műkereskedő hajdan és most

Irtá: KOCH GÜNTHER

A közönség, mely időnként a hamis régiségektől való félelmét hibásan általánosítja, olykor bizalmatlan a hivatásos régiségkereskedelemmel szemben is. Ezért talán nem lesz helytelen felvetni a kérdést: Miképen gondolkoznak a régiségkereskedőkről? Mint vélekedtek hajdan? Miképen vélekednek ma? A bizalomnak mekkora mértékével tüntetik őt ki? Először is lássuk: a régi időkben. A kereskedő kisember volt. Olcsón vásárolt s aránylag kis haszonnal adta tovább az ő árúit. Hiszen sok kiadása sem volt neki s alapjában csak afféle zsidárús volt. Természetesen nem ócskavassal kereskedett, hanem olyan ember volt, akinek ismeretei voltak, bár ezeket nagyrészt a praxisban sajátította el. Tekintélyes polgár volt annak ellenére, hogy boltja kicsiny volt; mivel olcsón vásárolt, azért aránylag olcsón is tudott eladni. A nagy árakat ugyan akkor is, mint minden időben, szemére vetették, de azért senki sem lett izgatott az ő magas áraitól. Ezidőben a kereskedő még barátja a gyűjtőknek és szakembereknek.

Egy kiváló német szaktudós: Hefner-Alteneck például nagy súlyt vetett a tapasztalt régiségkereskedők véleményére. Kétes esetekben igen sokszor fordult hozzájuk. Nagy elismeréssel is irt róluk, ahol csak alkalma volt. »A tudomány kincsei nem jutottak volna napvilágra az ő közreműködésük nélkül« — írta több ízben. De bizony nagy általánosságban a régiségkereskedő fogalmát egy kis kopott, jelentéktelen, foltos ruhájú öreg bácsi képzetével társították. Maga Hefner-Alteneck is sokszor figyelmeztette írásaiban és beszédeiben a régiségkereskedőket: Tanuljatok, mert nem tudtok elegendet! És ha már magatok nem teszitek, legalább arra gondoljatok, hogy fiaitok, az új nemzedék tagjai tanulják meg mindazt, ami nektek hiányzik!

Ezt a kívánságot a műkereskedelem fejlődése teljes mértékben valóra váltotta. Ma a kereskedők már inkább »marchand-amateur«-ök, mint kereskedők. A legtöbbje nagyszerű gyűjtemények felett rendelkezik s ezeket az érdeklődőknek — a nemvásárlóknak is — a legnagyobb készséggel mutogatják. E gyűjtemények egyes darabjai bizonyos árért meg is vásárolhatók. Többnyire csak ez az egy lényeges különbség van az ő gyűjteményük s a nagy állami vagy községi gyűjtemények közt. De mindenképp a tudományos fejlődéshez maradtak hűek. Felismerték, hogy egy kereskedő a kellő s alapos szakismeret nélkül — csak zsidárús marad s abból soha ki nem nőhet. A tudománnyal való kapcsolat oly erőssé vált, hogy szinte benső barátsággról lehet beszélni. Némelyik nagy kereskedőcsalád a maga keretében kiváló »művészettudósok«-at nevelt, másutt megint vezető múzeumi tisztviselők lettek csendes társakká bizonyos üzleti vállalatokban, például aukciós-házakban.

Egy Liebermann anekdota

A most nyolcvanéves születésnapját ünneplő kiváló festő époly éleselméjű ironikus is, amely komoly magasságból nézi az életet. Egyszer egy műkereskedő, látván a művész nagyszerű sikereit s ritkán piacra kerülő képeinek magas árait, így szólt a művészhez:

— *Érthetelen, kedves mester, hogy Ön oly keveset fest. Pedig csak egy kicsit több képet kellene csinálnia és hallatlan összeget kereshetne vele...*

— *Az onnan van, kérem, — felelte Liebermann, — hogy én a művészettel még most sem vagyok megesküdvé. Csak úgy vadházasságban élünk együtt.*

Az új vámtételek

A »Műgyűjtő« első számában már részleteket közöltünk az augusztus hó 8-án életbeléptetett új vámtételekből, amelyek a régiség- és műkereskedelemre vonatkozólag sok újítást tartalmaznak. Igéretünkhöz híven most folytatjuk ez új vámtételek közlését, azzal a hozzáadással, hogy a felmerülő újításokat időről-időre közöljük fogjuk hasábjainkon.

	Aranykorona per 100 kg		Aranykorona per 100 kg
	Álta- Szerző- lános déses		Álta- Szerző- lános déses vámmentes
<i>Csillár-lámpa.</i>			
Csillárok, csillárdíszek, lámpák és ámpolnák vasból és fémből	500	300	
<i>Nemesfém ékszerek, drágakő.</i>			
Platinaárúk, platinaezüstárúk, féldrága kövekkel, korálok- kal, hamis kövekkel, hamis gyöngyökkel és hamiskorá- lokkal, mint karperec, fülbe- való, díszű, fejék, melltű, gyűrű, kamea, gemma valódi, platina vagy platinaezüst fog- latban	20.000		
Aranyárúk (lásd fenti szöveget)	15.000		
Ezüstárúk (lásd fenti szöveget)	4.000		
Platina-, arany- és ezüstárúk briliánszal, gyémánttal, igaz- gyönggyel, smaraggal, ru- binnal kapcsolatban, mint karperec, fülbevaló, melltű, gyűrű stb.	Az érték 50 %-a		
Nyers drágakövek és féldrága kövek, minden csiszolás nél- kül	vámmentes		
Briliáns, gyémánt, igazgyöngy, smaragd, rubin, csiszolva, foglalás nélkül	az érték 1.5 %-a		
Féldrágakövek és valódi korál- lok, csiszolva, foglalás nélkül	1.000	500	
<i>Festmények, szobrok.</i>			
Eredeti festmények és rajzok, mint: festmény vagy rajz papírosra, vászonra, fára, fémre vagy kőre festve vagy rajzolva	vámmentes		
Művészeti becsű szobrok és más plasztikai alkotások	vámmentes		
Eredeti művészi grafikai termé- kek korlátolt (leafeljebb 100 azonos és leszámozott) pél- dányszámban mint: könyo- mat, rézmetszet, rézkarc, acélmetszet, fametszet és művészi fénykép korlátolt példányszámban	vámmentes		
<i>Grafikai termékek</i>			
<i>Hangszerek.</i>			
Zongora, pianino és harmonium és ezek alkotórészei: a) teljes hangszerek beépített önműködő mechanikai szer- kezet nélkül	100	80	
b) — önműködő szerkezettel . .	200	150	
<i>Kályha, kandalló.</i>			
Csempe és más kályha-és tűz- helyalkotórész agyagból: a) egyszínű (kivéve a fehér- vagy sárgaszínűt), sem ara- nyozva, sem ezüstözve	20	9.50	
b) másféle			
Csempék és más kályha- és tűzhelyalkotórészek, kan- dallórész, díszitmény, me- dallion, csempe meissenai, majolika, fayence kályha, porcellánból is.	20	14	
<i>Műlahatos-munkák.</i>			
Műlakatosmunkák, kovacsolt, sajtott, vagy domborított dí- szitményekkel, fémekkel kap- csolatban, is mint: ablakrács, kerítés, ajtó, kandeláber, csil- lár, lombozat stb.		65	
<i>Ónárú.</i>			
Kész ónárú, mint: tányér, csésze, tálca, edény és egyéb tárgy,gyertyatartó stb.		250	
<i>Szőnyeg.</i>			
Török szőnyegek gyapjufonál- ból		900	
Török szőnyegek selyem fonál- ból		6.000	
<i>Temlomi felszerelés.</i>			
Templomfelszerelési cikkek, mint: oltárész, szobor, ke- reszt, feszület, fali szenteltvíz- tartó, szentségtartó, füstölők stb.		600	

Ebner-Eschenbach Mária, a híres bécsi író, akinek óragyűjteménye most a bécsi városi múzeumban látható, egyszer elmesélte, hogy a gyűjtés neki nemcsak szórakozás volt, hanem minden új szerzemény egy egész sereg sugallatot is jelentett írói munkásságához.

Th. Th. Heine, a jeles német karrikatúrarajzoló nemrég összekapott egy müncheni múzeumigazgatóval visszautasított grafikai lapjai miatt. »Most már igazán nem tudom, mi fontosabb az utókornak« — mondta csípősen Heine — »képeket festeni, vagy képeket lajstromozni«.

KÜLFÖLDI AUKCIÓK

A nyári hónapok alatt mindenütt szünetelt az aukció-tevékenység, így ez alkalommal a legutóbbi nyári párisi és londoni aukciók eredményeiről számolunk be.

Christie, Julius 1, Eugenia császárné hagyatéka:	Font
Vigée Le Brun: Karolina királyné portréja, 85 × 65 cm.	210
A. Calame: Vierwaldstätti tó	399
A. Canaletto: 2 Velencei táj, mindegyik 45 × 62 cm.	567
I. B. Greuze: Gyermek portré, ovális, 45 × 55 cm.	651
F. Guardi: 2 Velencei részlet 30 × 40 cm. méretűek	1050
Sir Th. Lawrence: Női portré 115 × 145 cm.	998
— — —, Napoleon Victor herceg hagyatéka:	
8 Queen Anne szék és 1 karosszék.	4200
1 Chippendale Mahagoni karosszék	310
12 aranyozott Louis XV. fauteil Beauvais bevonat	2205
1 Chippendale mahagoni commode	735

— — —, Beer Rachel hagyatéka:	Guinea
Munkácsy Mihály: Pincérnő	400
8 brusseli Teniers motivumu gobelin	4800
Galerie Georges Petit, Juni 23.	
Debucourt, Reggeli búcsú és Törött korsó, 2 état, 38 × 29, színes, a 2 lap	Frc 160,000
Janinet—Lavreince L'Indiscretion, színes, 1 état	75,000
Boucher: A malom és Halászat mindegyik (46 × 66)	450,000
Fragonard: Fiatal lány (39 × 30)	200,000
Th. Lawrence: Portré (76—62)	800,000
2 váza (37 cm.) Meissen	86,000
2 Seladon-váza (37 cm.)	127,000
Női íróasztal, virágberakással, Louis XV. signált R. V. L. C.	706,000
Gobelin Boucher után, Beauvais 310 × 450 cm.	975,000
Cézanne: Fürdőzők (51 × 61 cm.)	475,000
Cl. Monet: Világcsendélet 100 × 82 cm.)	280,000
Renoir: Női portré (41 × 33 cm.)	240,000
Renoir: Gyermek bohóccal (35 × 27 cm.)	249,000
Rodin: Leány kigyóval, Bronz 17 cm.	35,000

A D Á S - V É T E L - C S E R E

Korabeli barok hollandi vitrinért jó árat fizetek.
»H. P.«

Előkeltő vidéki kastély tulajdonosa keres könyvtárterme részére régi faragott csigalépcsőt és galériát, ugyanott régi kovácsolt vas-ámpolnák elhelyezhető.

Litografia-gyűjtemény 200 drb., híres orvosokat ábrázol, en bloc eladó. Ajánlatok B. A. jelégére.

A hadtörténeti múzeum vesz régi katonafényképeket. Nem annyira egyes portrék, mint régi történeti aktusokról készült felvételek érdeklik az Igazgatóságot. Draguero typ-portrékat is be lehet mutatni.

Ridinger vadászjeleneteket minden mennyiségben átvesszek. »Br. R. S.«

Régi céhjelvényeket, céhlámpákat, szerszámokat, homokórát többen is keresnek. Címelek a kiadóban

Régi orvosi könyv »Abhandlung aller Venuskrankheiten. Frankfurt 1764.« átdad. Esetleg jó metszettel cserélek. Dr. W.

Kezdő régipénzgyűjtőknek magyar és római bronzokat és ezüstöket olcsón átengedek. Római aranyakért magas áratk fizetek! »Dr. S.«

Herendi dísztal, rendkívül nagy méret, átmérője 80 cm. 1860-as évszámmal, eladó.

XVII. és XVIII. sz.-beli erdélyi szász kályhák, 1 drb. fehér-kék és 1 drb. fehér-zöld színben, kaphatók. Ajánlatokat »Hibátlan« jelige alatt továbbít a kiadóhivatal.

Amerikai gyűjtő keres régi spinettek, clavi-cembalokat. Csakis muzeális, még jó szerkezetű szépen festett, vagy faragott és aranyozott darabokra vonatkozó ajánlatokat továbbít a kiadóhivatal.

Dunagyűjtemény, circa 320 kötet mindenféle vonatkozású könyv, köztük XVII. sz.-beli ritkaságok, circa 120 metszet és 60 térkép, en bloc eladó.

Két kis könyv gyűjtőknek

Az egyiknek címe: »Figürliches Kunstgerät«, a másiké: »Werkformen deutscher Kunst«. Kis zsebré ú könyvecskék kevés szöveggel és sok képpel. Az elmúlt öt évszázad legjobb német iparművészeti munkái vannak bennük felsorakoztatva. Tehát: korszok, gyertyatartók, serlegek, órák, tányérok, konyhaedények mindenféle anyagból. A primitív figurák sokfélesége, nemes modellálása, gyakran

groteszk megjelenése ötlük sokszor szemünkbe. Az, amit a modern iparművészetnek a régi mesteremberektől még ezután kell megtanulniok. A műhelyforma, a szerszámok kezelésének egyszerű tükröződése a tárgyak arculatán. Finom, kedves és vonzó e két kis könyv s azonfelül szokatlanul olcsó. A »Blaue Bücherei« könyvsorozatában jelentek meg.

Aukció-naptár

Október 3.	Hugo Helbing (München)	—	Régiségek, iparművészet
Október 9.	Állami Árverési Csarnok (Bpest)	—	Képek, szobrok, régi ezüst, szőnyegek, erdélyi varrottások stb. órák, bútorok
Október 11.	Dorotheum (Wien)	—	Vegyés
Október 11.	Bangel G. m. b. H. (Frankfurt)	M. Singewald (Leipzig) gyűjteménye	15—18 sz.-i régi festők
Október 11.	Rudolf Lepke (Berlin)	Jacques Mühsam gyűjtemény	Régiségek, textiliák
Október 13.	Math. Lempertz (Köln)	—	Modern képek
Október 18.	Alt Kunst G. m. b. H. (Freiburg i. B.)	Baron v. Schönebeck feldkirchi kastélya	Ón fayence, bronz, textiliák (gotika és renaissance)
Október 24.	Otto Helbing Nachf. (München)	Ludwig Jäger és Robert Piloty	Görög és római pénzek
Október 25.	Rudolf Lepke (Berlin)	Dr. Kranz (Wien)	15—18 sz.-i művészek
Október 25.	Müller & Co. (Amsterdam)	Dr. James Simon (Berlin)	Régi képek, 16. sz.-i bronzok, 15—16 sz.-i textiliák
Október 26.	Hugó Helbing (Frankfurt)	Robert Ohly és E. Curjel birtokából	Koreai, kínai kerámia, plasztika és képek
November 7.	Hollstein & Puppel (Berlin)	Magyar főúri gyűjtemény	Metszetek, kézrajzok, illusztr. könyvek 15—19. század
November 10.	C. G. Boerner (Leipzig)	Sir Alfred Morrison és Nostitz-Rieneck őrgróf	Régi metszetek, portrék
November közepe	Christie Manson & Woods (London)	—	Vegyés
November közepe	Ernst Muzeum	Több főúri hagyatékból	Képek, lakberendezési tárgyak stb.

Hireink és közleményeink átvételét csakis a forrás megnevezésével engedjük meg

Szerkesztésért és kiadásért SZILÁRD VILMOS felel — Wodianer-nyomda rt. nyomása

VÉRTESI

*uri divat és tehernemű
különlegességek*

*

DOROTTYA-U. 13

TELEFONSZÁM: 211-94

RÉGISÉGEK MŰTÁRGYAK

szakszerű csomagolását és szállítást úgy bel-, mint külföldre legjutányosabban vállalják

ALEXANDER ÉS LIEBERMANN UTÓDA

nemzetközi szállítók

BUDAPEST, V., FALK MIKSA U. 24.

TELEFON: T. 124-76.

KLASSZIS

RÉGISÉGKERESKEDÉS R.-T.
BUDAPEST,
IV., MÁRIA VALÉRIA UCCA 1. SZ.
TELEFON: TERÉZ 148-99

*XVII. és XVIII.
századbeli buto-
rok és egyéb ré-
giségek vétele és
eladása.*

*

Egyiptomi, angol,
török cigaretták,
Havanna-szivarok

*

KÁLLAY TAMÁS

BUDAPEST, TÜRRI ISTVÁN-U. 4. SZ.

TELEFON: L. 982-41.

E. & A.

SILBERMAN

ANTIQUITÉS
WORKS OF ART

*

Wien, I., Seilerstätte 5

Telefon: 78-4-83, 41-302

WEIGL ANTAL

BŐRÖND- ÉS BŐRDISZMŰGYÁROS

BUDAPEST, IV. KER.,
MÁRIA VALÉRIA-U. 3
(Bristol szállodával szemben)

TELEFON: 149-40 SZÁM

*

Nagy választék toilettokazettákban, retikülökben,
pénztárcákban és necessairekben

RÓNA ZSIGMOND

régiségek és műtárgyak raktára

BUDAPEST, VII, KÁROLY-KÖRUT 1.

(Vigyázó palota)

#

TELJES LAKBERENDEZÉSEK

MODERN PORCELLÁNOK
KRISTÁLYOK
RÉGI KÉSZLETEK PÓTLÁSA
KÉPKERETEK

HANDELSMANN ARNOLD
VII., ROTTENBILLER-UTCA 54. SZ.
TELEFON : J. 409-27
ALAPITTATOTT 1888

WINKLE NÁNDOR

MŰKERESKEDÉSE ÉS KÉPKERET RAKTÁRA
BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 2. SZÁM.
ALAPITVA 1861.

*

Raktáron tart és méret után készít
mindennemű styl-kereteket a
legegyszerűbbtől a legdi-
szesebb kivitelig.

::: TELEFON : TERÉZ 298—35. :::

**IPARMŰVÉSZETI
MŰHELY R.-T.
BUTORGYÁRA**

Tervező irodák — Kiállítási termek
V., RUDOLF-TÉR 6
Telefon : Lipót 913—97.

Készít modern és antik stílusú lakás-
berendezéseket elsőrendű kivitelben

Donáth Sándor
régiségek

Kossuth Lajos-utca 3. sz.
Telefon : József 454—83

Képviselet:

Paris 6e 61 Rue Dauphine

Tcharhoukian Vosdanik

Régiségek, szőnyegek
Antik szőnyegek
szakszerű javítása

BUDAPEST
VII., ker., Wesselényi-utca 1. szám

VESZEK

állandóan bármilyen

**RÉGISÉGET,
GYŰJTEMÉNYT,
LAKBERENDEZÉST**

SÁNDOR EMIL

mű- és régiségkereskedő
Bpest-Belváros, Korona-u 1.
TELEFON : LIPÓT 988—27

Eisenstädter Ödön
régiségek

#

BUDAPEST,
Dob-utca 10. sz.

Kállay Tamás

Régiségek
Hites törv. szakértő

#

BUDAPEST, IV.
Türr István-utca 4
Telefon : L. 982—41

394234 2027. lv.

103
A
MŰGYÜJTŐ

MŰVÉSZETI

**MŰKERESKEDELMI HAVI
FOLYÓIRAT**

SZERKESZTI:

SZILÁRD VILMOS

1927.

3. SZÁM

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

B U D A P E S T

MÁRIA VALÉRIA U. 7.SZ.

TELEFON: T. 110-21.

Antik és modern perzsaszőnyegeket,
úgyszintén antik bútorokat veszünk
és csekély haszonnal eladunk

ANTIKART Rt.

(Sternberg Z. J.)

Dob-utca 31. — (Kazinczy-utca sarok)
Telefon: József 403—68.

GYÓRFI SÁNDOR

DISZMŰÁRUŰZEME

IV., Régi posta-utca 4. (az udvarban)

GYÁRT ÉS RAKTÁRON TART
márvány-, ónix-, alabástrom-, bronz-
és fadisztárgyakat, író- és dohányzó-
készleteket, tálakat, oszlopokat,
lámpákat, csengőket, órákat,
szobrokat stb,

JAVIT : GALVANIZÁL : ALAKIT

SZILÁRD VILMOS

Telefon: T. 110—21.

RÉGISÉGEK

Budapest, IV., Mária Valéria-utca 7.
:: a Hungária-szállóval szemben ::

GRÜNBERGER JENŐ

CSILLÁRGYÁRTÁSI

ŰZEME

BUDAPEST, VII, KLAUZÁL-TÉR 2

Specialista üveg-, fa- és bronzcsillár
készítésében. — Állandó raktáron
antik csillárok és egyéb lámpa-
félék. Javításokat a legtükele-
tesebben végez

BÁNÓ PÁL

okl. szobrászművész és restaurátor

ELVÁLLALJA PORCELLÁN
FAYENCE, FA ÉS MINDENMŰ
MŰTÁRGYAK MŰVÉSZI
RESTAURÁLÁSÁT

Budapest, V., Kálmán-utca 17. sz.

A M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR

ÁRVERÉSI CSARNOKA

IX, Kinizsy-utca 2. Lónyay-utca 30-32

DECEMBERI XL-IK AUKCIÓRA

a felvétel megkezdődött :

Állandó
kiállítások
naponta délután 3-6

Állandó
árverések
naponta délután 3-6

Minden pénteken délután butor-,
szerdán és szombaton délután
ékszerárverés

Réthy Zsigmond

Műtárgyak, képek,
antik bútorok

Telefon:
203-28.
sz.

Budapest, Városház-u.1.

A MŰGYŰJTŐ

A MŰVÉSZETI GYŰJTÉS ÉS MŰKERESKEDELEM
HAVI FOLYÓIRATA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, IV.,
MÁRIA VALÉRIA-UTCA 7.
Telefon: 110—21.

SZERKESZTI:
SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj:
Egy évre 10 pengő
Fél évre 5 pengő
Egyes szám ára 1 pengő

Fényűzés-e a régiséggyűjtés?

Erre a kérdésre egyszerű a felelet. Aki régiségeket gyűjt, nem fényűző. Régi nemzetgazdasági elv, hogy a régiségek gyűjtése, konzerválása nem fényűzés, hanem a nemzeti vagyonnak erőteljes gyarapodása. De ha ez igaz, akkor nem értjük a hatóságok számtalan intézkedését, a behozatalt megnehezítő, a bevásárlást sokszorosán megdrágító intézkedéseit. Meg kell elsősorban állapítani a következőket. A régiség nem konkurrens a modern iparművészetnek, tehát nincs szükség túlzott vámvédelemre. Ha a mai vámtételek megállapításánál csak egyetlenegy hivatott szószólója lett volna a régiségeknek, akkor most nemzeti műemlékeink szempontjából is sok minden másképp volna. Mindenekelőtt pedig hazavándoroltak volna a most külföldi múzeumoknak díszéül szolgáló magyar régiségek. Hazajöttek volna Wienből, idesereglenének más országokból s itthoni múzeumaink és gyűjteményeink kincsei volnának. A vámkérdés pillanatnyilag nem aktuális és még ki tudja meddig fogjuk szenvedni a szerencsétlen vámtételek születési hibáit. Ám a fényűzési adó kérdése most időszerű és a sokféle érdekeltséggel együtt nekünk is tiltakoznunk kell a tervezett adók ellen. Hogy is áll a régiségkereskedelem a fényűzési adóval? Pillanatnyilag a helyi piacon kötött üzleteket nem terheli luxusadó, mert az egyesületbe tömörült műkereskedőknek sikerült a pénzügyminiszteriumnál a fényűzési adónak átalányösszegben való fizetését kieszközölni. Csakhogy ez nem vonatkozik a külföldről behozott és aukción vásárolt tárgyakra, melyek pedig a szóbanforgó kereskedelemnek és gyűjtésnek tekintélyes hányadát teszik.

Jutalmat és nem adóbeli büntetést kérünk azok számára, akik gyűjtenek; nagy fáradsággal, költséggel, egyéb száz más oldalon való takarékoskodással gyűjtenek és behoznak komoly műtárgyakat!

Könyv, kép, metszet és szobor, amelyek vámentesek, mert kívánatos azoknak minél nagyobb forgalma, miért esnek bizonyos értékhatáron felül fényűzési adó alá? És miért részesül sokszorta mostohább elbánásban a műtárgyak és régiségek összes többi fajtája, melyeket magas vámok is sújtanak. Könnyítést, buzdítást, kedvezményt kérünk az egész vonalon. Átérzését annak, hogy a műtárgy évszázadokra kiható kincse egy egész nemzet kultúrájának.

Jövő évi vendégeink

A múzeumi tisztviselők nemzetközi szövetsége

Irta: VÉGH GYULA, az Iparművészeti Múzeum főigazgatója

A múzeumi tisztviselők szövetsége fennállása óta ez ősszel tartotta huszonharmadik közgyűlését, ezúttal Hamburgban. Jövő évi összejövetelének színhelyéül egyhangúlag Budapestet jelölte meg. A szövetséget 1898-ban Justus Brinckmann, a hamburgi iparművészeti múzeum hírneves igazgatója szervezte és pedig a műkereskedelemben lábrakapott hamisítások és tisztességtelen eljárás elleni védekezés céljából. A szövetség hivatalos címe: »Verband von Museumsbeamten zur Abwehr von Fälschungen und unlauterem Geschäftsgebaren.« Feladata: figyelemmel kísérni a piacokon és a gyűjteményekben előforduló hamisítványokat és ezekről tájékoztatni tagjait, akik viszont észleleteiket közlik a szövetség vezetőségével. A közgyűlések alkalmával bemutatóra került vagy legalább is fényképekben ismertetett hamisítványok a szövetség gazdag tartalmú, de a dolog kényes természeténél fogva bizalmas jellegű kiadványai útján jutnak a múzeumok vezetőségeinek tudomására. Ily módon nemcsak a raffinált hamisítási módszerek válnak ismeretessé, de sikerült már egész hamisítóműhelyek és a hamisítványok forgalombahozatalára szervezett szövetkezetek leleplezése is. Ezáltal könnyebben védekezhetnek a múzeumok a néha bizony nehezen felismerhető hamisítványok megvásárlása ellen. A szövetség működésének köszönhető, hogy egy sereg műtárgy, mely azelőtt a közgyűjteményekben mint eredeti régi szerepelt és hiteles forrásmunkákban mint ilyen volt publikálva, ma már ki van selejtezve. Viszont számos esetben a szövetség véglegesen rehabilitálta a gyanúsított és ezért a múzeumok raktáraiba száműzött régiségeket. Főösleges hangsúlyozni, hogy a hamisításokra vonatkozó ismereteink gyarapításával a szövetség nemcsak a közgyűjteményeknek válik hasznára, hanem nagy szolgáltatokat tesz a műgyűjtőknek és a tisztességes eszközökkel dolgozó műkereskedelemben is.

A szövetségben vezetőszerpet Németország játszik, de maga a kitűzött cél hozza magával, hogy kívánatos lehetőleg minden kultúr-nemzetnek részvétele a nemzetközi hamisítók elleni védekezésben. A világháború előtt tényleg a legtöbb európai állam, sőt Amerika is képviselve volt a 100-ban korlátozott, választott tagok között. Jelenleg Anglia, Ausztria, Csehszlovákia, Dánia, Hollandia, Magyarország, Oroszország, Svájc és a Skandináv államok múzeumainak tisztviselői tagjai a szövetségnek, előrelátható azonban, hogy a háborús mentalitás enyhülésével a többi nemzet is rövidesen csatlakozik ismét a kitűnően vezetett szervezethez, ami elsősorban az ő saját érdekükben volna kívánatos.

A hamisítások elleni védekezés mellett a szövetkezet még más, a múzeumok szempontjából nem kevésbé fontos célt is szolgál. Évi közgyűlései alkalmával ugyanis, melyek felváltva különböző német és külföldi városokban tartatnak, s amelyekkel kapcsolatosan kirándulások is rendeznek a közgyűlés székhelyéhez közelfekvő, műtörténeti vagy

muzeális szempontból érdekes helyekre, a résztvevőknek kitünő alkal-
muk van a köz- és magángyűjteményeknek s olykor nehezen hozzá-
férhető műemlékeknek a legkedvezőbb körülmények között való meg-
ismerésére. Ezenfelül a kartársakkal, gyűjtőkkel való személyes érint-
kezés is sok tanulságot nyújt és szorosabbra fűzi a világ múzeumai között
fennálló kapcsolatokat. Számos nagy horderejű kezdeményezés indult ki
az ilyen találkozásokból, nem is szólva arról, hogy a kulturális téren
létrejött közéleti kihat még a politikára is és közvetve elősegíti a nem-
zetek kölcsönös megismerését, megértését.

A rendkívül szívélyes fogadtatás, melyet a »Museenverband« a ható-
ságok és a magánosok részéről mindenütt tapasztal, azt bizonyítja, hogy
békés kultúrmunkájának horderejét világszerte felismerik.

Az idei »Tagung« programját a szokott hivatalos üléseken és elő-
adásokon kívül a hamburgi múzeumoknak és kiválóbb magángyűjte-
ményeknek megtekintése töltötte be. A hamburgi iparművészeti múzeum
— a gyűlés színhelye — Brinckmann korszakalkotó reformjai útján fejlő-
dött mai rendkívüli gazdagságára. Főszólyt helyez az északnémet, első-
sorban a hamburgi iparművészet fejlődéstörténetének ismertetésére, de
a külföld művészete is a legjobban képviselve van gyűjteményeiben.
Egészen más jellege van a nemkevesbé gazdag hamburgi történelmi
múzeumnak, mely az ú. n. Heimatsmuseum-ok típusához tartozik és
kizárólag a helyi vonatkozású tárgyakat gyűjti, még pedig nem csupán
a régiségeket, hanem felöleli az összes föld- és néprajzi, kulturális és
gazdasági emlékeket is, pl. a Hamburg szabad Hansa-város életében
legfontosabb szerepet játszó hajózás és kereskedelem történetét a leg-
régibb időktől napjainkig. Ugyancsak gazdag és saját palotájában pazarul
van felszerelve a néprajzi múzeum, nemkevesbé az altonai Heimats-
museum, melyet a Hamburggal összeépített, de már a Hansaváros hatá-
rán kívül, porosz területen fekvő testvérváros féltékeny szeretettel gon-
doz és gazdagít. Különösen ez utóbbi múzeum a legmodernebb eszkö-
zökkel, a késő esti órákig fényesen kivilágított tárlatokkal, olvasóterem-
mel, előadásokkal, a legváltozatosabb látványosságokkal vonzza a töme-
gesen beözönlő közönséget. Mindez persze könnyen telik a dúsgazdag
városokban, hol a múzeumok dotációja sokszorosan meghaladja a mi
múzeumaink szegényes eszközeit és ahol a mecénások vagyionokat érő
adományokkal segítéyzik a közgyűjteményeket.

A hamburgi múgyűjtők kincseiről — de egyúttal lekötelező vendég-
szeretetükről is fogalmat nyújtott a Budge-, Tillmann-, Emden-, Brom-
berg- és Blohm-gyűjtemények megtekintése. Hamburg város szenátusa
és Altona város pompás lakomán látták vendégül a múzeumszövetséget.

A hamburgi ülésszakhoz csatlakozott még a rendkívül érdekes ki-
rándulás Celle és Lüneburg régies városkáiba és a közeli Wienhausen
és Lühne középkori kolostoraiba, hol a XIV—XVI. századokból való
hímzett falkárpitok egészen egyedülálló sorozatát csodálhatták meg a
kirándulás résztvevői.

Ami most már a szövetség budapesti látogatását illeti, sajnos, tisztá-
ban kell lennünk azzal, hogy nem nyújthatunk a tudósoknak annyi
gazdagságot és érdekes régi műemléket, mint Hamburg vagy a mult
évek gyűléseinek színhelyei, Würzburg, Berlin, Zürich stb. De éppen az

a körülmény, hogy Magyarország a legtöbb résztvevő előtt teljesen ismeretlen, érdekessé teszi számukra a budapesti utat. Múzeumaink és magángyűjteményeink sok olyat tartalmaznak, ami még az elkényeztetett külföldi mértékével mérve is megéri az utazás fáradságait. Ehhez járul fővárosunk fekvésének szépsége és idegent érdeklő egyéb látnivalói, melyeket a múzeumok tanulmányozásába belefáradt kongresszustagok is élvezni fognak, csakúgy, ahogyan az ősszel élvezték az Alster fehér vitorlákkal tarkított sima tükrének vagy a lüneburgi »Heide«-nek látványosságát. A nálunk megszokott s külföldön is közmondásos magyar vendégszeretet bizonyára nem fogja meghazudtolni hírnevét s így nincs okunk kételkedni abban, hogy a múzeumi tisztviselők szövetségének tagjai a jövő ősszel jól fogják érezni magukat Magyarországon.

Zichy Mihály értékelése.

(1827—1927.)

Irta: Dr. LÁZÁR BÉLA.

Száz éve volt október hó 15-én, hogy Zichy Mihály született. Ebből huszonegy évet leszámítva, Zichy Mihály végigélt egy változatos, folytonos mozgásban levő életet, noha annak nagy fordulatai kívülről nézve alig voltak.

Jómódú nemesi család sarja — hogy özvegyé lett anyja küzdött a látszat fenntartásával, azt csak a bennfentesek tudták —, a fiatal Miskát kitűnő neveltetésben részesítették, Veszprémben, Pesten, Bécsben s úgy volt, hogy elvégzi a jogot, patvarista lesz, aztán vicispán, főispán, miniszter, kancellár... ki tudja?

Ez volt az anyja vágya. De a Miska gyerek festő akart lenni. Hallatlan makaesség. Micsoda pálya az? Nagyurak szolgája, főpapok uszályhordozója, avagy talán arcképfestő, ki udvarháztól udvarházra jár s a cselédséggel egy sorban eszik? Micsoda gondolat? Egy Zichy? Még mit nem?

Az anyja felháborodva hallgatta a fiú szavát. Csakhogy ez a fiú már tizenhároméves korában azt írja bátyja feleségének: »anyámnak a géniuszról, dicsőségről, szegénységben önelégedésről fogalma sincsen, de hál' Isten, van annyi erőm felfogni művészetem dicsőségét, nagyságát, szabadságát s anyámnak ebben a fáradozásait porrá, semmivé tenni, amennyire azt az ész tenni engedi.« Ez a harc évekig terjedt. És Zichy — elhivatottságának tudatában — állta a harcot és végül is kiküzdte a maga igazát. Festő lett. Bécsben Waldmüllernél tanult és alig volt 17 éves, mikor mint egy orosz nagyhercegnő rajztanára, Oroszországba került 1847-ben.

Csodagyerek volt, már ekkor két monumentális festmény — a *Mentőcsolnak s a Keresztről levétel* — szerzője, amellet több kisebb képet is festett s egyet-kettőt el is adott, az egyiket, egy *Anyja túlzott fájdalma* címűt, a nemzeti képtár számára vették meg s Oroszországba az a vágy vezette, hogy ott egészen művészetének élhet.

Csalódott. A nagyhercegi udvarnál két évig maradhatott, azután állását veszítve, kikerült az utcára, minden ismeretség, segítség híján s nagy nyo-

morba jutott. Beáll egy fotografushoz retusőrnek s lassan felvergődik. Arc képeket fest, megrendeléseket kap, többek közt a gárdisták történetét rajzolja meg, amiért 2500 ezüst rubelt kap s első oroszországi éveit, mikor a maga kezére dolgozik, így jellemzi :

»1851-ben kerestem 1480 ezüst rubelt privát munkákból, még pedig fotografiákból napi 10 rubelt = 3650 rubel, summa summárum 5100 ezüst rubelt. Ebből fényesen berendezkedtem, de semmit sem takarítottam meg. 1852-ben privát jövedelmem felugrott 3020 rubelre, a fotografiákból, mint az előbbi évben, összesen 6670 ezüst rubel. Október óta több megrendésem van, mint összes eddigi magánrendeléseim. A legnagyobb boldogság lett volna Pétervárt elhagyni.»

Ettől kezdve jövedelme egyre nőtt, de a fotografiák retusirozásával végkép csak 1859 végén hagy fel, amikor Gautier cikket ír róla és felfedezi. Sokat keres, de sokat költ. Az orosz élet drága s ő nem tud takarékoskodni, ha nem is pazarló. Jelszava : »Csak egyszer élünk, de okosan éljünk, hogy sokáig tartson, de ne tagadjunk meg magunktól sokat, hogy gyönyör legyen az élet.»

Ekkor már Beggrowban műkereskedője akad, aki megrendeléseket gyűjt a számára főleg az udvar körében s ekkor szinte kizárólag akvarelleket fest. 1858-ban négy vízfestményt rajzol az udvar számára, 800 ezüst rubelért, általában folyton el van látva megrendelésekkel s Gautier cikke után egy évvel kinevezik udvari festőnek, 6000 rubel évi fizetéssel. Emellett magánmegrendeléseket is elfogad, a hatvanas éveket már jólétben töltheti el. Megnősül, gyerekei születnek, nyáron utazhat s kezdi rajzolni világhírű kartonjait, a *Zsidó mártírok*-at, *Auto-da-jé*-t, *Messias*-t, *Luther*-t, kiállít előbb Szentpétervárt, aztán idehaza is s 1874-ben megválnak a cári udvartól.

Előbb Angliába megy, az angol trónörökös hívására résztvesz a skótsországi vadászatokon s az azokról rajzolt képeket az angol trónörökös megvásárolja, darabját 2000 frankjával s Párisban telepszik le 1874-ben, ahol a magyar egylet elnöke lesz s főleg vízfestményeket csinál. Közben kiállít Bécsben, ahol nagy anyagi sikert is arat. Több képét megvették, így a *Teatársaság*-ot (250 ftért), *Az őrszem*-et (100 ft), *A lantos*-t (100 ft), *A pihenés percei*-t (750 ft), *Zsuzsanna*-t (500 ft), *A sakkjátékos*-t (1000 ft), egy *vadászképet* (800 ft, azonkívül megrendelték másodpéldányban is), *Az apród*-ot (600 ft), az *Odaliszk* másodpéldányát (1000 ft), az *Imádkozó öreg nő*-t (140 ft). *Az őrszem*-et Lajos Viktor főherceg vette meg. Ajánlatot pedig sokat kapott (így a *Luther*-re egy 2000 frtosat), de vele nem lehetett alkudni, ám azért, mint látjuk, a kiállításnak az akkori viszonyokhoz képest szép anyagi eredménye volt s azonkívül több helyről kérdést intéztek hozzá, nem engedné-e át műveit kiállításra? Képeit át is engedi Hamburgnak, ahol egy műkereskedő, Bock és fia cég kiállítja (ott is elad egy képet), később Hannoverben, Berlinben, Münchenben kerülnek kiállításra.

Idehaza megrendelik nála az *Erzsébet királyné* — *Deák Ferenc ravatalánál* című festményét, melyért 20 ezer forintot kap, megveszik a *Tivornya* című vízfestményét 4000 forintért, az 1878.-iki párisi kiállításra megfesti nagy vásznát : a *Rombolás démonának diadalát*, amivel kudarcot vall, mert a képet nem engedték Párisban kiállítani, csak Pesten, majd Bécsben s ekkor egymásután festi a *Hulló csillagok*-at, a *Szírén* triptichont, a *Kisértetek órája*-t, melyeknek, noha beutazták a kontinenst, sehohsem akad gazdája s Velencében barátja, gróf Cetner palotájában gyűjti őket össze. Ezalatt egy orosz kiadó, Glazanoff

megbízta Lermontow orosz költő illusztrálásával s fizet érték 40.000 frankot s e célból elutazik a Kaukázusba, onnét Szentpétervárra, ahol újra a cár udvari festője lesz s az is marad élte végéig.

Nagy festményei Velencében maradtak, gróf Cetner szeretné őket eladni, kér érték 10.000 frankot darabonként, de ott nem akad vevőjük s mikor a gróf elköltözik Velencéből, hazahozatja a képeket és Zalán raktározza el őket. Ott maradnak mindaddig, míg 1902-ben Ernst Lajos kiállítást nem rendez belőlük a *Nemzeti Szalon*-ban s ekkor az állam megveszi őket 120.000 koronáért részletfizetésre. Azóta ott nyugosznak a Szépművészeti Múzeumban. Zichy felhagyott a festéssel, kizárólag illusztrálással foglalkozott, Petőfi, Madách, Arany költeményeit illusztrálja, melyeket mind az állam vett meg, míg a cárok számára ezekre menő krónikás rajzokat csinált, évről-évre, szakadatlanul, melyeket senkisésem láthatott, míg a forradalom után azok a leningradi és gacsinai múzeumokban közszemlére nem kerültek.

Rajzai Oroszországban fotografiákban és litografiákban terjedtek el. Ezek sorsát így írja le :

»Az én első kiadványom 12 litografiai lap, »Képek a Kaukázusból«, csak a nyomdásznak és a 40%-ot számító bizományosnak használtak. Nem vesztettem éppen, de a nyereményt nem éreztem. A kiadási nagy számlákat egyszerre kellett fizetnem, az eladási jövedelem csak aprónként jött be s a kezem közt észrevétlenül felolvadt. Beggrow és Velten szép nagy acélmetszetű kiadványaiból, ezek az urak ők maguk bevallják, több ezreket vettek be. Én pedig kaptam a négy eredeti rajzaimért, beleszámítva a másolati engedélyt, — 1225 rubelt. Az *Études des femmes* Beggrow társaságában — kiadás és nyeremény felében megosztva — ő kapta a húst, én a csontot. Az első erotikus képek kiadását egy szegény lengyelnek ajándékoztam. Ez jó összeget nyert, de lengyel léteire mindent elsinkofált, meghalt; családját nyomorban hagyta, a távollétében a negatívokat a kiadási joggal Veltennek adta el. Ez a mai napig *titokban* árulja a lapokat. Carrick fényképésszel, az egyedüli becsületes emberrel, elég jól ment az eladás, de ez is meghalt, ügyetlen felesége nem bírta az üzletet tovább vezetni, úgy, hogy ezt is a bajból kiségitsem, 300 rubelért visszavettem a negatívokat. Ezek most mind nem is tudom hol, de úgy vélem Mithkénél vannak Bécsben, vagy Tivadarnál töredeznek. Mithke kiadásából se várok nagy hasznot, az én tekintélyes költségeimet se kapom vissza. Már évek óta húzza-vonja a dolgot és válogat a kiadandó tárgyokban, számít a nagyurak és főpapok pártolására, azért kizárta a *Messiást* és *Luthert*. Nincs sok reményem e vállalatban!»

Mikor aztán az album (magyarul az Athenaeumnál) 1900-ban megjelent, váratlanul szép sikere volt. Ma már könyvészeti ritkaság.

Mindezeket az adatokat Zichy azon mintegy nyolcezerre rúgó levelének gyűjteményéből vettük, melyek alapján karácsonykor megjelenendő nagy Zichy-életrajzunk készült. A könyvhöz közel 200 nagy mélynyomású melléklet készül, melyek között ötvennél több ismeretlen Zichy-kép van. Mert a Zichy-unokánál nem törtek össze a fotografiák, hanem gondosan megőrizve, most jelennek meg legelőször s képét adják Zichy oroszországi működésének is. A cári krónikákból, a skót vadászatokból, az ismeretlen vízfestményekből nagy számban mutatunk be ilykép reprodukciókat és nem zártuk ki Zichy szívbeli gyermekeit, a *Luther*-t, a *Messiás*-t, a *Rombolás démoná*-t sem, hogy Zichy hatalmas oeuvre-jének ha nem is teljes, de jellegzetes képét mutathassuk be.

Hogyan gondozzuk képeinket

Irta: DR. DÉNES LAJOS

Vérbeli gyűjtőnek a kép megszerzése csak egy stációt jelent szenvedélye kielégítésében. Igaz, hogy a legfontosabbat. De a sok kín és öröm, amely egy ilyen »darab« megszerzéséhez fűződik, folytatódik annak megőrzésében, gondozásában, épen-tartásában. Sokan nem is tudják, hogy a festményeknek gondozása nem is olyan egyszerű dolog. Egyesek azt hiszik, hogy a képet csak fel kell akasztani a falra, azután nyugodtan lehet lógni hagyni, akár évtizedekig is, anélkül, hogy csak egyszer is hozzányulnának. Mások meg olyan szenvedéllyel tisztogatják, mosogatják, szóval : »ápolják«, mint akár csak valamely jó masszív rézbútordarabot. Az egyik épen annyira nem okos dolog, mint a másik. A képet igenis gondozni kell, de vigyázni kell, hogy agyon ne gondozzuk.

Mielőtt a képet felakasztjuk (— itt most csak olajfestményekről lesz szó —), meg kell néznünk, jól van-e a vászon kifeszítve. A vászonra festett kép tudvalevőleg az úgynevezett vakrámára van felfeszítve. A vakráma csücskeinek nem szabad összeszögelve, vagy összeenyvezve lenniök, hanem a beléjük helyezett ékek beljebbverése vagy kijjebb-húzása által a vakkeretnek tágíthatónak vagy összébszoríthatónak kell lennie. Ezekkel az ékekkel regulázható a vászon kifeszítése. Gyakran megesik, hogy a vászon, különösen a kép csücskei felé, hullámot vet. Ilyenkor gyöngéd ütésekkel beljebb verjük egy kissé a megfelelő éket és a hullám eltűnik, a vászon teljesen kisimul. Ügyelni kell azonban arra, hogy a vászon ne legyen túlságosan feszes, mert ez egyik legfőbb oka lehet a kép megrongálódásának : a firnisz, sőt az alatta lévő festékréteg is hamarosan megrepedezhetik.

A vászon hullámosodását az ékek meglazulásán kívül leggyakrabban a levegő páratartalmának változásai okozzák. Múzeumok vagy magánpaloták képtártermeit meg lehet óvni attól, hogy ezek a változások nagy szélsőségek között mozogjanak, de a szerényebb polgári lakásokban erre nincs mód. Már pedig — különösen a tél beálltakor, mikor a lakásokat fűteni kezdik — a nagy temperatúraváltozások ezeket a veszedelmeket elkerülhetetlenekké teszik. A bajt az okozza, hogy a vakkeret faléce, ha a levegőből (vagy esetleg a falból is) több nedvességet szív magába, kitágul, míg a vászon összehúzódik. Ettől vagy hullámok keletkeznek a vásznon, vagy repedések támadnak a kép felületén. Épen ezért nem szabad azokat a szobákat, amelyeknek falain képek lógnak, túlságosan fűteni. Az a feltevés, hogy a képet védő üveglap a képet a levegő páratartalmának káros behatásától is megvédi, egyáltalán nem helytálló, mert hiszen a levegő nedvessége az üveglap ellenére is be tud szívódni ép úgy a vakkeret faléceibe, mint a vászonba.

De nemcsak a levegő nedvessége támadhatja meg a képet, hanem a falból felszívódó nedvesség is. Ezért festményt csak jó száraz falra szabad akasztani. Ebből a szempontból igen előnyös az is, ha a kép, illetőleg a kerete nem ér egészen a falhoz, hanem a kép és a fal között egy kis levegőréteg marad. Ezt

úgy érhetjük el, hogy a kép külső keretének négy csücskére — persze a fal felé eső belső részen — kis, kb. $\frac{1}{2}$ –1 cm. vastag parafa-lemezeket erősítünk. Ha így a kép és a fal között a levegőnek szabad mozgása lehet, ez mindenesetre csökkenti a fal nedvességének káros behatását. A fal nedvessége ellen való védekezésre sokan azt ajánlották, hogy a kép hátlapjára is tegyünk üveglapot, vagy firniszeljük be a kép hátát. Az idevágó kísérletezések azonban azt mutatták, hogy ezek az eljárások inkább károsak, mint hasznosak.

A nedvességen kívül másik ellensége a képnek a leülepedő por, amely a levegő nedvessége révén rá is tapadhat a kép felületére és idővel egész réteggel vonhatja be azt. Gyakran láthatjuk, hogy a por ellen még az üveglap sem védi meg a képet, sőt különösen a széleken, még jobban fel is gyülemlik. A por ellen egyetlen módon lehet védekezni, a leporolással. Itt azután a legnagyobb óvatosságra és gyöngédségre van szükség. Semmiesetre sem szabad a képet ronggyal vagy bőrrel »letörölgetni«. Mert ez egyrészt azzal a veszedelemmel járhat, hogy a kép felületét — különösen, ha gyöngédtelen cselédkezek végzik — kelleténél jobban megnyomják, ami repedéseket okozhat, másrészt pedig — pl. pasztózus helyeken, vagy már sérült felületű képeknél — esetleg festék-részecskéket súrolhatnak le. A leporlásra legjobb igen finom és lágy tollporlót használni, mellyel egyszer-kétszer, de igen gyöngéden, végigsímítjuk a kép felületét. Bizonyos, hogy így nem lehet elkerülni, hogy hosszú évek alatt mégis be ne piszkolódjék a kép felülete. Ilyenkor a szenvedélyes képtisztogatók megmossák a képet. Óva kell attól mindenkit intenünk, hogy ezt bárki is önmaga végezze. Ha a kép már rászorol egy kis megtisztításra, azt föltétlenül tanult és gyakorlott restauratorra kell bízni, mert aki avatatlanul és hozzá nem értő módon maga mossa meg a képet, az súlyos károkat tehet benne.

Végül szólanunk kell még pár szóval a világításról is. A mesterséges világító-eszközök közül csak a villanytól nem kell a képet féltanünk. A többi világító eszközök — igaz, hogy általában már nem is igen használatosak — füstjükkal, kormukkal és egyéb égési termékeikkel kárt okozhatnak a képben. De a természetes nappali világítás is csak akkor veszélytelen, ha a napsugár nem éri közvetlenül a képet, vagyis ha a nap nem »süt rá« a képre. (Ezért legjobb a képeket a szobák nyugati és déli falaira akasztani.) Mert a napsugár melege meglágyíthatja a firniszréteget, sőt a festéket is, duzzadások és hólyagok képződhetnek a felületén, ami már azután a kép gyors és súlyos leromlásához vezethet. De ártalmas a képre a tartós sötétség is. Sokan, ha hosszabb útra indulnak, szobáikat teljesen elsötétítik, sőt képeiket épúgy bevonják huzatokkal, mint a bútorokat. Azt hiszik, ezzel védik képeiket, pedig ártanak nekik, mert az olajfesték, ha a világosságot hosszabb időre elvonják tőle, sötétebb lesz. A képeknek legjobb a normális nappali világítás, de úgy, hogy a napsugár közvetlenül ne érje őket.

Egyébként pedig a képek gondozása általában bizonyos szakszerű avatottságot igényel. Ezért leghelyesebb, ha időnkint (1–2 évenként) tanult restaurátorral megvizsgáltatjuk őket és ha valami tennivaló van velük, annak elvégzését órá bizzuk.

A MŰGYŰJTŐ TÁRCÁJA

Egy műbarát házában.

Írta: NÁDAI PÁL.

Mielőtt a vasút a Majnáról jövet leereszkedne abba a gyönyörű szőlős-, gyümölcsös-és virágoskertbe, melyet évszázadok óta Bergstrasse-nak neveznek, fúj egy nagyot s Darmstadtba érkezik. Rendes, csendes német kisváros. Mikor a vasútállomást elhagyod, nem gondolnád, hogy a legnagyobb német vegyipari gyárat itt találod. Igaz, hogy arra sem utal semmi a zörgős, köves utakon, hogy itt van a modern német filozófia nagymesterének, Keyserling grófnak csendes és finom bölcséleti iskolája. Semmi tópart, semmi olajfa, vagy szobor-allé, a görög sétáló-filozófia kíséretéből. Époly autók, csikorgó villamoskocsik, mint más kisvárosokban. De ahogy a fölfelé kanyargó villamos elér a legmagasabb pontra: a Mathildenhöhere, egy virágágyakkal borított plateauon ott szenderegnek azok a villák, melyekből huszonöt év előtt a német szecessziós festészet ifjú titánjai röppentek fel. Fel, fel egészen a karcsú toronyig, a legmonumentálisabb épületig, az Olbrich gyönyörű Esküvői tornyáig. A nagyhercegi pár, a művészeteket melegen pártoló Ernst Ludwig esküvőjére készítette a művészkolónia. Hogy a szecesszió, a modern építőforma valami szababását alkosson, mielőtt a feledésbe hull. Hol van azóta a fiatalon elhalt zseniális építész, a lefokozott nagyherceg... és hol van maga a szecesszió?

A Baedeker az ő száraz, félhivatalos nyelvén »a német iparművészet külvárosá«-nak nevezi Darmstadtot. Nem tudom arra gondol-e, akire mi, arra, aki egymaga több mint harminc éve bástyatornya, előőrse, szélső csatárja ennek a mozgalomnak: Koch Sándorra. A kitűnő német művészeti könyvek s a finom szellemmel szerkesztett folyóiratok kiadójára. Ő is itt él a »külváros«-ban, mint élő program, el nem avuló hit, örök fárosza a szépségnek ebben a ködös levegőjű utolsó negyedszázadban. A villáját pedig egyenesen ismerni kell abból a pompás publikációból, melyet az elmúlt évben csodásan színes képekkel tarkítva kiadott a házáról, »Das Haus eines Kunstfreundes« címmel. Most itt vagyunk magában a plasztikusan megelevenedett házban, a színsíkok térré tágultak ki, a travertinkövön a reliefek fény- s árnyékvonalakat rajzolnak, a családi házat, melyben Breuhaus August a legkitűnőbb villaházak egyikét teremtette meg, előnti az élet. És a távollevő gazdájának férfiasan előkelő egyénisége, ami megérzik minden bútoron, művészi elgondoláson, a módon, ahogy a francia impresszionistákat és a neu-wien csészéket összeházasítja, egységbe fogja s végig, a fürdőszoba nikkell- és tükör-melegházáig végig logikusan megvalósítja. A házában látja megvalósítva a külső és belső életnek azt a kánonját, melyet folyóirataiban harminc év óta hirdet.

Mert tudvalevő, hogy kétféle műbarát van. Az egyik a specializált, vagy legalább is fejlődéstörténetileg beidegzett művészetápoló, ez a gyűjtő-típus. Mult és jelen az ő számára egy fejlődési skála, melynek ő egy részletét igyekszik tudományos szenvedélyességgel birtokába venni. A másik az intuitív műbarát,

aki inkább kiválaszt, mint rendszerez, inkább összeházását, mintsem lépcsőzetesen kiépít. Ez utóbbiak közül való Koch is. Kezdetben vala a szép relief, a kellemes service, a Buddha-fej és a jó bútor s ezekből lett a ház. Kivülről egyszerű, széles, lapos köpenye egy befelé koncentrált esztétikai magányosság-nak. Ezt a típust, amely egyformán szívéhez ölel régít és újat, képet és túllhímzést, aranyozott fafaragást meg mesteri villanylámpát, hogy végül »otthon«-t teremtsen belőle egy derűs családnak, nagyképűség volna »gyűjtő«-nek nevezni. De több, mint amit a hideg »műbarát« szó fejez ki. Még leginkább aktivistának, az esztétika aktivistájának lehetne nevezni.

Sehol sem találtunk eddig a korok békés összeházásítására ily meggyőző példákat, mint a darmstadti Koch-ház belsősegeiben. A legrégebb s a legmodernebb művészet csodás »symbiosis«-ban található itt. Mert a választás, a kiválogatás, de főképp az egymás mellé illesztés összevaló értekeket párosít. A nápolyi Apolló-szobor egy sarokban, a hall egy sarkában komoran örökődik, hogy a falon levő expresszionista-képek szét ne feszítsék a keretet. Szinte perverz örömet érez a ház gazdája az ellentétek kiegyenlítésén. S egyszerre kiderül, hogy ezek nem is igazi ellentétek. A Ming és Sung korszakból való kínai kőszoborok jól megférnek egy szobában, melyben a fiatal bécsi keramikusnő Wieseltier Vally, csinálta az expresszionista díszű cserépkályhát. A müncheni Wackerle bájos fafaragásai, mint modern faunok vigyáznak a vieux-saxe nímfákra, akik az ebédülő vitrinjeiben pajzánkodnak. Az ebédülőfal régi tókioi selyemkárpitjai és tüfestései diszkrétén hátrahúzódnak, míg a Kozma Lajos magyaros figurájú ablakvitrázsain ömlik be a napfény. Az igazi, az »értékelő«, a rendszerbe szerelmes gyűjtő bizonyára másként képzelel el a dolgot. Ő oltárt emelne a barokkszenteknek, melyek itt csak a hall falikonzoljain ágaskodnak. S bizonyosan külön termet, vagy fülkét vájna a csendes »falilovasoknak«, a kínai császárok palotájáról való töredékeknek, melyek itt rangjukon aluli újberlini porcellánkisasszonyokkal házasodnak. Mert az »igazi« gyűjtő büszke, mint egy várúr. De Koch Sándor csak a szívével gyűjt. Ő olyan, mint az örömapa, aki erre a pályára született.

Lakása így is : egyik legszebb képgallériája lesz és marad a huszadik század festőművészetének. A német és francia expresszionisták csodásan szép olajfestményei főleg az úriszobát és a hallt népesítik be. A Pechstein misztikus vörösségű oceánikus szigetei mellett lágy mollra hangolt Vlaminck-csendéletek, Laurencin Marie bájos nőinek absztrahált formajátéka mellett a Kanoldt posztimpreszionista síkdekorációja már úgy hat, mint finoman patinás művészet. És a halott Zak Eugén katakomba-egyszerűségű asszonyfeje szinte merev ellentéte a neoklasszikus ideált kergető Nowak-nak. Mily messze van mögöttük Hodler, vagy Corinth s mily közel hozzájuk a pompásan mintázó XVI. századi Romano olajképe...

A műbarát háza a teaszobájától a kerti loggiáig, sőt a garageig egy nagy korszerű ideált testesít meg : a békésen elrendezett otthon kultúreszményét. A gyűjtés ortodoxait és dogmatikusait bizonyára nem győzi meg arról, hogy a létnek magasabb esztétikai formája a művészetben, mint a művészetért való élés. De akikben a mának s a holnapnak művészete izgalmat, vágyat és — olykor — belső felemelkedést keltett, e küszöbön átlépve megérik, hogy a művészet küldetés, a mult hagyatéka pedig csak egy formája az ősi vallások házi szentségeinek, az ősök szellemének, akik a mai ember boldogságán virrasztanak.

Magyarok és bécsiek

Irta : *PETÉNYI JÓZSEF* (Wien)

Idestova kilenc éve, hogy a nagy összeomlás lezárta a háborút s ezzel pontot írt egy hosszú ideig tartó viszonylat végére. Most, hogy mind a két nemzet a nagy sebeket lassan kezdi kiheverni, visszatérneka megakadt barátságának azok anemesebb szálai is, melyek egy-egy nemzet élettevékenységét magasabb szellemi szférákba emelik. Valóban: a művészetben nem szabad a fegyvereknek csattogniok s még a békés vetélkedés mezejéről is számúzni kell mindent, ami eltaszít. Csak a minőségérték és a művészi akarat tisztasága lehet döntő.

E sorok írója, aki magyar származása és hosszú ideje tartó wieni élethivatása folytán objektív szemlélője dolgoknak, nyugodtan meri állítani: a művészi kapcsolatok, melyek egykor oly élénkek voltak a Lajtán innen és túl, csak hasznára voltak a két nép művészetének. Értékes volt elsősorban a művészek kölcsönhatása, vándorlásaik, gyakori utazásaik egyik országból a másikba. Nem akarom itt a nagy zenészek s udvari zeneszerzők példáit emlegetni, csak a híres festők és szobrászok neveire akarok utalni. Ezek mindegyike egy erős és virágzó művelődési korszak hírmondója. Oly építészek, mint Fischer von Erlach, oly festők, mint Kupeczky, Mányoky, olyan szobrászok, mint Donner Raffael és Messerschmidt, tisztelt nevet szereztek maguknak itt s amott. Hiszen életük csaknem folytonos vándorlás volt az udvari és főúri megbízások révén Bécs, Pozsony és Budapest között. De később is, a biedermeier-időkben, a magyar kastélyok és templomok urai ép oly szívesen veszik igénybe a bécsi festők: Danhauser, Rahl, Eybl, Kuppelwieser és társaik szolgálatait, amely szívesen látják a bécsiek Borsos, Barabás és Markó Károly munkáit. Lehet-e itt elfelejteni az egri érsek, a néhai nagy Pyrker László mecénási érdemeit? Ép oly kevéssé, mint ama művészetdiplomáciai szolgálatokat, melyeket a szonoki táj első nagy szépségimádója Pettenkofen tett a tájképfestésnek itt s amott. Szinyei-Merse barátja volt Makartnak; Alt Rudolf pedig egész sereg gyönyörű képet festett a magyar fővárosban. És ezt így lehetne folytatni a végtelenségig. Akkor a mecénási buzgalom ép úgy följe emelkedett a kicsinyes szempontoknak, mint a művészi szabadságvágy. Hiszen a magyar főurak, arisztokraták úgyszólván mindennapos látogatói voltak a wieni műpiacnak s a két Andrassy, az Eszterházyak, a Széchenyi grófok felejthetetlen emléket hagytak maguk után valamint a néhai kassai püspök: Bubits Zsigmond és a még nálánál is finomabb ízlésű gyűjtő: gróf Pálffy János. Az ő Wallner-strassei palotája ép oly gazdag szeretettel gyűjtött kincsek tára volt az időben, mint ahogy a magyar kastélyok számára is csak a legjobbat, legszebbet gyűjtötte.

Vajjon feléled-e a régi barátság? Továbbfolytatódik-e a minőségek kicserélésének magasröptű szenvedélye, az értékek kölcsönös bemutatása? Biztató jelek vannak rá, hogy így lesz. A Szinyei-Társaság 1924. évi wieni kirándulása, amelyet a bécsiek hamarosan viszonztak, elküldte a művészet első galambpostáját azokra a földekre, melyek a nagy özönvizet átszenvedték. A közelmúlt napokban pedig annak lehattünk tanúi, hogy egy kiváló magyar régiségtudós, Tompa doktor nagy hallgatóság előtt a Magyarországon folyó prehisztorikus ásatásokról s a bükkhegységi leletekről tartott előadást. A magyar s osztrák tudományos együttműködésnek és a tartós barátságunk reményeigei tehát biztatóan sokasodnak.

A beduin a Fáraók birodalmában

Nem filmtörténet, hanem igaz.

1.

Petra. Olyan öreg városka, mint a világ maga. Arábia legelhagyatottabb öblétől is még 90 mérföldnyire van egy járhatatlan úton. A Vörös-tengertől odáig csak sivatag húzódik és mérhetetlen sziklahegyek. A sziklahegyek tetején csodás rózsaszínből égő templomromok, sárga, narancsvörös és kék ereszű kövekből. Az arabok felő tisztelettel néznek rájuk. »El karneh« »A csodakamra« az egyiknek neve. Egy óriási urnát ábrázol. Abban van a Fáraók kincse, suttogják az arabok. S éjjelente lövöldöznek rá, hátha kifordul a kincs. Mások Áron zsidó főpapról suttognak, aki itt zárta le örökre szemeit. Közel nyolcszáz éve, hogy a kereszties hadak egy kis elszakadt csapata itt járt s legendákat szállított a városkáról a vén Európába.

2.

Egy beduin jár a néma város óriási sziklafalai közt. A beduin állig fel van fegyverkezve. Körülötte a fáraók csendje. Hatezeréves. A beduin megbotlik egy kőben és elesik. Egy gödörbe jut és mire fölcusúdik, a nyílás bezárul mögötte. Próbál kimászni — hátrafelé. Tapogatózik, gyufát gyújt, egy kis fény pislogásánál látni kezd. Kézen-lábon csúszva egy szűk folyosóra jut. Egyszerre boltozatos ívek közt egy széles terembe kerül. Fáklyát csinál hirtelenében s ámulva néz körül. Arany, ezüst, drágakincsek. A beduin — szerencsére — nem vesztí el lélekjelenlétét. Rabol, amennyi belefér. Lop, mint egy büszke beduin. Ami csak a fejkendőjében elfér, azt mind elhozza. Sőt...

3.

Régiségkereskedők. Mekkában, a szent kába közelében. Mohamed zöld palástja tövében. Öreg rókák. A beduin mutogatja a kincseket, ki ad többet érte? Fejcsóválás. Alkú. Szakállsimogatás. Kézpénzfizetés. Forgalmi adó lerovása. A beduin boldog. Régiségkereskedők: »Ez a Fáraók kincseiből való.« Vége az első felvonásnak.

4.

Tizenkét évvel előbb: a világháború kitörése idején. Csapatok és felkelők toborzása London utcáin. Ki hajlandó Egyiptomba menni, a törökök csapatai ellen harcolni? Egy ember jelentkezik. Szimpatikus fiatal régész. Neve? Lawrence. Mit akar? Ezredes akar lenni az angol guerilla csapatok élén. El a távol Keletre. Csatározások kósza török hordákkal. Lawrence vitézül harcol s leghevesebben Petra vidékén. A búroktól tanult módszerekkel dolgozik, jár-kel embereivel s egész nagy seregeket pusztít el. Minden benszülöttet felfegyverez: beduinokat, beduinékat és beduinocskákat. Megkapja az ezredesi címet, colonel lesz.

5.

Tizenkét évvel később. Ma. Kémeik jelentik az angol kormányoknak: a mekkai Teleki-téren Fáraókincsek kerültek forgalomba. Igaziak. Angol kormány: »Halló British Múzeum?« »Igen, itt az igazgató, parancsoljanak.« Kérem itt egy expedicióról volna szó, amit az Önök múzeuma küldene Petrába. Lehet? Megvan az ember is. Colonel Lawrence, a régész. A mellényzsebében van a beduinok földrajza. Az expediciót fel kell szerelni. Még az idén elindul. Fegyveres beduinok fogják kísérni. Kész, mehet. Tabló.

TAMÁS KÉPSZALON

BUDAPEST, V., AKADÉMIA-UTCA 8

TELEFON: T. 254-23

Kiváló magyar mesterek műveinek állandó kiállítása
A kiállítás hétköznapokon d. e. 9-től d. u. 6-ig tekinthető meg

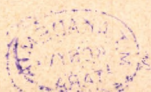
GYŰJTŐK ÉS GYŰJTEMÉNYEK

A gyűjtő szeme

Irta: DRESCHER PÁL, könyvtári felügyelő

A gyűjtő korok sajátos zamatának élvezője, inyese. Nem hideg történettudós, ki a kutatandó kor élettelen adattömegébe ássa bele magát s az országlás mesterségének különböző életnyilvánulásain (háborúkon, békéken s egyéb politikai fércműveken) kívül minden egyéb előtt siketnek és vaknak tettei magát, nem, a gyűjtőt főként az ember érdeklí, az ember életének végtelenül változatos sokfélesége: minden napja, életmódja, munkája, alkotásai, szokásai, vágyai, izlése, szerelmei, gondolkozása, élő és holt környezete; egy-szóval mindaz, amiből egy kor lelke összeáll. A gyűjtőt elmult korokhoz szellemi kapcsolatokon kívül érzelmi szálak is fűzik. Nem tudós elsősorban — tudós is! — hanem művész; a műélvezés művésze. S az ilyen gyűjtő előtt s csak az ilyen előtt, megnyílik a kor lelke, vagy mint közönségesen mondani szokták, a kor »stílusa«. Mert a stílus nemcsak építő-, vagy festőművészi formanyelv, hanem az életnek, e nagy zenekarnak leghalványabb hangszíneit, legapróbb rezdüléseit is magába egyesítő domináns akkord. A mélyebbre figyelőnek hamar észre kell vennie, hogy egy kor életének ezernyi megnyilvánulását azonos hangulati elemek szövik át s ez a mindent egybefogó rejtett affinitás ad egységes jelleget egy-egy kornak, ez adja meg stílusát. Éppúgy, ahogy építő- vagy festői stílusról beszélünk, beszélhetünk barokk irodalomról, renaissance emberről, biedermeier nyakkendőről, rokokó társaságról, gótikus erkölcsről. Minden stílus-kornak megvannak a maga — az élet minden viszonylatára kiterjedő — legsajátabb jegyei. Ezeket böngészni, kutatni, gyűjteni, élvezni — dolga a gyűjtőnek. Szinte mondani is felesleges, hogy szellemi örömei ismereteivel egyenes arányban nőnek. Az ismeretek kifejlesztik a fogékonyságot, élesítik a szemet, a szellemet eleven mozgásban tartják, nyugtalanítják, további kutatásra ösztökélik, egyre mélyebb és mélyebb megismerésre sarkalják. A gyűjtő szeme — az iskolázott szellem — előtt semmisen maradhat rejtve; a gyűjtő biztos kézzel válogatja ki ezernyi lom közül a jót, azt, ami neki esztétikai és szellemi örömet ígér. A gyűjtő öröme, élvezete, a legkomplexabb, a legbonyolultabb s egyúttal a legmagasabb rendű az emberi örömök között, mert nagyfokú lelki kultúrát feltételez. Egy közönséges halandónak mindegy, mit tart kezében, Goethe Faust-jának valamely tucatkiadását, vagy az 1789-i »Schriften« 7. kötetét, a »Faust, ein Fragment«-et. A gyűjtő kezében megéled a könyv, a még meg nem teljesedett Faust gondolatársulásokat hoz létre, emlékezéseket ébreszt benne, melyek fokozzák, megsokszorozzák az olvasók élvezetét; olyan apró örömökről nem is szólván, melyek a könyv lapozása közben érik, mikor pl. fölfedezi a Schriften előfizetői között egy budai polgártársunk, Hoffmann úr nevét.

A gyűjtők száma fokmérője a kultúrának. És ha egy kicsiny országban egy ilyen lap már eleven szükségesség, ez örvendetes fényt vet kultúrájának emelkedésére.

A grafikai gyűjtés örömei

(Levél Wienből)

Metszetek, karcok és kézrajzok jelenlegi piaci helyzete a műértő magyar közönséget is kezdi érdekelni. Hiszen jócskán vannak már, akiknek a metszetek gyűjtése valóságos szenvedélyévé vált és egy-egy grafikai lap kedvéért messze földet beutaznak, ha kilátásuk van rá, hogy gyűjteményüket egy új, értékes lappal gyarapíthatják.

Igaz viszont, hogy más ágakhoz viszonyítva aránylag csekély a grafika gyűjtőinek a száma. Egyrészt, mert nagyon alapos szaktudást igényel a művészi munka megítélése, másrészt, mert egyéb mellékjelenségekre is tekintettel kell lenni, melyek a lap értékét rendkívüli módon befolyásolják. Ilyen például a papír és a vízjegyek ismerete, melyből hozzátéve következtetést lehet vonni a lap nyomtatásának idejére; ilyen a különböző stádiumok megállapítása, mert némely művész, különösen Rembrandt és Ostade, nyolcszor-tízszor is változtatott a lemezen, míg munkájával meg volt elégedve; a lap karbantartása; a szegély nagysága és — last but not least — a nyomat kvalitása és frissége. De talán azért is kevesebb a metszetgyűjtő, mert az emberek hiúak és szeretik gyűjteményeiket úgy elhelyezni, hogy látogatóikat ámulatba ejtsék velük és mindenkinek, aki lakásukba belép, megakadjon rajtuk a szeme. Ezt pedig a metszetekkel nem tehetik (kivéve a XVIII. századbeli francia és angol lapokat). A metszetek mappába valók és csak az aránylag csekély számú szakmabelinek okoznak gyönyörűséget.

Innen van, hogy a grafika gyűjtőinek száma aránylag csekély. De viszont ezek a leglelkesebb és legszenvedélyesebb gyűjtők, csakhogy szenvedélyük sohasem nyerteljes és abszolút kielégülést. Éppen mert annyi különféle mellékkörülménytől függ egy-egy lap értéke, mindig előfordulhat, hogy a gyűjtő egy metszetre, melynek már régen birtokosa, valahol jobb kvalitásban, látható vízjeggyel, szélesebb szegéllyel, vagy kifogástalanabb állapotban talál rá és akkor nem nyugszik, míg a sajátján túl nem adott és ezt a szebbet, vagy jobbat meg nem szerezte. Ez az oka azután, hogy aukciókon, ahol néha ugyanaz a lap két példányban kerül árverésre, az egyik csak a tizedrészét éri el annak az árnak, amit a másikért fizetnek. És ez az oka, hogy abszolút jó és kifogástalan lapokért minden elképzelhető és elképzelhetetlen árat megfizetnek. A múlt évben Párisban a *Dutasta-aukción* *Debucourt* egy színes metszete körülbelül százezer pengőért kelt el, de ugyanezt a lapot csekély minőségbeli különséggel, melyet a laikus alig vesz észre, már két-hármezer pengőért is meg lehet szerezni. Vagy például ez év májusában *Boerner-nél* Leipzigben *Dürer* Ádám és Évája ötszázezer pengőt hozott és ugyanakkor itt Bécsben ez a lap jó nyomásban, de egy kicsit megrongált állapotban kétezer pengőért kelt el.

James Mc Neill *Whistler*, a híres amerikai festő és grafikus, akinek a rézkarcai a legkeresettebbek az újkori művészek között, mindig felháborodott a gyűjtésnek ilyen elfajulásán és minden lapot, amint a présből kikerült, azonnal körülnyírt, nem hagyva rajta semmi szegélyt, nehogy később a gyűjtők a fehér szegélyt jobban megfizessék, mint a művészi munkát. Azért mégis előfordult egyszer-egyszer, hogy elnézésből, vagy véletlenségből elmulasztott egy lapot megnyírni és most ezek a ritka példányok fantasztikus árakat érnek el.

Mint minden gyűjtésnél, úgy a grafikánál is nagy szerepet játszik a divat. Még egy-két évtized előtt valóságos versengés folyt *Anthonie Waterloo* rézkarcaiért és nagy árakat fizettek értük. Őt tartották régente az erdő legjobb ábrázolójának. Ma

nem becsülik őt sem többre, mint a többi kis hollandi grafikust és lapjai nehezen akadnak vevőre. Ma az angol és francia színes metszetekért fizetnek horribilis árakat és mellettük a régi nagy mesterek, *Schongauer, Meckenem, Dürer, Rembrandt* viszonylag olcsók. De bizonyos vagyok benne : ez sem 100 soká tartani és az érdeklődés megint e nagyok felé fordul. Amerika ugyanis néhány év óta szintén vevőként lépett fel és ezáltal mindig kevesebb anyag marad az európai piacon és rövidesen olyan árakat fognak értük fizetni, aminőről eddig nem is álmodtak. Nem hiszem, hogy tévednék, ha azt állítom : kvalitásos régi mestereket vásárolni jelenleg még üzleti befektetésnek is előnyös. Természetesen csak akkor, ha a gyűjtés hozzáértéssel történik, valamely szakértő, vagy egy megbízható műkereskedő tanácsai alapján.

A gyűjtés maga vérmérséklet dolga. A jelenleg élő legnagyobb Rembrandt-gyűjtő, egy Svájcban élő hollandus öreg úr, negyven év alatt Rembrandt 375 lapja közül 288-at tudott kiváló minőségben megszerezni. Viszont egy amerikai gyűjtő, ki négy év előtt azzal állított be hozzám, adnék el neki Dürer- és Rembrandt-lapokat, de magam válasszam ki az igazán jókat, mert ő nem ért hozzá és neki csak ajándék gyanánt kell egy barátja számára, válogatás közben annyi élvezetet talált a lapokban, hogy gyors elhatározással maga is a gyűjtésre vetette magát. Megbízta a nagy európai műkereskedőket, keressenek neki jó Dürer- és Rembrandt-lapokat és a mult évben, tehát három évvel azután, hogy az első metszetet látta, büszkén értesített, hogy ő már »kész«. Most Lucas van Leydent gyűjt hasonló eltökéltséggel és nincs kétség benne, hogy ezt is rövidesen elintézi.

De vajjon másként van-e ez a művészi gyűjtés egyéb területein? Nem úgy van-e a textiliák, a plakettek, az ékszerek s más egyebek gyűjtésénél is, hogy a nagy szakértelem korszakát a tapogatódzás, a keresés és a tanulás korszaka szokta megelőzni. Az autodidakszis útja a legbiztosabb út a gyűjtő számára — mindenféle anyagok területén.

E sorok olvasóinak felesleges külön mondanom, melyik gyűjtőnek van több gyönyörűsége és művészi élvezete a gyűjteményéből. Annak-e, akinek minden egyes lap megszerzése esemény és tiszta művészi öröm, vagy annak-e, akinek a nagy tömeg birtoklása nyújt kielégülést. Mert hiába, a műgyűjtésnek meg kell maradnia kitarító művészi gyönyörűségnek és nem szabad sporttá fajulnia.

Szász János.

Egy középkori gyűjtemény árverése

(Brüsszeli levél)

Nem mindig azok az árverések a legérdekesebbek, amelyek a legtornyosabbra felvert árakkal kápráztatják el a tülekedő, vagy önmegtartóztató hallgatásra kényszerült résztvevőt. Sokkal bensőségesebb, lebilincselőbb az érdeklődésünk az olyanokkal szemben, amelyek a dobravert gyűjtemény képében egy-egy értékes (vagy felértékelt) egyéniség érzés- és ízlésvilágát híven tükröztetik vissza. A gondolatserkentő lélektani problémák egész raja ösztökél ilyenkor megoldásra, amelyek közül még a legkörmönfontabb pszikoanalitikusnak is szakajtószám marad szemzésre és osztályozásra való.

Mert itt van példának okáért az epikureista-eklektikus gyűjtő, a maniákus specializálódó ; a műbarát, akinek szépérzékét történelmi érzelgőssége dominálja és az, akinek ez a szenvedély afrodiziákum, vagy szexuális derivativa, és itt van

a társadalmi a ambiciótól fűtött, akinek a műpártolás kapaszkodó indája vagy a történelmileg beérkezett tradicionalista, akinek ez útott kötelesség, a skatulyázó hangyák, a habzsoló dollárpolipok stb. stb. kategóriájáról nem is szólva. De itt van mindezeknek annyiféle kereszteződése és fattyúsarja is, hogy csak a fajbiológus a megmondhatója, hogy kicsoda vércsoportba tartoznak.

Nem ismervén *Finoelst* urat, sajnos, nem követhettem az illusztris fajbiológusok precíz metódusát és így csak a régimódi fehérjesejtmentes analízis alapján állapíthatom meg, hogy már régen nem láttam olyan harmónikus lélekre következtethető kollekciót, mint az, amelyet ez a gyűjtő a napokban bocsátott árverés alá Bruxellesben. Mert már magában az a körülmény, hogy valaki a középkori művészetnek szentel egy gyűjtőéletet, egy minden érzéki túltengéstől mentes, minden teatralitást kerülő őszinte kifejezésteljességet, lelki elmélyülést és kiegyensúlyozottságot jelent. Ha pedig ehhez még hozzájárul az ízlés biztonsága, a tudás, az anyagi készséghez mért önmegtartóztató következetesség és gyűjtői öntudat egy mindenképen homogén gyűjtemény oktatópéldáját is kapjuk. És minthogy ennek az egyöntetűségnek köszönhető, hogy egy egész kor és stílusegység kifejezést nyer benne, még azt sem szabad hibául felróni, hogy — amint a *Finoelst*-kollekció esetében történt —, az ilyen gyűjtemény híjjával van a zseniális — és így mindig kiváltságos — műalkotásoknak.

Igy is volt az immár szélnek szórt *Finoelst*-kollekcióban egy és más jó is, ami meghaladja az arany átlagot. Ilyen például II. Bourbon Lajos miniatűr kőszobra, amelynek gipszöntvényét a párisi Trocadero-múzeum mint a középkori francia művészet egyik gyöngyét őrzi és ilyen talán még fokozottabb mértékben is, úgy művészi, mint dokumentáris szempontból az a fából faragott figura, amely híven színezve, a ruházat és fegyverzet legkisebb részletét is minuciózusan illusztrálva, valószínűleg VI. Károly képmását adja. Szent Péter német munkájú színezett kőszobrocskája, egy francia lovag márványfeje (hasonló a reimsi katedrális St. Nicaise-csoportjában találhatóéhoz), és a malines-i iskola jellegzetes szent szűz faszobrocskája is ezekhez tartozik.

A *festmények* között felemlítendőek egy erősen bizanci hatású XIII. századbeli olasz kép, amely Krisztus mennybemenetelét ábrázolja, egy szent család, amely valószínűleg Francesco Zaganolli (vagy da Cottignola) ecsetje alól került ki, a siena-i iskola bájos és friss színű Mária halála, az avignoni iskola jellegzetes keresztrefeszítése, főképpen pedig egy Hans Leu-nak tulajdonított (frankóniai iskola) érdekes és dramatikus kép, amely Krisztust a keresztfán ábrázolja, Máriától és öt szenttől körülveve. Az árverés különösképpen kiemelt egy fárafestett oltákép-sorozatot, amely joggal tulajdonítható a ritka avignoni iskola reprezentánsának. De csakis ezért figyelemreméltó, nem pedig azért, mintha különös értéket kellene tulajdonítani az avignoni iskola ezen cukormázzal fedett kiadásának.

Mint ahogy egy teljességre törekvő középkori gyűjteményhez illik, az *elefántcsontfaragások* is bőven voltak képviselve: evangéliumtablák, diptikonok, triptikonok, feszületek, a IX—X. századbeli metzi iskolától kezdve a XIII—XIV. századbeli francia iskolákon át egészen a velencei Embriachi-műhelyből kikerültekig.

Aki pedig az *ötösművészet* kedvelője, az ugyancsak dúslakodhatott a magában is külön egészet alkotó feszület- és domborművű applique-gyűjteményben, különösképpen pedig a limoges-i zománcművészet legtűzesebb színeivel tarkított medaillonokban, prelátusi kereszttekben, pyxisekben és relikviáriumokban. Ez utóbbiak közül egy szentet ábrázoló mellszobor domborított, cizellált és aranyozott rézből a XIII—XIV. századbeli limoges-i műhelyek különösen tipikus és értékes képviselője. Meg

kell azonban vallanom, hogy ennek az egész kollekciónak egyik darabja sem keltett bennem olyan maradandó hatást, mint az az ezüst »oenochoë«, amely a kereszténység első századából származva, egyszerű és nemes formájával, a tortuozus vonalak összekuszáltsága közé egyszeriben idevarázsolta az antik idők üde fuvallatát. Ez az oenochoë domborított és cizellált Silénjével és áldozati jeleneteivel kétségtelenül görög származású és Péter szerb király tulajdonából jutott kalandos utakon át a bruxellesi árverésig.

Ha a rendelkezésemre álló tér megengedné, szívesen időznék még az ékszerek, aquamanilek, réz- és óntárgyak, kovácsolt vasak, fegyverek, miniatűrök, selymek, bársonyok, hímzések és a szép gótikus bútorok felidézett társaságában már csak azért is, hogy megéreztessem, milyen kár volt egy ilyen kerek egységet alkotó kis múzeumot a szélrózsa minden irányába szerteszórní. De : aki vet, arat — mondja az árverés önelégült rendezője, *Giroux!*

Havas László.

*

Íme az árverésen elért néhány ár, amely ezt az optimizmust igazolja :

XV. század *Barcelonai iskola* (négy dupla táblából álló, egyenkint 65×46 cm nagyságú, fára festett) oltárkép : 240.000 frank. — XIII. századbéli *olasz iskola*, Krisztust ábrázoló aranyhátterű temperafestmény (0.445×0.315 m.) : 40.000 frank. — XIV. századbéli *Sienai iskola* (talán Pietro Lorenzetti), Mária halála (fára festett) (0.23×0.52 m.) : 60.000 frank. — XIV. századbéli *olasz iskola* : Máriát és madarat tartó gyermek Krisztust ábrázoló aranyhátterű tempera (0.90×0.52 m.) egykorú gótikus keretben : 18.000 frank. — XV. századbéli *olasz vagy spanyol iskola*, Szent szűz (0.41×0.285) : 22.000 frank. — *Francesco Zaganelli*, Szent család (0.53×0.43) : 16.000 frank. — *Avignoni iskola*, Mária halála (aranyozott háttér fára festve) egykorú faragott és aranyozott gótikus keretben (1.37×1.34) : 16.000 frank. — *Frankoniai mester* (Hans Leú-nek attribúálva), Krisztus a keresztfán, a szent szűztől és öt szenttől körülvéve, fa (1.185×1.595) : 85.000 frank. — XIII. századbéli *francia iskola*, »gisant» lovagfej, márvány (0.24 m.) : 23.000 frank. — XIV. századbéli *francia iskola*, II. Bourbon Lajos köszobrocskája (0.28 m.) : 31.000 frank. — XIV. századbéli *francia iskola*, VI. Károly színezett faszobrocskája (0.27 m.) : 19.000 frank. — XV. századbéli *francia iskola*, Szent Márton színezett faszobrocskája (0.84×0.66 m.) : 12.000 frank. — XV. századbéli *német iskola*, Szent Péter színezett kőmellszobra (0.24 m.) : 7500 frank.

A fentebb leírt ezüst »oenochoë« (amelyet a katalógus a Krisztus előtti II. századból származtat) 0.18 m. magas : 51.000 frank. — XIV. századbéli francia *zománcozott arany táblácska* (0.125×0.08 m.), valószínűleg egy evangélium fedele : 18.000 frank. — XIV. századbéli keletfrancia domborított, cizellált, aranyozott és részben színezett *relikviárium* egy szent prelátus mellszobra formájában : 56.000 frank. — Egy evangéliarium *faragott elefántcsont fedőlapja* (IX—X. századi metzi iskola) (0.205×0.122 méter) : 26 600 frank. — XIV. századbéli francia *elefántcsontcsoport*, Mária a gyermekkel (0.195 m.) : 31.000 frank. — XIV. századbéli bőrrel bevont *faládácska* cizellált rézdíszítéssel ($0.145 \times 0.31 \times 0.25$ m.) : 11.000 frank. — XV. századbéli francia *Szt. Mihály szobrocška* aranyozott és cizellált rézből : 100.000 frank.

Természetes, hogy a tárgyak javarésze ezeknél jóval alacsonyabb árakon kelt el, de tekintettel arra, hogy az árverésen 421 tárgy szerepelt, nem csoda, hogy az összeredmény meghaladta az ötmillió frankot.

H. L

A MŰGYŰJTŐ HÍREI

FELOLVASÁSOK ZICHY MIHÁLYRÓL

A Zichy-centenárium méltó megünnepléséhez s annak legnagyobb eseményéhez, a Szépművészeti Múzeum kiállításához, irodalmi társaságaink is hozzá fognak járulni. November havában két fontos előadás fogja a nagyközönség számára a nagy magyar festő és grafikus jelentőségét méltatni. Ezek elseje *Lyka* Károly előadása lesz november másodikán a Kisfaludy-társaságban, míg a Petőfi-társaság november 13-án tartandó ülésén *Lázár* Béla fogja felolvasni »Zichy és Petőfi« című tanulmányát. Mindkét ülést ünnepies keretben fogják tartani.

A MŰVÉSZEK HÓDOLATA ROTHERMERENEK

A Műgyűjtő már megemlékezett arról, hogy a magyar szívek visszhangjába, melyet a kiváló angol lord akciója keltett, néhol fájdalmasan vegyül bele egy-egy meg nem felelő ajándék zavaró disszonanciája. Most, úgy látszik, a művelt magyar közönség esztétikusabb irányt ad figyelmességének s művészek munkáit választja ki elismerése tolmácsául. Az Ernstmúzeumban kiállított *Csók* István-féle »Magyar hiszekegy«, az ő csodás gyengédséggel megfestett magyar leányával nemcsak a törhetetlen gondolatnak, de a csodás magyarságú festői érzésnek is szószólója lesz. Hír szerint a fiatalabb magyar szobrász-nemzedék nagy erőssége, *Szentgyörgyi* István szobrászművész egy Rothermere-kút kivitelén dolgozik, mely a Sándor-téren fogja hirdetni a magyarság nagy barátjának el nem múló emlékét. De a magyar nők is művészi emlékalbumot küldenek a Daily Mail szerkesztőjének, melynek húsz vastag lapja minden-

kén a magyar történelem egy-egy híres asszonyának jelentőségét fogják megfesteni legkiválóbb festőművészeink s a rövid kísérő szöveget egy-egy írónő fogja szerkeszteni. Ez az emlékalbum társadalmilag is fontos esemény, mert hosszú idő óta az első olyan megnyilvánulása a magyar nők együtteségének, melyben minden különválasztó korlátot és tekintetet félretettek, hogy a nagy összhangot, mely e kérdésben van, ekként is demonstrálják.

MEGNYILIK A MAGYAR LUXEMBOURG-MÚZEUM

Tudvalevő, hogy néhány évvel ezelőtt a régi Múcsarnok gyönyörű renaissance-homlokzatú palotája, mely az Andrásyúton azelőtt pedagógiai múzeum céljaira szolgált, felszabadult s annak emeleti helyiségeit a Szépművészeti Múzeum kapta meg, hogy benne az utolsó évtizedek vásárlásai folytán felgyülemlett modern képzőművészeti anyagot kiállíthassa. Padláson, pincében hevert soká annak a nagyon értékes anyagnak egy része, mely a mostani elrendezés folytán pár nap mulva a nagyközönség számára megnyílik. A »magyar Luxembourg-múzeum« részére több mint egy tucat termet áttataroztak, kifestettek s új, friss környezetben fognak a falakra kerülni a legértékesebb festmények, melyek 1896 óta, vagyis a nagybányaiak hazatérésének dátuma óta kerültek az állam birtokába. Az új múzeum nagy népnevelő hatásától s a műbarátok számára való instruktív hatásától eltekintve, kétségtelenül igen erős ösztönzője lesz újabb piktúránknak is abban, hogy maradó értékű reprezentáns alkotásokkal foglalja el helyét a halhatatlanság csarnokaiban.

A SZÉPMŰVÉSZETI ÉS IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM EGYÜTTES KIÁLLÍTÁSA

Legutóbbi számunkban jelentettük, hogy két művészeti múzeumunk újabban jelentékeny adománnyal gyarapodott. Procopius Béla követségi tanácsos, ezidőszerint athéni ügyvivőnk részben a Szépművészeti Múzeumnak, részben az Iparművészeti Múzeumnak adományozta azokat a műtárgyakat, melyeket anyja gyűjtött s még életében fiára ruházott át azzal az óhajjal, hogy a gyűjtemény az ő halála után ezekbe a múzeumokba kerüljön. A gyűjtemény képzőművészeti része, amely a Szépművészeti Múzeumnak jutott, elsősorban egy körülbelül 500 darabból álló miniatűr-gyűjteményből áll. Ez a gyűjtemény a XVII. századtól kezdve fogalmat ad a miniatürfestészet fejlődéséről s alapját fogja vetni a Szépművészeti Múzeumban egy ilyenfajta gyűjteménynek. A legjobb miniatürfestők, mint pl. Dumont, Daffinger, Saar, Theer, Ender, Lieder, Peter, Barabás, Melegh, Medvey stb. képviselve vannak benne. Ehhez a gyűjteményhez a festményeknek, főként családi képeknek egy sorozata járul, amely többek közt Barabás, Canzi, Lieder, Einle, Peschky, Marastoni és mások munkáit foglalja magában. Az iparművészeti gyűjtemény nem kevésbé gazdag és változatos, főleg a XVIII. század iparművészetének emlékeit öleli fel. Különösen figyelemreméltó részét a Mária Terézia-korabeli igen szép bútorok alkotják. Egy körülbelül 200 darabból álló óngyűjteményben a XVII—XVIII. századi ónedényeknek csaknem valamennyi formáját látjuk képviselve. Igen szép az ugyancsak kb. 200 darabból álló porcellángyűjtemény, melyben különösen a bécsi gyárnak ú. n. Sorgenthalporcellánjai kitűnő darabokkal vannak képviselve. A gyűjtemény változatosságát növeli az üvegporarak, szelencék, órák, ékszerek, képkeretek, szenteltvíztartók egy-egy kisebb, de jó darabokban bővelkedő csoportja. A kiállítás novem-

ber hó első hetében nyílik meg az Orsz. M. Iparművészeti Múzeum földszinti nagy csarnokában, látogatóinak az illusztrált katalógus bővebb felvilágosítást is fog nyújtani a gyűjtemény jelentőségéről.

MAGYAR GRAFIKUSOK FIRENZÉBEN

A »Magyar Rézkarcolók Egyesülete« tudvalevőleg azon kevés művészi egyesület közül való, amelynek nemcsak itthon, hanem külföldön is jelentős erkölcsi és ugyancsak jelentős anyagi sikerei vannak. Agilis vezetője, *Conrad Gyula* mindenüvé elviszi a tagok munkáit, főleg a rézkarcolat oda, ahol a modern grafikai művészetnek barátai vannak. Így legutóbb a firenzei kiállítás nemzetközi grafikai gyűjteményében tudott nagy érdeklődést ébresztetni a magyar grafikusok iránt. Fiataljaink legtehetségesebbjeinek lapjai meglepő nagy számmal találtak itt vevőre s a kiállítás elnöke és Firenze polgármestere külön levélben is köszönetet mondott a kiállítás ügyes rendezéséért *Conrad Gyulának*.

KÉSZÜLŐ KIÁLLÍTÁSOK

A Nemzeti Múzeum, mely tudvalevőleg a legközelebbi jövőben régiségtárának új szerzeményeit készült bemutatni, ezt a szándékát kis időre elhalasztotta. Ehelyett most az *Egyetemi Nyomda* szép régi kiadványait fogja bemutatni abból az alkalomból, hogy a nyomda most fogja megünnepelni fennállásának háromszázötven éves jubileumát. Az *Iparművészeti Múzeum* folytatja azt a megkezdett akcióját, melyben legkitűnőbb magángyűjteményeinket sorra-rendre bemutatja. A most elhalt kiváló porcellángyűjtőnek, néhai dr. *Bischitz Gyulának* hagyatékából rövidesen bemutatnak egy körülbelül 300 darabból álló csoportot, melyben a német porcellánplasztika legkiválóbb mesterművei sorakoznak fel, mint *Kaendler, Elias Meyer, Melchior Lauch, Bustelli* stb. mintái. A kiállítás időpontját annak idején közölni fogjuk.

HÁROM HAGYATÉK AZ ERNST- MUZEUMBAN

Az őszi régiségszezón s művásár megindulásában mindig kiemelkedő esemény szokott lenni az Ernst-múzeum aukciója. Ilyennek ígérkezik a mostani, november közepén tartandó aukció is. Három gyűjtőnek érdekesnél érdekesebb hagyatékából adódik a mostani aukció anyagának legszebb része. Egyik a már ismert *Kilényi* Hugó-féle hagyaték második része, mely épúgy, mint a *Farkasházy* Jenő-féle hagyaték második része, két nagystíliú gyűjtőnek eddig még piacra nem került legszebb képeit, illetve porcelánjait tartalmazza. Ezekhez csatlakozik néhai dr. *Mezey* Ferencnek, egy finomízű amatőrnek kicsiny, de válogatott kollekciója. Mint a legsikerültebb aukciókon, úgy ezen a most kalapács alá kerülő anyagon is igen erősen vannak képviselve a képek mellett a bútorok, a kerámia s az egyéb régi iparművészetek is. Festményekben egész sereg elsőrangú név fogja már a katalógusból is magára vonni a figyelmet. Az olasz s németalföldi gyűjtésben elsőrangú Kilényi képei közt egészen elsőrendű márkákat találunk. Egy *Piero di Cosimo*: »Szent Cecilia feje«, egy *Girolamo Romanelli*-féle »Kereszttartó Krisztus«, *Giovanni Bellini* műhelyének egy remeke (de a mester által szignál.) *Madonna* kiemelkedő darabok, melyekhez három erősen dekoratív, a *firenzei* iskolából való *Madonna*-kép csatlakozik. A németalföldiek közt egy *Orley*-féle *Madonna*-kompozíció, egy igen kedves kocsmajelenetet ábrázoló *Jan Steen*-kép tűnik iel, az angolokat *Morland* és *Wilkie* képviselik erőteljesen. Nagyon finom régi magyarok is jelentkeznek, az élükön *Munkácsy*: »Milton« vázlatával. Idősb *Markó* Károly »*Diana és Akteon*«-ja ezúttal is elsőrendűt ígér a mester gyűjtőinek. *Lotz* több kisebb képe mellett *Benczur* »*Olasz leánya*«, *Than* Mórnak egy nagyon graciózus leányportréja, *Rippl-Rónai*, *Pállik* s mások modern festményei tarto-

gatnak igaz értékeket. A régi iparművészet csoportjában a kerámiai gyűjtőknek egy szokatlan finomságú tatai »*filagória*« fog feltűnni s magyaros zamatú egy herendi kávéskészlet, mely az *Eszterházyak* számára készült és *Fischer Móric* márkájával ékes. *Empire* bronzórák, *augsburgi* ötvösmunkák s *elefántcsont-serlegek* tömege mellett elhaladva, jutunk egy egész nagy régi *indiai gyűjteményhez*, melyben bronzok s *fafaragások* keletiessége kap meg. A lakásberendezési tárgyak között méltó feltűnést fog kelteni egy eredeti *Aubusson*-garnitúra, egy hatalmas *danzigi* szekrény, egy gyönyörű *XV. Lajos* korabeli *commode* (berakásokkal) és két óriásméretű *flamand-gobelin*. Az aukció anyagát kisebb hagyatékok is gazdagították.

A BIBLIOPHIL-TÁRSASÁG TEVÉKENYSÉGE

Mint minden évben, úgy ezidén is egy ritka érdekességű, egészen elsőrangú tipográfiai gonddal készült könyvvel kedveskedik a magyar könyvgyűjtőknek ez a társaság. *Pesti Gábor* »*Haláltánc*«-át *Dézi* Lajos dr. átdolgozásában s a *Holbein*-ciklus pompás képeivel illusztrálva a nyomdai archaikus-stílus egyik remekévé tette *Reiter* László műgondja. Ez évben ez már a második könyv mely a társaság tagjai kezébe jut, mert alig pár hónapja, hogy ajándékuul kapták a nagy magyar könyvbarátnak s a Társaság volt elnökének, gr. *Apponyi* Sándornak emlékezetére szentelt könyvet. A közelmúltban *Eisler* József Mihály dr. igen érdekes előadást tartott a társulat tagjainak a modern német tipográfiáról s könyvművészetéről és ezzel kapcsolatban szemléletes anyagban mutatta be a német könyvkiadás izlésbeli fejlődésének tanulságait. A Bibliophil Társaság ez évi közgyűlése miután kegyelettel elparentálták néhai alelnöküket, *Ferenczy* Zoltán dr.-t, az ő halálával megüresedett tisztségre *Lukinics* Imre dr.-t, a Nemzeti Múzeum könyvtárának igazgatóját választotta meg.

A MUZEUMOK ADNAK SZAK- VÉLEMÉNYT

A »Műgyűjtő« második számában »Magyar gyűjtők, akik nem kapnak szakvéleményt« címen névtelen levél jelent meg, mely azt panaszolja, hogy múzeumaink a gyűjtők útbaigazítása elől elzárkóznak, mert a múzeumi tisztviselőket a Gyűjteményegyetem rendelete eltiltja a szakvélemények adásától. Ezzel szemben illetékes helyen szerzett információk alapján megállapíthatjuk, hogy az O. M. Gyűjteményegyetem Igazgatótanácsának 1925 november hó 17-én a gyűjteményegyetemi alkalmazottak mellékfoglalkozása tárgyában alkotott s a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter által 1926 március hó 31-én 407. sz. alatt jóváhagyott szabályrendelete csak a műtárgyakkal való kereskedéstől, az árverések alkalmával való üzleti nyereszkezdéstől és adás-vételi ügyletekből való közreműködéstől tiltja el a múzeumi tisztviselőket és alkalmazottakat, ellenben nem tartalmaz tilalmat arra nézve, hogy a tisztviselők akár aukciónál, akár egyes esetekben magánfeleknek szakvéleményt adjanak vagy kutatásokat végezzenek. Itt tehát csakis az előfordulható visszaélések megelőzéséről, de nem a gyűjtők érdekeinek sérelméről lehet szó. Ugyanezen a helyen annak a megállapítását is kérték, hogy a múzeumok úgy a gyűjtők érdekében, mint a saját érdekében is mindenkor a legkészségesebben állanak a komoly szakkérdésekben hozzászólásuk tanácsért forduló közönség rendelkezésére, sőt aki múzeumaink beléletét ismeri, az tudja, hogy tisztviselőink idejének nagy részét éppen a gyűjtők ügyeivel való foglalkozás veszi igénybe, úgy hogy e tekintetben panasz eddig nem is merült fel. A konkrét formában előterjesztett panaszokat egyébiránt a múzeumok vezetőségei készek minden esetben vizsgálat tárgyává tenni, de az általánosságban tartott névtelen felszólalásokban felsorolt sérelmeket orvosolni természetesen nem áll módjukban.

A HERENDI KANDALLÓ- GARNITURA

Lapunk második számában »Egy herendi kandallógarnitúra« című cikkünkbe, illetőleg az ott közölt képek magyarázó szövegébe sajnálatos hiba csúszott be, amennyiben nem az egész herendi készlet — ahogyan közleményünk mondja —, hanem csupán a szamovár került most br. Hatvany Józsefné ajándékozása folytán az Iparművészeti Múzeum birtokába, ellenben a két gyertyatartó már régtől fogva a Ráth György Múzeum tulajdonában volt. A ritka szamovár megszerzése most szerencsésen kiegészíti az egyidejűleg készült és együttes felállításra szánt szép garnitúrát.

A MEGMENTETT »HONFOGLALÁS«

Néhány héttel ezelőtt, mint emlékeztetes, kínos felfedezést tettek a parlament gazdag berendezésének felügyelői. Észrevették, hogy Munkácsy gyönyörű »Honfoglalás«-a, a nagy mester ezredévi ajándéka a nemzet számára, veszedelmesen foltos lett. A hivatalos körök azonnal érintkezésbe léptek a Szépművészeti Múzeum vezetőségével, melynek kiküldöttjei, élükön *Petrovits Elek* főigazgatóval, pontos vizsgálat alá vették a képet. A baj okát sikerült megállapítani: Munkácsy, épúgy mint Makart, főleg késői képein aszfalttal alapozta meg vásznait és ezáltal igyekezett ama pompás galeriatónust elérni, melyet más festők umbra alkalmazásával csak igen lassan értek el képeiken. Ez az aszfaltréteg, amint a meleg hatásának volt hosszabb időre kitéve, elkezdett olvadni s természetesen a felette levő festékeket is feloldva, foltokban kezdett felszakadozni. Mikor a baj okát megállapították, Tikáts Adolf hozzáfogott az óriási tabló restaurálásához. A múzeum kitűnő restaurálója ezúttal is eredményes munkát végzett: a kép csodás szépségével pompázik újból, csak persze nem szabad, hogy meleg helyen újabb veszélyeknek tegyék ki.

TOLDI MIKLÓS — A MÜBARÁT

Dr. *Mihalik* Sándor, magyar régiség-tudós, egyike azoknak a kutatóknak, akik a Római Magyar Akadémián bűvárkodnak s ott keresik a magyar-olasz kapcsolatok régi emlékeit. Ez a fiatal tudós délolaszországi utazásai közben egy igen értékes freskót is talált, amelyről megállapította, hogy Toldi Miklós megrendelésére készítették. A monda hőse tudvaleg élő történeti személy volt, aki Nagy Lajos idejében ispáni méltóságot (comes) töltött be. E királyunk itáliai hadjáratai alatt személyesen járt Olaszországban s ez alkalommal jött létre a freskó. De másirányú kutatásai közben is érdekes nyomokra bukkant *Mihalik* doktor. Északolaszországi útjában néhány Máttyás-korabeli magyar művész munkáit fedezte fel. Sienában pedig egy régi magyar ötvöskoloniára vonatkozó adatokat talált. Ezekből az derült ki, hogy a híres magyar sodronyzománc eredetét e XIV. századi magyar ötvösökig, illetve az ő ottani telepükig lehet visszavezetni s így közvetve olasz befolyás érvényesül rajtuk. Mindenesetre várakozással kell fogadnunk a kiváló tudós nagyjelentőségű felfedezéseinek publikációját.

«MUNKÁCSY-CÉH» ALAKUL BUDAPESTEN

Meglevő művészegyesületeink mellé, amelyeknek száma pedig máris elég tekintélyes, egy újabbnak a létesítésére történnek előkészületek. Ez az új egyesülés bevallottan gazdasági célok szolgálatában áll, amit a mostani nehéz viszonyokat s elsősorban műpártolási viszonyaink megromlását véve tekintetbe, nem is lehet helyteleníteni. A Munkácsy-céh a társadalom ama rétegében keres tagokat, amely az eddigi művészi törekvéseknek is pártfogója volt. Aki tagul lép be, annak köteleznie kell magát, hogy évenként legalább 500 pengőt fog három éven át művészi vásárlásra fordítani. Hogyan, honnan és miképen, azt még egyelőre nem árulták el a mozgalom szervezői. A csön-

des szervezkedés ellenére is állítólag már száz kötelező aláírás van a kezdeményezők birtokában. A mozgalom élén *Márk* Lajos mint elnök és *Lázár* Béla mint ügyvezető-igazgató állnak. A műpártolásnak s a magyar közönség tehetős rétegeinek a művészet érdekében való megmozdulását természetesen tiszta szívből üdvözljük mi is. De mindaddig, amíg a szervezet intencióival közelebbről meg nem ismerkedünk s főleg amíg *művészeti* eredményeit s a művészek egyetemét érintő hatásait nem látjuk, addig bizonyos fenntartással kell a mozgalmat nézünk s ehhez képest a róla való véleményünket is más alkalommal fogjuk elmondani.

IPARMŰVÉSZETI ELŐADÁS-SOROZAT

Az Iparművészeti Társulat, amely az Andrassy-úti régi Múcsarnok földszintjén tudvalegleg bútorkiállításokat és az iparművészet modern munkáiból való kiállításokat szokott rendezni, ez évben békebeli programjához visszatérve tagjai részére előadásokat is fog tartani a modern iparművészet köréből. Az egyes előadások a modern gyűjtés tárgyaira, az ajándékokra, a lakás, a családi ház, a kispasztika, a könyv, az ucca és a színház művészetére fognak vonatkozni s mindig a legújabb törekvések s a magyar iparművészet legújabb alkotásait is magukba fogják zárni. A társaság előadásaiban eddig a következő esztétikusok, művészek ígérték meg részvételüket: *Lyka* Károly, *Nádai* Pál, *Viski* Károly, *Kozma* Lajos, *Györgyi* Dénes, *Ybl* Ervin, s mások. Az egyes előadásokat bemutatókkal fogják kísérni és utána vitákat rendeznek. A társulat igazgatója, *Györgyi* Kálmán, úgy tervezi, hogy a téli hónapokban mintegy tíz előadás lesz, a társulati kiállításokhoz kapcsolódva és pedig rendszerint keddi napokon, délután 6 órakor a társulat Andrassy-út 69. számú helyiségében. Ezekben az előadásokban, melyeknek pontos idejét a napilapok jelezni fogják, érdeklődőket is szívesen látnak.

A MŰGYŰJTŐ KRÓNIKÁJA

Barokkmúzeum a mai művészet-szerető embernek finom csemege, élmény és egy csodás kultúra extázisának hordozója. Bécsnek egyik legfőbb vonzóereje az ő megkapó ízléssel berendezett barokkmúzeuma a Belvedere-kertben, mely a tizennyolcadik század egyházi és palota-díszjeinek, oltárképeinek, falfaragásainak és kisplasztikájának minden színörömet, mozgásszépségét odavarázsolja a fejedelmi kert tövébe. S még mennyi ilyesféle kincs lappang a délnémet városokban, egészen kis rezidenciákban, tirolói és bajor hegyek közt, csendesen alvó várkastélyokban! Ilyen helyeken járva, délnémet és felsőrajnai, frank és sváb művészi emlékek közt kutatva gyűjtötte össze a mult század nyolcvanas éveiben egy diesseni úr, Röhrer Zsigmond az ő gazdag barokk és rokokó múzeumát, amelyet halála után Augsburg városa örökölt. A város egy régi dominikánus templomot adott át a múzeum céljaira és három évi rendezés után, amelynek kényszerű lassúságát anyagiak okozták, most megnyílhatott a múzeum. Ha bizonyos hiányokat pótolni fognak, ez lesz a németek legszebb barokkmúzeuma, melynek máris 180 festménye, 177 szobra és 500-nál több grafikai lapja van. Mint a kor művészetében általában, nem a mesterek nagysága, hanem az iskolák közös szelleme, lelkesége, az inspirációjuk eredetisége kapja meg a nézőt. Az ismertebb festők közül Desmares, Edlinger, a Magyarországon is jól ismert Maulpertsch, szobrászok közül Straub, Wenzinger, Breitenauer, a grafikában a kedves müncheni Asam testvérek, Rottenhammer, Rugendas stb. vannak képviselve a legerősebben. Természetesen igen sok a névtelen, a rejtve lappangó festő, akinek szerzősége kétséges vagy élete ismeretlen, minthogy a német művészetben ez a 17-ik és 18-ik század még meglehetősen ismeretlen terület. De ez a mi korunk sokféle okból vonzalommal, megértéssel közeledik a barokk szertelen formavilágához és a mai díszítőművészet éppenséggel az átteleksült primitív érzést, a fanatikus formájátékot akarja magáévá tenni ama régmult idők exaltált művészetéből.

Friss cári árú érkezett Moszkvába, igazi uraságoktól levetett cári műkincs, főúri hagyatéka a megboldogult cár és cárevics livádiai kastélyából és természetesen mit csinálhatna vele más a tanácsköztársaság, minthogy el-aukcionálja. Szőröstül-bőröstül eladja, képekkel, bronzokkal, üvegekkel eladja és odacsődíti a jó öreg tőkét, melyet in effigie, halálraitelt már régen. Átlag minden héten van egy ilyen aukció, ha friss cári árú érkezik a szovjet piacára, holott aig van immár országos vásár és búcsúnap Európában és Ázsiában, amelyen cári uraságoktól levetett ékszerek és műtárgyak ne találhatnának. Amerikában meg éppenséggel már az amerikai mogyoróhoz pakolják stanicklibe a cári kincseket. Ugyanakkor azonban azt is közhírré teszi a szovjet-népbiztosság, hogy a »szociologia módszereinek a művészeti kutatás területén való felhasználására» nagy konferenciát fog tartani s arra a szaktudósokat mind meghívja. A fentebbi példából arra kell következtetni, hogy a szovjet-szociologia módszereit a művészeti gyakorlatba már egészen jól átültette a népbiztosság, mielőtt a konferencia tanácsait meghallgatta volna.

Kilencezerharminc ember látogatta meg ez év október 2-án vasárnap a Deutsches Museumot Münchenben. Kilencezer ember egy épületben, melyben nem mutatnak sem idomított pókokat, sem kopogóropogós négértáncot, sem leányszöktető filmeket, egy épületben, melynek nincs kikiáltója, hangszórója, sajtó-hírszolgálat, propagandaosztálya, csak épen a jó híre van meg, semmi más. Kilencezer ember egy múzeumban! Teremtő isten, egy olyan korban, melyben könyveket írnak a kultúra válságáról, a műveltség haláláról, a nyugati világok süllyedéséről, kilencezer ember elmegy művelődni, tanulni, látni egy akkora városban, melynek feleannyi lakosa sincs, mint Budapestnek. Csak épen ott van a világ legmodernebbül berendezett, legötletesebben felszerelt múzeuma. Tanulásgát: nem a kort keil leszólni, melyben élünk, hanem az intézményeket kell tökéletessé tenni!

Állatkert-negyed a neve annak a vidéknek, mely a berlini Tiergarten körüli villákból és — műkereskedésekből alakul ki s amelynek egyre inkább az a jellege, mint Párisban például a Rue de Saints Pére-nek és környékének. Gyűjtők és régiségboltok találkoznak itt s a nagy divat is kialakult már ezen a tájon: Keletázsia, de főleg Kína. Berlin pedig, amely eddig inkább csak a nagy párisi orientalista-boltok fióküzleteit tisztelte az Állatkert-negyed egyes cégeiben, mindinkább kezdi önállósítani magát ebben is. Már külön és direkt importőrjei vannak, akik csak Kínát szállítanak neki és igen-igen nagy a fogékonyság s a vásárlókedv a jó régi kínai kerámia és bronzok, de a kőszulptúra iránt is. Aszellemi talajszántást itt a nagyhírű »Gesellschaft für ostasiatische Kunst« végezte. Egy társaság, amely a filozófia, a vallástörténet, a nyelvészet s a műtörténeti kutatás terén évtizedek óta szinte példátlan tevékenységet fejt ki. Van is akkora közönsége — még távoli világrészekben is — amilyen alig van tudományos társaságnak. Ez a keletázsiai társulat most elhatározta, hogy 1929 januárjában hatalmas kiállítást fog rendezni Berlinben s arra máris megteszi az előkészületeket. A porosz akadémia épületében rendezendő kiállítás igen nagy eseménye lesz a keletázsiai kutatásnak.

Megeleveníteni a multat

ez az igazi folytonossága a tudománynak s ebben rejlik a helyes múzeumpolitika is. Nem mi mondjuk ezt, hanem a porosz közoktatási miniszter, Becker dr. mondta nemrég egy nagy ünnepélyes alkalommal. Az új berlini múzeumfőigazgatót, dr. Waetzoldot, a jeles műtörténeti író, egyetemi tanárt, aki eddig a miniszterium művészeti ügyeinek referense volt, ez alkalommal iktatták be új állásába. Falke, aki Bode utóda volt e méltóságban, jelentős munkát végzett az iparművészeti múzeum és a néprajzi múzeum berendezésével és emellett az új múzeumépítkezés elindításával is hatalmas terhet vállalt magára. Most Waetzoldra hárul ennek a nagyarányú és sokat vitatott, sokat támadott építkezésnek a befejezése. Waetzold nagyon erélyes ember, kitűnő adminisztrátor és széleskörű tudása van. Eddigi helyén inkább a modern művészetek ügyeivel foglalkozott. Ezentúl azonban legfőbb tevékenységi területe neki is az állami múzeumok rekonstruálása marad.

Wakelin a neve, Páris a székhelye, a helyes kis régiségboltnak, mely a minap nyílt meg négy bleu royal színű fallal és egy nagy tompított fényű üvegkirakattal a Rue Malakoffon. A grófnő itt nőtt fel Pesten, a legszebb magyar műgyűjteményben és a Károlyi Mihály palotájában kötött szorosabb barátságot az antik ezüstökkel. Mert az üzlet tulajdonosa nem más, mint Károlyi Mihályné grófnő, aki a hírek szerint finoman, előkelő modorral s nem csekély szakértelemmel szolgálja ki a vevőit. Pedig a Wakelint igen súlyos, hozzáértő és társadalmilag is jelentős személyiségek látogatják ott a Rue Malakoffon. Az üzlet ugyan s kiváltképen jó francia ezüstöket és Chippendale-bútorokat tart raktáron, amelyeket Franck Partridge londoni régiségkereskedő bocsájt rendelkezésére. A grófi régiségkereskedés bizonyára nem tartozik a ritkaságok közé Párisban, ahol napirenden vannak az orosz hercegnők által alapított divatszalonok és fehérenműsboltok. De az az ötlet már a párisi régiségkereskedésben is újszerű, hogy az antikvitások mellett irodalmi előadásokat is szolgáltassanak a látogatóknak. Irodalmi konferanszok, tea és versek, engedelmet kérünk, ez a dolog egy kis snobizmussal borítja be a vállalkozást, amelynek annyi komolyságot ad a sok jó ezüst és a megbízható bútorok.

Művészkongresszus talán még soha és sehol sem volt, de annál érdekesebb hogy lesz, még pedig egészen közel hozzánk, Wienben. Egy előkészítő-bizottság alakult ugyanis nemrég az osztrák fővárosban, mely a kongresszust az 1929. évben az úgynevezett »ünnepi hét«-re fogja vendégül látni és pedig minden kultúr-nemzet képviselőit. A tervezet szerint igen nagyarányú lesz ez a kongresszus. Valamennyi égető fontosságú kérdés szóba fog azon kerülni és pedig a művészeti jellegűek épűgy, mint a gazdasági kérdések. A kérdések homlokterében persze a képzőművészet mai helyzete áll s ennek a taglalását az egyes referátumok minden oldalról felölelik. Tehát szóba kerülnek a művészet és a közösség kérdései, a képzőművészet szociális problémái, a művészet és a szép viszonya, a vallásos jellegű művészet, művészeti kiállítások, műpártolás s egyéb effélé témák. De a gazdasági kérdéseknek is széles terük lesz. A kongresszussal kapcsolatban egy nemzetközi kiállítást is terveznek.

Morgan Pierpont óra gyűjtemény-vásárlásáról újszólván Európa minden lapja megemlékezett. Tehát megemlékeztek a magyar lapok is. A hír úgy szól, hogy az amerikai nagy gyűjtő megvásárolta Európa legnagyobb óragyűjteményét ennek berlini tulajdonosától és ezért kerekaszámában egy és háromnegyed milliót fizetett dollárban. Csinos kis összeg még magyar pengőben is, hát még dollárban! Talán mondani sem kell, hogy e vásárlás híretől, de főleg a dollároktól lázas izgalomba jöttek az óragyűjtők egész Európában, tehát — minálunk is. Utánanézzvén magunk is a dolgoknak, sietünk a gyűjtők látát lecsillapítani a következő ténymegállapításokkal. 1. Pierpont Morgan még 1913-ban meghalt, tehát nincs abban a helyzetben, hogy Európában órákat vásároljon. 2. Fia van ugyan, de az dollár-milliókat gyűjt és nem órákat. 3. Berlinben nincsen semmiféle híres óragyűjtemény, sem eladó, sem eladatlan. 4. Ezzel szemben van egy német óragyűjtő, Marfels Carl, akinek volt valamikor egy gazdag óragyűjteménye, melyet Morgan annakidején megvásárolt. 5. És ennek a Marfelsnek most is vannak órái s közülök 6. Jó Fülöp (burgundi) fejedelemnek egy állóóráját ki akarja küldeni 7. New-Yorkba, de nem eladni, csak kiállításra. Így lett egyetlen állóórából előbb kacsa, azután izgalom s végül demencia.

Satsuma ez a név Japánban nemcsak a kerámia egy bizonyos nemét jelenti, hanem igen gazdag és igen előkelő családot is, mely körülbelül hercegi rangban van és mint minden előkelő arisztokrata család Japánban, régi tárgyak gyűjtésével is foglalkozik. A Satsuma-ház gyűjtésének anyaga főleg régi fegyverek. Sokszáz régi japán fegyver, nagybecsű ritkaságok a XV-ik és XVI-ik századból. Most ezek a fegyverek — rövidesen aukcióra kerülnek. Japánban ugyanis ép úgy divatban vannak a nagy aukciók, mint Európa nagy városaiban, sőt, sajnos, az utóbbi időben még fokozottabb mértékben is, aminek beavatottak szerint a közelmult nagy — bankbukások az okai. A Japán bankok ugyan még csak az elmúlt nyáron omlottak össze, de a romok eltakarításából máris igen jelentős — aukcióanyagok kerülnek kalapács alá. Ilyen anyag a Satsuma-féle fegyvergyűjtemény is, mely — hír szerint — az ő szép katalógusával csak első fecskéje a most következő sorozatnak. Annyi bizonyos, hogy e katalógusok főleg Amerika felé özönlenek.

Aki a viszonyokat ismeri, ezt a dolgot elég mulatságosnak találhatja. Hiszen a nagy japán gyűjtemények tulajdonosai bizonyos vetélkedést folytattak a mulban az amerikaiakkal, de viszont az amerikai gyűjtők és régiség-vásárlók egyelőre óvatossá tartózkodást tanúsítanak. Pillanatnyilag az érdeklődést s a vételi megbízásokat tanulmányozzák Japánban. Ezt az óvatosságot politikát állítólag — a japánoktól tanulták.

Viaszfigurák nélkül ugyan, de teljesen korbácsi fogja a veszprémi múzeum egy római ház összes helyiségeit bemutatni, mondotta a múzeum igazgatója egy fővárosi lap tudósítójának. Ez a római ház, melynek freskóit, padlóját, edényeit, mind ott találták a vármegyében, különféle ásatások folyamán (főleg Baláncán), hamarosan meg fog épülni, bár a tudós igazgató bevallja, hogy a szellős és tágas új épületnek még sokkal több anyagra van szüksége. Lesz tehát a veszprémi múzeumnak egy olyan római háza, amilyen egész közép-európában sincsen s lesz azonkívül néhány tágas, szellős terme, mely anyag után sóhajtozik. Ebben a kis helyzetképben voltaképpen benne van a mi vidéki múzeumaink jórészen egész gyűjtőpolitikája. Tisztelet a kivételnek, nagyrészt az archeologia lomtáraihoz hasonlóké ezek, melyekben esetleg örömet lelheti a klasszika-filológia és az ó-kori régészet néhány barátja, de ásitó unalom fogadja benne a népet és a művészet más formái után érdeklődőket. Hogy abban a kedves veszprémi multban ott voltak a magyar népművészet, a pásztorélet, a balatoni néprajz értékes hagyományai is, hogy ott a táblabíróvilág, a kisipari kezdeti céh jelvényei, esetleg egy-egy udvarház érdekesebb bútora, hímzései stb. is feltalálhatók volnának, hogy ott egyházi művészet is lappanghat, arról a klasszikus műveltség barátai itt is, máshol is megelégedhetnek. És mialatt középeurópai szenzációkra vadásznak, elfeledkeznek a helyi jellegnek, a magyarság elmúlt életének kidomborításáról. Pedig a vidéki városoknak elsősorban a maguk vidéke multbeli jellegét kell múzeumaikban megrögzíteni és szemléltetni. Ami pedig a viaszfigurákat illeti, ezt nemcsak a római házból illik ma már elhagyni, de mindenféle egyéb múzeális osztályok is jól teszik, ha odaajándékozzák őket a panoptikumoknak, ahol pénzért ijeszgetik az ilyenekkel a mit sem sejtő parasztleányokat.

A MŰGYÜJTŐ KÖNYVEI

Keszler József könyvei közt

Utolsó álma előtt is bizonyára kedvelt Horatiusát ejtette ki kezéből. Mert nem mult el nap, hogy törődött testében hervadatlan lelkét Horatiusán ne üdítette volna fel. Szerelmese volt a könyvnek; amateur a szónak legnemesebb és legranciább értelmében. Finom szelleme, mely hidegen osztotta az igazságot a ma irodalmában, átfült az emberi Genius nagyjaival való magános társalkodásaiban. Halála előtt mintegy fél évvel nyílt számomra az a ritka alkalom, hogy megismerkedjem vele s az ő kalauzolásával élvezzem végig könyvtárát és metszetgyűjteményét. Noha orvosai eltiltották a beszéd-től, — soha lelkesebb és beszédesebb kalauzt!

Könyvtára két főcsoportra oszlott: klasszikusokra és a francia irodalom válogatott remekeire, mind gondos, jó kiadásokban s túlnyomóan finom-mívű köztöbben. Horatiusnak talán nyolcféle kiadását gondozta könyvtárában. Kézipéldánya, melyet nap-nap után lapozgatott, Firmin-Didot Elzevir-facsimile kiadása volt, párisi maroquin kötésben. De bizonyára gyakran simogatta meg, ha csak szemével is, e kiadás amsterdami eredetijét s a XVIII. századi páрмаi Bodoni-nyomda egy gyönyörű aranyhálós empire bőrkötésű Horatius kiadását is. Könyvtárának féltve dédelgetett darabja, melynek megszerzése kalandos körülményeit a visszaemlékezésben is lázba jövő amateur boldog örömeivel adta elő, egy rendkívül ritka ősnymtatvány volt: Gerson, párisi kancellárnak Krisztus követéséről írott műve 1482-ből, melyet Kempis Tamás «Imitatio»-jának 1484-iki kiadásában lopottnak bélyegez meg. Korai XVI. századi fametszetes könyve is volt héhány: egy szép velencei Ovidius-kiadás, Vergilius, Seneca és két kedvelt szatirikusa, Plautus és Juvenalis egy-egy szép régi kiadása. Francia könyvei, a romanisztikának főként XVI.—XVII. századi költőkben gazdag tárháza, a legkorábbi irodalmi nyomoktól Anatole France-ig szinte hiánytalanul tárták elé a francia irodalom fejlődését. Apró, szellemes megjegyzéseinek fűszerével szórta teli minden könyvét, melyet kezébe vett.

Metszet-gyűjteménye is — öt hatalmas porte-feuille — a kifinomult ízlésű, magas kulturájú gyűjtő nemes buzgalmát dokumentálja: javarészt a véső és a tú mult századi francia mestereinek műveit tartalmazza ez a gyűjtemény, kortársaiét, párisi barátaiét, finom levonatokban; de akad közte nem egy XVIII. század végi nagy angol mezzotint mester, XVI. századi német Kleinmeister (Dürerrel együtt!), egy egész sorozat Callot, sőt néhány (igaz, hogy gyengébb) Rembrandt is.

»Öreg vagyok és beteg, a halál gondolata nem fáj; de ezektől« — s itt gyűjteményeire mutatott, melyek életének tartalmát adták — »elválni végtelenül szomorú!« — mondotta egyszer. S most elment és ezzel tárgyai közül elszállott az éltető Lélek.

D. P.

Magyar művészettörténeti irodalom

A művészeti irodalomban is úgy van az, mint a könyvpiac egyéb területein nálunk: csak a nagyon drága és szemfényvesztő könyveknek van keletjük. Igazi érdeklődés híján ez olyan kezekbe kerül, melyeknek a könyv talán ajándéktárgy, díszmű, butordarab, amelyet tisztelnek, becsülnek, de csak vajmi ritkán — olvasnak. szinte örülni kell, hogy ha itt s amott, valamely könyvkereskedés elfelejtett zugában valami olyasvalami kerül nagy-néha elénk, amiben új szempontok, új művészeti összefoglalások nyomulnak elő, vagy legalább egy-egy almanach, évkönyv s más efféle vetődik fel, aminek heterogéntartalmából egy essay műtörténeti megállapításai kíváncsognak ki a nagyobb nyilvánosságra. Az alábbiakban egy ilyen könyvsorozatnak anyagából szemeltük ki az érdekességeket.

Divald Kornél: Magyar művészettörténete a kis műtörténeti zsebkönyvek régi hiányát pótolja. Nagyon képzett, sok tudással, még több adattal felfegyverzett archeologus munkája. Végigmegegy a népvándorláskori előzményektől a mult század végéig terjedő ezer éven, s amit csak régészeink kikutattak, mind elsorolja. Építészeti stíluskorszakok szerint halad. Legszívesebben persze az író kedvelt felvidéki, csúcs-ives és renaissance-korbéli szárnyas oltárainál időzik. De azért az újabb fejlődésről s a művészet egyéb ágairól sem felejtkezik meg. Igaz, hogy minél jobban közeledik a mi napjainkhoz, annál szűkszavubban jellemez festőt, szobrászt és alkotásokat, de elvégre annak is örülnünk kell, hogy a nagybányai festőkről is tudomást vesz. A külföldről behozott «szélsőségek»-ről csak annyit állapít meg, hogy »tehetségesek ezek sorában is vannak«. De a könyvet a Szent István Társulat adta ki ami érthetővé teszi e kijelentést.

Ezekkel a semmiképpen sem rózsás viszonyokkal számolva egy új és érdekes vállalkozásban (**»Henszlmann-lapok«**) a Hekler Antal vezetése alatt álló budapesti egyetemi művészettörténeti szeminárium szinte telegrammstílusú négyoldalas beszámolókkal lép meg bennünket. Minden kis monografia — négy oldal finom krétázott papiroson, tiszta nyomású képekkel: Henszlmann és Pasteiner emlékenek akarnak hódolni, mikor a szemináriumban folyó munkáról »gyorsan és mozgékony formában tájékoztatnak«. A magyar és német szöveg tehát csak a szakkörökhöz fordul. Az első füzetben maga a szerkesztő: *Hekler Antal* több Budapesten levő antik szobor ikonográfiai adatait sorolja el, a magángyűjteményekben és a Nemzeti Múzeumban levő portrészobrokat külföldi példákkal hasonlítva össze. A második füzetben *Kaposy János* a XVIII. századi Magyarország e kiváló ismerője a besnyői Grassalkovich-síremlék keletkezését fejtegeti s Dorfmeister Georg Johann 1772-ből való alkotásának tartja. Dr. *Balogh Jolán* egy címeres ereklyetartót ismertet az apuliai Bariból. A XIV. századból való derűs színezésű zománcképekben gazdag ereklyetartó alkamasint Nagy Lajos donációja volt. A negyedik füzet egy gyönyörű pesti műemléknek, az epreskerti kálváriának szerzőjét keresi. *Grimschütz Brunó* pontos egybevetések alapján a bécsi Lucas von Hildebrandt művének tartja e fejtegetésben. »Zárt ritmikájú s egyben könnyed bájú, a minőt Hildebrandt nem egyet alkotott nagy kertjeiben és palotáiban«. A füzetek jó betekintést engednek a szeminárium exakt pontosságú, de esztétikailag túljózan munkásságába. Mindenesetre érdeklődéssel várjuk a folytatást.

»Magyar katolikus almanach« a neve egy most megindult évkönyvnek, mely tartalma szerint sokkal terjedelmesebb olvasótáborb érdeemel meg, mint amilyennek készült. Mert a művészet kedvelője és a művészeti gyűjtő is nagy haszonnal forgathatja e könyvet. Egész sereg fejezet és kép van benne, melyeknek adatai és a cikkek

megírásának módja is a művelt amatőr érdeklődésére méltó. Dr. Gerevich Tibor cikéből érdekes dolgokat tudunk meg XI. Pius pápa művészetszeretéről. A szent atya munkatársa volt soká a Rastegnad'Arte című művészeti folyóiratnak, az első olasz egyházművészeti kiállítást ő kezdeményezte. Keresztény régészeti intézetet létesített a Vatikánnal kapcsolatban és a papnöveldekből elrendelte a művészettörténet tanítását. Azonkívül részletesen szabályozta a templomok díszítésének módjait. Érdeklődésben vetélkedik e cikkel Pipics Zoltán dr. tanulmánya a kehelyről. Az ó-keresztény kehelytől a modern iparművészeti termékig minden korszakban nyomon követi formáit. Csak természetes, hogy a magyar kehely történetének fénykorát az érett gotika idejében látja. A sodronyzománcos díszítésmód párosulva a népművészet tiszta színskáláival, lelket öntött a holt technikába. A kétféle színskálából két zónára következett a szerző: a meleg skála Felvidékre s Nyugatmagyarországra, a hidegebb pedig Erdélyre jellemző. Ép oly ügyesek, mint ez, a többi összefoglaló cikkek is a könyvben. Stöhr Gézáé a liturgikus öltözetekről, Szőnyi Ottóé a magyar székesegyházakról, Artner Edgáré a római katakombákról. Rövid, tömör, élvezetes ismeretetések valamennyien gyűjtőnk számára is becsesek.

A városszeretet, mely az utolsó két évtizedben a pesti polgárság érzésvilágában egyre tágabb teret kapott, erősen kifejleszti a helyi építészeti irodalmat. Omfadozó emlékeink, pest-budai házaink, a Pollackok, Hildek, Zitterbarthok több krónikást és méltatót kapnak, mint tatarozót és konzervátort. De a nagy buzgóságban, mely »mérletez«, »felvételez« és »levéltári kutatások« adattömegeit rakétázza elénk, örülni kell, ha valaki egyszerűen, keresetlen szépséggel s mégis hozzáértéssel hozzászól a kérdéshez. »Az empire építészet Pesten« címek túlszerűn, mert Benedek Marcellné könyve ennél jóval többet ad: kortörténetet, városalakulást, építőpszichológiát. Talán nem is az ő levéltári s egyéb kutatásai a fontosak e könyvben, hanem a korhítoriák és az a biztos ítélet, mellyel ennek a stílusnak természetét értékeli.

Mindezek a könyvecskék, tanulmányok, vázlatok, ha nagyon becsesek is, egyelőre csak töredékei egy majdan megírandó nagy magyar műtörténeti munkának. Ki fogja ezt megcsinálni? Kinek lesz meg az ideje s kedve a téglák összehordására s kinek lesz meg az alkotó koncepciója a nagy összefoglalásra? Fiataljaink talán maguk is érzik e szintetikus tevékenység kategorikus parancsszavát. Másképp miért nevezné programszerűleg a fiatal írók egy kis csoportja »Sztintézis«-nek évről-évre megjelenő évkönyvét? Nagy Sándor valóban kitűnő érzékkel szedi össze benne »a szellemi tudományok köréből való tanulmányokat«. Ezek közt a második kötetben is találunk bennünket érdeklőt. Genthon István nagyon jó összefoglalást írt ebben a kötetben a »Magyar szobrászat utjá«-ról. Stílusanalízisek helyett szélesalapú stílusfejlődési vázlatot fektetett le benne. Az egyes századok szobrászati kifejezőformáiból igyekszik azok szellemtörténeti tartalmát kiolvasni és legmagasabb helyre az egész fejlődésben a kolozsvári testvérek Szent György lovasszobrát (1373) állítja, amelyet »egy új stílus kiindulópontjának« tart, »tekintet nélkül arra, hogy korára valószínűleg semminemű hatással nem volt«. A különböző nyugati hatások közt minduntalan visszatérő olasz hatásban látja a legfőbb erőforrását szobrászati és képzőművészeti expanzionoknak. Szokatlanul magasra értékeli a középkori ötvösművészetünk kereteiből kilépő szent ereklyetartókat, hermákat, főleg önálló karakterük miatt. Az újabb szobrászatban Izsó Miklósról, a legújabbban pedig Ferenczy Bénire hivatkozik, mint olyan egyéniségekre, akik a kor szellemi áramlatának legegényibb interpretálói. Annak a misztikusan összehangolt egésznek, melyet szellemi alapozottságú műtörténetnek neveznek, csak egy hurját üti meg itt Genthon István. De tiszta és nyugodt ítéletével, összefogó erejével talán egyszer az egész instrumentumot megszólatatja.

FELFEDEZÉSEK, VÁSÁRLÁSOK

AFRODITE-SZOBROT, Zeusz-templomo. és mintegy huszonöt sirt találtak sok szép ékszerrel, amelyek mind a mykenei korszakból származnak és a Rhodos-ban végzett ásátások során kerültek napfényre.

ELEATA volt annak a bölcsésziskolának a neve, mely egy görög templom közelében rezideált, s amelyet most több más templom romjaival együtt ástak ki Görögországban. A romok valószínűleg a Kr. előtti V. századból származó épületek.

SEVERUS császár tiszteletére egy római legionárius, névszerint Lupercus, áldozóoltár emelt hajdan s ezt most ásták ki a földből — Belgrádban, a Ljubica-ucca javí ása alkalmával. Most a belgrádi nemzeti múzeum dísze lett az oltár.

APOLLO bronzszobrát találták meg Termoliban a görög-római időkből. Ezen a helyen ásátások folynak s úgyszólván napról-napra találnak falmaradványokat, sirmozaikokat és egyéb klasszikus emlékeket.

KRISZTUST és az evangelista jelvényeket ábrázoló byzanci mozaikképet találtak — a IX—X. századból valót — Szalonikiban a Hosios David templomban, mely azelőtt török mecset volt. Korai eredetére vall az is, hogy Krisztust szakál nélkül ábrázolja a mozaikkép.

RAGUZÁBAN Margit horvát királynő sírját találák meg a Szent István székesegyház romjai közt sok becses régiséggel kapcsolatban.

KÜLÖNFÉLE AUKCIÓK

M kir. postatakarékpénztár árverési csarnoka,
1927 október. Pengő

19. <i>Baditz Otto</i> : Sátoros cigányok, 46 x 25, szign.	250
100. <i>Brodsky Sándor</i> : Táj, 21 x 16, szign.	400
158. <i>Donáth János</i> : Női képmás, 60 x 48, szign.	330
283. <i>Th. Hörrmann</i> : Falusi táj, 52 x 29, szign.	415
2454. <i>Kula-imaszönyeg</i> , XVIII. sz. (hibás), 1.78 x 1.03 m.	320
2462. <i>Aubusson-szönyeg</i> , 4.80 x 2.60 m.	1150
2470. <i>Ladih-imaszönyeg</i> , XVIII. sz., 1.80 x 1.10 m.	330
2483. <i>Beludzisztán-szönyeg</i> , 3.60 x 2.10 méter.	730
2563. <i>Afgán-szönyeg</i> , 3.20 x 2.40 m.	970
2570. <i>Magyar-perzaszönyeg</i> , 4.10 x 2.95 méter.	770
2600. <i>Beludzisztán-szönyeg</i> , 3.40 x 2.20 méter.	800
2850/a. <i>Biedermeier</i> cseresznyegarnitúra	1280
2850/c. <i>Mária Terézia</i> korabeli kétajtós ruhaszekrény	770
2873. <i>Oszlopos konzolasztal</i> , diófa, tükörrel, 1800 körül	680
2879. <i>Csillár</i> , aranyozott bronz	600
3006. <i>Biedermeier</i> , egyajtós könyvszekrény	240
2988. <i>Biedermeier-schublót</i> , 4 fiókos	290
3063. Kétajtós diófa-szekrény, 1820 kőr.	305
3092. <i>Veneczi</i> 18-ágú üvegcsillár.	730
3099. <i>Menasszonyi láda</i> , XVII. század, festett	220

Az árverés még folyik. Fenti árakhoz 18% adó és felpénz jött még hozzá.

F. Fleischhauer, Stuttgart, 1927 szeptember
Márka

Cseh rubin üvegpohár, 12 cm. magas, 1850 körül	35
Talpaspohár, fehér, vésett tájképpel, 1842-ből	50
Nagy üvegpohár, fehér vésett felírással, 20 cm., 1719-ből	310

Hotel Drouot, Paris, 1927 október.

	Francs
Panneau, velour de Genes, darabokból összeállítva, renaissance	19.100
4 drb Louis XIII. korabeli faragott-hátú szék	4.620
Asztal, faragott fából, XVI. század vége	6.100
Bouille-óra, Louis XIV. stílusban	7.000
Secrétaire rózsafából, Louis XVI.	70.500
Marquise de Montespan arcképe, olajfestmény, XVIII. századbeli francia iskola	11.000
Szekrényke ébenfából, meissenai porcelándíszítéssel	31.000
4 drb sötártó Louis XV., Vieux Paris	5.800
Ingaóra, Louis XVI., bronz és márvány	6.400

Rudolf Lepke, Berlin, Mühsam & Benario gyűjt.,
1927 október. Márka

Szék, német, XVIII. sz., gobelin-behúzáttal	2900
Francia Aubusson-szönyeg, cca 17 m ²	3950
Florenzi aranybrokát, XV. sz., kis darab	2000
Gobelin fragmens, délnémet, XV. sz.	2150
Perza aranybrokát, XVII. sz. eleje (140 x 158 cm.)	1550

A D Á S - V É T E L - C S E R E

Régi, külföldi ezüst tallérokot és aranyakat legmagasabb árbán vesz, esetleg magyar érmekért cserél Schmideg, Löwőház-u. 3.

A hadtörténelmi múzeum vesz régi katonafényképeket. Nem annyira egyes portrék, mint régi történelmi aktusokról készült felvételek érdeklik az Igazgatóságot. Daguerrotyp-portrékat is be lehet mutatni.

Régi földgömböket, csillogászati műszereket bezárólag a XVIII. sz. végéig keresek. Jó, ritka darabokért a legmagasabb árat fizetem. Dr. I. M. Frankfurt a. M.

Régi kandallók mellé illő fás ládákat, faputtonyokat jól fizetek. »H. P. Bp.«

Hagyatéki eljárás miatt, elsőrangú gyűjteményből eredő **magyar himzések, csipkék, szőttések jutányosan** eladók.

Régi festett erdélyi korsó és tányér-tartók, különböző méretűek (2—4½ m.) sürgősen eladók. Mintadarabok a kiadóban.

Gótikus és renaissance erdélyi szász kályhacsempék, komplett kályhák és kandallók felállításához, kaphatók. Ajánlatokat »Erdély« jellegével továbbít a kiadóhivatal.

5 zöld nagyméretű **faence-céhkorsót**, XVIII. századbeli **céhhjelvényeket** csakis megfelelő, jó ajánlat esetén eladnék. »Medgyes Dr. F.«

Csakis hibátlan, elsőrangú, figurális **Holicsi fayencokat** keresek. »M. E.«

24 személyes **complett étkező-servicere** 1—2 mintadarab küldése mellett kérek ajánlatot és pontos jegyzéket. Legjobban érdekelné Meissen vagy Wien. N. L. Bp.

Nagy gyűjteményem kiegészítésére keresek **empire és biedermeier gratulációs kártyákat**, főleg magyar felírással, applikált díszszel, vagy mozgatható képekkel. Cím a kiadóban.

Gros-point, virágos mintájú szönyegekre, csengőhúzókra, párnákra több érdeklődés futott be a kiadóba.

Fakuló festékekről

Csak igen kevesen tudják, amit pedig minden régi képvásárlónak tudnia kell, hogy a festékeknek két fajtája van. Vannak fedőfestékek és lazurfestékek. Régente a különböző festékeket különféle tégelyekben tartották. Mikor az itáliai vagy más renaissance-festő egy képet festett, előbb a kép minden síkját (ruha, arc) egy alaptónussal bekente s csak azután vitte rá az árnyék- és fényoldalakat. Végül pedig a azúrt rakta rá. Ezek a lazúr-festékek bizonyos idő után elkezdnek fakulni. Mi a teendő ilyenkor?

Néha bizony semmit sem lehet a dolgon segíteni. Ez az eset, ha például a régi festők temperaképeiről van szó, mert ezek összetételét ma már egyáltalában nem ismerjük. De más festményeknél is vannak gyógyíthatatlan fakulások. Így a körülbelül 1300 tájáról való festmények kék színe, az 1500 körüli flamand és német képek zöldje szokott végérvényesen megfakulni. Van azonban rá eset, hogy a régi zöld, sötétbarna színt ölt s ekkor a képen egy nagyon pikánsan ható patina keletkezik. Ezt meg kell hagyni, bár vannak túlbuzgó restaurálók, akik ezt is megsemmisítették. Az újabb korok festőinek képeinél ez a fakulásfolyamat még általánosabb lesz pár száz év múlva. Mert az új kor festői korántsem törődnek annyit a festékek előállításának technikájával, mint a folyton kutató régiek tették.

A másolat mindig gyengébb minőségű, mint az eredeti. Nemcsak azért, mert a másoló gyengébb legény szokott lenni, mint az eredeti alkotó. Hanem mert a másolás és utánzás alapján véve másnemű tevékenység, mint az alkotás. Az eredetit teremtik, nől, a másolatot készítik, hideg úton állítják elő.

LOTHAR BRIEGER

Aukció-naptár

November 1.	Rudolf Lepke (Berlin)	Frau Dr. Goldschmidt (Wien)	Bútor, gobelin, porcellán, szőnyeg stb.
November 1—2.	Heinrich Hahn (Frankfurt a. M.)	Dr. Bodewig	Fajanszok, főleg Delft és német
November 2—4.	Math. Lempertz (Köln a Rh.)	—	Bútorok, iparművészet, vas és ostasia-tica: a kölni múzeum duplumai
November 7—8.	Emil Richter (Dresden)	—	Képek, órák, szőnyegek stb.
November 7—9.	Hollstein & Puppel (Berlin)	Magyar főúri gyűjtemény	Metszetek, kézrajzok, illusztrált könyvek
November 8.	Rud. Bangel G. m. b. H. (Frankfurt a. M.)	—	Modern festők
November 8—9.	Rudolf Lepke (Berlin)	Dr. Josef Krantz (Wien)	Képek és különféle
November 8—10.	Frederik Müller & Cie. (Amsterdam)	A. Preyer	Képgyűjtemény
November 9—11.	Anton Creutzer (Aachen)	Theodor Nellessen (Aachen)	Régi képek, gobelinek, renaiss. bőrtapéták stb.
November 10—12.	C. G. Boerner (Leipzig)	Sir Alfred Morrison és Nostiz-Rienek örgróf	Régi metszetek, portrék
November 15. körül	Ernst-múzeum (Budapest)	Különb. hagyatékából	Képek, bútorok, szőnyegek, iparművészet stb.
November 15. körül	Glückselig G. m. b. H. (Wien)	Mauthner-Markhof hagyaték	Régi mesterek képei
November 15. körül	Christie, Manson & Woods (London)	—	Vegyés
November 16—17.	Gillhofer & Ranschburg (Luzern)	—	Metszetek
November 17—19.	Hugo Helbing (Frankfurt a. M.)	Günther-hagyaték	Ezüstök stb.
November 22.	Auktionshaus für Al-tertümer (Wien)	Mauthner-Markhof-hagyaték	Bútorok, képek, miniatűrök, porcellán stb.
November 22.	F. A. C. Prestel	—	Régi és modern kézi-rajzok
November 28.	Adolf Hess Nachf. (Frankfurt a. M.)	Vogel-gyűjt.	Régi pénzek
November 29—30.	Hugo Helbing (Frankfurt a. M.)	Dr. Stefan v. Licht, Wien és Günther-hagyaték	Régi képek és rajzok, gótikus szobrok stb.
December 1.	Math. Lempertz (Köln a Rh.)	—	Régi képek
December 1. körül	Postatakarékpénztár árverési csarnoka	40-ik művészi aukció	Különféle

Hireink és közleményeink átvételét csakis a forrás megnevezésével engedjük meg

Szerkesztésért és kiadásért SZILÁRD VILMOS felel — Wodianer-nyomda rt, nyomása

E. & A.
SILBERMAN

ANTIQUITÉS WORKS OF ARU

Wien, I., Seilerstätte 5

Telefon: 78-4-83, 41-302

**RÉGI
FESTMÉNYEK**

*Josef Petényi
Wien*

*I. Weihburggasse 17
Telefon 74-0-52*

JOSEF PICK

*Leiter: Paul Róna
WIEN*

I. Seilerstätte 14

*Ein- u. Verkauf von antiken
Möbeln, Antiquitäten und
Kunstgegenständen*

TIKÁTS ADOLF

Vállalja olajfestmények
és akvarellek szak-
szerű, művészi
restaurálását

B U D A P E S T

VI., Eötvös-utca 48. sz.

**Elsőrangú főuri
gyűjteményből :**

antik butorok, brokátok,
bársonyok és egyéb
régiségek
eladók

V., Nádor-u. 21. portásnál

AZ ERNST-MUZEUM

őszi, nagy művészi

37-ik aukciója

november hó elején.

Budapest VI., Nagymező utca 8.

Telefon 120-14.

VÉRTESI

uri divat és tehernemű
különlegességek

*

DOROTTYA-U. 13

TELEFONSZÁM: 211-94

KLASSZIS

RÉGISÉGKERESKEDÉS R.-T.
BUDAPEST,
IV., MÁRIA VALÉRIA UCCA 1. SZ.
TELEFON: TERÉZ 148-99

XVII. és XVIII.
századbeli buto-
rok és egyéb ré-
giségek vétele és
eladása.

KLIER JÓZSEF

kályhásmeister
BUDAPEST
VIII, Kender-u.

26

vállalja antik kályhák
szakszerű felállítását

WEIGL ANTAL

BŐRÖND- ÉS BŐRDISZMŰGYÁROS

BUDAPEST, IV. KER.,
MÁRIA VALÉRIA-U. 3
(Bristol szállodával szemben)

TELEFON: 149-40 SZÁM

*

Nagy választék toalettekazettákban, retikülökben,
pénztárcákban és necessairekben

RÉGISÉGEK MŰTÁRGYAK

szakszerű csomagolását és szállí-
tását úgy bel-, mint külföldre
legjutányosabban vállalják

ALEXANDER ÉS LIEBERMANN UTÓDA

nemzetközi szállítók

BUDAPEST, V., FALK MIKSA U. 24.

TELEFON: T. 124-76.

KÜLFÖLDI DOHÁNYKÜLÖNLEGESSÉGEK

*

Egyiptomi, angol,
török cigaretták,
Havanna-szivarok

*

KÁLLAY TAMÁS

BUDAPEST, TÜRRIK ISTVÁN-U. 4. SZ.

TELEFON: L. 982-41.

RÓNA ZSIGMOND

régiségek és műtárgyak raktára

BUDAPEST, VII, KÁROLY-KÖRUT 1.

(Vigyázó-palota)

#

TELJES LAKBERENDEZÉSEK

MODERN PORCELLÁNOK
KRISTÁLYOK
RÉGI KÉSZLETEK PÓTLÁSA
KÉPKERETEK

HANDELSMANN ARNOLD
VII., ROTTENBILLER-UTCA 54. SZ.
TELEFON: J. 409-27
ALAPITTATOTT 1888

Kállay Tamás

Régiségek
Hites törv. szakértő

#

BUDAPEST, IV.
Türr István-utca 4
Telefon: L. 982-41

**IPARMŰVÉSZETI
MŰHELY R.-T.
BUTORGYÁRA**

Tervező irodák — Kiállítási termek
V., RUDOLF-TÉR 6
Telefon: Lipót 913-97.

Készít modern és antik stílusú lakás-berendezéseket elsörendű kivitelben

Donáth Sándor
régiségek

Kossuth Lajos-utca 3. sz.
Telefon: József 454-83

Képviselet:

Paris 6e 61 Rue Dauphine

Tcharhoukian Vosdanik

Régiségek, szőnyegek
Antik szőnyegek
szakszerű javítása

BUDAPEST
VII., ker., Wesselényi-utca 1. szám

VESZEK

állandóan bármilyen

**RÉGISÉGEK,
GYŰJTEMÉNYT,
LAKBERENDEZÉST**

SÁNDOR EMIL

mű- és régiségkereskedő
Bpest-Belváros, Korona-u 1.
TELEFON: LIPÓT 988-27

Eisenstädter Ödön
régiségek

#

BUDAPEST,
Dob-utca 10. sz.

WINKLE NÁNDOR

MŰKERESKEDÉSE ÉS KÉPKERET RAKTÁRA
BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 2. SZÁM.
ALAPITVA 1861.

*

Raktáron tart és méret után készít
mindennemű styl-kereteket a
legegyszerűbbtől a legdi-
szesebb kivitelig.

::: TELEFON: TERÉZ 298-35. :::

304237

63

A MŰGYÜJTŐ

MŰVÉSZETI

MŰKERESKEDELMI HAVI
FOLYÓIRAT

SZERKESZTI:

SZILÁRD VILMOS

1927.

4. SZÁM

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST

MÁRIA VALÉRIA U. 7.SZ.

TELEFON: T. 410-21.

Antik és modern perzsaszőnyegetek,
úgyszintén antik bútorokat veszünk
és csekély haszonnal eladunk

ANTIKART R.-T.

(Sternberg Z. J.)

Dob-utca 31. — (Kazinczy-utca sarok)

Telefon: József 403—68.

BÁNÓ PÁL

okl. szobrászművész és restaurátor

ELVÁLLALJA PORCELLÁN,
FAYENCE, FA ÉS MINDENMÉŰ
MŰTÁRGYAK MŰVÉSZI
RESTAURÁLÁSÁT

Budapest, V., Kálmán-utca 17. sz.

SZILÁRD VILMOS

Telefon: T. 110—21.

RÉGISÉGEK

Budapest, IV., Mária Valéria-utca 7.

:: a Hungária-szállodával szemben ::

GYÖRFI SÁNDOR

DÍSZMŰÁRUÜZEME

IV., Régi posta-utca 4. (az udvarban)

GYÁRT ÉS RAKTÁRON TART
márvány-, ónix-, alabástrom-, bronz-
és fadisztaanyagokat, író- és dohányzó-
készleteket, tálakat, oszlopokat,
lámpákat, csengőket, órákat,
szobrokat stb,

JAVÍT : GALVANIZÁL : ALAKÍT

EL-
SZOLT
GÉNY:

A M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR

ÁRVERÉSI CSARNOKA

IX, Kinizsy-utca 2.

Lónyay-utca 30-32

XL-IK 1927 DECEMBERI AUKCIÓJA

Kiállítás: december 4, 5. és 6-án, hétköznap
délelőtt 10 órától 1/2 óráig, délután 1/4 órá-
tól 1/8 óráig. Vasárnap d. e. 10-től 1/2-ig.

Árverés: december hó 7-től naponta délután
1/4 órától

GRÜNBERGER JENŐ

CSILLÁRGYÁRTÁSI

ÜZEME

BUDAPEST, VII, KLAUZÁL-TÉR 2

Specialista üveg-, fa- és bronzcsillár
készítésében. — Állandó raktáron
antik csillárok és egyéb lámpa-
félék. Javításokat a legtokele-
tesebben végez

Réthy Zsigmond

Műtárgyak, képek,
antik bútorok

Telefon:

203-28.

sz.

Budapest, Városház-u.1.

A MŰGYŰJTŐ

A MŰVÉSZETI GYŰJTÉS ÉS MŰKERESKEDELEM
HAVI FOLYÓIRATA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, IV.,
MÁRIA VALERIA-UTCA 7.
Telefon: 110—21.

SZERKESZTI:
SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj:
Egy évre 10 pengő
Fél évre 5 pengő
Egyes szám ára 1 pengő

Otthont a gyűjtőknek!

A művészi gyűjtés örömei akkor teljesek, ha a társas érintkezés szakértőinek kontrollja mellett történik a gyűjtés. Az a gyűjtő, aki pusztai magányában — splendid isolation-ban — gyűjt, nem ad a köznek semmit és bizonyos kielégítetlenséget érez. De továbbmenve: esetleg egészen hibás vágányon halad az ő gyűjtésében. Ki bírálja meg a dolgait? Ki buzdítja s kinek nyújt ő tanulságokat? Nem véletlen tehát, hogy világszerte megvannak a gyűjtőknek az ő egyesületeik és klubjaik — még Budapesten is. Mert mindenki tudja, hogy a bélyeggyűjtők mely kávéházakban, az érem- és plakettgyűjtők mely vendéglőben szoktak összetalálkozni időközönként. Valamikor, a régi világ verőfényes napjaiban a magyar műbarátoknak is megvoltak az ő magasszínvonalú társas összejöveteleik. Múzeumigazgatók, a társadalom elitje, a szellem, a születés, meg a pénz arisztokratái adták meg a koncertnek kereteit. Tartalmát pedig: a gyűjtés. És végeredményben egy élő kataszter keletkezett a gyűjtőtevékenység minden ágában. Summa summarum: a nagy gyűjtemények ezidőben keletkeztek. Mecénás és festő ekkor ismerkedett össze. A művészet ekkor vált — ragyogó termekben, finom muzsika és egy csésze tea mellett — hány, de hány embernek szívügyévé!

Budapesten mindenféle érdekeltiségnek megvan az ő kicsiny vagy nagyobb, de intim és jól vezetett klubszobája. A sportoknak, az iparágaknak, a művészeknek, az íróknak. Csak éppen a gyűjtők, a művészet fogyasztói, a kereskedők és a múzeumi tisztviselők ne tudnának egy békés fedél alatt időnként összetalálkozni? A filmesek és a színpadi szerzők klubjaiból nemzetközi méretű akciók buggyannak elő. Sajtót, politikai közvéleményt tudnak maguk mellé állítani. Vajjon nem merülnek-e fel az egyéb művészetekben is ily akciók szükségletei időnként? Nem kellene-e nekünk is egy finom szoba, egy barátságos otthon, ahol kicserélhetik gondolataikat a gyűjtők, kezükre járnak a szakértők és ahonnan megindulhat a tiltakozás olykor valamely fényes veszedelemmel szemben?

A kérdést felvetettük. A magot elhintettük. Várjuk az érdeklődőket, a hozzászólókat. És a céltudatos kezeket, melyek az otthont meg fogják nyitni.

A múzeumok nemzetközi kapcsolatai

Irta: DR. RÓZSAFFY DEZSŐ,
a Szépművészeti Múzeum őrje

Genfben székel egy »Institut International de Coopération Intellectuelle« c. egyesület. Ez a Népszövetség kebelén belül alakult és a nemzeteknek szellemi téren való együttműködését célozza. Kiindulópontja az volt, hogy a múzeumok, mint a nevelésnek kiváló szervei, elsősorban alkalmasak arra, hogy a nemzeteket egymáshoz közelebb hozzák. Ezért Henri Focillon javaslatára mult évben megalakították a múzeumok nemzetközi hivatalát, melynek neve: »Office International des Musées«. Mi ennek a hivatalnak munkaprogramja? Mennyiben vonatkozik ez a program a mi múzeumainkra? Mit végzett a hivatal eddig? Olyan kérdések, amelyek egész komplexumára sajnos nem térhetünk ki ezuttal.

A genfi múzeumközi hivatal mindenekelőtt egy folyóiratot létesített *Mouseion* címmel. Ez a folyóirat francia nyelven évente háromszor jelenik meg és hivatása az, hogy az egyes múzeumok szervezetét, anyagát, működését ismertesse, oly célból, hogy közöttük kapcsolatot létesítsen, a tudományos kutatómunkát elősegítse, esetleges cserének vagy ideiglenes letéteknek útját egyengesse.

Szépművészeti Múzeumunkról a folyóirat mindjárt első számában több jól sikerült reprodukció kíséretében hosszabb ismertetést közölt. Tárgyalta keletkezésének, fejlődésének történetét, szolt elrendezésének szakszerűségéről, az újabb gyarapodásokról és dícsérettel emelte ki, hogy Magyarország képes volt rövid 50 év alatt arra, hogy a maga erejéből elsőrendű intézetet létesítsen. Múzeumunkon kívül a folyóirat a brüsszeli »Musée Royal des Beaux-Arts« gyűjteményeit és a párisi Trocadéroban elhelyezett gipszmásolati múzeumot (»Musée de Sculpture Comparée«) ismertette.

Mostanában megjelent számában a »Mouseion« a genfi hivatal jelentős tevékenységéről számol be. Tudnunk kell, hogy egyes nagy külföldi múzeumok, mint például a Louvre, a Prado stb. metszetgyűjteményeik régi, eredeti lapjain kívül nagy raktárt tartanak eredeti lemezekből is. Minthogy a mai technikai eljárás szerint a rézlemez acélosítható, a régi lemezekről művészi levonatok készíthetők. Habár ezek értékben nem is vetekednek a régi lapokkal, kulturális szempontból igen jó szolgálatot tehetnek. Az »Office des Musées« útján három nagy kalkografiai intézet, a párisi, a római és a madridi, egyenként száz-száz levonatból gyűjteményt állított össze, amelyet a nyár folyamán ünnepélyes kiállítás keretében mutattak be a három metropolisban. Ugyanezt a gyűjteményt kiállították a genfi Rath-múzeumban a Népszövetség szeptemberi ülésére alkalmával, onnan tovább vitték Brüsszelbe, ahonnan a washingtoni *Federation of Arts* meghívására a kollekcio amerikai körútra indul.

Az ötlet igen szerencsésnek mondható. Egyrészt azért, mert tervszerűen nemzeti kultúrát terjeszt, de másfelől azért is, mert a lapok eladók lévén, az eladásból az intézeteknek anyagi hasznuk van, amit újabb lemezek vásárlására fordíthatnak. Ez viszont az élő művészeknek van hasznára. E cél fontosságát a belga kormány máris felismerte és

nyomban elhatározta egy nemzeti kalkografiai intézet létesítését. Ennek az a apját az anvers-i Plantin Moretus-múzeumban őrzött 600 lemezzel vetették meg.

Önként felvetődik a gondolat, vajjon nem volna-e célszerű dolog nálunk is hasonló intézetet alapítani? Egy *magyar kalkografiai osztály* létesítése hármassal célt szolgálhat. Mindenekelőtt mint kis nemzet példát mutatnánk arra, hogy a kultúra szavát megértve, belekapcsolódjunk a külföld mozgalmába. Továbbá: ha tervszerűen gyűjtenők rézkarcolóink legjobb lemezeit, ez a szépen fejlődő művészet nálunk is hatalmas ösztönzést nyerne és ugyanakkor megélhetési gondokkal küzdő művészeinken is segítenék. Végezetül pedig: vidéki múzeumainkat elláthatnók készen álló reprezentatív sorozattal, mi több, az »Office des Musées« útján külföldi múzeumokkal szemben a sorozatot vagy annak egyes darabjait mint csereanyagot is célszerűen lehetne fölhasználni. A Magyar kalkografiai osztály így a magyar ügynek hatalmas propagálója lehetne külföldön.

A genfi hivatal más téren is eredményes úttörő munkát végzett. Kezdeményezésére két nagy külföldi intézet, az amszterdami Rijksmuseum és a párisi Louvre három évi időtartamra kölcsönösen letétül helyeztek el olyan darabokat, amelyek gyűjteményeikből hiányoztak és amelyek jelenléte összehasonlító tanulmányi szempontból mindkét intézetre nézve fontos. A Louvre kölcsönadta Amszterdamnak a XVI. század elején működött *Hieronymus Boschnak*, ennek a rendkívül ritka németalföldi mesternek egy művét, a »Bolondság gályájá«-t. Bosch egészen különálló helyet foglal el a művészettörténelemben és Spanyolországon kívül csak igen kevés nagy múzeumban van képviselve. Ennek ellenében a Louvre egy olyan mestert kapott, aki vizont eddigelé az ő gyűjteményeiből hiányzott. Ez az aix-i Magdolna-templomban levő »Angyali üdvözet« mesterének egy csendélete. A kitűnő karban levő, friss színezésű festmény, az aix-i tryptichonnak egy része. (Más részek a brüsszeli múzeumban és a richmondi Herbert Cook-gyűjteményben vannak.)

A múzeumközi hivatal programjába vette a szétszórtan heverő töredékdarabok repertóriumának elkészítését. Ennek az a célja, hogy ezek alkalomadtán, megfelelő helyen és időben, ideiglenes csereletétképpen összeállíthatók legyenek, ami tudományos és művelődési szempontból éppoly fontos és érdekes kezdeményezés, mint az előbb említettek. Képzelnék csak el: mily tanulságos volna például múzeumunkban kiegészítve látni a *Spinello Aritino*-féle triptychontöredéket, melynek egyes részei Amerikában, más részei Kölnben és Sienában vannak; együtt szemlélni szétszórt falait *Jacopo del Sellaio* pompás cassone-jának, amelynek bájos és finom töredékét múzeumunk őrzi, míg két más ismert darabja a Louvre-ban van.

A múzeumi katalógusok egységesítése céljából a genfi hivatal ankétre hívta a különböző múzeumok vezető egyéniségeit. E tanácskozások eredményéről igen tanulságos hozzászólásokat olvashatunk a *Mouseion*-ban. Általában pedig megállapíthatjuk, hogy az »Office des Musées« nemcsak ötletekkel dolgozik, de meg is valósítja ötleteit. A múzeumok nehézkes gépezetébe mozgékonytársa igyekszik vinni. E szorosabb együttműködés megteremtésével pedig új kulturális megmozdulások lehetőségét tárja fel ennek a csüggedt kornak.

Reneszánsz kisbronzok

Irta: GENTHON ISTVÁN

A bronzkispasztika olyféle szerepet játszik a szobrászat fejlődésében, mint a miniatura a festőművészetében. Történeti jelentősége nem oly nagy mint a kodexé, de sok szempontból hozzá hasonlítható. A kisbronz a monumentális kőszobrászat kötöttségével szemben elmozdítható. Kézről-kézre, kandallópárkányról asztalra vándorolhat, nincs szüksége építészeti háttérre. Gyűjtői, szerelmesei sohasem elégednek meg látásával, leemelik, kézbe fogják, forgatják, úgy gyönyörködnek benne. Intim hatású már külsőségeiben is, gyorsan készül, többnyire nem megrendelésre, hanem eladásra. Művésztét nem befolyásolja a mecenás izlése, szabadon alkothat s így a kispasztika könnyebben reagál a stílusváltozásokra, hamarabb telik meg az új szellemmel s mozgékony fürgeggel terjeszti el azt.

Igazi hazája Itália, fénykora a XV. és XVI. század, de első jelentkezésével mélyen a múltba nyúlik. A történelemelőtti korok után Egyiptom fedezi fel s a görögség kultúrájának hosszú évszázadaiban bontakozik ki sokfélesége. A görög és római kisbronzok nagyrésze azonban még a nagyplasztika nyomában ballag, azt utánozza, másolja. Példa reá a nápolyi múzeumnak állítólag Lysippos után készült Nagy Sándor lovasszobra vagy a farnesei Herkules töméntelen másolata a legkülönfélébb méretben. A római kori Magyarországon, Pannoniában és Dáciában sok kisbronz került elő az ásatások alkalmából. Egy részüket az idegen légiók távolról hozták magukkal (pl. néger rabszolga szobrocskája, alexandriai munka Aquincumban), más apróbb darabok hihetőleg hazánkban készültek. Kvalitás tekintetében természetesen az előbbieket illeti meg elsőség.

Az antik kispasztika virágzása után évezredes szünet következik. Néhány kivételtől eltekintve, jóidőre használati tárgyakban (aquamanilek, kandeláberek) bujdosik. Öncélú formájában a XV. századi Olaszországban tűnik fel újra, megnövekedett jelentőséggel és méltósággal.

Nem céunk itt a reneszánsz kispasztika gazdag és sokrétű történetét felvázolni. Filaretetől Giovanni da Bolognáig hosszú az út, különösen akkor, ha oly mesterek, mint Ghiberti, Donatello, Verocchio, Pollajuolo, Bertholdo da Giovanni, Bellano, Antico és Riccio a határjelzők. Csak arra hívjuk fel a figyelmet, hogy a bronzokkal foglalkozó irodalom a műtörténet egyik legfiatalabb tudományzaka s kész eredményekkel csak itt-ott léphet elő. Wilhelm von Bode attribúcióinak jórésze például ma már nem tarthatja magát, noha alapvető nagy publikációit s a belőlük sarjadt népszerűsítő műveit a gyűjtő ma sem nélkülözheti. Bode működése óta a hangsúly keletebbre tolódott s a mai műtörténetírás egyik legfontosabb metropólisa, Bécs vette át a vezetést. A ritkán megszólaló Hermann J. *Herrmann* mellett, akinek Anticoról szóló nagy tanulmánya nevezetes, főképp Julius von *Schlossert*, a bécsi egyetem nagyhírű tanárát kell említeni, aki katedrára kerülése előtt a bécsi múzeum bronzgyűjteményének volt az igazgatója, amely gyűjtemény, félezer objektumával gazdagságban és jelentőségben közvetlenül a Bargelloé után következik. Schlosser tollából került ki a gyűjtemény első tudományos katalógusa, azonkívül sok apróbb tanulmány és cikk, amelyek Bode

korai szintézisével szemben inkább részletmunkák. Hivatalbeli utóda, a dalmát Leo *Planiscig* munkássága jelenti a legújabb fázist, nagy katalógusával, az Estei-gyűjteményről szóló publikációjával s az alig egy éve megjelent, méreteiben is nagyszabású Riccio-monografiájával azon a csapáson halad, amelyet Schlosser tört. A német reneszánszbronzok változatos sorozatára egy magyar tudós, *Meller Simon* vetett fényt a mult évben kiadott hatalmas könyvével (Die deutschen Bronzestatuetten der Renaissance), amely Peter Vischerről szóló korábbi monografiájának kiegészítése, sok tekintetben betetőzése.

A tudományszak fiatal, de már eddig is sok félreértést és homályt oszlatott el. Feltűnő például, hogy igen sok reneszánszbronz került elő a múzeumok görög és római osztályából, ahol mindeddig mint antik emlékek szerepeltek. Feltűnő, de nem érthetetlen, mert az olasz mesterek olykor tudatosan másolták az ókor emlékeit, mint pl. Antico, aki nevét is azért kapta és használta polgári neve, Pietro Alari-Bonacorsi helyett.

A bronzok gyűjtése nem új divat s mai amatőrjei II. Pál pápát, Cosimo Medicit, a »pater patriae«-t vagy a különöségeiről ismert s mint vérbeli gyűjtőt máig nem méltányolt II. Rudolf császárt tisztelhetik elődjeikül. A magyar gyűjtők közül elég, ha új szobrászatunk kezdeményezőjét, Ferenczy Istvánt említjük, akinek hagyatékát a Szépművészeti múzeum vásárolta meg. Ferenczy csekély anyagi eszközökkel, elfogult és bronzal nem rokonszenvező korban páratlan gyűjteményt hozott össze. Elég, ha a Leonardonak tulajdonított lovasszobrára emlékezünk, amely akár Leonardo, akár nem Leonardo műve, társtalanul áll a bronzplasztika történetében.

Ferenczy István példája lelkesítse bronzgyűjtőink kis csoportját, de lelkesítse azokat is, akik haboznak s nem merik fejszéküket nagy fába vágni. Annyi kétségtelen, hogy erre az ösztönzés is, tanulságos kiállítások útmutatása is eddigelé meglehetősen hiányzott nálunk. Múzeumaink és magángyűjtőink talán semmiből sem adtak oly keveset kiállításainkon, mint ebből. Műkereskedelmünk — talán éppen azért — ugyanoly mértékben elhanyagolja a kisbronzokat, mint művészeti szakirodalmunk. Bizonyos, hogy a kisplasztika gyűjtése nem oly könnyű feladat, mint a képé, grafikáé vagy kerámiáé. Az objektumok aránylag drágák, bár hiány nincs bennük. Nagyon sok kerül a piacra még ma is s közöttük elsőrendű, múzeális darabok sokkal nagyobb százalékban, mint bármely más gyűjtési ágban. A hamisítványtól rettegőknek különösen ajánljuk a reneszánsz eme vonzó, intim emlékeit. Gyűjtsenek patinás darabokat, mert a bronzpatinát nem lehet úgy hamisítani, hogy kicsit iskolázott szemet félrevezetne. A kizárólagos birtoklásra vágyódókat megnyugtathatja az a tudat, hogy reneszánszbronzokból kópia nincs, csak replika: több példányban sohasem kerültek kiöntésre, mindegyikhez külön viaszmodell készült, amely az öntés alkalmával megsemmisült.

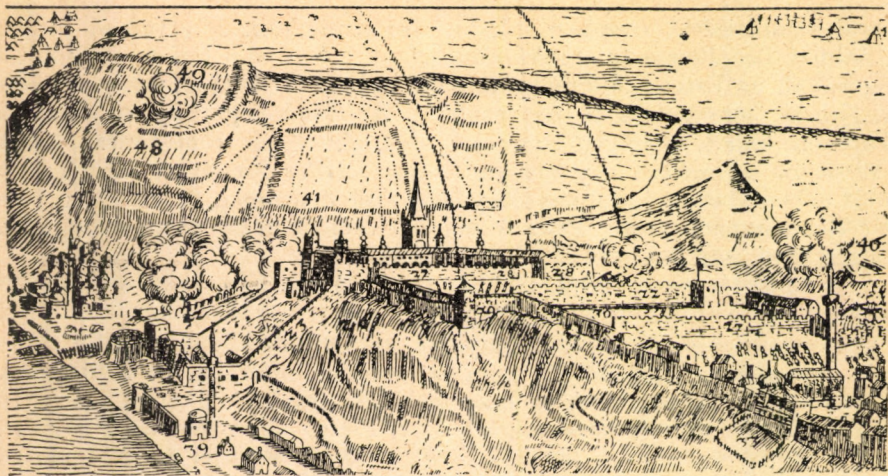
NÓGRÁDVERŐCEI KERAMOS

a legfinomabb
művészi magyar

FAYENCE.

Kapható minden
jobb szaküzletben

és a gyár központi lerakatában, Budapest, VI. kerület, Teréz-körút 62. szám

A hajdani királyi vár

Irta: Dr. HORVÁTH HENRIK
a Székesfővárosi Múzeum őre

I.

Történeti városépítészet a mi napjainkban szinte külön tantárggyá vált. Keressük a régi várak és városok helyrajzait; körvonalaik változatos hullámjátékát. A rétegek sorrendjét, melyek az eredeti városkép köré lerakódtak. S minden kultúrkorszak ott maradt nyomait. Ezért gyűjtjük szorgalmasan mindazokat a képeket, festményeket, metszeteket és rajzokat, melyek egy-egy város multját megőrizték. Ezért lett divattá a várostörténeti képek gyűjtése, melyeknek becse a történeti kutatás számára a legnagyobb. S ezért van, hogy az ilyesfajta régi metszetek értéke is nőttön nő.

Ez a feladat még fokozottabb mértékben lebeghet a Budavár-gyűjtők szemei előtt. A mi hajdani királyi várunk egykori építészetének formái beosztása, körvonalai, stílusa, csupa bizonytalanság. Még a külföld hasonló kutatásainál is több homályosságot mutat. Hogyan van ez? Onnan van, hogy azt, ami jelenleg építészeti valóságként adva van, azt kiindulásnak, de még támaszpontnak sem lehet elfogadni. A jelenlegi királyi vár nem lehet a kutatás kiindulópontja.

Ezért kell nekünk még sokkalta gondosabban keresni a régi képes ábrázolásokban rejlő adatokat, mint ahogyan azt nyugatibb városok történetkutatói cselekszik.

II.

Milyennek képzelik el az eddigi »rekonstruálók« a hajdani Budavárát? Miképpen állítják elének a magyar királyok egykori rezidenciáját?

Az összes ilyen rekonstruálók az ő elméleti megállapításaikban jórészen a saját fantáziájukra támaszkodnak és csak kis részben a legrégebb ismert reprodukciókra. Ez a legrégebb ismert reprodukció Schedel »Világkrónikájá«-ban jelent meg, fametszet és állítólag Michael Wohlgemuth-tól (Dürer híres mesterétől) származó ábrázolása a hajdani budai várnak. Ez az első forrás.

A másik irodalmi forrás Bonfini: »Decades«-e. Mindazok, akik újabban a királyi vár képét újra feltámasztották — Meldemanntól Lux Kálmánig — erre a két forrásra alapítják következtetéseiket. Már most azután aszerint, hogy ki melyik forrást tartja autentikusabbnak, aszerint domborítja ki a várépület jellegét. Az egyik úgy véli, az épület gótikus volt. A másik Mátyás humanista műveltségének megfelelően a reneszánsz pompa minden kultúráját odavetítve, reneszánsz-stílusnak támasztja fel a várat. Az egyik és a másik stílusváltozat mellett van egy harmadik is. Ez egyszerűen összekever gótikát és reneszánszt, mikor a budai vár régi formáját megállapítja. Ebben a tarka keverékben, ebben a korcs megoldásban tornyok és ormok, pillérek és oszlopok, pilaszterek megkonzolok zavaros összevisszasággal szerepelnek.

Csak éppen arról feledkeznek meg a történeti építészek, hogy a kiindulópont hamis. Nevezetesen Schedel városképéről már Valerian von Loga kimondta a halálos ítéletet s azóta senki sem tudta ezt az ítéletet megváltoztatni. Az a legenda pedig, hogy Michael Wohlgemuth Budán utazgatott volna s itt vázlatokat készített volna a budai várról, merő kitalálásnak bizonyult.

III.

Sokkalta valószínűbb az a feltevés, hogy a budai királyi vár eredeti formája a Zsigmond korában divó északi téglagótikára támaszkodik. Egy erős védelemre berendezkedett, bástyatornyokkal kiépített vár, amilyenek Zsigmond székhelyét kartársai dicsőreleg emlegetni szokták. Ilyen vár- és torony-konstrukciók szép számmal akadnak XIV—XV. századbeli városképeken, másfelé is. Német és francia miniatürökön, a felső-sváb iskola képein sorra-rendre felvonulnak előttünk. (Ulrich Maier, Friedrich Herlin városképein.) De nem is kell messzire mennünk: nálunk ugyancsak Zsigmond alatt Brassóban felépült a Katalin-kapu s ez csak méreteiben üt el a budai palotától, de stílusban nem. Zágrábban van egy Perényi-incunabulum s abban egyik kánonnak finom kis miniatürje. Gerevich Tibor éles szeme ezen mindjárt észrevette, hogy ez Budának legrégebbi látképe. De egyéb támogató-adatokra is lehet itt még hivatkozni. A sárvári kastélynak van egy mennyezetképe H. R. M. mestertől, akinek inkognitóját még eddig nem sikerült megfejteni. És pár évvel ezelőtt a pesti műkereskedelemben felmerült egy ugyancsak tizenhetedik századi olajfestmény Franz Geffelstől. Mind a gótikus Zsigmond-palotára engednek következtetni.

Ez a palota valami lényeges változáson Mátyás alatt sem eshetett át. Legfeljebb toldalékokat kapott, egy-egy ballusztrádot, kapuzatot, új ornamentális függelékeket. De megmaradt eredeti stílusa. S nem változhatott lényegesen ama hosszú korszakok alatt sem, melyek a Mátyás halála utáni időktől, Jagellokon, török hódoltságon át vezetnek a tizenhetedik század végéig. A keresztény ritus és a nemzeti királyság palotáit tudvalevőleg alig-alig építették át a törökök, akiknek mecsetek, minaretek, fürdők kellettek inkább.

IV.

A Fővárosi Múzeumban van egy festmény, mely 1694-ből való. Ezen még egészen őszérű a középső zömök, tornyos épület.

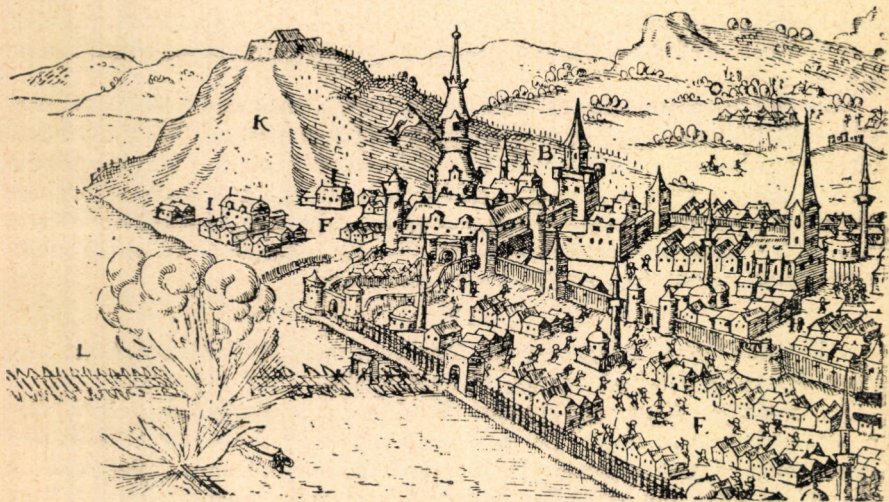
Ez mutatja, hogy az egykori festő még a Zsigmond-korbéli várkép alapvető formáit látta. De a tizenhetedik század második felében már rengeteg metszet is keletkezett Budaváráról. Akkor, mikor a török hatalom elleni vállalkozások döntő stádiumba jutottak, az egész nyugati világ feszülten

Budára figyelt. A kor német, olasz, francia, angol, sőt holland és spanyol kiadványaiban is budai veduták bukkannak fel. A budai metszetek e csoportjában nagy a változatosság és kevés a helyszíni felvétel. De egyben valamennyi megegyezik. Abban, hogy a Wohlgemuth-féle ábrázolással vajmi kevés közösségük van. A gyűjtőket e metszetek elsősorban művészi becük szerint érdeklik. De a városkép rekonstruálóját az érdekli közülük leginkább, amelyikről feltehető, hogy a leghívebb. Más szóval az, amelyiknek szerzőjéről gyanítjuk, hogy — életkörülményeinél fogva — itt volt, vagy éppen itt élt. Ilyennek látszik Giovanni Domenico *Fontana* hadimérnök metszete, (melyet a 94. oldalon közlünk). Ő egészen kétségtelenül helyszíni megfigyelő volt. Hiszen Lotharingiai Károly egyik leghűségesebb csatlósa volt e metszet készítője. És a metszet önmagát igazolja: pontos taktikai és hadászati felvétel, biztos kéz rajzolta vonalait. Minden fontos objektum rajta van: várfalak, rondellák, koronázó helyőrségi templom. Még a várhegy földtani szerkezete is. És mindaz, amit a metszet elmond, pontosan összevág a Perényi-incunabulummal és összevág az ismeretlen H. R. M. mester képével.

V.

Még egynéhány metszet van ez időből, melyekről feltehető, hogy készítőik közletről ismerték a hajdani királyi várat. Ilyen az ifjabb Meriáné is, akitől Károly herceg legjobb arcképe is származik. Ilyen az apjáié is, amely korábbi keletű s 1638-ból való. Mind e metszetek egy közös ősré, *Siebmacher* itt közölt metszetére támaszkodnak. Ennek a csoportnak az a jellemző sajátossága van, hogy a várépületet s az egész várost fantasztikus keleti formák borítják. A fentebb említett *Fontana* hadimérnök józan és pontos. Ezek a *Siebmacher*-követők erősen szárnyaló képzelettel dolgoznak.

De azért ez utóbbi iránynak szinte tömegesen voltak követői. Hiába, a művész szívesebben vesz ihletet attól, aki fantasztikumot kever a tényekbe, mint a hűvös valóság-érettető mérnöktől. És *Siebmacher* szelleme tovább élt a metszetekben. Még az éremvésők, akik Budavára visszafoglalásának nagy triumfusát ezüstlapon örökítették meg, még ők is a metszetek ez atyjához fordultak vedutáért.

A művészi kert és a gyűjtő

Irta: HAVAS LÁSZLÓ

Hampton Court aranyba-bronza tüzesedő fasorai között sétálva, egyszerre felvilágosult bennem a jó öreg Bacon mondása: »Az emberek előbb alkottak a művészet teljességében pompázó palotákat, mint művészi kerteket — mintha csak az utóbbiak a tökéletesség magasabb fokát jelentenék...« És azonmód felsőhajtottam: hátha a kertkultúrához csak művészeti kultúrájuk delelőjén értek el a népek, mit mondjunk akkor mi, akik még ettől is olyan csillagmessziségbe esünk?

Azért ne tessék megijedni, ez nem kíván kertesztétikai prédikáció lenni, csak éppen egy kis emlékeztető arról, aminek a magyar műgyűjtő érdeklődésének keretében is kell, hogy egy kis hely jusson.

Ebből a szempontból, de a helyesen felfogott esztétikai szempontból is: a kert a szabadba vetített lakás. És miként a lakást bebutorozzuk, műkincsekkel gazdagítjuk, ugyanúgy rendezzük be a kertet is élő és holt ékítményeivel. (Ebben a formában persze csak inkább az architektonikus kertről lehet szó, a természetet utánzó — vagy inkább természetet hamisító — »tájkertészet« más fejezet alá tartozik).

Lehet természetesen megfordítva a már meglévő ékítményekhez képest alakítani kertet és amiként az évek során tudatosan összeszerzett műgyűjtemények keretül szabott interieur, az ilyen tartozik gyakran a legsikerültebbek közé. Mindenképpen azonban annyi tere nyílik a gyűjtőszenvédélynek, izlésnek és izléstelenségnek, hogy abból e szűkre adagolt helyen csak éppen hogy egy kis izelítőt adhatok.

Kezdjük-e a *klasszikus ókoron*, soroljam-e fel azt a tömérdek szobrot, oltárt, labrumot, piscinát, oszlopot, hermát, amelyek Paphos, Ephesus, Knidos szent ligeteiből, Academos és Apollo Lucaios kertjeiből a római proconsulok kezén hajórakományszámra hordattak a Pompeiusok, Hadriánok, Varusok, Lucullusok dús parkjaiba és viridáriumaiba, úgy hogy Juvenalis joggal nevezhette volna ezeket is, mint Lucanusét, »Márványkertek«-nek.

De minék is fájdtuk meg a gyűjtő szívét? Paros és Pentelikon márványisteneire, de még római utánérzéseire is, immár — elérhetetlenül — a múzeum-kripták rideg boltzata körül és már csak másolatokban láthatjuk majd őket viszont eredeti rendeltetésükhöz képest: Isten szabad ege alatt.

Aki azonban ezen ünnepélyesen pompázó díszek helyett az intímabb hatások híve, kecsesebbet aligha találhat, mint a *középkori kert* sokszérű tartozékait. A legjellegzetesebb ezek között a gyeppad, ami nem egyéb, mint egy 60—80 cm. magaságú U-alakú kő- vagy téglafal, amelyet minden kárpitos közbejötté nélkül bársonyos üléssé varázsoltak a tetejére fektetett gyepkockákkal. Régi vár- és klostromkertekben még ma is fel lehet fedezni ilyeneket. A díszükül szolgáló (gyakran keleti eredetű) perzsakék vagy krómsárga zománcú és bordázott, vederszerű, vagy talpas gyümölcsöstál alakú növénytartókat persze már széthordták és csak az egykorú miniatűrök-ből tudjuk, hogy többnyire az edény pereme mentén a körbetűzdelt, aranyozott pálcikákhoz szegfűt kötözték, vagy geometrikus formában nyírott örökzöld fácskákat neveltek bennük. A bronzból, vasból öntött vagy kőből faragott és gyakran színezett középkori szökökút rendszeren kisméretű. Alacsony talpú, kerek vagy nyolcszögű serleg a medencéjének a leggyakoribb formája, amelyből egy finoman tagolt oszlopcoska szökik a magasba figurális dísszel koronázva. Ezek a szökökutat ma már nagyon ritkák és magánosoknál csak Hollandiában és Angliában láttam egykettőt. A láncos kutak díszül szolgáló domborművű kőlapokat, oszlopokat és dekoratív kovácsolt vaskupolácskákat, valamint kerti rácsokat (azokat a középkorban rendszeren aranyozták), magastámlájú gótikus vagy byzanci stílusú kőpadokat, trónuszzerű kőkarosszékkeket és a kert falába illeszthető heraldikus vagy zodiakus domborművű kőmedaillonokat azonban még gyakran lehet találni a külföldi régiségkereskedésekben.

A *spanyol kert* most nagyon divatos az Egyesült Államokban, különösen a mór inspirációjú. Ami tehát az ibériai félszigeten, Délamerikában, Kaliforniában, Új-Mexikóban felhajszolható volt fémfényű »azulejos«-okban (amelyekkel a kerti ösvényeket rakták ki vagy peremezték), mohos márványmedencékben, alabástrom balusztrádokban, embermagasságú agyagvázákban, »mudejar« filagóriákban és azokban a gyönyörű spanyol ablakrácsokban (amelyek olyan könnyen nevezhetők ki

kertkapúnak), azok immár javarészt a margarin, mozi- és sönkamagnások Alcazarjait díszítik, és pedig, valljuk be, néha meglepő jó ízléssel. Jobbal, mint az a granadai ismerősömé, akinek pedig szemei előtt van Generaliz felséges példája. De miként a lakóházában (amely egy régi mór kéjlak romjain és romjaiból épült) a gyönyörűen faragott ódon sekrestye-szekrényeket a német »Weissmetall« gyárak valóságos mintaraktárával tömte meg és arannyal, selyemmel szőttés flamand gobelingyűteménye közepette Thonet-butorok és »art nouveau«-csillárok díszelnek, úgy a kertjéből kiásott elefántcsontfaragás finomságú mór alabástromszlopok éppen csak hogy szerény keretét alkotják annak az óriási szecessziós majolika szökőkútjának, amelyen dugóhúzó formába tekert najádok enyelegnek a hasonlóan csavarosmenetű sási lilíomok között. (Az 1900-as párisi kiállításon első díjat nyert! . . . mondja büszkén a gazda.)

Ennél több visszaélést talán csak a *japán kertel* követtek el, pedig már több mint ezer esztendeje, hogy megvannak annak minuciózusan lefektetett szabályai minden díszítő elemi alakjával és elhelyezésének módjával egyetemben. De hát nem is csoda, mert nincsen rafináltabb és minden természetutánzása mellett is stíliázottabb, mint Nippon kertjei és azok ornamentikája. A XV. században kialakult »teakert«-típushoz pedig pláne csak azok nyulhatnak sikerrel, akik a »Cha-no-yu«-ban dogmatizált »hím- és nőnemű« kövek, pillérek, vázák, hidak, szobrok, napellenzők, lámpák stb. kiválasztásának és elhelyezésének módján kívül ezeknek szimbolikus jelentőségét is ismerik.

Azért, akinek a parkjában van egy »hortus conclusus«, ahonnan otromba európai házát nem látni, (itt a Hopp-múzeum elrettentő példájára gondolok, meg Henrik porosz herceg Boroszló mellett neogótikus kastélyára is, amely előtt a boxerlázadás alkalmával rabolt Buddhák, sárkányok és bronepagodák és zinte könyörögnek egy congeniálisabb környezetért), az csak gyűjtönsz »Kápolna«, Citromfa«, Havas Táj«, »Planeta«, Nádfedelű Kunyhó« vagy »Ki jár ott?« típusú kőlámpákat; »Kerek csillag«, »Négy Istenség« vagy »Papi talár« márkájú sienitvázákat; »Pajzs«, »Lótakaró« vagy »Holdbajáró« csoportba tartozó bambusz napellenzőket, vagy pedig a hallatlanul kecsesen ivelt kő-, fa-, lakk- és bambuszhidacsákat. De ha éppen akarja, egy kis kőből faragott pagodát vagy Shinto-istenséget is szerezhet hozzá. Ha pedig aztán jól kitanulmányozta, hogy miként kell a »Kardakasztó«, »Holdárnyék«, »Ört álló« stb. bizarr nevű és még bizarrabb formájú köveket felállítani, akkor — hivasson egy tudós japán kertész (vagy annak specializált angol tanítványát) és vele készítesse el a kertet . . . !

A Le Notre sugallotta *francia barokk-kertet* Corpechot »les Jardins de l'Intelligence«-nak nevezi, ami a perspektívák zseniális kitervezettsége és minden díszítő és architekturalis elem matematikai kiegyensúlyozottsága szempontjából igaz is. De, van-e hangulatosabb, intimebb, mint a francia kert »bosque«-i és »boulangerin«-jei, ahol árnyas taxusfülkékben és mélyített pázsitokon a szobrok, padok, vázák stb. olyan természetes adottsággal helyeződnek el, mint egy Louis XIV. szalonban? Aki tehát ezeket gyűjteni akarja, annak előre kell választani a francia kert »napkirályi« és polgári arca között. Mert Clagny, Versailles, St. Cloud, Marly, Chantilly még a kert-kultúrás nyugaton is csak a kevesek kiváltsága, nálunk pedig csak német-osztrákba oltott korcsajtásai találhatók egy-egy nagyképszerű főúri kastély körül. És mint-hogy enhez mértek ez utóbbiak plasztikus díszei is, nem jobb-e minden Mária-Teréziás loyaltitásunk ellenére is visszatérni az eredeti mintákhoz: a Desjardins-ek, Girardon-ok, Coysevox-k szökőkutaihoz, szobraihoz, hermáihoz, ha nem is eredetiben, de egykorú másolatban — vagy egykorú *francia* inspirációval — márványból, bronzból, ólom-ból, rőzsaszín vogézi homokkőből, vagy akár olcsó terrakottából formálva?

De úgy látszik, nálunk még a vázák közül is jobban szeretik a Lepautre-féle eltévelyedés germán elmélyüléseit, amelyek egy körömmi sima felületet nem hagyó túlterheltségükben inkább látszanak egy ötvösmunka makettjenek, mint egy növény befogadására rendelt edénynek. Pedig ki nem látta Versaillesben a Borghese-vázát vagy Ballin kimerítéletlen invenciójú és mégis nemes vonalú alkotásait?

A Rousseau korabeli és XIX. század eleji *romantikus kert* »Fabriques de sentiment«-jai gyűjtésének: a »Hűség«-nek, »Bátorságnak«, »Hitvesi Erény«-nek emelt templomok, a diadalívek, a múromok, indiai pagdák, gótikus madárházak, egyiptomi fiókpírisok, pompeii-i jégvermek, kínai »Gesundheitspfad« pavillonok összehordásának a szállítási költségek szerencsére eredményesen vetnek gátat. De aki a »hű kutya« emlékek, szép felírású, de üres szarkofágok, múdolmenek, kőfátyolos urnák,

márvány-bölcsők kedvelője (alvó gyermekkel és anélkül), annak szeretettel ajánlom az 1796-os »Recueil des Idées Nouvades«-t (németül: »Ideenmagazin« címen jelent meg), amelyből gyönyörű programot állíthat össze.

Aki azonban azt akarja megtanulni, hogy miként kell az arra igazán érdemes kerti régiséget gyűjteni és főképpen kulturált ízléssel elhelyezni, az menjen el *Angliába* Tanulja meg legalább ezt, mert hogy aztán miként lehet még a lekelektikusabb gyűjteményt is a *nemzeti individualizmus jegyében* egységbe olvasztani, az a sok évszázados angol kertkultúra utánózatatlan titka, amelyet mi csak külsőségeiben követhetünk.

Pedig a példa nem hiányzik Aldenham, House, Warley Place, Hampton Court, Painshill, Gunnesbury, Friar és sok száz más gyűjteményes-parkban az elv mindenütt azonos: a kert architektonikus része madártávlatból vagy tervrajzon nézve egy szobákra, termekre osztott épület alaprajzát adja. De a közfalak élő sövényből vagy befuttatott streillis-ből vannak és a geometrikus vonalak ridegségét a színben és alakban szándékosan szimetriátlan növényzet bujasága veti szét. A francia kert sivár hengerelt utai helyett bársonyos gyepösvények adják a további taglalást vagy pedig az ösvény medrébe rakott szabálytalan kőlapok, amelyek között dúsan burjánzik a daravirág, a levendula, a barátságfű, a varjúhát. És e kertszobák között ajtó helyett rózsával, klematisszal befuttatott kovácsoltvas ívek szolgálnak átjáróul, amelyek kitűnő alkalmat adnak a legszebb márványpillérek és arabeszkes rácsok elhelyezésére. A lakosztályokat összekötő folyosók helyét pedig gyakran generációkon át, oszlopoként gyűjtött pergolák töltik be. Hogy egy-egy ilyen elkülönített egységet könnyű aztán más-más stílusú kerti ékítményekkel berendezni, az magától értetődő és bárha vannak Angliában is — még pedig a legjavából — egységesen stílusista olasz, francia, németalföldi kertreprodukciók, korhű és autentikus berendezéssel, most csak azoknak a dekoratív megemlítésére szorítkozhatok, amelyek a legjellegzetesebbek Anglia kertjeire.

Ilyen mindenekelőtt az elmaradhatatlan *napóra* ezerféle változatában: hol klasszikus oszlopalakú, hol csak oszlopfaj, alacsony lépcsős talpazatra vagy egyenesen a pázsitra állítva, hol meg hasas, gyűrűsen tagolt, sokszögletű vagy bordázott balusztrád-oszlopocskaszerű, az Elizabeth, Tudor, Queen Anne, vagy Adam-kor stílusában. Az urna- és vázaalakú vagy a görög-római áldozati oltárok inspirálta napórák is gyakran láthatók. Ritkább már a figurális, amelynek a típusa, az olasz renaissance hatását éreztető, bronz- vagy kőtáblát tartó amorette. Vannak azonkívül bronzból, kovácsoltvasból készült komplikált csillagászati szerszámokkal, égtekékkal kombinált napórák, amelyek gyakran a legdekoratívabbak közé tartoznak, csakúgy, mint a kert falába eresztett heraldikus díszítésű márvány-, pala- és ólomtáblák.

Az ólom egyébként is népszerű anyag az angol kert díszítésében és a szökőkutak szobrain kívül különösen a domborművű, figurális vagy girlandos díszítésű *esővíz-gyűjtőmedencékben* és hatalmas növénytartókban talál jellegzetes alkalmazást.

De még ezeknél is jellegzetesebbek azok a bájos *madárítók*, amelyek az angol nép állatszeretetéhez képest még a legszerényebb kertből is ritkán hiányzanak. Ezek a bronzból öntött, vagy kőből faragott sekély medencék pedig olyan graciosusak, hogy legfeljebb csak Wedgewood »basalt ware«-je vetekedhetik velük könnyed, tisztavonalú egyszerűségben.

Persze, vannak az angol kertben is eltévelyedések, különösen a romantikus táj-kertben, de még ezek is sokkal inkább maradtak a mértéktartó ízlés korhatárai között, mint a kontinens »angolpark«-jainak imitációi és ha ezen, amúgy is csak rapszódikus felsorolásra kímélt tér megengedné, nem egy irigylésre méltó példát mutathatnék be a »palladianus« hidakból, a Chambers, Inigo Jones, Repton, Adam tervezte pavillionokból, vázákából, padokból.

De inycsiklandoztatónak talán ennyi is elég.

Most pedig rajta, gyűjtő urak, gyűjtő asszonyságok, csináljunk kultúrát a kerthez és a kertből kultúrát!

ZWACK UNICUM GYOMORERŐSÍTŐ

A MŰGYŰJTŐ TÁRCÁJA

Egy főúri kézműves a múlt században

Irta: ROZSNYAY KÁLMÁN

Gróf Teleki Sándor írásait böngészve egy felette érdekes erdélyi iparművész nevére akadtam, akiről eddig nem tudtunk és műveit se ismerjük. Pedig Teleki izlésében meg kell bízni. Egyike volt kora legműveltebb férfiainak. Bejárta az egész világot, ismert minden múzeumot, érintkezett minden nemzet legjelesebb alkotó-művészeivel. Talán az ő kutatásai nyomán még lehetne egy-két darabra rátalálni és meg lehetne menteni állami gyűjteményeink gyarapítására valamit az alább tárgyalandó kincsekből.

Teleki egy erdélyi főúrról, Bánffy Adámról, Válaszút gazdájáról így emlékezik egyik írásában:

»A ház ura középtermetű, sovány, barna fiatal férfi, sűrű fekete hajjal, fekete bajusz és szakállal, szépen ívezett szemöldökkel, csillámló nagy szemekkel, melyek a művészt mutatják ki belőle... Van benne valami a cigányból; on n'est pas in punement: Bánffy! — több az úrból s legtöbb a művészből. Ez az ember, az ő igénytelen szerénységében egyszerűen egy lángész. Ha nem volna vagyona, négyszeresen kereshetné meg a kenyerét.« Csudamód muzsikál. »Olyan porcellánfestő, hogy Meissenben, Sèvresben, Ginorinál, Portlandban ritkítom párját.

Műasztalos; a Faubourg-St.-Antonie asztalos művészei bámuló elismeréssel nézhetik műveit. Fazekas, s mint ilyen megmértközött Palissy Bernárddal, Lucca della Robbiával és Maestro Georgióval. Egy francia statisztikus azt mondja, hogy egy nép civilizációját legjobban jellemzi cserépedényeinek gyártása. A régi korban Assyriában, Babilonban, Egyiptomban a fazekasság előhaladott mesterség volt, a görögöknél már művészet, az etruskoknál tökéletesség... Ha végig megyünk a nápolyi, florenzi, római múzeumok edénygyűjteményein, meggyőződünk, hogy a fazekasság volt a mesterségek-mestersége, a művészetek anyja. És Bánffy Adám igen jó tanítványuk s maholnap mester a mesterek között.«

Ha belép az ember a válaszúti kastély termeibe, ragyogó színek, csodás formák bámulatában káprázkodik a szeme! »Körül a falon tálások, magyar stílusban tartva, megrakva tálakkal, tányérokka, kancsókkal, kupákkal, fénylő, csillogó, ragyogó színvegyületben s az én barátom min denre oda írhatja: ego feci.« A palota szögletében, mint ahogy a fejedelmek idején az ebédlő-házat nevezték »egy nagy kredenc, — pohártartó — a legtisztább renaissance stílusban: a háttérben porcellán-tálak, Kinának és Japánnak szörnyeivel, sárkányok, madarak, milyeneket csakis a képzelet alkothat, pazar fény- és színáramlattal.« Ezek előtanulmányok voltak, a maga képzésére épp úgy, mint a »régisax, bécsi, sevresi, herendi utánzások.«

»A másik szobában áll a gyönyörű nagy kemence, indulóban a székesfehérvári országos műkiállításra. Fazekas-munka, nyitott kemence, zöldmázás cserepekből, a díszletek rajta különböző színben, nagy összhangzásban.« Valóságos »monumentum, két lábon és egy griffen nyugszik. A kályhából

jobbra-balra ülőpadka, zöldmázos cserepekből, — uti olim! — egy-egy cserepen griff, rózsákkal felváltva. A kemence teteje két zöld caryatidon nyugszik melyek mascarón arcúak. A baloldalon a nagy, szabad nyílás mellett Árpád, Lehel, Bethlen Gábor és Wesselényi Ferenc dombor-arcképei. A középén a vérszerződés a hét vezérrel, bámulatosan szép kivitellel, minden részlet benediktinusi türelemmel, gyönyörűen kidolgozva... A fegyverek, a ruhák szövete, a legkisebb részletekig ezer színben, ezer változatban beégetve. Alatta egy csata-jelenet. Tetőzetén a párkányzat — à la Lucca de Robbia — cserlevélfűzér makkokkal. A talián piktor »anch'io sono pittore«-jaként »Bánffy Ádám akár a berlini kongresszus előtt is büszkén elmondhatná: én is fazekas vagyok!«

A műterem festői rendetlenségében legelőbb is nagyszerű tálak serege, kígyóval, békával, rákkal, gyíkokkal, csigákkal, kagylókkal, vízi növények levelein és virágain tűnik fel Telekinek. Ott sorakoztak a magyar kupák a kürtös Lehellel, óriási urnák, vázák terracottából, köztük egy hatalmas relief, me y Árpádot ábrázolja, amint Zalán követeit fogadja.

»Könnyű volt Benvenuto Cellininek, mellette volt Ascanio; Raphael mellett Giulio Romano, Andrea de Salerno, Tiziannak legkönnyebb Paolo Veronese-vel, Tintorettoval. De lássuk, kikkel dolgozott Bánffy! — Egyetlen tanult segítsége Leopold K a f f e r, születési helye egyáltalán nem tudatik. Művészetre nem aspirál, a hírnevet megveti, közönséges »tischler g'selle-nek tartja magát.« Őt követik nemes és nemzeti L a k a t o s István uram, deésfalvi nemes ember és fazekas, aztán K i m p i á n Juon, — alias Mezei János — a csizmadiából lett faragómester. »Olvasni nem tud, se szüksége, se ideje rá. Beszéde ékes és válogatott, napokig elhallgatnám. Kitételeit jól alkalmazza, műszavakat teremt, külön szótára van a maga használatára.« Ime:

— Mikor a méltóság báró úr a nagy kemencéhez fogott, n ö l i n b e l g á k b ó l (Norinberga) hozatta a mustrát, de bizony eleintén sehogyse i n t e r m á l t, (?) de bezzeg azután.

Látta az úr a nagy kemencét, ugy-e? Na! Micsoda k r u p i á k (gruppok) vannak azon! Ez a nölinbelgákból való mustra csak vályogvetés ahhoz képest. Aztán látta a közepén azt a krupiát?

— Micsoda csata van azon ábrázolva?

— A pozsonyi keresztes-háború! (?)! — felelt rá zavarba hozhatlan bizonyossággal és flegmával — s folytatja: »na hát, kérem, ott minden figurának tisztán ki van ábrázolva a m i l i k á j a. (Mimika) Hanem a k á r i á k k a l (caryatid) megjártuk; eleintén az se s o n i p e r d á l t, (?) de azután csak kitapogattuk a fortélyát. Hát ilyen m á j o r i k á t (majolica) látott-e már az úr? meg otténg azt a nagy ú r n a k v a l ó t (urna) látja? Hát nem nagyszerű?

— Ugyan kérem, hát ez mi lesz? — kérdé a gróf Mezeyt, egy nagy ajtó-homlokzat mintájára mutatva.

— Hm, ez lesz a nagy ajtón a p á p a l i k a. (Portale) S mikor mindent megmutogatott, nagy büszkén jelentette ki:

— Szó, ami szó, a méltóságos báró r i g y o m é j á t (renommé) én szereztem!

Ezekkel az emberekkel dolgozott báró Bánffy Ádám! Kastélyának egész berendezése, minden egyes bútór múzeumba való műredek. Maga tervezte s részben munkálta is. Fő büszkesége mégis a százakra menő kerámia volt. Messze földről, idegen országokból jártak csodálatára mesterek, műgyűjtők, hozzáértők. Arannyal fizették, ha mégis nagynehezen vásárolhattak belőle.

A beteg művészetről

Irta: DR. DÉCSI IMRE

A művészi tehetség senkit sem kötelez arra, hogy okvetetlenül egészséges is legyen és nem is igen gyógyítja meg, ha beteg, de viszont igen sok beteges állapot van, ami a beteg ember lelkiéletének minden produktumán nyomot hagyhat, a művészieken is, ha a beteg ember művész. Sőt egy kicsit még a jellemző tulajdonságai közé is tartozik éppen az igazi művészetnek, hogy az alkotójának az egész egyénisége őszintén, *akaratlanul is őszintén* megnyilatkozik benne, tehát *azok a betegségei is, amelyek az egyéniségének lényeges alkotórészei*. Ilyen közvetlen nyoma a művészi alkotásokban a testi betegségek közül tulajdonképpen csak az érzékszervek betegségeinek vagy különösségeinek van. A világot, amelytől a benyomásait kapja s amelyet többé-kevésbé mégis csak »ábrázol«, az érzékszervein keresztül ismeri meg s csak természetes, hogy például egy festő egyéni látásában a szeme egyéni működésének, például a fénytörési különösségeinek igen nagy szerepe van s hogy ez az alkotásain is meglátszik. Nem mindig látszik meg olyan nagy fokban, mint eleinte hinni lehetne, mert hiszen a képeit visszafelé is ugyanazon a rövidlátó, túllátó vagy asztigmás szemén keresztül veti a vászonra, amelyen keresztül a modelljét nézte. De ezért az arányok és kivált a perspektíva nagyon sokszor mutatja világos nyomait az abnormis fénytörésű szemnek. A *színvaktság* magasabb fokai természetesen elveszik a módját minden színes alkotásnak, de amikor csak enyhébb fokban hiányzik a színek tiszta megkülönböztetése, olyankor nem ritka, hogy a közönséges ember életfogytiglan sem veszi észre ezt a hibáját, a tehetséges festő pedig el tudja fogadtatni a színlátásának túlságosan egyéni formáját. Az érzékszerveken kívül a többi szervek betegségei nem közvetlenül, hanem csak a lelki hatásaikon keresztül érvényesülnek s általában csak a *lelki-élet* betegségei, az *ideges állapotok és az elmebetegségek* állanak az ember egyéniségével, tehát művészi alkotásaival is olyan viszonyban, hogy ezeknek nemcsak technikai különösségeit, hanem a legmélyebb igazi tartalmát is meghatározzák s teszik az igazi lényege szerint »beteg« művészetté.

Ha az orvos szemével próbáljuk szemlélni a beteg művészetet, talán nem is fölösleges megmondani, hogy ebben nem foglaltatik semmi formája a művészi kritikának, aminthogy *az alkotások beteges vagy egészséges volta nincs is semmi viszonyban a különben való értékükkel*. Azt is tudni kell, hogy az elmebeteg alkotásai tulajdonképpen nem tartoznak a beteg művészetbe, mert a művészethez legföljebb a technikájukban hasonlítanak, de nincs tulajdonképpen semmiféle mondanivalójuk, nemcsak az egészséges emberek, hanem a többi elmebeteg számára sem. Az elmebeteg — éppen az a fajta, amelyik ilyenféle kifejezési módokhoz folyamodik — mindig a szó legtökéletesebb értelmében vett »egyéni« nyelven beszél; olyan fogalmakkal, olyan szimbolumokkal, amelyeket minden ilyen beteg *a maga számára alkot s más számára kifejezni vagy megmagyarázni nem is tud*. Az ő alkotásait tehát legfeljebb a találos kérdések módján elemezhetjük és ha meg is tudunk belőle valamit fejteni, nem lehetünk vele abban a viszonyban, amiben az *érzési lehetőségeink számára hozzáférhető művészettel* vagyunk.

Az az *élményközösségünk*, amely nincs meg az elmebeteggel, teljes mértékben megvan az idegbetegek alkotásaival. Az ideges állapotok csak a beteges, súlyos formái azoknak az izgalmainknak, félelmeinknek, szenvedélyeinknek,

szorongásainknak, kényszerű gondolatainknak és cselekedeteinknek, amelyekkel egészséges emberek is valamennyien küzdünk, csak hogy meg tudunk velük küzdeni, nem az akaratunk vagy az okosságunk nagyobb méreteinél fogva, hanem mert csak kisebb erővel támadnak ránk. Aki a súlyos ideges érzéseit önti művészi kifejezésbe, az valamennyiünk lelkéből beszél. Adjon hálát istennek, aki nem tudja tapasztalásból, milyen állapot egy *szorongásos roham*, de annyi találkozása a szorongással már mindenkinek volt, hogyha egy művész a szorongást fejezi ki igazi művészi erővel, akkor a maga érzéseire is ráismerhessen benne. Ez arra figyelmeztet, hogy az alkotások ilyen ideges voltában a világért se próbáljunk művészi szempontból vett *hiányosságot* keresni, mert az ideges érzéseknek éppen ebből a szempontból van igen sok közössége mindazokkal a nagy érzésekkel, amiknek a kifejezésére éppen az igazi nagy művészet szolgál. Amióta nem elégszünk meg azzal, hogy az ideges betegek érzéseinek csak a különös vagy »beteges« voltát konstatáljuk, hanem mentül részletesebben meg akarunk ismerkedni az egész érzésviláguk fejlődésével, hogy segíthessünk rajtuk: azóta vesszük igazán észre az ideges tüneteknek ezt a rokonságát minden művészettel, hogy *a beteg számára szubjektíve ugyanaz a szerepük, mint a művész számára az alkotásé*. Egészen addig a groteszk részletig, hogy a beteg még a *hiúságával* is csügg a tüneteire, hogy a komplikáltságukra vagy a súlyosságukra még *büszke* is: látnunk kell, hogy az ő számára ezek a tünetek a lelki problémáinak, az érzésviláguk konfliktusainak a kifejezései, amelyekben ezek ugyanazon a módon törnek utat, mint a művészi kifejezésben, annál a betegnél, akinek megvan hozzá a tehetsége. Ebből a szempontból éppen napjaink művészetének a tanulmányozása nagyon tanulságos eredményeket adhat. És pedig nemcsak az esztetikusként, hanem a lélektan művelőjeként is.

Az ideges tüneteknek, mint minden erős érzésünknek vagy indulatainknak a természeti törvénye, hogy megnyilvánulást keresnek s ha visszafojtjuk őket, csak annál nagyobb erővel törnek ki, viszont nagyon megenyhülnek, ha módjukban van megfelelő módon kifejezésre jutni. Ebből a szempontból a művészi alkotás az alkotójára nézve ugyanazt jelenti, mintha kisírta vagy »kidiühöngte« volna magát. Éppen a *súlyosabb* ideges tüneteknek van két tulajdonságuk, ami a belőlük fakadt művészetnek különös erőt ad. Mindenekelőtt az, hogy sokkal nagyobb erővel, sokkal kizárólagosabban uralkodnak az ember lelki életén, sokkal kevesebb habozást, következetlenséget, hanyagságot, szórakozottságot tűrnek el, mint az egészséges lelki folyamatok. Aztán pedig, hogy a beteggel éreztetik a *rendkívüli* voltukat. Amikor az ideges érzéseit ki akarja fejezni, a közönséges nyárspolgár is érzi, hogy erre a közönséges szók, a kifejezés átlagos eszközei mennyire nem alkalmasak. Az *ideges beteg nem tartozik az egészséges emberek banális érzés-közösségébe*: az ő érzéseit nem fejezi ki a *giccs*, neki, akár csak egyszerű beteg, aki az orvosának panaszkodik, akár művész, aki az egész világgal akarja az érzéseit éreztetni: azt a kifejezést kell megtalálnia, amely minden árnyalatával egész tökéletesen és egyénien *csak az övé*. A lakodalmi meghívók, gyászjelentések, orfeumi dalok és a képes levelezőlapok egyenruhás költészete *nem az ő nyelve*. Nehéz, igen sokszor nem is lehet, de sohasem is szükséges meghatározni, hol határos az ideges művészet az egészséggel, de nagyon fontos az a megismerés, hogy ezen a ponton nem az aljával, hanem a legmagasabb fokával rokona az igazi művészetnek, — ezzel is mutatván, hogy *az ideges betegségek nem az apró gyöngeségei, hanem a nagy küzdelmei a szenvedő ember lelki életének*.

GYÜJTŐK ÉS GYÜJTEMÉNYEK

Procopius Vilmosné

Hagyatékának kiállításán, az Iparművészeti Múzeum nagy üvegcsarnokában ott lóg az arcképe is. Előbb Canzi festette meg. Ekkor Procopiusnét Werther Olgának hívták, tizenöt éves lehetett, csigafürtös haja volt és a kor divatja szerint egy galambot simogatott a kezével. De ott van Vastagh György által festett asszonykori arcképe is. Finom, graciózus lényű, kicsit energikus szája, tiszta, jóságos szeme volt. Látszik, hogy egy asszony, aki erősen akar. És jól akar. Körül akarja venni magát szép dolgokkal, a tizennyolcadik század lehelletével és a biedermeier nyugalmával. Hogy azután, mikor majd elköltözik, másoké, mindenkié legyen az, amit egy életen át összegyűjtött. De ott lógnak olajban, akvarellben festve s ott vannak porcellán-képeken rokonai, barátai, családjának tagjai is. Biedermeier környezet, insurgents huszártisztek, vatermörderes polgárok, fiatal dámák á la Barabás, hattyúnyakkal, zsiráffrizurával. Petrovics Elek néhány finom sorban írta meg ennek a gyűjtőasszonynak történetét. S az életrajzból megtudjuk, hogy élete utolsó szakában Grácban élt, ebben a kicsit osztrák, kicsit magyar közös-ügyes, eráris városban. Itt hódolt a gyűjtés szenvedélyének, ahol még ma is a mult század klasszikus polgáremlékeinek levegőjében élnek az emberek. Ennek megfelelő a gyűjteménye is. Az ötszáz darabból álló miniatűr-gyűjtemény a dualizmus festőművészeit sorakoztatja fel. Barabást és Daffingert, Liedert és Melegh Gábort, a Theer-eket és Medveyt. Az óntárgyak és a porcellánok két kor mesgyéjén állnak. Túlnyomórészt a tizen-nyolcadik századvég barok és klasszicizáló hajlamainak tanúi. De egy részükön már a napoleoni háborúk utáni szerényebb és szegényesebb ízlés szólal meg. A Sorgenthal-kor finom csészéin a graciózus festés lehelletképei. A neobarok porcellánórákon már hangos, tarkaszínű alakok himbálnak. Legkedvesebb darabjai talán az üvegek lehettek. A nemesformájú kőszőrült serlegek; a színes Watteau-figurák az aranyos szélű poharakon. Facetták csillogása a felületen és a rokokó illata a képeken. Így végig lehetne menni mindenben, ami egy lelkes élet gyűjtőeredményéül itt van. Az ékszereken, a szelencéken, amiken halk vágyakozás él a francia Lajosok csillogó pompája után. A támlásszékeken, lábas órán, a finom faragású barok ágyon. — Továbbá a szellemesen hajlított aranyos kereken, a féltő gonddal gyűjtött üvegeken, miknek a hátlapjában koszorúkkal övezve mosolyog egy férfi arc. De mily messze van Fontainebleau-tól Grác! És ezek a kedves, öreg tabernákulumok, jezsuita-barok szekrények, az ő nehézkes formájukkal... Kortörténet a császári ház fénykorából.

Valami benső meghittség fűzhette e szobákat, e vitrinákat hajdani tulajdonosukhoz. Az a közönség, mely múzeumi urakból, gyűjtőkből és finom tárgyak amatőrjeiből a kódós novemberi délben, az Iparművészeti Múzeum üvegkupolája alatt összetalálkozott, meghatottan nézte őket. Amilyen csendesen élt, dolgozott, gyűjtött ez a biedermeier-időkből való úriasszony, olyan előkelő volt a fia, Procopius Béla gesztusa is, aki az egész hagyatékot odaadta a Szépművészeti és az Iparművészeti Múzeumnak. Franciaországban az ilyesmi szinte mindennapos dolog. A gyűjtő élete ott a múzeumi feltámadással végződik. De minálunk ritka, szinte történelmi pillanat az ilyen átadás. Minálunk, ahol a gazdagság önző, az ország pedig szegény. Minálunk, ahol a halhatatlan életre vágyó szónokolni szokott... Procopius Vilmosné szellemét néma hódolat vette körül.

Helyzetkép az aukciókról

Ha bármelyik nap tőzsdejelentését megnézzük, úgy a külföldi tőzsdék hangulatának híradásával, hatásával kezdődik. Ugyanez érvényesül gazdasági életünk minden más vonatkozásaiban is és talán az egyetlen terület a műpiac, amely teljesen elszigetelten állva, nem szokott reagálni a külföldi hatásokra. Bármennyire elismerjük is, hogy a műpiacot elsősorban az általános gazdasági helyzet befolyásolja, mégis vannak egyéb fontos mellékkörülmények, amelyekkel foglalkozni érdemes.

Berlinben a Lepke-nél megtartott Kranz-aukció első napja 307.000 márkát eredményezett. Nálunk a Postatakarékpénztár legutolsó háromhetes árverése összesen mintegy 160.000 pengőt és az Ernst-múzeum aukciójának aránylag igen jó menetéül három első napja 70.000 pengő forgalmat jelentett. Mi ennek az oka?

Berlin világpiac, holott ilyennek Budapest igazán nem nevezhető. Viszont Berlinben és Németországban húszszor, Bécsben és Ausztriában ötször annyi aukció van egy-egy szezonban mint nálunk, tehát amennyivel nagyobb kint a felvevőképesség, éppen annyival több a felvevésre kerülő műtárgy is. Még ennél is siralmasabb a konklúzió, ha az összeredmény helyett az egyes tárgyak árait nézzük. Sajnálattal kell megállapítanunk ennek bizonyos következményeit. Ha ez az árlezüllési folyamat így folytatódik, úgy a budapesti aukciók hovatovább nem fogják tulajdonképpen hivatásukat betölteni. Nem lesznek képesek arra, hogy az eladók érdekeit megvédjék, továbbá nem fogják előcsalogatni a rejtett kincseket. Sőt ellenkezőleg: elő fogják segíteni az értékes műkincseknek külföldre való vándorlását. A Dobay-gyűjtemény mostanában vándorolt a berlini Lepke-céghez s ugyancsak a berlini Hollstein és Puppelnál került aukcióra némrég egy magyar főúri metszet-gyűjtemény.

Az aukciók életképessége érdekében sokat kellene és lehetne tenni. Igen fontos volna a legális műkereskedelem bekapcsolódása úgy az anyaggyűjtés, mint a propaganda szempontjából. Nem kevésbé fontos továbbá az aukciókról szóló előzetes jelentések, valamint a folyó aukciókról szóló hírek tervszerű és széles körben való közlése. Végül a becsárak tekintetében fennálló és sokszor lehetetlen ellenmondásokat kell megszüntetni.

A katalógusokban ne kikiáltási árak és a felekkel való megalkuvás eredményezte limitek szerepeljenek. Hanem következetes, teljesen megbízható »becsárak«-at kíván a helyes katalogizálás. És ami a legfontosabb: a tárgyak minősítéséért pedig vállaljanak az aukcióvezetőségek teljes szavatosságot!

Ezekkel az újításokkal nemesak a magyar közönség vételkedvét, letűnő gyűjtési kedvét lehetne új életre kelteni, Hanem elérnök ezzel azt a külföldi nivót is, amely a külföldiek részvételét biztosítaná. Ezzel egycsapásra népszerűvé lehetne varázsolni a most csak tengődő budapesti aukciókat.

Sz. V.

TAMÁS KÉPSZALON

BUDAPEST, V., AKADÉMIA-UTCA 8

TELEFON: T. 254-23

**Kiváló magyar mesterek műveinek állandó kiállítása
A kiállítás hétköznapokon d. e. 9-től d. u. 6-ig tekinthető meg**

A MŰGYŰJTŐ HÍREI

MEGNYILIK A NÉPRAJZI MUZEUM

Teljesen készen, úgyszólván csak a vég-szóra várva, reprízére készül a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi tára künn a Népliget őszi avarjában. A megnyitás, mely már legfölebb csak napok kérdése, egy olyan múzeummal fogja gazdagítani Budapestet, amelynek nemcsak e város közönsége fog csodálatára járni, de messze földről ide fognak jönni a kedvéért az idegenek is. Elsősorban a művészek, az iparművészek, a grafikusok, de minden szép iránt érdeklődő tudósok és gyűjtők is. Ha az elhelyezés szempontjából a volt tisztviselőtelepi gimnázium épülete nem mondható is túlságosan szerencsésnek, azt már első látásra is meg lehet állapítani, hogy a magyar népművészet és folklóre tárgyai (az első emeleten), a rokonnépek s az exotikus népek néprajzi anyaga (a második emeleten) sokkalta jobban érvényesülnek, mint eddig volt szűk és izléstelen helyiségekben. Az átköltözés és átcsoportosítás hosszú esztendei alatt a múzeum anyaga valóságos esztétikai újjászületésen esett át. A színek, a formák csodás frissességben ragyognak fel és a csoportosítás olyan szerencsés s annyira modernül muzeális, amennyire csak lehetséges volt. A múzeum hangyaszorgalommal, úgyszólván tisztviselői és alkalmazottai házi-tevékenységével álíttotta össze a nagy üvegárlókat, díszítette fel a falakat, restaurálta a tárgyakat s végezetül Közép-Európa egyik legbámulatosabb néprajzi gyűjteményét teremtette meg igen-igen kis pénzüsszegek felhasználásával. Nekünk természetesen mindennekfelett a magyar paraszti génusz pompás alkotásai, a faragott fák, himzett, szőtt, fonott holmik, a fazekasok bűbájos holmijai, a fausi kismesterek gyönyörű ágyci, asztalai, székei, a kovácsolt vas-

és ónedények tömegei, a mézesbábok sütőmintái tetszetek legjobban. De ki győzné mindazt a gazdagságot elsorolni, mely itt felvonul? E lap olvasóinak közeli számainkban módot fogunk adni, hogy avatott tollak közleményeiből ismerjék meg a múzeum gazdagságát. Tudomásunk szerint előkészületben van a múzeumnak egy népszerű katalógusa is.

VADÁSZ MIKLÓS KÉPEI BERLINBEN

A nemrég elhunyt kitűnő magyar festőnek művészi hagyatéka megkezdte vándorútját Európá nagy városaiban. A nyugat nagy metropolisaiban, ahol a szépség és a szellem társasági köreiből mindenütt otthon volt, amíg élt, most az ő festett beautéi-től, markáns politikusaitól és finoman pajkos croquis-jaitól búcsúznak egykori barátai és a művészet tisztelői. Az első nagy gyűjteményes kiállítása Vadász Miklós hagyatékának Berlinben volt, a Hinrichsen-galériában. Még a szigorú és a francia könnyedségekkel szemben kissé visszautasító német kritika is elismeri az elhunyt művész nagy képességeit. Különösképen azokon a képein, melyeken a mondén elegancia csábító külsőségeitől függetlenül szokott festeni. Így őszinte tisztelettel emlékszenek meg a Nansen-és Ricordi-portrékról, a művésznek Amerikában készült önarcképe energikus nagy színfoltjairól. Elismerik erősségét a grafikában is, mellyel az »amerikanizált Páris« életének egy-egy darabját örököltette meg, mint a Maxim táncosnő, a Palazzo Contarini bálján és életének legutolsó munkáján, a Lindbergh bourget-i repülő-leszállását ábrázoló rajzon. A hódolatban természetesen a német kritika mély megrendülése is megszólal a magyar művész korai elvesztése miatt.

KERAMOS

Ez a szép görög szó egy új, alig pár éves magyar kerámiai telepnek a neve. Itt van Budapest szomszédságában, alig egy órára tőlünk: Nógrádverőcén. Alig páréves a műhely, de amit eddig bemutatott, máris márkává avatja a nevét. Finom, modern fajánszokat csinálnak a »Keramos« műhelyében, többféle színes zománcú darabokat. Ez a szín a főerősségük. S azonkívül a nagyon izléses, dekoratív formájuk. A hamutalak, vázák, korszók, szelencék, melyek mind a tervezőművésznek, *Lonkay* szobrásznak kislasztikai elgondolásai, a régi népies kerámiai formák finom átszűrődései a mai fogyasztó izlésének megfelelően. A Teréz-körút 6. szám alatti városi raktár kirakataiban szinte mosolyognak ezek a friss színekben pompázó, kitűnő darabok. Annakidején az iparművészeti társulat vásárain és kiállításain lettek népszerűekké a nógrádverőcei Keramos produktumai. S ma, amikor gyűjtőink a modern fajánsznak is fokozottabb figyelmet szentelnek, igazi értéket jelentenek az új magyar kerámiai produktumok között.

MAGYAR MŰVÉSZ MÉLTATÁSA FRANCIÁUL

Szinyei Merse Pálról szól Rózsaffy Dezső dr.-nak a *Gazette des Beaux Arts* utolsó számában megjelent egy ivre terjedő cikke, amely a mester főbb műveinek sikerült reprodukcióit is közli, köztük a *Majálist* külön mellékleten. Rózsaffy erősen hangsúlyozza Szinyei művészetének magyarságát, érdekesen fejtegeti pályájának küzdelmeit az elismertetésig és tevékenységét a nagy francia mesterek újító törekvéséhez kapcsolva, megjelöli a helyet, amely Szinyeit a XIX. századi európai művészet kialakulásában megilleti. A *Gazette des Beaux Arts*-nak magyar művészetet méltató cikksorozatában ez a második tanulmány. Az első Munkácsy Mihályról szólt.

MECÉNÁSOK A MŰCSARNOKBAN

A mostani gazdasági válság elsősorban a képzőművészetben érezteti meg nyomasztó hatását. A régi művásárlók, mecénások, a középosztály legfinomabb amatőrjei kénytelenek elmaradozni a vásárlók soraiból. Ily körülmények közt igazán örülnünk kell, hogy két kiváló arisztokrata, *Eszterházy Pál* herceg és *Berchtold Lipót* gróf állottak elére a műpártoló mozgalomnak s annak kép-vásárlásaikkal lendületet adtak.

ERNST-KODEX

A magyar bibliophiliának, de ezenkívül a magyar irodalom- és művelődéstörténetnek fontos eseménye van. *Ernst Lajos*, a fáradhatatlan kutató, akinek annyi értékes magyar régiség megmentését köszönhetjük, egy németországi utazása alkalmával fölbecsülhetetlen értékű írott kodexre bukkant, amely Szent István királynak több kéztől származó írott legendáit tartalmazza. A gyűjtő szerencsés ösztönével nyúlt Ernst a gyönyörű színes, sárgás-fehér bőrbbe kötött könyv után, melynek a tizenhetedik vagy tizennyolcadik századból való bőrkötése vaknyomásos és kapcsos dízeivel, bojtos szíjjackáival már külsejénél fogva is nagyon becses. Ez a kötés azonban csak pár száz évvel a szöveg után készülhetett. *Varju Elemér*, aki a paleográfia tudományos alaposságával vizsgálta meg tüzetesen a kötet írását, betűformáit, kétségtelen bizonyossággal megállapította, hogy a könyv írása a tizenkettedik század közepe tájáról való. Csaknem bizonyosra veszi, hogy a kodex négy kézirója négy magyar szerzetes volt, akik a cisztercita rendbe tartozhattak. Mindezekről bőségesen számol be *Varju Elemér*nek a »Könyvbarátok Lapjában« megjelent hosszabb tanulmánya, amelyben a tudós szerző a maga részéről Ernst-kodexnek kívánja elneveztetni az újonnan feltalált kútfőt. A nagy munkának, melyet Ernst Lajos a magyar kultúrértékek összegyűjtésével végez, ez a legméltóbb tudományos elismerése.

A NEMZETI MÚZEUM KIÉPÍTÉSE

Tudvalevő, hogy már mintegy félszázad óta küzd a Nemzeti Múzeum folytonos helyhiánnyal. Még a mult század nyolcvanas éveiben történt, hogy országgyűlési bizottmány foglalkozott a kérdés megoldásával, de teljesen eredménytelenül. Újabban a helyhiányon egyes tárak kiköltöztetésével igyekeztek segíteni. Minthogy még ezzel sem jutottak elegendő térséghez, a múzeum vezetősége azt a megoldást választotta, hogy egy új emeletsort, harmadik emeletet húz a meglévő emeletek fölé. Ezáltal nemcsak hogy az eddiginél nagyobb tűzbiztonságot, hanem egy mintegy három-ezer négyzetméteres kiállítási területet is nyernek. Az így nyert új emeletsor két év alatt fokozatosan fog felépülni s amint egy részlettel elkészülnek, azonnal be is költözik egy-egy gyűjtemény. Így már a közeljövőben felköltözik a régiségtár a második emeletre, míg a harmadik emelet főleg az ásványtár és a laboratóriumok elhelyezésére fog szolgálni.

A KULTUSZMINISZTERIUM KÉPVÁSÁRLÁSAI

Klebsberg Kunó gróf közoktatási miniszter a mai gazdasági helyzet s ú ya alatt roskadó magyar művészeken tőle telhetőleg segíteni akar. Már több ízben kifejtette azt a nézetét, hogy az államnak kötelessége elsősorban új középületeinek, valamint közhivatalainak díszítésére a megfelelő művészi erőket igénybevennni. Arról is szó volt, hogy a kultuszminiszter ezt az alkalmat fogja felhasználni arra, hogy a magyar képzőművészet legkiválóbb mestereit műtermekben keresse fel és készülő munkáik alakulásába bepillantást nyerve, a magyar művészek kivánságait közvetlen közelből ismerhesse meg. Tudomásunk szerint a kultuszminiszterium a tervezett vásárlásokat már el is kezdte. Eddigelé félhivatalosan négy művésznek, Csók-nak, Rudnaynak, Iványi-Grünwaldnak és Kosztának egy-egy képe megvásár-

lásáról van szó, de a vásárlások sorozata még folytatódni fog. Az új képek hírszerint a külföld fővárosaiban levő magyar követségek palotáit fogják díszíteni s e részben is örvideni kell azon, hogy a művészet pártolásának ígérete végre kezd komolyan testet ölteni.

A ZSIDÓ MÚZEUMRÓL

Míg a külföldön a zsidótárgyú iparművészet és régiségek gyűjtése nem egy amatőrt foglalkoztat, addig a magyar gyűjtők jórészt idegenül állnak a zsidó liturgikus és családi vonatkozású régiségekkel szemben. Csak kevesen tudják, hogy a fővárosban immár több mint két évtizede nyilvános múzeum is van a zsidó régészet és tudomány emlékeinek szakszerű gyűjtésére. Ez a múzeum Hold-utca 23. szám alatt van, egy erre a célra átalakított lakásban és minden vasárnap délelőtt tíz órától egyig áll a látogatók számára nyitva. A múzeum jelenlegi vezetője Dr. Weisz Miksa, a zsidó folklorenak régi jeles művelője. A múzeum vezetői azt tervezik, hogy az idei tél folyamán népszerű vezetéseket fognak rendezni az érdeklődők számára. Amint a Wesselényi-utcában tervezett zsidó kultúrház megvalósul, ami a jövő év folyamán fog megtörténni, a múzeum is átköltözik ebbe a palotába, amelyben előreláthatólag eddigi gyűjteményeinek gazdag anyaga is kellő módon fog érvényesülni.

HÁROM KOLLEKTIV KIÁLLÍTÁS

Az Ernst-múzeum a most lezajlott aukció után újból a modern festőművészet legkiválóbb reprezentánsai bemutatásával fog foglalkozni. December hónapban nyílik meg a *Fényes* Adolf-féle kiállítás, melyet januárban *Csók* István, februárban pedig *Kernstok* Károly gyűjteményes munkáinak bemutatása követ. Mint már hosszú idő óta, ezúttal is a kollektív kiállítások lesznek a magyar művészeti szezon legfőbb társadalmi eseményei. A műbarátok és gyűjtők pedig fokozott várakozással néznek az új kiállítások elé:

A MŰGYŰJTŐ KRÓNIKÁJA

Ásatások jelzik a régiségtudomány lassú, de biztos térhódítását azokon a mezőkön, melyeken ez-előtt tíz évvel még lövészárkok húzódtak. Csak most látni igazán, mily hatalmas verseny folyik ezen a téren is az emberiség hajdani történetének feltárására, az ásó, a kapa és a szakértelem segítségével. Ez az empirikus történetkutatás gyakran délibábokat kerget. Szinte mosolyteltő naivitással itt is, amott is egy-egy Pompejít ígér — kicsiny falunak, melyben antik serlegekbe ütközött a csákány. S nem kisebb ábrándokat szőnek a balkáni múzeumok, minthogy nemzetközi érdeklődés fog feléjük tereledni. De hiúság nélkül nincs még tudósmunka sem s a fő, hogy kutatás folyjon. Ezt a »második pompejite« újabb legnagyobb kitartással a szerbek és a macedónok keresik a humusz alatt. Így legutóbb a macedóniai Stobiban találtak olyan római világot, mely efféle idegenforgalmi világábrándra ragadtatja a belgrádi múzeum igazgatóját. Stobiban ugyanis egy hidegfürdőt (frigidarium), öltözőfülkéket, mozaikpadozatot, színházat és életnagyságú Eskulap-szobrot találtak. A bács megyei Kacsán, Titel közelében pedig Severus római császár egy katonájának csontvázára bukkantak egykori római pénzek kíséretében. A románok már ősiségük bizonyosságául sem hagyhatják magukat s ezért a hunyad megyei Kosztésd közelében 2000 évvel ezelőtti dák városnak oszlopait, továbbá fürdőket, kézimalmokat, cserepeket és gyöngyöket hoztak felszínre dr. Ferenczi Sándor kiváló magyar archeológus útmutatása alapján. Körülbelül ugyanez időből, Kr. előtti első évszázadból való kőtárgyakat és vázákat találtak a Salerno melletti Frate tufabányáiban. Az osztrák régiség tudományi intézet Ephesusban végez ásatásokat, ahol már régebben katakombákat, most pedig egy bazilikát tártak fel az első keresztények idejéből. Német kutatók viszont Potsdam közelében találtak két római korból való kőedényt, bronz- és vastárgyakkal. A magyar Nemzeti Múzeum megbízásából Mosonszentjános közelében végeztet ásatásokat Fettich Ferdinánd doktor, aki ott egy hún-avar lovas nomád temetőt fedezett fel öntött bronzok s fegyverek

tömegével. Végül az amerikai őskultúra feltárására végzett ásatásokról is hírt kell adni. Newyorki lapok szerint Panama köztársaságban egy Bezzill nevű tudósnak sikerült ősi kőszobrokat, istenképeket, színes agyagedényeket felszínre hozni még a májak, aztékok és inkák idejét megelőző korszakból. Tízezer évesre becsülik e kincseket a rekordra éhes, de nem mindig megbízható amerikai tudósok.

Múzeumok nemcsak élnék, gyarapodnak, de be is zárulnak, sőt, ami még csodásabb: életre is kelnek e mostani néhez időkben. Így olvassuk, hogy Dessauban egy egészen új tartományi képtár keletkezett az anhalti hercegi családban volt képekből (köztük egy idősebb Cranach, egy ifjúkori Dürer-, Rubens-, Hals-, Holbein-, Altdorfer- stb. képpel). Ugyanakkor azonban a düsseldorfi iparművészeti múzeum ládába rakta kincseit és bezárta kapuit örökre. Hogy fog-e még egyáltalában feltámadni s ha igen, hol, az az általános múzeumrendezési helyi kérdésektől függ. London városa Lord Iveagh hagyatékából jutott egy nyilvános múzeumhoz, abból a képtárból, melyben 14 Reynolds, 10 Romney, sok Gainsborough, Lawrence, Turner, Morland, Van Dyck, Rembrandt és Vermeer van és amely palotástól lett a városé. Anconában egy nagyarányú archeológiai múzeum nyílt meg, melynek gyönyörű gótikus homlokzata mögött huszonnyalc terem van tele régi és modern iparművészettel. Egy olyan kicsiny, de művészileg jelentős városka, mint Hildesheim, az ő múzeumában külön ó-egyiptomi sirkamrárt állított fel a gizehi ásatásokból hozzájuk került mastabátöredékekből. Ezeket a Kr. előtt 3000 évvel készült reliefek alkotják. Egy volt elzászi múzeum a franciák bőkezűsége folytán Rappersweillből Lengyelországba költözik, tizenhárom stráfkocsiban szállítva a könyveket, régiségeket, érmeket és Kosciusko szívét a nagyrészen lengyel történeti emlék között. Spanyolországban Huelva nevű városkájában pedig, ahonnan Kolumbus az ő vitorlásával Amerika felfedezésére indult, az ő ereklyéi számára egy Kolumbus-múzeum létesült.

Úri muri a címe Móríc Zsigmond új regényének és talán mondani sem kell, hogy a magyar föld ennek az úri murinak a színhelye, esz-közei pedig a kártya, a bor, a kocsmá, a kaszinózás, a tivornya. Szépen, kedélyesen, more patrio így lehet elpusztulni mifelénk. De Itália kék ege alatt, az más. Ha ott valaki fejébe veszi, hogy elpucolja ősi örökségét, egy előkelő szellemi halál-nemet választhat erre a célra: agyon-issza magát — művészettel. Elmegy dor-bézolni a múzeumokba. Oh, nem inni, nem kaviárt és pezsgőt fogyasztani. De-hony, dehogyan... Csak Tintoretto, Raf-faelt, néhány tucat renaissance-festőt és szobrászt kell élveznie. Biztos csődöt, tö-kéletes leégést, végérvényes eladósodást jelent. Ez hihetetlennek hangzik, de így van. Az olasz pénzügyminiszter, Volpi fejtette ki nemrég, hogy a múzeumok fel-adata — az állambháztartás egyensúly-bantartása. Ettől a naptól fogva pedig a következő csekély beléptidíjakat vezet-ték be a közgyűjteményekben. Egy látog-atás az Ufficiben 12 lira (a háború előtt volt 1 lira). Ugyanaz Pompejiben 35 lira (azelőtt 2), Herkulanumban 25 (1), a nápolyi múzeumban 12.50 (1), a Foru-mon és a Palatinuson 18 (2), a páviai Certosában 10 (1) lira. Szerencsére annak, aki egy olasz művészeti tanulmányúton koldusbotra jutott, de még egy-két lira csörög a zsebében, ott van vizsgáztatásul a Vatikán, amelyet keresztül-kasul jár-hat, képtárain loggiáin, stanzáin és six-tusi kápolnáján keresztül, amíg az utolsó öt liráját is el nem pucolta. Természetesen ennek azután meg is volt az ered-ménye úgy az állambháztartásban, mint a múzeumok látogatásaiban. Az állam-bháztartás e révén némi kis jövedelem-többlet is jutott. De viszont az Ufficiben az őszi két hónapban 8000, a velencei Palazzo Ducaleben 25.000 ember fordult sarkon, illetve ennyivel kevesebb látog-ató volt az előbbi két hónapozhoz képest. Ezek alkalmasint a tönkremenésnek kel-lemesebb módját választották Firenzé-ben és Velencében.

Huldschinszky így hívják azt a berlini öreg urat, akinek még a háború előlőtről való nagy magángyűjteménye jövő évben ka-lapács alá kerül. Ő lesz az utolsó a nagy berlini gyűjtők közt, akik még átmentet-ték gyűjteményüket e zűrzavaros világ-ban. Valamikor Bode segített neki a ké-ppek összehordásában. Egy Michel Angelo köréhez tartozó római nőt ábrázoló fest-mény, egy Sebastiano del Piombo, egy

Giovanni da Bologna, egy csodás Ruys-dael, Terborch, Van Goyen és egy két-ségtelen Rembrandt, ezek voltak a leg-főbb értékek. No és az a Raffael-féle Medici-portré, amely már tavaly elvándorolt... Egy darab kortörténet Európa válságából. A berlini lapok melankólikus hangon írnak a dologról. Számolni kell azzal, hogy ami e gyűjteményben érté-kes, az követni fogja a német műkincsek útját: via Anglia — Amerika. Mert hi-szen mindaz, ami műkereskedők kezén van is jelenleg: egy Rubens-kép, egy Rembrandt-tájkép szintén erre az útra lesz menendő... A Huldschinszky-aukció előestéjén gondolkozóba kellene esni egy kissé Európa jövője felett. És gon-dolkozni kellene azon is, vajjon nem kellene-e az európai államok valamely közös szervének a halálraitóit nagy gyű-jtemények Európában maradását bizto-sítani.

Sixtus pápa köpenyéről pattogzik le a festék és a drezdai képtár cso-dáját ezt a legelragadóbb Madonnaképet újra restaurálni kell. Erről adnak hírt az újságok. És Rafael műremekeit, melyeket száz évvel ezelőtt már alaposan resta-uráltak, újra munkábeveszik, sőt újra vasalni fogják, mint olvassuk, villany-vasalóval. S ugyanakkor, mikor a tech-nika ily buzgógn tartja össze csodás grá-csiáját a csodás istenanyának, a tudomá-ny viszont megfajtását keresi a kép keletkezésének. Egy düsseldorfi mű-történész, Schubert Alfréd a »Zeitschrift für bildende Kunst«-ban meglehetősen való-színű hipotézist állít fel erre vonatkozó-lag. Ő szerinte II. Gyula pápa volt e kép megrendelője s ő evvel Piacenzának akart kedveskedni, mikor a benedekrendiek San Sisto kolostorának ajándékol oda-tétette csupasz oltárak falára. Akkor történt volna ez, amikor a francia uralom összeomlott Piacenzában s a pápa szellemi fegyverekkel akarta magának meghódítani a tartományt. Mindenetre jellemző, hogy Sixtus pápa tiaráján e ké-pen tölgykoszorú, ruhájában pedig tölgy-fagally mintája látható. Olyan motívum-ok, melyekből arra a pápára lehet kö-vetkeztetni, akinek címerében a tölgyfa szerepel. Ha ezt a feltevést a kép adomá-nyozójáról elfogadjuk, érthetővé válik, miként jutott egy kicsiny, jelentéktelen kis helység kápolnája egy gyönyörű Ma-donna-képhez annak a festőnek kezéből, akitől a leggazdagabb fejedelmek s leg-befolyásosabb bíborosok is hiába kértek képet 1512. táján, pályájának legdiadal-masabb éveiben.

Pikáns, határozottan pikáns kis műzeum nyílt meg a napokban egy piciny kis skót faluban, Gretna-Greenben. Megdörzsöljük a homlokunkat e név hallatára s a mult század késői romantikájának fénye gyullad ki emlékünkből. Hopp, megvan, ez az a fau, melyről annyit lehetett olvasni a kávéházak traccslapjainak »Allerlei« rovatában. Itt élt a híres kovács, aki öt perc alatt eskette meg a szerelmespárokat. A falu tudniillik ott állt a Sark folyócska partján, Skóciában, egy vadregényes úton, két percnyre a britt határtól, ahol egészen más egyházi és társasági törvények súlya nehezedett a szerelmespárokra. Ide szöktek hát éjnek idején, a folyó túlsó partján levő falusi kovács műhelyébe. Mögöttük még gőzöltek a paripák, a fullajtárok, a gyorsdelizánszok, de ők már boldogan rebegették a kovácsmester fülébe az igent. A kovácsmester ugyanis teljes díszben állt ott, mint anyakönyvvezető, mint Ámor mint Vulkán, de főleg mint kézpénzért gyorsan és biztosan ható házasságkötő. Hát most múzeumi tárgy lett belőle is, a kovácsműhely szerszámaiból is, sőt, az egész faluból. Mert ott — ez teszi pikánssá a dolgot — minden ház s minden személy gyorsesketésre volt berendezve. Pékek eskettek, mézárások, vendéglősök és a szállodás is adott esetekben. Most múzeum és múzeumi tárgy lett belőlük, minthogy a gyors házasságkötés már ott is a romantikához tartozik. Ma ugyanis már három egész hétig kell az egyik félnek Skóciában laknia, vagy nyaralnia, hogy egy érvényes házasságot köthessen az expresszvonatról leszálló párjával. Ezt akármely skót faluban megcsinálhatja. S ezen halt meg s lett múzeumá Gretna-Green, ahol csak három percig kellett időzni Vulkán műhelyében.

Cimerek a mai nemzedék számára jórészt élettelen dekoratív formákat jelentenek. Hol lát a mai művész vagy érdeklődő cimereket? Egy-egy temetésen, nagyritkán valamelyik történelmi könyvben s folyóiratban. Ezért, ha a modern művész abba a helyzetbe jut, hogy címet kell ábrázolnia, lefestenie, vagy terveznie, unalmas sablonokat készít. Pedig mennyi változatosság volt a régi cimerekben s mennyire élt, uralkodott a pajzsmező, a sisak, amihez mint járuléék jött hozzá a többi dísz. Nagyon okos és gondolatsugalló vállalkozás volt tehát a zürichi iparművészeti múzeumban régi

cimerekből kiállítást rendezni. Ebben a városban ősi kultúza van a cimerek művészetének, Egyesületük és lapjuk is van, tehát megvolt hozzá a kellő érdeklődés is. Akik látták e kiállítást, csodálattal mondják el, mily kimeríthetetlen a cimerek formagazdagsága. A címernek minden elképzelhető alkalmazása bemutatásra került ezen a kiállításon, a pecsétek, gyűrűk, okmánybélyegzők változataival egyetemben. Nemcsak rajzolt és vésett, de hímzett cimerek is felsorakoztak a kiállítás üvegszekrényeiben. A legszebb cimerek a XIII—XIV. századból valók voltak s a legcsúnyábbak az újnemesség köréből.

Ázsia barátainak gyarapodásáról s vékedéséről úgyszólván havonként kellene helyzetjelentést írni. Németországban, melynek ezelőtt inkább csak muzeális szakkörreit foglalkoztatta a régi ázsiai művészet, most már minden nagy városban vannak ázsiai tudománnyal és művészettel foglalkozó egyesületek. Berlin, Hamburg, Frankfurt, Wien után most München is megcsinálta az ő ázsia-barát egyesületét. És hogy mekkora az érdeklődés ezirányban, arról fogalmat nyújt az a tény, hogy mindjárt az alakulás alkalmával hatszáz tag jelentkezéséről számolhatott be Schermann dr., a néprajzi múzeum igazgatója s az új társaság elnöke. München főpolgármestere és Ruprecht volt bajor trónörökös szintén nagy lelkesedéssel állottak az Ázsia-kultusz szolgálatába. Az alakulás alkalmával az új elnök gazdag programot is adott. Kívánatosnak jelezte a múzeumlátogatások és a magángyűjtemények megtekintése mellett a három nagy müncheni régiségüzletnek szakszerű vezetés alatt való meglátogatását is és meleg elismeréssel adózott tulajdonosaik: Bernheimer, Böhrer és Drey érdemeinek, akiknek legnagyobb részük van a keletázsiai gyűjtés fokozása körül Bajorországban. Kiemelte, hogy mily erőteljesen megváltozott újabban a múzeumok gyűjtésiránya is ezen a téren. Kinából azelőtt inkább »chinoiserie«-ket hoztak, mintsem az ősi kínai föld talajából sarjadt művészi emlékeket, s éppen ilyen volt a helyzet Perzsiát s egyéb művészeti területeket illetően is. A müncheni műbarátok felszólásaiból kiderült, hogy ennek az új egyesületnek a háború által felfokozott exotikus kíváncsiságon túl menően a kultúrhistóriai érdeklődés az alapja. És egészen bizonyos, hogy nemcsak muló divat, ha nem erőteljes szellemi irány lesz belőle.

Mánuel portugál ex- királyban igen értékes kollégát tisztelhetnek az európai gyűjtők. A londoni kastélyában élő volt király ugyanis szenvedélyes gyűjtője a korai portugál könyvnyomtatványoknak. Azokat az incunabulumokat gyűjti, amelyek 1489-től 1600-ig keletkeztek. Ugyan, ha emlékezetünk nem csal, a trónon való tartózkodása idejében lényegesen más szépségek érdekelték a fiatal, jókedvű és »tánckedvelő« uralkodót, most mégis a tudományos szenvedély tartja lenyűgözve. És egy kétkötetes vastag könyvészeti katalógust ír s ad ki gazdag gyűjteményéről. Vajjon a kor tette-e ily komollyá, vagy az, hogy a kormányzás gondjait vették le a válláról, adott neki ennyi szabad időt..? Annyi bizonyos, hogy ez a szerelem nem fogja vesztét okozni s ezek a barátnök sohasem fogják őt megcsalni.

Rubens tájképet szereztek a berlini Kaiser Friedrich-múzeum Rubens-terme számára, ez most a német főváros legnagyobb művészi eseménye. Egy új Rubens-kép mindig esemény. Egy új Rubens-tájkép még inkább az. De leginkább akkor esemény, hogyha benne egyúttal a világ egyik legszebb tájképéhez jutott a múzeum. Pedig ez a Rubens azok közül való, mondja Bode is, aki kolorisztikus értékben föléje helyezi a müncheni, drezdai, párizsi és londoni Rubens-tájképeknek. Méretben pedig mindenesetre nagyobb a németországi Rubens-tájképeknél. Csodás hangulati értékei vannak. Rubens kedvenc témáját adja benne: egy erdő szélét. Egy elvonuló vihar, mely a mezőkön még esőt ver a földre, a fák sűrűjén keresztül már napfényes tisztulást ígér. Az esti felhők aranyos visszfényében legelésző tehenek csoportja látható, az erdőszélen pásztorok, fejő asszonyok tarka ruhái villannak elő. Tipikus Rubens-figurák, tipikus Rubens-vörösök a ruhaszínekben. Semmi kétség, hogy a nagy mester sajátkezü munkájáról van szó, melyet alkotóereje teljességében 1620 táján festett. A kép, mely valamikor Rubens kortársának, Richelieu bíborosnak tulajdona volt, hosszú ideig lappangott Angliában. És bár a mult század hatvanas éveiben ki is volt állítva Leedsben, egy Rubens-kiállításon, mégsem tudták, hogy milyen kincsük van. Lord Cavendish-nek falusi birtokán lappangott, míg Cassirer és Böhler műkereskedők közvetítésével Berlinbe jutott. De mivel vásárlásokra a berlini képtár sem rendelkezik elegendő pénzzel, csereüzletet kötöttek. Egy igen

jeles németalföldi képet adtak át helyette. Érdekes, hogy csaknem ezzel egyidejűleg egy másik Rubens-képhez is hozzájutott a berlini múzeum. Ez egy fiatal olasz nőt ábrázoló festmény. Egy dr. Benedict nevű berlini gyűjtő ajándékképpen engedte át a múzeumnak.

Böcklin százéves születésnapja, mely október hó tizenhatodikán volt, egy percre újra fellobbantotta a festő emlékezetét, aki annyi győnyörúséget szerzett a németeknek, annyi dicsőséget a német névnek s aki annyi hálátlanságot kapott cserébe ezért. Böcklin Arnoldnak, a huszonhat évvel ezelőtt elhunyt és azóta sokszor megbántott festő szellemének most mégis elégtételt szerzett az igazságosabb kritika. Mert hiszen míg élt, még holtá után is úgy dobálta az ő nevét s képei értékelését a sors, mint valami szeszélyes labdát, föl a hírnév magasságába s le a sajnálkozás mélyébe. Hatvanéves lett, mire szegénységéből, ismeretlenségéből, vergődésből hírnévhez jutott. És majd egy fél-század telt el, mikor az elegáns, kikent Makart-Piloty-figurák mellett feltűntek az ő pompeji falfestmények izzó dekoratív pompájától sugallt fantáziái. Igazi délvidéki forróság fűtötte e svájci születésű, de klasszikus Szentivánéji álmok közt élő művész fantáziáját. Valóban mindaz, ami a német lélek legmélyén él a pantheizmushoz való örök vágyból, megvalósult az ő silénjeiben, tritonjában, magányos erdőiben s a romantikus holt lelkek szigetében. Azután alighogy a divat felkapta, alighogy a szecesszió bécsi és müncheni szellemei apjukká fogadták, s Thoma, Klinger, Stuck hitet tettek mellette, egyszerre leestett Fortuna szekeréről. Jött a materializmus az ő kínos logikai mérlegével és Du Bois Reymond, a fizikus, nevetségesnek találta az ő mithikus alakjait. Azután jött Meier-Gräfe és megírta híres röpiratát »Der Fall Böcklin« címmel, mely sokkal inkább az új berlini impresszionistákat s a francia úttörőket »egyengette«, mintsem a régiek kivégzését célozta. Volt-e csakugyan ravasz üzleti számítás is ebben az esztétikai hadjáratban Böcklin ellen, — ki tudná megmondani. »A vizio helyett a provizio« — mint valaki tréfásan a berlini műtörténezm harcát nevezte, — mindenesetre megtermette gyümölcsseit, Böcklin képeinek értéke lecsúszott, de nem tűnt el a neve. S most, hogy százéves évfordulója volt, a német képzület héroszaként ünnepelték az új romantika hirdetői.

Az Egyetemi-nyomda jubileumi kiállítása

Irta: REITER LÁSZLÓ

Sokan nem is tudják, hogy a könyvritkaságok között is első helyet foglalnak el régi könyv- és nyomdai katalógusok. Ezeknek nem tulajdonítottak jelentőséget és használat után elkallódtak. Így nagyon kevés példányban maradt fenn a Kir. Magyar Egyetemi-nyomda 1824-ből való betűmintakönyve, melyet nagyon kevés gyűjtő mondhat magáénak. Ez a könyv már a nyomda kiadványai között is valóságos kincs. Tartalmazza egész betűkészletét, záróleceit, kezdőbetűit, díszeit. Tipografiai szempontból valóságos remekmű és azon a kiállításon, melyet a Nemzeti Múzeum dísztermében rendeztek a nyomda fennállásának 350 éves fordulóján, minden igaz könyvbarátnak a legmagasabb esztétikai élvezetet szerezte. A kiállítás régi anyaga valóban tanulságos látnivaló.

Vessünk egy pillantást erre a kiállított anyagra. A legrégebb nyomtatványok között első helyen említendő Telegdi Miklós könyve: »Az Evangéliomoknak magyarátja 1578-ból.« Művészies rézmetszetű címlapúak Szentivány Mártonnak a tudományok legkülönbözőbb szakáiból összeszedett érdekességei 1702-ből. Tökéletes tipografiájúak a XVI. és XVII. század nagyszombati darabjai. Nagyon érdekesek a nép számára készült kalendáriumok, melyek közül a legkívánatosabb az 1683. évi kalendárium rézmetszetű címlapjával, Nagyszombat képével, a nyomda rézmetszőjének, Nypoortnak mesterműve. Örömmel szemléli a bibliophil a Corpus Jurisnak nagyszombati és budai kiadásait. A magyar szépirodalom termékei is szépen képviselve vannak, melyek függetlenül a tartalmuktól, mint nyomdai termékek valóságos remekművek és a papír, a szedés, a betűtípus, a díszek izléses harmoniáját mutatják. Ezeket a könyveket szeretettel és lelkesedéssel csinálták, készítőik művészek voltak és gondos alaposággal végeztek munkáikat. A kiállítás érdekes látnivalói a nyomdának szerzőivel kötött szerződésai és velük folytatott levelezései. A kéziratgyűjtő vágyódón áll meg Bacszányi János, Kisfaludy Sándor, Virág Benedek, Verseghy Ferenc kézíratai előtt, érdeklődéssel szemléli a III. Károlytól és Mária Teréziától kapott szabadalomleveleket és a Tudós-Társasággal 1834—44-ig kötött szerződéseket.

A háború befejezése után keletkezett nyomtatványok között legszebbek azok, amelyeket a budai Egyetemi-nyomda a Magyar Bibliophil-Társaság számára készített. Nemes egyszerűségével ható tökéletes munka Petőfi Sándor Cipruslombok című verseskötete, még pedig nem az editio princeps mintájára, hanem teljesen új beosztással, előkelő antiqua betűtípussal, merített papírra nyomott kiadás. A legritkább magyar könyvek közül való Apponyi Sándor gróf könyvritkaságainak leírása, a »Rariora et Curiosa«, Végh Gyula tollából. Ez a könyv mindössze 100 példányban nyomtatott holland Van Geldern-papíron és ezúttal először közölt illusztrációkkal van ellátva. Tipografiája a legelőkelőbb angol munkákkal fölveszi a versenyt. Az Egyetemi-nyomda készítménye Ady Endre: Mégegyszer című verseskötetének második kiadása a Bodoni nyomtatványokhoz hasonló köntösben, valamint, Csöndes Pál Goethe-fordításai az 1824-iki Mintakönyvben föltalálható eredeti empire-díszekkel. Itt készült Hans Sachs farsangi komédiáinak első magyar kiadása Angyal Géza fordításában, melyhez Holbein klasszikus képei vannak mellékelve. Ez a könyv karcsú antiqua betűvel minden idők egyik legszebb magyar könyve. Ezen utóbb említett öt könyv közül a nagyszerű kiállításon egy sem volt látható. Ugy látszik, legszebb dolgainak kiállításáról megelégedett a nyomda. Ellenben néhány lúcat példányban láthatók Jászai Mari emlékiratai az érdekes tartalomhoz egyáltalán nem illő izléstelen köntösben, valamint több példányban van kiállítva Divald: Magyarország műemlékei című díszműve. Hogyan lehetséges, hogy a mai Egyetemi-nyomda az ő nagyszerű múltjához egyáltalán nem méltó kiadványokkal szerepel és hogyan távolodhatott el az előkelő történelmi tradícióktól a mai cipőperlis tömegszállítmányig?

A letarolt Erdély

Irtá: SZILÁRD VILMOS

1. A régiségüzlet

Tehát induljunk Keletre, mondta a pesti régiségkereskedő, arra az Erdélyre gondolva, melyet »kincses« és »tündéri« jelzőkkel ruháztak fel azelőtt. A régi romantika varázsával indult neki a hosszú és fárasztó útnak, arra a vidékre, mely oly kedves és csábító emlékként él mindnyájunk szívében. A helyzet az ő szomorú valóságában így fest:

Amikor elhagyjuk jó két órai várakozás után a határállomást, már felkészülhetünk kissé, hogy Keletre érkezünk. Néhány perc alatt bent vagyunk Nagyváradon (Oradea). A nyüzsgő életből, a sétálók jó ruházkodásából ítélve, itt gazdasági jólétnek, kultúrtörekvéseknek, jó izlésnek kell lennie. És ami evvel együtt jár: régiségkedvelést és művásárt sejtettünk. Nagy csalódás. Semmi nyoma ilyesminek. De ez nem is csoda. Hiszen egész Nagyváradon alig van akár gyűjtő, akár olyan régi család, amelyiknél a régiséggyűjtésnek kultusza volna. Azonnal észrevehető ez, ha belépünk az egyetlen számottevő régiségüzlet raktárába. Merkantil szőnyegek, új porcellánok, poharak, bronzok nagy tömegben. De semmi olyan amin megakadhat a szem, semmi olyan, ami jó, minőség, az nincs. Másfélnapi hiába való autózás után a környéken nyugodtan mehetünk tovább.

A következő állomásunk Kolozsvár (Cluj). Az élet még lüktetőbb itt. Az emberek még elegánsabbak. Jó impressziókkal és a békebeli 5—6 jó címmel felszerelve indulunk neki a kutatásnak. A legszomorúbb csalódás. A békebeli patinás ékszerüzletek helyén új, fényes portáléval fogad a régi tulajdonos és márkás erdélyi ezüstök helyett kínál pontosan járó svájci és német órákat, kígyóalakú francia karkötőket.

Következik egy előkelő kép- és díszműárúüzlet. A kép: egytől egyig pesti árú, a műtárgyak inkább hanaui és pforzheimi eredetűek. Véletlenül akad régiség is: XVIII. századi puszpángfaragványok (Madonna és Piéta) darabonként átszámítva 800 pengőért, továbbá Louis XVI. templomi gyertyatartó. Nyolc darab, egyenként nem eladó. Közülük kettő használható, bár törött és lemosott. A többi temetkezési intézet kelléktárába való. Ára: 1200 pengő. Megyünk tovább! Most végre egy igazi régiségüzletbe lépünk. A tulajdonosok persze magyar emberek. Készségesek, előzékenyek. Véletlenül végignéztük néhány vevőnek és érdeklődőnek alkudozását, hozzánemértését. Ugy éreztük magunkat, mintha otthon volnánk. Biedermeier, egyszerű empire és barokkbútorok a raktárban. Azonkívül egy-két igen jó magyar kép is. Thorma János: Tavasz-t ábrázoló olajfestménye, Molnár Józsefnek: »Igen, nem« című nagyméretű genre-képe. Áraik teljesen az itteni viszonyokhoz szabva. Venni tehát itt sem lehet. Talán másutt nagyobb szerencse fogad bennünket. Menjünk tovább Nagyszébenbe (Sibiu). Itt az első állomásunk a »Schatzkästlein«. Történelmi hangzású név. A szép, régi szász piac egyik legrégebbi emeletes házának lépcsőjén jutunk fel az üzletbe.

A Telek-tér jut eszünkbe, mikor a lom-raktárba belépünk. Bizományi üzlet ez a kincsesláda amelybe mindent beraknak eladásra a jó odavalósiak. Ócska ruhát, törött háztartási tárgyakat épügy, mint műtárgyakat. Utóbbi csak akkor, ha volna nekik. Egyszerű erdélyi korsó van vagy 80 darab, áruk átszámítva 10—14 pengő, magyar viszonyokhoz mérten eladhatatlanul hibás céhkorsó 250 pengő, valamire való kalotaszegi varrottas lepedőszél 150—180 pengő. Biedermeier arany és ezüst műtűrűkék, kivétel nélkül hibás darabok, a hasonlóan magas áron.

Egy barokk groteszk üvegflaskót tényleg sikerült nagyon olcsón megvennünk, de ebből talán mégsem szabad általános olcsóságra következtetni. Még szebben hangzik a következő megálló neve: »Hahn-Sebastian Verein«. Ugyancsak ilyen bizományi lerakat. Éppenséggel ócskaruhákat nem fogadnak el, de a »műtárgy« szót nagyon bőkezűen értelmezik. A pesti piac nivóját is megütik egyes darabok: gyöngyhímzésű csengettyűhúzó 130 pengő, korai magyar litográfia egyenként 25 pengő és végül egy régi római terrakotta szobor. A jó erdélyi ezüstöknek, óntárgyaknak, fajanszoknak, kézimunkáknak semmi nyoma.

Végül felkerestük az egyetlen számbajövő régiségüzletet. Tulajdonosa régi, komoly szakember, a legotthonosabb egész Erdélyben, aki a budapesti kereskedőkkel és múzeumokkal mindig és állandó összeköttetésben állott. Rengeteg kályha-csempe, gótikus népies láda, néhány jó bútordarab és igen sok elsőrangú erdélyi fajansz van nála raktáron. Kérdezősködéseinkre elárulja, hogy a nagy tétel korszó és tányér sokéves gyűjtés eredménye és hogy, sajnos, a legszebb 40 darab igazán elsőrangú céhkorszó már nem kapható, néhány nappal előttünk vette meg a bukaresti múzeum. Nagy kár! — gondoljuk az első pillanatban. De aztán, amikor ceruzával a kézben kiszámítjuk, hogy 4—500 pengőbe került volna átlag egy-egy korszó Budapesten, megértjük azt a pesti kollégát, aki e korszók megmentésére nem volt hajlandó azon az áron, hogy ráfizessen. Az eredmény tehát itt sem túlságosan örvendetes.

Brassóban, a híres, régi Rosner-féle régiségüzlet, megjelenésében, az első pillanatban ma is imponáló, előkelő. Sőt ma talán jobb, elegánsabb, mint valaha. De a mi szempontunkból teljesen érdektelen. Az áruraktár legnagyobb része közepes, német boltokban beszerzett árú, ottani biedermeier és empire bútor, teljesen a budapesti árnívón. Itt még népművészeti darab sem igen akad. Árúbőség, az van itt, de miből? Busch-képekből, amelyeket a valuta romlása idején szedtek össze Németországban. Még most is van vagy 40—50 darab.

A másik nyílt régiségüzletben a helyzet még rosszabb. Ötször kerestük fel, míg végre nyitva találjuk a bolt ajtaját. De ez sem éri meg a fáradságot. Szerény kis raktár, amelyben semmi jellegzetes sincs. Esketési rézlámpák, korszó, korszó, egy késői figurálsan festett kályha csempéi, de ezek már olyan drágák, hogy csak amerikai gyűjtők gondolhatnak rájuk komolyan. Mi azonban nem Amerikára, hanem a pesti régiségvásárlókra vagyunk kénytelenek gondolni.

2. Gyűjtők és múzeumok.

Az erdélyi magángyűjtés nem sokkal vigasztalóbb képet mutat, mint az üzleti élet. Váradon, Szebenben, Kolozsvárott mindenütt maradt még belőlük hírmondó. A hozzáértés, a specializálódás arrafelé éppoly ritka, mint erre felé a kis városokban. Mindenütt akad egy-egy jó öreg doktor bácsi, afféle különöc, kedves öregúr, aki a gyenge kétszázéves szentképét valódi Tiziannak nézi. Vagy a pár jó wieni Sorgenthalcsészéért a napi ár hatszorosát kéri, hiszen egynéhány bécsi utazását is belekalkulálja a szakértőnek adott íszteletdíjjal egyetemben. Szebenben van egy dr. S. nevű igazgató, akit a maga vidékén híres »gyűjtő«-nek tartanak. Ő is csak rendszer és céltudat nélkül gyűjt, azt, ami éppen adódik. De valami meleg vonzalom szépíti meg a gyűjteményét, melynek minden egyes tárgyához személyes élményei tapadnak. Ő mondta el, hogy ma már az egész erdélyi gyűjtés területe letarolt mezőhöz hasonló. Szerinte ez a terület egyébként a multban is inkább csak a legendának köszönhette gazdag hírét, mert az arrafelé lévő műtárgyak jórésze Bécsset, Pestet, Salzburgot vallotta szülőföldjének s Erdély inkább csak örökbefogadta őket. A régi erdélyi kerámia még itt-

ott meglevő maradványait pedig oly drágán vesztegetik tulajdonosaik, hogy azok máshova nem is juthatnak, mint román múzeumokba. Ezeknek van elég pénzük arra, hogy a magyar fazekasok emlékeit összegyűjtsék.

E nagy sivárság közepette egyetlen jóleső szigete van az erdélyi műgyűjtésnek. Ez a nagyszebeni Bruckenthal-múzeum. Megható küzdelmet folytat itt néhány öreg tisztviselő az őket körülvevő közönnnyel. Senkitől sem támogatva, úgyszólván fizetés nélkül állnak még őrten a gyönyörű múzeum értékes ritkaságai mellett. Noha a múzeum a téli hónapokban zárva van, rögtön beeresztenek, mikor távolról jött személyünket bejelentjük. A kiváló hagyaték minden darabja izlésesen, gondozottan jelenik meg a tartókban, üvegszekrényekben. Egy darabja a régi, nyugodt, kultúrált multnak...

A privátgyűjtés, a régiségkereskedelem és sok egyéb intézmény szomorú csüggedtsége után még egy kis turisztika a Brassó melletti Cenk tetején. Egy elfogódott pillantás arrafelé, ahol a történelem épületei, a fekete templom falai mállanak, ahol kis udvarházak magányában ülnek régi, történelmi nevek gazdái. Azután: utazás hazafelé. Egy kis számvetés, nyolc elfecsérelt nap, egy történelmi lidércnyomás. És egy örök igazság konstatálása: jobb itthon!

FELFEDEZÉSEK, VÁSÁRLÁSOK

SZINPOMPÁS RENAISSANCE-freskókat fedezett fel Okunjev prágai műtörténeti tanár Szerbiában, Úszküb környékén, a nezesi Szent Pentaleimon-kolostorban. A tizenkettedik század első feléből származó új-testamentomi tárgyú képek valósággal előfutárai az olasz renaissance korai stílusának.

*

FABRICIUS Bazent volt Rembrandt legtehetségesebb tanítványa, aki nagy hatással volt Vermeer festészetére. A haarlemi iparművészeti múzeum raktárszobájának felkutatása alkalmával négy szép festményét találták a mester szignumával és 1669-es évszámmal.

*

FRANCIAORSZÁG legrégebb freskóit fedezte fel állítólag Auxerre-ben egy kriptában egy fiatal műtörténész, Louis R. Az ő véleménye szerint Kr. u. 860 tájáról valók a falfestmények.

*

VERMEER-képet fedezett fel Amsterdamban dr. Bloch Vitale múzeumigazgató. Ez a kép fiatal nőt ábrázol olvasás közben. A delfti mester autentikus voltát Bode is elismerte.

SAANENBEN, Svájcnak egy kis falujában, a XV. század közepéről származó templom falain óriási freskókat fedeztek fel, melyek Krisztus születésének s a 12 apostolnak történetét örökítik meg. Mintegy száznyolcvan négyzetméter területet foglalnak el a falképek.

*

NÁPOLYBAN, a ferencrendi klostromban, ahol eddig tartományi gyűléseket tartottak, ezeknek felosztatása után értékes freskókra bukkantak, melyek Mária életét tárgyalják s 1490 tájáról valók. Talán a modenai Abbate festőcsalád művei.

*

PETROGRADBAN a 14—15. századból való rendkívül becses kéziratokat találtak, francia nyelvűeket, melyek a középkor története szempontjából nagy jelentőségűek. Egy népkönyvtárban akadnak rájuk.

*

TIEPOLO-nak egy óriási festményét vette meg a drezdai állami képtár. A rokokó nagy olasz mesterének ez a műve a legjobb azok közt, melyek német múzeumokban találhatóak.

APRÓ HIREK

SZOVJET-MŰKINCSEK BÉCSBEN. A bécsi Dorotheum két igazgatója nemrég Moszkvában járt s a szovjet által rendelkezésükre bocsátott főúri kastélyokból származó műkincseket hoztak magukkal árverezés útján való értékesítésre.

*

A **NEMESFÉM** és drágakőcsarnok utolsó jegyzése szerint a szinarany árfolyama 3864 pengő, a szinezüst árfolyama 106 pengő 40 f.

*

A **PALAZZO GUADAGNI**-ban nyílt meg a németek művészettörténeti intézete Florenceben, az ott tanuló és kutató német műtörténészek részére. A háború befejezése óta az Uffiziben kaptak helyet, most azonban Bode közvetítésével a műtörténeti nevezetességű palota fényes termeiben folytathatják tanulmányikat, egy óriási könyvtár és fénykép-gyűjtemény segítségével.

BEATO ANGELICO freskóival van tele a vatikáni Miklós-kápolna, melyet most három évi restauráló munka után újra megnyitottak. XV. Benedek pápa ezzel is tanúságot tett a művészetért való áldozatkészségéről.

*

DARMSTAEDTER Ludvig dr., híres berlini tudós meghalt 82 éves korában. Két év előtt bocsátotta aukcióra nagyzerű porcellángyűjteményét, melyet több mint félszázadon át gyűjtött.

*

RUBENS-MINIATÜRÖK tűntek el a breznitzi Pálffy-kastélyból még 1924-ben. Két darab elefántcsontra festett remekműről van szó, amelyeknek értékét néhány százezer cseh koronára becsülik. Egy Pell nevű főhadnagy kínálhatta ezeket — Zólyomban és Iglau-ban eladásra. Ügyét most tárgyalja a brünni hadbíróság.

A D Á S - V É T E L - C S E R E

Szabadságharera vonatkozó ereklyéket, kéziratokat, metszeteket, könyveket keresek. Jelige: »Kifogástalan állapotban.

Hagyatéki eljárás lezárása miatt, elsőrangú gyűjteményből eredő **magyar himzések, csipkék, szőttesek jutányosan** eladók. Számos külföldi kiállítást megjárt gyűjteményről van szó.

Metszeteket, litografiákat, akvarelleket keresek, melyeknek tárgya: bőrök homlokzata, terme és bőrizletek. »K. L. Berlin.«

1920-ban megtartott **orvosszövetségi** kiállítás katalógusát keresem. Dr. G. H.

100 bronzplakett, magyar szobrászművészek porréi, en bloc eladók. Mintadarabok a kiadóhivatalban.

Régi, külföldi ezüst tallérokat és aranyakat legmagasabb árban vesz, esetleg magyar érmeért cserél Schmidég, Lövház-u. 3.

48 drb különböző ezüst tallér eladó.

Csakis hibátlan, elsőrangú, figurális **holicsi** fayencokat keresek. »M. E.«

Ridinger vadászjeleneteket minden mennyiségben átvesszek. »Br. R. S.«

Elsőrangú elefántcsont, puszpáng és ébenfa **netzkegyűjtemény**, circa 200 drb egyenként is eladó. Cím a kiadóban.

Lotz Károly: Patróna Hungariae olajfestmény, kerek formá umű, átmérője 110 cm, faragott fakeretben »640 pengő.«

Korai Biedermeier nagy **vitrin**, szélessége 2 m, magassága 2.80, helyszűke miatt sürgősen eladó. Cím a kiadóban.

KÜLÖNFÉLE AUKCIÓK

M. kir. Postatakarékpénztár árverési csarnoka 1927 október (folytatás) P

123. Csók István: Akttanulmány, 80 × 100 cm.	1600
149. G. Deckert: Férfiképmás, 19 × 15 cm.	180
454. Koszta József: Kukoricatörés, 86 × 80 cm.	504
468. László Fülöp: Kisleány, 40 × 28 cm. 920	
496. Magyar - Mannheim: Balaton, 40 × 32 cm.	510
648. Pentelei-Molnár: Csenedélet, 82 × 60 cm.	650
656. Poll Hugó: Érdekes levél, Pastell, 76 × 53 cm.	360
1456. Ezüstpohár. 132 gr. Lipse XVII. sz. 225	
1508. Kakas. Ezüstözött bronz. Japán.	500
1563. Faláda, gazdagon faragott. Japán 330	
2085. Lepedővég, vörös. Erdély.	105
2094. Vőfélykendő, kék, írásos, Kalotaszeg 40	
2105. Párnahéj, vörös laposított, Torockó 78	
2154. Terítő, vörösírással, Kalotaszeg.	98
Fenti árakhoz 18% adó és felpénz számítandó hozzá.	

Friedrich Muller & Co., Amsterdam, 1927 október vége. Dr. James Simon gyűjteménye:

A. Benson: Férfi portré	13.000
A. van Beyeren: Csenedélet	14.200
Hercules Seghers: Tájkép, 70 × 86 cm. 78.000	
El Greco: Egy spanyol közmondás illusztrációja	60.000
El Greco: Férfi portré	48.000
Ph. de Koninck: Tájkép	51.000
Adriaen Brouwer: Kocsmai jelenet.	39.000
Coello: II. Fülöp portréja	9.600
A. van der Neer: Téli táj	11.200
Jan van de Capelle: Tengeri táj.	72.000
Jan van Goyen: Tengeri táj, 24 × 30 cm.	15.000
Francois Clouet: Portré, 15 cm.	11.200
A. van Oostade: Falusi tanító	23.000
I. Sansovino: Madonna a gyermekkel. Terrakotta	11.100
M. Civitale: Mária. Terrakotta	32.800
Olasz XV. sz. Savonarola szék	4.900
Flammand faliszőnyeg	33.700

Hugo Helbing, München, október 18—19.

Joseph Ungerer hagyatéka: Márka	
Nagy kétajtós szekrény, XVIII. sz.	1.500
Kis állóóra, XVIII. sz.	330
Késői renaissance büffet	500
Pieta, XVII. sz.	3.400
Szent püspök, XVII. sz.	670

C. Wawra és A. Werner, Wien, október 17—

22. Salzer-gyűjtemény: Schilling	
Olajlámpa, zinn, XVIII. sz.	350
Rézedény, oroszánfogók, XIV. sz.	2.100
Nagy zinnkorsó, takácséh, német, 1736 Ajtókopogató, oroszánfej, olasz, XV. század	1.400
Kávéskészlet, ezüst, 3 drb, 2150 gr., Bécs, 1885	3.300
Tűzikutya, kovácsolt vas, német, XVII. század	1.400
Könyvtábla, Limoge, francia, XII. sz. Zinn gyertyatartó, delfin-alak, 1820 körü	6.100
Miseruha, német, 1500 körül	520
Cassone, temperafestéssel, XV. sz.	4.700
	17.400

Hárfa, mahagoni, Páris, 1792	Schilling 4.400
Sisak, bronz, ógörög, 6. sz. Kr. e.	1.900
Tőr, olasz renaissance	1.250
Bartmannskrug, 16,5 cm., XVI. sz.	200
Váza, majolika, 27,5 cm., XVI. sz., faenza	1.950
Holtschi levesestál, fedelén Callot- figura, hibás	280

K. E. Henrici, Berlin, 1927 október. Heyer-

Köln a. Rh.-gyűjtemény: Márka	
Paganini, levél, 1 oldal	180
Reger, kézirat	250
Rossini, albumlap	40
Rubinstein, 3 albumlap	30
Saint-Saens, 2 levél	12
Sarasate, kézirat	120
Schubert,	545
Schumann, IV. fuga	820
Smetana, 6 zongoradarab kézírata	1.420

Dorotheum, Wien, 382. művészi aukció:

Eugen v. Blaas, Velencei nő, olajf.	Schilling 1.900
Tina Blau, Práteri részlet	2.100
Fr. Friedländer, Ivó paraszt	750
Remi van Haanen, Tájkép	550
L. Pataky, Tschikosch auf der Puszta, sepa	110
Otto von Thoren, Tehenek, olajf.	2.500
Csésze aljjal, Bécs 1823	110
Díszcsésze aljjal, csésze 1744 bécsi jellel, tányérja jel nélkül, 1740 körül	1.300

Gallerie Fromme, Wien, november 4. és 5.

Hofrat Wasserburger hagyatéka: Schilling	
A. Ligeti, Thébe látkepe, olajf.	700
E. Mahlknecht, Tájkép	210
I. Molnár, Tehenek legelő	280
Rob. Russ, Wachau részlet	610

Glückselig G. m. b. H., Wien, október 26. és

27. Daffinger: férfiportré, miniatur	Schilling 1.020
Isabey: női	910
Magnasco: Menekülő tolvaj, olajf.	1.250
Agricola: Amor, miniatur	2.300
Díszcsésze aljjal, Bécs 1807	710
Krinolinfigura, Bécs 1740 k.	1.000

Albert Kende, Wien, november 7. Hirsch

(Wien) kéziratgyűjtemény: Schilling	
Wilh. Busch: Illusztráció, sajátk. frott verssel	1.000
Chodowiecki: Gitározó nő	180
L. Corinth: Önarckép	400
P. Fendi: Stephanskirche belseje	200
Van Gogh: Tájkép	680
Hodler: Öreg ember	560
Israels: Fialat ember	380
G. Klimt: Női tanulmány	210

Paul Cassirer és Hugo Helbing, Berlin, októ-

ber 18. Pearson (Páris) gyűjteménye: Márka	
Corot: Tájkép (korai idejéből)	4.900
(késői, tipikus)	20.000
Courbet: Virágcsendélet	23.000
Fürdőző nő	15.800
Claude-Lorrain: Táj	30.000
Monet: Kertrészlet	31.200
Poussin: Bacchus és Erigone (nagy- méretű kompozíció)	48.000

Rudolf Lepke, Berlin, október 11. Mühsam-gyűjtemény: Márka

1 magastámlájú karosszék, délnémet, XVII. sz., gobelinbehuzattal	2.900
1 Louis XVI. szalon garnitúra, díofa	2.750
2 váza, tűzaranyozott bronz, kráteralak, 39 cm.	4.300
1 faragott vitrin, XVIII. sz.	4.200
1 francia Aubusson-garnitúra	14.000
1 nagy empire csillár, bécsi bronz	2.600
1 holland barokk, sarokvitrin, dió	2.150
Danhauser: »Operation», olajfestm.	14.500
Kriehuber: Akvarellportré	1.400
Barabás: Elefántcsont-miniatur	570

Rudolf Bangel, Frankfurt a. M., 1927 október közepe. Max Singenwald és Alfred Kurhaupt gyűjtemények: Márka

Pieter Brueghel: Templomavatás	5.200
Joos van Cleve: Búcsú	5.500
Gavaert Flinck: Férfiportré	3.900
Aert de Gelder: Jákob az angvallal	10.000
Jan van Goyen: Táj, hídval	3.900
Hermann Swanevelt: Olasz táj	1.600
David Vinkebons: Kerti jelenet	2.600
W. Leibl: Gyermekképmás	6.200
» Szobasarak	4.500
F. v. Stuck: Lakoma	2.400
E. Zimmermann: Anyóka, gyermekkel	4.200
Heinrich v. Zügel: Birkanyáj	6.900
L. v. Zumbusch: Tájékp., staffázzsal	3;200

Ernst-múzeum, Nov. 21—23. Pengő

12. Albert Anker: 1831, Keresztelés után, olajf. 85 × 131 cm	2,800
36. Benzur Gyula: Gítárhozó olasz lány, olajf. 89 × 73 cm	3,200
47. Borsos József: Feketesálás nő, olajf. 65 × 51 cm	2,300
49. Jan Both: Olaszországi romok, olajf. 43 × 64 cm	1,300
58. Brocky Károly: Ábrándozás, olajf. 57 × 44 cm	3,300

60. Brocky Károly: Fjatal nő, olajf. 57 × 44 cm	3.900
67. Bruck Lajos: Leány arcképe, olajf. 45 × 39 cm	1.100
98. a Csók István: Csendélet, olajf. 80 × 100 cm	1.450
139. Fényes Adolf: Parasztasszony leányával, olajf. 109 × 89 cm	1.500
186. Francesco Guardi: Velencei részlet 30 × 40 cm	2.050
195. E. Áry Gyula: Titus diadalféve, olajf. 35 × 54 cm	500
670. Egyszemélyes kávékészlet, Herend, 1863. Esterházy-monogrammal és hercegi koronával	1.260
922. Kothgasser pohár, a Stephanskirche képével	160
929. Nyeles pohár, kagylóidomú, cseh, XVIII. sz.	130
991. Két kanna és cukortartó, Bécs, 1816, ezüst, 2,360 gramm	2.100
993. Nagy érmes pohár, ezüst, Berlin, XVIII. sz.	460
1001. Két triposzos sótartó, ezüst, Bécs, 300 gramm	155

Rudolf Lepke, Berlin, november 8—9. Dr. Krauz, Wien, gyűjteményei. Márka

Anton Graff: Családi portré	5.000
Ch. Hoguet: Compositio	1.650
Jacob Duck: Kártyázók	4.300
J. E. Drogslot: Falusi táj, alakokkal	2.700
Canaletto: Kastély parkja	3.000
A. Palamedesz: Férfi portré	1.200
Egyágú XVIII. sz. francia bronzlámpa Toilette-asztal, XVIII. sz.	2.200
Poudreuse, XVIII. sz. paliszander, intarziás	6.000
Giov. da Bologna: Vágatóló, bronz	3.100
Raffaellino del Garbo: Éármas oltár	60.000
Asztal XVII. sz. délnémet, intarziás — 2 francia szék, XVIII. sz. aubusson bevonattal	4.100
6 olasz renaissance-szék	6.200

Aukció-naptár

December 1.	Math. Lempertz (Köln a Rh.)	—	Régi mesterek
December 2—3.	Hugo Helbing (München)	Prof. Helfereich és Broili—Würzburg	Képek és plasztika
December 5—6.	Dorotheum (Wien)	—	Képek, régiségek
December 5—6.	Kari v. d. Porten (Hannover)	—	Régi és modern képek
December 5—6.	C. J. Wawra és A. Werner, Wien	L. Pazzani és F. Werner gyűjt.	Különféle
December 6.	Rudolf Bangel (Frankfurt a/M)	Semour Rouse gyűjteménye	Régi képek
December 6.	Hugo Helbing (Frankfurt a/M.)	Ludwig Marx gyűjteménye	Középkori és renaiss. plasztika, képek, ezüst
December 6—7.	Rud. Lepke (Berlin)	—	Modern képek
December 8.	Postatakaréktár árverési csarn.	40-ik művészi aukció	Különféle
December 7—23.	Hans Götz (Hamburg)	Prof. Ernst Körner hagyatéka	Modern könyvek
December 10.	Paul Graupe (Berlin)	—	Modern luxus-könyvek
December 12.	Max Perl (Berlin)	—	Könyvminiatűrök, XII—XV. század

Híreink és közleményeink átvételét csakis a forrás megnevezésével engedjük meg
Szerkesztésért és kiadásért **SZILÁRD VILMOS** felel — Wodianer-nyomda rt, nyomása

E. & A.
SILBERMAN

ANTIQUITÉS, WORKS OF ART

Wien, I., Seilerstätte 5

Telefon: 78-4-83, 41-302

RÉGI
FESTMÉNYEK

Josef Petényi

Wien

I. Weihburggasse 17

Telefon 74-0-52

JOSEF PICK

Leiter: Paul Róna

WIEN

I. Seilerstätte 14

*Ein- u. Verkauf von antiken
Möbeln, Antiquitäten und
Kunstgegenständen*

TIKÁTS ADOLF

Vállalja olajfestmények
és akvarellek szak-
szerű, művészi
restaurálását

B U D A P E S T

VI., Eötvös-utca 48. sz.

**Elsőrangú főúri
gyűjteményből :**

antik bútorok, brokátok,
bársonyok és egyéb
régiségek
eladók

V., Nádor-u. 21. portásnál

ERNST-MŰZEUM

Budapest, VI., Nagymező-u. 8.

December: Fényes Adolf kiállítása

Január: Csók István "

Február: Kernstock Károly "

Március: Szónyi István "

Március végén: 38-ik művészi aukció

TAPÉTÁK

nagy választékban

BAUBACH KÁROLY-nál

BUDAPEST,

V., Báthory-utca 10. szám

Telefonszám: 154-23

KLASSZIS

RÉGISÉGKERESKEDÉS R.-T.

BUDAPEST,

IV., MÁRIA VALÉRIA UCCA 1. SZ.

TELEFON: TERÉZ 148-99

*XVII. és XVIII.
századbeli búto-
rok és egyéb ré-
giségek vétele és
eladása*

KLIER JÓZSEF

kályhászmester

BUDAPEST

VIII, Kender-u.

26

vállalja antik kályhák

szakszerű felállítását

ELSŐRANGÚ FÉRFISZABÓSÁG

STAUB HERMANN

BUDAPEST,

IV., Semmelweis-utca 27

Telefon: 125-95

*Kizárólag legjobb angol szövetek
állandó nagyraktára*

RÉGISÉGEK MŰTÁRGYAK

szakszerű csomagolását és szállít-
ását úgy bel-, mint külföldre
legutányosabban vállalják

ALEXANDER ÉS LIEBERMANN UTÓDA

nemzetközi szállítók

BUDAPEST, V., FALK MIKSA U. 24

TELEFON: T. 124-76

KÜLFÖLDI DOHÁNYKÜLÖNLEGESSÉGEK

*

Egyiptomi, angol,
főnök cigaretták,
Havanna-szivarok

*

KÁLLAY TAMÁS

BUDAPEST, TÜRRI ISTVÁN-U. 4. SZ.

TELEFON: L. 932-41

RÓNA ZSIGMOND

régiségek és műtárgyak raktára

BUDAPEST, VII, KÁROLY-KÖRUT 1

(Vigyázó-palota)

#

TELJES LAKBERENDEZÉSEK

MODERN PORCELLÁNOK
KRISTÁLYOK

RÉGI KÉSZLETEK PÓTLÁSA
KÉPKERETEK

HANDELSMANN ARNOLD

VII., ROTTENBILLER-UTCA 54. SZ.

TELEFON: I. 409-27
ALAPITTATOTT 1888

Kállay Tamás

Régiségek
Hites iörv. szakértő

#

BUDAPEST, IV.
Türr István-utca 4
Telefon: L. 982-41

**IPARMŰVÉSZETI
MŰHELY R.-T.
BÚTORGYÁRA**

Tervezőirodák — Kiállítási termek

V., RUDOLF-TÉR 6

Telefon: Lipót 913-97.

Készít modern és antik stílusú lakás-berendezéseket elsőrendű kivitelben

Donáth Sándor
régiségek

Kossuth Lajos-utca 3. sz.
Telefon: József 454-83

Képviselet:

Paris 6e 61 Rue Dauphine

Tcharhoukian Vosdanik

Régiségek, szőnyegek
Antik szőnyegek
szakszerű javítása

BUDAPEST

VII., ker., Wesselényi-utca 1. szám

VESZEK

állandóan bármilyen

**RÉGISÉGET,
GYŰJTEMÉNYT,
LAKBERENDEZÉST**

SÁNDOR EMIL

mű- és régiségkereskedő

Bpest-Belváros, Korona-u. 1.

TELEFON: LIPÓT 988-27

Eisenstädter Ödön

régiségek

#

**BUDAPEST,
Dob-utca 10. sz.**

WINKLE NÁNDOR

MŰKERESKEDÉSE ÉS KÉPKERETRÁKTÁRA

BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 2. SZÁM.

ALAPITVA 1861.

*

Raktáron tart és méret után készít
mindennemű styl-kereteket a
legegyszerűbbtől a legdí-
szesebb kivitelig.

::: TELEFON: TERÉZ 298-35. :::